

الإسلام - نبذة موجزة عن الإسلام (مشملة
على الأدلة) (للجمعية)

ئيسلام

ئىسلام

پەيامىكى پوخت سەبارەت بە ئاينى ئىسلام بەو شىۋەيە لە

قورئان وسونەتدا ھاتووھ

كتىبىكى گىرنگە پىناسەيەكى پوختى ئاينى ئىسلامى لە خۆ گىرتووھ وروونكردنهوھى گىرنگىرىن بنچىنە وړېنمايى وجوانىيەكانى ئاينى ئىسلامى تىدايە لە قورئان وسونەتدا، وئەم كىتەبە بۆ مسوولمانان وبۆ نامسوولمانانىش دەگونجىت بە زمانەكانيان لە ھەموو كات وشوئىنك سەرەراي جياوازي حال وبارودوخ.

(چاپىك كە ھەموو بەلگەكانى قورئان وسونەت لە خۆ دەگرىت)

1- ئىسلام پەيامى خودايە بۆ ھەموو خەلكى، كۆتا پەيامى خودايە بۆ مروقايەتى ھەتا قىامەت بەرپا دەبىت.

ئىسلام پەيامى خودايە بۆ ھەموو خەلكى، خواي گەورە دەفەر مويت:

{ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ }

{ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ } واته: {وئیمه تۆمان نه ناردوو ه بۆ هه موو ئاده می به مژده دهر وترسینه نه بیت به لام زۆربه ی ئاده می هه ق ناناسن و نایزانن} [سبأ:28]. وخوا ی گه وره ده فه رمو یت:

{ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا }

{ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا } واته: { پێیان بلی: ئه ی خه لکینه به راستی من پێغه مبه ری خودام بۆ ئیوه هه مووتان (بۆ هه موو خه لکی به بی جیاوازی ره گه ز وره نگیان)} [الأعراف:158]. وخوا ی گه وره ده فه رمو یت:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا }

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا } واته: {ئه ی خه لکینه بێگومان پێغه مبه ر هیناویه تی بۆتان راستی وره و له لایه ن پهروه ردگار تانه وه که واته ئیوه ش باوه ر به یێن چاکتره بۆتان و نه گه ر باوه ر نه هینن ئه و بێگومان هه ریجی له ئاسمانه کان وزه ویدا هه یه مو لکی خودایه و خودا هه می شه زانا ودانا و(کاردرسته)} [النساء:170].

ئىسلام پەيامى خودايە بۆ ھەتھەتايە، وکۆتا پەيامى
پەرورەدگارە، خۆى گەورە دەفەر مۆيت:

{مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ
النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا}

{مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ
النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا} واتە: {موحەممەد -صلی
اللہ علیہ وسلم- باوکی ھیچ یەکیک لە پیاوہ کانتان نییە
(نەزەیدی کورێ حاریس ونە ھیچ کەسیکی تر) بە لکو ئەو
نێردراوی خودا وکۆتاھەمینی پێغەمبەرانە وخودا بە ھەموو
شتیک زانایە} [الأحزاب:40].

2- وئىسلام ئاینیکی تايبەت نییە بە رەگەزیک یان گەلیک بە لکو ئاینی خودایە بۆ ھەموو خەلکی:

وئىسلام ئاینیکی تايبەت نییە بە رەگەزیک یان گەلیک بە لکو
ئاینی خودایە بۆ ھەموو خەلکی ویە کەم فەرمان کە لە قورئانی
پیرۆزدا ھاتوو، خۆى گەورە دەفەر مۆيت:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ}

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ} واتە: {ئەو خەلکینە پەرورەدگارتان بپەرستن
کە ئیو ھو ئەوانەى پێش ئیو ھشی دروست کردوو بە لکو بەو

په‌رستنه خوټان بپاريزن { [البقرة: 21]. وخواي گه‌وره ده‌فهرمويت:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً }

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً } واته: {ئهی خه‌لکینه خوټان بپاريزن له (سزای) په‌روه‌ردگارتان (له‌خودا بترسن وته‌قوادار بن) ئه‌وه‌ی که دروستی کردوون له‌یه‌ک که‌سه‌وه (که‌ئاده‌مه) وه‌هر له‌ئه‌ویش هاوسه‌ره‌که‌ی درووست کردووه وبلأوی کردووه‌ته‌وه له‌و دووانه‌ پیاوانی زور هه‌روه‌ها ئافره‌تان} [النساء: 1]. له‌ئین عومه‌ره‌وه -په‌زای خوايان لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا-صلی الله علیه وسلم- پوژی فه‌تح وپزگارکردنی مه‌ککه، وتاری بو‌خه‌لکی دا، وفه‌رمووی:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمُ غُبَيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَتَعَاضَمَهَا بِآبَائِهَا فَالنَّاسُ رَجُلَانِ: بَرٌّ تَقِيٌّ كَرِيمٌ عَلَى اللَّهِ وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ هَيْنٌ عَلَى اللَّهِ وَالنَّاسُ بَنُو آدَمَ وَخَلَقَ اللَّهُ آدَمَ مِنْ تُرَابٍ قَالَ اللَّهُ: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ} [الحجرات: 13]»

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمُ غُبَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَتَعَاضَمَهَا بِأَبَائِهَا فَالنَّاسُ رَجُلَانِ: بَرٌّ تَقِيَّ كَرِيمٌ عَلَى اللَّهِ وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ هَيْنٌ عَلَى اللَّهِ وَالنَّاسُ بَنُو آدَمَ وَخَلَقَ اللَّهُ آدَمَ مِنْ تُرَابٍ قَالَ اللَّهُ: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا} إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ» إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ { [الحجرات: 13] » واته: «ئەى خەلکینه خودا نه زانینه کانی (نه فامیه کانی) جاهیلیهت و شانازی کردن به باوباپیرانه وه له سهر لابر دن (به هوێ مسولمان بوونتانه وه)، خه لکی دوو چین: چاکه کاریکی ته قوادار که پێزداره لای خوای گه وه، و تاوانکاریکی دۆراو که بپێزه لای خوای گه وه، و خه لکی نه وهی ئاده من و خوای گه وه ئاده می له خوڵ دروستکرد، خوای گه وه ده فه رمویت: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا} إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ» إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ { [الحجرات: 13] » واته: {ئەى خەلکینه بێگومان ئێمه دروستمان کردوون له نێر و مێیه ک و کردومانن به چەند گەل و هوژی که وه تا یه کتری بناسن، به راستی به پێزترینتان لای خودا ئەو که سه یه که زیاتر له خودا ده ترسیت، بێگومان خودا زانا و ئاگاداره}» [رواه الترمذي: 3270]. له فه رمانه کانی قورئان و سونه تدا هیج فه رمان و شه ریهت و یاسایه کی تایبهت نابینیت که تایبهت بیت به گه لیک یان هوژیکی دیاریکراو به هوێ ئه وهی له ره گه زیک یان گه لیک یان هوژیکی دیاریکراون.

3- نیسلام په یامی خودایه که ته و اوکاری په یامی پیغه مبه ران ونیردر اوانی پیشووه - علیهم الصلاة والسلام- بؤ ئومه ته کانیان.

نیسلام په یامی خودایه که ته و اوکاری په یامی پیغه مبه رانی
پیشووه - علیهم الصلاة والسلام- بؤ ئومه ته کانیان، خوی
گه وره ده فهرموت:

{ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ ۚ
وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ
وَعِيسَى وَآيُوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ ۚ وَآتَيْنَا دَاوُودَ
زَبُورًا }

{ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ ۚ
وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ
وَعِيسَى وَآيُوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ ۚ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا }
واته: { به راستی ئیمه وه حیمان (سروشمان) بؤ ناردیت
ههروه کو چؤن وه حیمان نارد بؤ نوح وبؤ پیغه مبه ره کانی پاش
ئهو و وه حیمان نارد بؤ ئیبراهیم وئیسماعیل وئیسحاق
ویهعقوب ونه وه کانی یهعقوب وبؤ عیسا وئهیوب ویونس
وهارون وسولهیمان وزه بوریشمان به خشی به داود {
[النساء: 163]. ئهم ئاینه که خودا وه کو وه حی (سروش) بؤ
پیغه مبه ر موحه مه د - صلی الله علیه وسلم- نارد وویه تی؛

هه مان ئاينه كه خودا بۆ پيغه مبه رانی پيشوو ناردوو يه تي،
 و خودا وه سيهت و ئاموزگاري كردوو به وهی كه دهستی پيوه
 بگرن و فه رمانه كانی جيبه جي بکه ن و خويان له نه هي
 ليکراوه کان بپاريزن، خواي گه وره ده فه رمويت:

{شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ
 وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ
 وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ ۚ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ ۗ
 اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ}

{شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا
 وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا
 فِيهِ ۚ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ ۗ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن
 يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ} واته: {ئهو ئاينه ی بۆ داناو ن که
 فه رمانی داوه به نوح و ئه وهش نیگمان کردوو بۆ تۆ و ئه وهش
 که فه رمانمان داوه به ئیبراهیم و موسا و عیسا که له سه ر ئه و
 ئاينه بن به ریک و راستی و جیاوازی تیدا مه که ن زۆر قورس
 و گرانه به لای هاو به شدانه رانه وه ئه وهی ئه وانی بۆ بانگ
 ده که یت خودا هه رکه سیکی بویت هه لیده بژیریت بۆ
 (موسلمان بوون) لای خوی و رینمونی وه یدایه تی
 هه رکه سیك ده کات بۆ لای خودا بگه رپێته وه} [الشوری: 13].

ئه م کتیبه که خودا وه کو وه حی (سروش) بۆ پيغه مبه ر
 موحه مه د - صلی الله علیه وسلم - ناردی؛ به راستدانا نی

کتابه کانی خودایه له پېشودا وه کو تهورات وئینجیل پېش
 ئه وهی دهستکاری بکرین وبگوردرین، خوی گه وره
 دهفه رمویت:

{وَالَّذِي أُوحِيَنا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
 يَدَيْهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ }

{وَالَّذِي أُوحِيَنا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
 يَدَيْهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ } واته: {وئه وهی له قورئاندا
 نیگامان کردوو ه بۆ تو ههر ئه وه راسته و به راستدانه ری
 کتبه کانی پېش خویه تی بیگومان خودا به بنده کانی ناگدار
 وینایه } [فاطر:31].

4- پیغمبه ران - علیهم السلام- یه ک ئاینیان ههیه، وشه ریه ته کانیان جیاوازه.

پیغمبه ران -علیهم السلام- یه ک ئاینیان ههیه به لام
 شه ریه ته کانیان جیاوازه، خوی گه وره دهفه رمویت:

{وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ
 وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۚ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ
 أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً
 وَمِنْهَا جَا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي
 مَا آتَاكُمْ ۚ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
 فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ }

{وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۚ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ۚ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ } واته: {وئهم قورئانه مان نارده خواره وه بو تو به ههق وراستی وکتیبه کانی پیش خوی به راست ده زانیت وپشتیوانیان لیده کات (پیش دهست تیخستن وگورپینیان له لایهن جوله که وگاوره کانه وه) وچاودیریانه که واته حوکم وبریار بده له ناو نامه داره کاندایه وهی خودا ناردوویه تیه خواره وه، وشوین ههوا وئاره زووی ئه وان مه که وه لانه دهیت لهو حوکم وبریاره ههق وراسته ی که بو ت هاتووه دامان ناوه بو ههر ئوممه تیک له ئیوه شهریهت وریگه یه کی پروون وئه گهر خودا بیویستایه ئیوه ی ئه کرد به یه ک ئوممهت وکومه ل به لام (نه یکردوون) بو ئه وهی تاقیتان بکاته وه لهو شهریهت ویاسایانه ی که پیی به خشیوون که واته پیشبرکی بکه ن بو ئه و شتانه ی که چاکن گه رانه وه تان ههر بو لای خودایه به گشتی ئه مجا هه والتان پیده دا سه بارهت به وهی که له ژیا نی دنیا دا تییدا جیاواز وناکوک بوون} [المائدة: 48].

ویپغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت:

«أَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَالْأَنْبِيَاءِ
إِخْوَةٌ لِعَلَاتٍ أُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ»

«أَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَالْأَنْبِيَاءِ
إِخْوَةٌ لِعَلَاتٍ أُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ» واته: «من
نزيكترین كه سم له عیسی كوری مەریەم له نیوان هەموو
مروڤه كاندا له دونیا و دوارۆژدا، و پیغه مبه‌ران بران له
بیروباوه‌پدا (یه‌ك عه‌قیده و بیروباوه‌ریان هه‌یه) به‌لام دایکی
جیاوازیان هه‌یه (شه‌ریعه‌ته‌كانیان جیاوازه) و له‌گه‌ل
ئه‌مه‌شدا هه‌موویان هه‌مان ئاینیان هه‌یه» [رواه البخاري :
3443].

5- ئایینی ئیسلام بانگه‌شه‌ ده‌کات هه‌روه‌كو

بانگه‌شه‌ی پیغه‌مبه‌رانی پیشوو: نوح و ئیبراهیم
و موسا و سوله‌یمان و داود و عیسا - علیهم السلام - به
ئیمان و باوه‌ر هینان به‌وه‌ی که په‌روه‌ر دگار (الله) یه
و نه‌و زاته‌ خو لقی نه‌ره - الخالق - ه و پرۆزیده‌ ره‌وه -
الرزاق - ه و ژیان ده‌به‌خشیت - المحیی - ه
و زیندوو ده‌کان ده‌مرینیت - الممیت - ه و هه‌موو شتی‌ک
مولکی نه‌وه - مالک الملک - و هه‌موو کاروباری
بوونه‌وه‌ره‌کان نه‌وه به‌ریوه‌ی ده‌بات و نه‌و زاته‌

مهزنه زور بهسۆزه - بهره ئهفته: الرؤف-ه وميه ره بانه - الرحيم-ه.

ئايى ئىسلام بانگه شه دهكات ههروه كو بانگه شهى
پيغه مبه رانى پيشوو: نوح وئيراهيم وموسا وسوله يمان وداود
وعيسا -عليهم السلام- به ئيمان وباوه رهيئان به وهى كه
بهروه ردگار (الله) به وئهو زاته خو لقيئنه ره -الخالق-ه
ورپوزيده ره وه -الرزاق-ه وزيان ده به خشيت -المحيي-ه
وزيندوه ووه كان ده مريئيت -المميت-ه وهه موو شتيك مولكى
ئه وه -مالك الملك- وهه موو كاروبارى بوونه وه ره كان ئهو
به رپوهى ده بات وئهو زاته مهزنه به ره ئهفته -الرؤف-ه
وميه ره بانه -الرحيم-ه، خواى گه وه ده فه رمويت:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللَّهَ عَلَيْكُمْ ۖ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ
اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَآتَنِي
تُؤْفِكُونَ }

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۖ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ
اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَآتَنِي
تُؤْفِكُونَ } واته: {ئهى خه لكينه يادى بكه نه وه له فه زلى خودا به
سه رتانه وه ئايا بي جگه له خودا دروستكار يكي -خو لقيئنه ريكي-
تر هه به كه رپوزيتان بدات له ئاسمان وزه ويدا هيچ
به رستراويكي راست وهه ق نيه بي جگه له خودا دهى چوئ وا

روو وهرده گيړن (له يه ک خودا په رستي) { فاطر:3}. وخواى
گه وره دهفه رمويټ:

{قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ
الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ }
{قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ
وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ} واته: { بلئ: }
ټايا كى رزق وړوږزيتان دهدات له ټاسمان (به باران) وله
زهويه وه (به ړووهك) يان كى خاوهنى (دروستكه رى) گوئ
وچاوانه وكى زيندوو له مردوو دهرده هيټيت و مردوو له زيندوو
دهرده هيټيت هه روه ها كى كاره كان هه لده سورپټيت بېگومان
يه كسهر ده لټن خودا كه واته پټيان بلئ: دهى بو خوتان
ناپاريزن (له سزاي خودا؟) { يونس:31}. وخواى گه وره
دهفه رمويټ:

{أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَلِيمٍ ۚ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ }
{أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ
أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَلِيمٍ ۚ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ} واته: { ټايا
زاتيك كه له سه ره تاوه بوونه وهر به ديدده هيټيت پاشان (دواى
مردنى) جاريكى تر دروستى ده كاته وه وزاتيك كه له ټاسمان

وزهویه وه رزق وړوږزیتان ددهات ثایا هیچ په رستراوښکی تر هه یه له گه ل خوادا (نه خیر نییه) (ئهی موحه ممهد - صلی الله علیه وسلم-) بلای به لگه تان بهینن ئه گهر ئیوه راست ده که ن {النمل: 64}.

وهه موو پیغه مبه ران - علیهم السلام- نیردراون بو بانگه وازی کردن بو په رستنی خودا به تنها به بی بریاردانی هیچ شه ریک وهاوبه شیک له په رستنیدا، خوی گه وړه دهفه رمویت:

{ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ }

{ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ }

واته: {سویند به خودا له ناو هه موو گهل وئوممه تیکدا پیغه مبه ریکمان ناردووه (که فهران ده کهن به خه لکی) به وهی تنها خودا به رستن و دووربکه ونه وه له (په رستنی) هه په رستراوښکی تر ئینجا خودا هه ندیکي له و (ئوممه تانه) رینمونی کرد وهه ندیکیشیان (له بهر خراپیان) گومرایی یه خه ی گرتن دهی به زه ویدا بگهرین و ته ماشا بکه ن سه رهنجامی بیباوه ران چون بوو {النحل: 36}. و خوی گه وړه دهفه رمویت:

{وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ}

{وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ} واته: {وئیمه نه مان ناردووہ پیش تو ہیج پیغہمبہریک مه گہر وه حیمان (نیگمان) بو ناردووہ (به وهی که) بیگومان جگہ له من ہیج په رستراویکی هه ق وراست نییه که واته تنه مانا من بپه رستن} [الانبیاء: 25]. خوی گه وره سه بارهت به نوح - علیه السلام - له قورئانی پیروژدا ده فہرمویتی: که نوح - علیه السلام - فہرمویتی:

{يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ}

{يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ} واته: {ئہی گه له کهم تنه مانا خودا بپه رستن ئیوه ہیج په رستراویکتان نییه جگہ له خودا؛ به راستی من ده ترسم (دوو چاری) ئیوه بیت سزای روژئیکی گه وره (که روژی دوا ییہ)} [الأعراف: 59]. و خوی گه وره سه بارهت به ئیبراهیم - علیه السلام - له قورئانی پیروژدا ده فہرمویتی: که ئیبراهیم - علیه السلام - فہرمویتی:

{وَاِبْرٰهٖمَ اِذْ قَالَ لِقَوْمِهٖ اَعْبُدُوا اللّٰهَ وَاتَّقُوْهُ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ}

{وَابْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ} واته: {و(ئهی موحه ممد - صلی الله علیه وسلم- باسی ئیبراهیم بکه) کاتیک به گه له کهی ووت خودا بپهرستن ولیی بترسن ئه وه چاکتره بو ئیوه ئه گهر ئیوه بزنان} [العنکبوت: 16]. وخوای گه وره سه بارهت به سالح - علیه السلام- له قورئانی پیروژدا ده فهرمویت: که سالح - علیه السلام- فه رموویه تی:

{قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۚ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ ۖ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ ۚ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ أَلِيمٍ}

{قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۚ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۚ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ ۚ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ ۚ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ أَلِيمٍ} واته: {ئهی گه له کهم خودا به ته نهها بپهرستن جگه له ئه وهیج پهرستراویکی ترتان نییه بیگومان موعجیزه کی روونتان له پهره وردگار تانه وه بو هاتوو ئه مه وشتی خودایه (وه کو ریژلینانیک بو ئه م وشتره ئه م ناوهی پیدراوه - ناقة الله-) که موعجیزه کی بو ئیوه جا لیی بگهرین با بخوات وبله وه پیت له زهوی خوادا وئازاری مه دهن ودهستی بو مه بهن به خراپه (ئه گهر وابکهن) تووشی سزایه کی سهخت و به ئازار ده بن} [الأعراف: 73]. وخوای گه وره سه بارهت به شوعه یب - علیه

السلام- له قورثانی پیروژدا دهفه رمویتی: که شوعه یب -علیه السلام- فه رموویه تی:

{يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ}

{يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۚ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۚ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ} واته: {ئهی گه له کهم به ته نها خودا به رستن هیچ به رستراوینکتان نییه بیجگه له ئهو؛ بیگومان له لایهن به روه ردگار تانه وه به لگه وموعجیزه یه کی پروون وئاشکراتان بو هاتوو ه که واته له پیوانه وکیشانه تان دا ریک وراست بن وله شتومه کی خه لکی کهم مه که نه وه (به دزی) وله زه ویدا خراپه کاری مه نینه وه (مه کهن) له پاش چاکردنی ئه وه ی باسکرا چاکتره بوتان ئه گهر ئیوه ئیماندارن} [الأعراف: 85].
ویه که مجار که خودا قسه ی له گه ل موسا کرد -علیه السلام-

، خودا -سبحانه وتعالی- یی فه رموو:

{ وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ (13) إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (14) }

{ وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى (13) من تۆم هه لېژاردووہ
(بۆ پېغه مبهرايه تي) كه واته گوي بگره بۆ ئه وهى نىگا بۆت
ده كريت (وه حيهى بۆت ده نيرديت) (13)

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (14)
به راستى هه ر من خوام هيچ به رستراويكي هه ق وراست نيه
جگه له من كه واته من به رسته به چاكي نويز ئه نجامبده بۆ
ئه وهى يادى من بكه يته وه (14) { [طه: 13-14]. وخواى
گه وه سه بارهت به موسا -عليه السلام- له قورئانى پيرۆزدا
ده فه رمويت: كه موسا -عليه السلام- په ناى به خودا گرت
وفه رموي:

{إِنِّي عُدْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِّنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ
الْحِسَابِ }

{إِنِّي عُدْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِّنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ}
واته: {وموسا -عليه السلام- ووتى: به راستى من په نا ده گرم به
په روه ردگارى خۆم وپه روه ردگارى ئيوهش له هه موو
خۆبه زلزانيك كه باوه رى به رۆژى لپرسينه وه نيه} [غافر:
27]. خواى گه وه سه بارهت به مه سيح (عيسا) -عليه
السلام- له قورئانى پيرۆزدا ده فه رمويت: كه عيسا -عليه
السلام- فه رمويه تي:

{ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ ۚ هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ }

{إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ} واته: {به
 راستی خوا پهروهردگاری من وئیوهیه دهی بیپهرستن ئههمیه
 ریگای راست} [آل عمران : 51] وههروهها خودا سهبارت
 به مهسیح (عیسا) -علیه السلام- له قورئانی پیروژدا
 دهفهرمویت: که عیسا -علیه السلام- فهرموویهتی:

{ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۚ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ
 بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۚ وَمَا لِلظَّالِمِينَ
 مِنْ أَنْصَارٍ }

{يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۚ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ
 فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ
 أَنْصَارٍ} واته: {ئهی بهنو ئیسرائیل تهنها خوا بیپهرستن که
 پهروهردگاری من وئیوهیه به راستی ههرکه سیک هاوبهش بو
 خودا دابنیت ئهوه بیگومان خودا بههشتی لی حهرام
 کردووه، وجیگا وشوینی ئاگر ده بیت وه بو ئهو سته مکارانه
 هیچ یارمه تیده ریگ نییه} [المائدة: 72].

تهنانهت له تهورات وئینجیلیشدا دووپاتکردنه وه هاتوو
 له سهر په رستنی خودا به تهنها وبه بی بریاردانی هیچ شهریک
 وهاوبه شیک له په رستنیدا، له (سیفری دووهم) دا هاتوو که
 موسا -علیه السلام- ده فهرمویت: (اسمع یا اسرائیل الرب
 إلهنا رب واحد) واته: (گوئیگرن ئهی نه وه کانی ئیسرائیل، -
 الله- خودا پهروهردگارمانه، یه ک پهروهردگار هیه).

ودوو پاتکردنه وه هاتوو له سه رته وحید -یه ک خودا په رستی- له (ئینجیلی مرقس) دا، که مه سیح (عیسا) -علیه السلام- ده فه رمویت: (إن أول الوصايا هي: اسمع يا إسرائيل الرب إلها رب واحد) واته: (یه کهم وه سیهت -ئاموژگاری- بریتیه له: گوئیگرن ئه ی نه وه کانی ئیسرائیل، -الله- خودا په روهر دگارمانه، یه ک په روهر دگار -خودا- هه یه).

وخوای گه وره ئه وه ی روونکردوو ته وه که هه موو پیغه مبه ران نیردراون بو جیبه جیکردنی ئه م ئه رکه مه زنه که بریتیه له بانگه وازی کردن بو ته وحید (یه ک خودا په رستی)، خوای گه وره ده فه رمویت:

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ۖ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ}

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ۖ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ} واته: {سویند به خودا له ناو هه موو گهل وئوممه تیکدا پیغه مبه ریکمان ناردوو (که فه رمان ده کهن به خه لکی) به وه ی ته نها خودا به رستن و دوور که ونه وه له (په رستی) هه ر په رستراوێکی تر، بویه خودا هه ندیکی له و (ئوممه تانه) رینمونی کرد (هیدایه تی دان) وهه ندیکیشیان (له بهر خراپیان) گو مپای یه خه ی گرتن} [النحل: 36].

وههروهه خوی گه وره دهفه رمویت: {قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ إِنَّتُونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ} واته: {بَلَى: پیم بلین نه و شتانه ی ئیوه ده یان په رستن جگه له خودا پیشانم بدهن له زه ویدا چیان دروست کردووه یان له (دروست کردنی) ئاسمانه کاندایا به شداریان کردووه، دهی په راویکم بو بهینن له پیش نه (قورئانه هاتبیت) یان زانیاریه كه كه له پیشووان به جی مابیت نه گهر ئیوه راستگون} [الأحقاف: 4]. شیخ سهعدی - په حمه تی خوی لیبت - ده لیت: (خوی گه وره ده زانیت كه مشتمری موشریكه كان سه بارهت به شیرك بریار دانیان هیچ به لگه یه کی له سه ر نییه، به لكو تنهها پشت ده به ستن به گومانی درو ورا وبوچوون و نه قل و تیگه یشتی پوچه ل، و نه وهی كه نیشانه ی پوچه لی نه م به لگانه یه نه گهر سهیری حال وزانستیان بكهیت و سهیری حالی نه وانه بكهیت كه ته مه نیان به سه ربرد له په رستنی - مه به ست په رستنی نه و په رستراوانه یه جگه له خوی گه وره - ئایا هیچ سوودی کی پیگه یاندن له دنیا و قیامه تدا ؟) [تیسیر الکریم المنان: 779].

6- خودا -سبحانه وتعالى- خولقینه ره -الخالق-ه،

وتهنها نهو زاته مهزنه شایه‌نی پهرستنه به بی
بریاردانی هیچ شهریک وهاوبه‌شیک له پهرستنیدا.

خودا -سبحانه وتعالى- خولقینه ره -الخالق-ه، وتهنها نهو
زاته مهزنه شایه‌نی پهرستنه به بی بریاردانی هیچ شهریک
وهاوبه‌شیک له پهرستنیدا، خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (21) الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ
بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ
فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (22) }

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (21) واته: {تهی خه‌لکینه په‌روه‌دگارتان
به‌رستن که‌ئیوهو نه‌وانه‌ی پیش ئیوه‌شی دروست کردوو
به‌لکو به‌و په‌رستنه خوتان بیاریزن (21)}

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۚ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (22) { واته: {تهو(خودایه‌ی) که‌زه‌وی بو
پاخستوون وئاسمانی بو کردوون به‌کوشک (ئاسمانی بو
گی‌پاون به‌گومه‌زی) وئای (بارانی) له‌ئاسمانه‌وه هی‌ناوه‌ته
خواره‌وه نه‌مجا ده‌ری هی‌ناوه به‌و ئاوه هه‌موو جو‌ره میوه

وبهروبوومیک بۆرۆزی ئیوه کهواته هاوتا وشه‌ریک بۆخودا په‌یدامه‌که‌ن، له‌کاتی‌کدا ئیوه‌خۆتان ده‌زانن (بۆ هاوتایه‌-بۆ شه‌ریکه‌-) (22) { [البقرة: 21-22]}. ئه‌و زاته‌ی که‌ ئیمه‌ی خولقاندوو و نه‌وه‌کانی پێش ئیمه‌شی خولقاندوو و زه‌وی وه‌کو راخه‌ر بۆمان داخستوو که‌ به‌سه‌ریدا رێبکه‌ین وله‌ ئاسمانه‌وه‌ ئاو و بارانی بۆمان دا به‌زاندوو بۆ ئه‌وه‌ی به‌رووبومی جو‌را و جو‌ر وه‌کو رزق و رۆزیه‌که‌ بۆ ئیمه‌ ده‌ربچیت؛ ته‌نها ئه‌و زاته‌ مه‌زنه‌ شایسته‌ی په‌رسته‌نه‌-سه‌بانه‌ و ته‌عالی، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا لِلّٰهِ عَلَيْكُمْ ۖ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللّٰهِ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ فَآتَنِي تَوْفَكُونَ }

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا لِلّٰهِ عَلَيْكُمْ ۖ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللّٰهِ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ فَآتَنِي تَوْفَكُونَ }

واته‌: {ئهی خه‌لکینه‌ بیرکه‌نه‌وه‌ له‌ فه‌زلی خودا به‌ سه‌رتانه‌وه‌ ئایا بێجگه‌ له‌ خودا دروستکارێکی -خولقینه‌ریکی- تر هه‌یه‌ که‌ رۆزیتان بدات له‌ ئاسمان و زه‌ویدا هه‌یج په‌رستراوێکی راست وه‌هه‌ق نییه‌ بێجگه‌ له‌ خودا ده‌ی چۆن و رۆو و هه‌رده‌گیرن (له‌یه‌که‌ خودا په‌رستی)} [فاطر: 3]. ئه‌و زاته‌ی که‌ خولقینه‌ر و دروستکاره‌ و رزق و رۆزی ده‌دات ته‌نها ئه‌و شایسته‌ی په‌رسته‌نه‌، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت:

{ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ ۖ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۖ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ }

{ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ} واته: {هەر ئەو خودایەیه که پەرورددگاری ئێویە هیچ پەرستراوینکی راست وههق نییه جگه له ئەوازاته که دروستکه‌ری ههموو شتی‌که که‌واته ته‌نها ئەو بپهرستن وئه‌و خودایه توانا ودهسه‌لاتی به‌سهر ههموو شتیک هه‌یه ویاڕیزه‌ری ههموو شتی‌که}{[الأنعام: 102].

هه‌موو ئه‌وانه‌ی ده‌په‌رستریڤ جگه له خوای گه‌وره شایسته‌ی په‌رستن نین، چونکه خاوه‌نی ته‌نها هینده‌ی گه‌ردیله‌یه‌کیش نین وده‌سه‌لاتیان نییه به سه‌ریدا نه له ئاسمانه‌کان ونه له زه‌ویدا، وله هیچ شتی‌ک شه‌ریک وهاوبه‌شی خودا نین ویا‌رمه‌تی وپشتیوانی خودا نین چونکه خودا پێویستی به هیچ یه‌کی‌ک له بوونه‌وه‌ره‌کان نییه، ئیتر چۆن داوا وپارانه‌وه نزا له یه‌کی‌کی تر ده‌که‌ن جگه له خودا یان چۆن بانگه‌شه‌ی ئه‌وه ده‌که‌ن که خودا هاوبه‌ش وشه‌ریکی هه‌یه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووت:

{قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللّٰهِ ۖ لَا يَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَمَا لَهُمَا مِنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّنْ ظٰهِيْرٍ }

{ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ رَعَيْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍَ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّنْ ظَهِيرٍ } واته: { بلی هاوار بکهن له وانه ی که بیجگه له خودا به پهرستراوتان دهزانین هیندهی هه ره وردیله یه کیان به دهست نییه نه له ئاسمانه کان ونه له زهویدا وه ئهو پهرستراوانه هاوبه شی (خودا) نه بوون نه له دروستکردنی ئاسمانه کان ونه له دروستکردنی زهویدا وهیچ یه ک له وان یارمه تیده ری خودا نه بوون } [سبأ: 22].

وخودا -سبحانه وتعالی- ئهو زاته یه که بوونه وه ره کانی دروستکردوو له نه بوونه وه و بوونی ئهم بوونه وه رانه به لگه ن له سه ر بوونی خودا و پهروه ردگاریتی و (ئولو هیه تی) خودا، خوای گه وه ره ده فه رمویتی:

{ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ (20) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (21) وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوِلَانِكُمْ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ (22) وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِّنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ (23) وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْطِئُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (24)

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ۚ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ (25) وَلَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ كُلُّ لَّهُ قَانُتُونَ (26) وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ {

} وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ (20) وله نيشانه کانی ئەو (خودایه) که ئیوهی له خاک دروستکردوو له پاش (ماوهیهک) کتوپر ئیوه ئادهمین وبلابوونه ته وه به سه رزه ویدا (20)

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (21) وله ئایهت و نیشانه کانی ئەو (نیشانه کانی خوا) که بوی دروست کردوون له (رهگهزی) خۆتان هاوسه رانیکی بۆ ئەوهی ئارام بگرن له لایاندا وخۆشه و یستی و به زهی خستۆته نیاوتان به راستی له وهدا به لگه و نیشانهی زۆر ههیه بۆ که سانیک که بیرده که نه وه (21)

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوَأْنَانِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ (22) وله نیشانه کانی (دهسه لاتی) ئەو دروستکردنی ئاسمانه کان وزهوی وجیاوازی زمان وره گهز ورهنگتانه به راستی له وهدا (ئەوهی باسکرا) به لگه ی زۆر ههیه بۆ زانایان (22)

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِّنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ (23) وله ئايەت و نیشانەکانی ئەو (ئایەتەکانی خودا)، خەوتنتان بە شەو و پوژدا و هەولدانان (لە پوژدا) بۆ سوود وەرگرتن لە فەزل و بەخششی (پوژی) خوا بەراستی لەوەدا بەلگە و نیشانە ی زۆر هەیە بۆ کۆمەڵیک بپیستن (23)

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (24) لە نیشانەکانی (خوایە) کە هەورە بروسکەتان نیشان دەدات بۆ ترسان و ئومید بوون (ترسان لە هەورە بروسکە و ئومید بوون بە باران بارین) لە ئاسمانەو باران دەبارینێت کە زەوی دوا ی مردنی بەهۆی ئەو بارانەو دەبوژینێتەو بەراستی لەوەدا (کە باسکرا) چەند بەلگە و نیشانە هەیە بۆ ئەوانە ی ژیریان بەکار دەهینن (24)

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ۚ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ (25) وله نیشانەکانی ئەو کە ئاسمان و زەوی بە فەرمانی ئەو وەستان و پاشان کاتیەک (لە پوژی دوا ییدا) لە زەویەو بانگتان دەکەن یە کسەر ئیو (لە گۆرە کانتان) دینە دەرەو (25)

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَانِتُونَ (26) ئهوهی له
 ئاسمانه کان و زهویدایه تهنها مولکی خواجه هه موویان هه ربو
 ئه و (خوایه) گهردن که چن (ملکه چن) (26)

وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ... (27) ئه و
 (خوا) زاتیکه به دیهینانی دهستپیکردوو له پاشان (دوا مردنی
 بوونه وهر) دووباره دروستی ده کاته وه ئه م (دروستکردنه وهی
 دووهم) لای خوا ئاسان تره ... (27) { [الروم: 20 - 27].

ونه مرود ئینکاری ده کرد له هه بوونی خودا، به لام ئیبراهیم -
 علیه السلام- پتی فهرموو؛ ههروه کو خوی گهوره سه بارهت
 بهم باسهی ئیبراهیم -علیه السلام- له قورئانی پیروژدا
 ده فره مویت: که ئیبراهیم -علیه السلام- فره موویه تی:

{قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ
 الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ }
 {قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ
 الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ }
 واته: ئیبراهیم ووتی: بێگومان خوا خۆر له رۆژهه لاته وه
 هه لده هیئت (ئه گه ر ده توانیت) تۆ له رۆژئاوا وه هه لیبینه
 ئینجا دهم کوت بوو ئه و بێباوه ره (نه مروود) وخوا رینموونی
 گه لی سته مکاران ناکات { [البقرة: 258]. وههروه ها ئیبراهیم
 -علیه السلام- به لگه ی ئه وه ی هیئایه وه له سه ر قه ومه که ی
 که خودا ئه وی هیدایهت داوه و خوراک ی پێبه خشیوو

وتینوویتی له سهر لادهبات وئه گهر نهخوش بکهویتی
 شیفای ده دات وئه و زاته ئه و ده مرینیت و دیسانه وه زیندووی
 ده کاته وه؛ ههروه کو خوی گه وره سه بارهت بهم به لگه
 هینانه وهی ئیبراهیم - علیه السلام- له قورئانی پیروژدا
 ده فهرمویت: که ئیبراهیم - علیه السلام- فهرموویه تی:

{الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ (78) وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ
 (79) وَإِذَا مَرَضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ (80) وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ
 يُحْيِينِ (81)}

{الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ (78) ئه و منی دروستکردووه
 پاشان هه ره ئه ویش رینموونیم ده کات (78)

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ (79) وهه ره ئه و زاته خوراک
 وئاوم پیده به خشی (79)

وَإِذَا مَرَضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ (80) وکاتی که نهخوش بکهوم هه ره
 ئه و شیفام ده دات -چاکم ده کاته وه- (80)

وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ (81) وزاتی که که من ده مرینیت و
 پاشان زیندووم ده کاته وه (81) {الشعراء: 78- 81} و خوی
 گه وره سه بارهت به گفتوگوی موسا - علیه السلام- له گه ل
 فیرعه ون له قورئانی پیروژدا ده فهرمویت: که موسا - علیه
 السلام- به لگه ی هینانه وه له سهر فیرعه ون وپی فهرموو: که
 پهروه ردگاری ئه و زاته یه که:

{ الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى }

{ الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى } واته: { (موسا) فہرمووی: پەرورددگاری ئیمہ ئەو زاتە یە کە ھەموو شتییکی بە شیوہیەکی ریکوپیکی وجوان دروستکردووہ پاشان رینمونیشی کردووہ (بوکاری خوئی) } [طه: 50].

وخوای گەورە ھەموو ئەو شتانە ی لە ئاسمانە کان وزەویدان بو مروف فەراھەمی کردووہ و دەور و پشتی مروف ھەمووی نیعمەتی خوای گەورە یە؛ ئەمانە ھەمووی بو ئەوہ یە مروف خودای لە بیر بێت و بیپەرستیت و کوفر و بباوەر نہ بێت، خوای گەورە دەفەر مویت:

{ أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ۚ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ }

{ أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ۚ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ } واتە: { ئایا نہ تانیدیوہ کە بە راستی خودا ئەوہ ی لە ئاسمانە کان ولە زەویدان بو ئیوہ ی فەراھەم کردووہ و نیعمەتەکانی رشتووہ بە سەرتاندا چ دیار و ئاشکرا و چ پەنھان و نادیارە ھەندیک لە ئادەمی گەفتوگو و دەمەقالت دەکەن لە بارە ی خوداوہ بە ئی ھیچ زانیاریەکیان رینمونییەکیان کتییکی روون و ئاشکرا } [لقمان: 20].

ههروه کو چۆن خوای گه و ره هه موو شتیکی فه راهه م کردوو ه
 بو ئاده میزاد له ئاسمانه کان وزه ویدا به هه مان شیوه بیستن
 و بینین و دل و بیر کردنه وه و تیگه یشتنی پیه خشیوو ه بو ئه وه ی
 ئه و زانسته فیڕ ببیت که سوودی پیده گه یه نیت وله
 پهروه ردگاری نزیک ده کاته وه، خوای گه و ره ده فه رمویت:

{ وَاللّٰهُ اٰخَرَجَكُم مِّنْ بُطُوْنِ اُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ شَيْئًا وَجَعَلَ
 لَكُمْ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْئِدَةَ ۗ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ }

{ وَاللّٰهُ اٰخَرَجَكُم مِّنْ بُطُوْنِ اُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ شَيْئًا وَجَعَلَ
 لَكُمْ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْئِدَةَ ۗ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ } واته: {خودا
 ئیوه ی له سکی دایکتان ده ره یناوه که هیچتان نه ده زانی
 و خودا گوئ و چاو و دلی پیدان بو ئه وه ی سوپاسی بکه ن}
 [النحل: 78].

خوای گه و ره -سبحانه و تعالی- هه موو ئه م بوونه وه رانه
 و مرو فیشی دروست کردوو ه وه موو ئه و ئه ندام و توانا
 پیو یستانه ی پی به خشیوو ه بو په رستی خودا
 و نیشته جیبوون له سه ر زه وی و ئاوه دان کردنه وه ی وه ره وه ها
 هه موو ئه وانیه ی له ئاسمانه کان وزه ویدا یه بو مرو ف
 فه راهه می کردوو ه.

و خوای گه و ره ئه م بوونه وه ره مه زانانه ی دروست کردوو ه که
 به لگه ن له سه ر پهروه ردگار یتي خودا وه ره وه ها به لگه ن بو
 ئه وه ی که ته نها خودا شایه نی په رسته به هه ق وه موو

په رستراوښکي تر جگه له خواى گه وره پوچهل وناهه قه
په رستنى، خواى گه وره - سبحانه وتعالى - ده فهرمويت:

{قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ
الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ }

{قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ
وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ } واته: { بلئ: }
ثايا كى رزق وړوزيتان دهدات له ئاسمان (به باران) وله
زهويه وه (به ړووهك) يان كى خاوهنى (دروستكارى) گوى
وچاوانه وكى زيندوو له مردوو دهردههينيت ومردوو له زيندوو
دهردههينيت ههروهها كى كارهكان هه لده سورينيت بېگومان
يه كسهر ده لپن خودا كه واته پييان بلئ: دهى بو خوتان
ناپاريزن (له سزاي خودا؟) { [يونس: 31]. وخواى گه وره -
سبحانه وتعالى - ده فهرمويت:

{قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ
الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ
هَذَا أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ }

{قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ
الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَذَا
أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ } واته: { بلئ: } پيم بلين نهو

شتانه‌ی ئیوه ده‌یانپه‌رستن جگه له خودا پیشانم بدهن له زه‌ویدا چییان دروست کردووہ یان له (دروست کردنی) ئاسمانه‌کاندا به‌شداریان کردووہ، ده‌ی په‌راوێکم بو‌ به‌ینن له پیش ئه‌م (قورئانه‌ هاتبیت) یان زانیاریه‌ک که له پیشووان به‌جی مابیت ئه‌گه‌ر ئیوه راستگۆن} [الأحقاف: 4]. وخوا‌ی گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت:

{ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْأَرْضِ فِي رَوَاسِيٍّ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ. هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ }

{ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْأَرْضِ فِي رَوَاسِيٍّ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ (10) هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (11) } واته:

{ (خوا) ئاسمانه‌کانی دروستکردووہ به‌بی هیچ کۆله‌که وئه‌ستوونیک که ئیوه بیینن و له زه‌ویدا چه‌ندان شاخی له‌نگه‌ر داکوتاوی داناوه بو‌ ئه‌وه‌ی نه‌تانله‌رزینیت و نه‌جولیت له ژیرتاندا له هه‌موو جو‌ره‌ زینده‌وه‌ریکی تیدا بلا‌و‌کردۆته‌وه‌ وله ئاسمانه‌وه‌ بارانمان باراندووہ به‌هۆی ئه‌و (بارانه‌وه‌) له زه‌ویدا هه‌موو جو‌ره‌ رووه‌کیکی به‌ که‌لک و

جوانمان پرواندووه (10) ئه‌مه‌ی (باسکرا) دروستکراوی
 خوایه ده‌ی نیشانم بدهن ئه‌و (بت و په‌رستراوانه‌)ی جگه‌ له
 خودا چییان دروستکردووه (هیچیان دروست نه‌کردووه)
 به‌لکو سته‌مکاران له گومراپی یه‌کی ئاشکرا دان (11){
 [لقمان:10-11]. وخوای گه‌وره -سبحانه و تعالی-
 ده‌فه‌رموئیت:

{ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ (35) أَمْ خُلِقُوا
 السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ (36) أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ
 رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصْطَبِرُونَ (37) }

{ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ (35) ئایا ئه‌وان (بێ)
 خولقینه‌ریک) له‌ خۆیان‌ه‌وه‌ دروست بوون یان خۆیان
 (خولقینه‌ر) و دروستکه‌ری خۆیانن؟ (35)

أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ (36) ئه‌ی ئایا
 ئه‌وان ئاسمانه‌کان و زه‌ه‌ویان دروست کردووه (نه‌خیر وانه‌)
 به‌لکو دُنیا نین و گومانیان هه‌یه (36)

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصْطَبِرُونَ (37) ئه‌ی ئایا
 گه‌نجینه‌کانی په‌روه‌ردگاری تۆ لای ئه‌وانه‌؟ یان ئایا هه‌ر
 ئه‌وان ده‌سه‌لاتدار و زالن؟ (37){ [الطور:35 37]. شیخ
 سه‌عدی -په‌حمه‌تی خوای لیبیت- ده‌لێت: (ئهم به‌لگه‌
 هه‌ینانه‌وه‌یه‌ له‌ سه‌ریان هه‌یچ بژارده‌یه‌کیان بۆ جینا هه‌یلێت جگه‌
 له‌ ملکه‌چ بوون بۆ هه‌ق یان ئه‌وه‌تا ده‌بێت لابده‌ن له‌وه‌ی که‌

داواکراوه له لایه ن ئه قَل وئاینه وه) [تفسیر ابن سعدي:
816].

7- الله خولقینه ری هه موو شتی که که له گهر دوون
وئاسمانه کاندای هه یه له و شتانه ی ده یانبینین وله و
شتانه ش که نایان بینین، هه موو شتی که جگه له
(الله) دروستکراوه ومه خلوقه، وخوا ی گه وره
ئاسمانه کان وزه وی له شه ش روژدا دروستکرد.

(الله) خولقینه ری هه موو شتی که که له گهر دوون
وئاسمانه کاندای هه یه له و شتانه ی ده یانبینین وله و شتانه ش
که نایان بینین، هه موو شتی که جگه له (الله) دروستکراوه
ومه خلوقه، وخوا ی گه وره ئاسمانه کان وزه وی له شه ش
روژدا دروستکرد، خوا ی گه وره ده فه رمویت:

{قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ ۚ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ
دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا ۚ قُلْ هَلْ
يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ ۚ
أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ۚ قُلِ
اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ }

{قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ ۚ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ
دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا ۚ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي
الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ ۚ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ

شُرَّكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ۚ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ} واته: { بلی: کئی په روه ردگاری ناسمانه کان و زهویه بلی خوا ئینجا بلی دهی ئیوه بیجگه له نهو (خوای گهوره) پشتیوانانیکتان هه لېژاردووه (بو خوټان) که خاوهنی هیچ سوود و زیانیک نین بو خویشیان بلی ئایا کویر و چاو ساغ یه کسانن؟ یان ئایا تاریکیه کان و پرووناکي وهک یهک وان؟ نه خیر نه وانه چهند هاوبه شیکیان بو خوا داناوه؟ (گوايه) وهک دروستکراوانی خویان دروست کردییت؟ نهوسا دروست کراوه که یان لی شیواوه!! بلی خوا دروستکه ری هه موو شتیکه و ههر نهویشه تاک و تهنها و زاله به سهر هه موو شتیکدا} [الرعد:16]. وخوای گهوره دهفه رمویت:

{ وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ }

{ وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ } واته: {وخودا شتی وا دروست دهکات که (ئیستا) ئیوه نایزانن} [النحل:8].

خوای گهوره ناسمانه کان وزهوی له شهش رږژدا دروستکردووه، خوای گهوره دهفه رمویت:

{ هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۚ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ }

{هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۚ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ} واته: {خوا} ئەو زاتە یە کە ئاسمانە کان وزه‌وی دروست کردوو له شه‌ش رۆژدا پاشان به‌رزبویه‌وه بۆ سه‌ر عه‌رش (باوه‌رمان پییه‌تی به‌و شیویه‌ی شیایوی خوا بیته‌، وه‌ چۆنیه‌تیه‌ که‌ی نازانین، ته‌نها خوا خۆی ده‌زانیت) ده‌زانیت چی ده‌چیتته‌ ناوی زه‌وی و چی لی دیتته‌ ده‌ره‌وه‌ و چی له‌ ئاسمانه‌وه‌ دیتته‌ خوار و چی بۆ سه‌رده‌ که‌ویت و له‌ هه‌ر کوی بن خوا له‌ گه‌لتانه‌ (به‌ زانیاری و ئاگاداری) و خوا بینایه‌ به‌هه‌ر کرده‌ویه‌ ک که‌ ده‌یکه‌ن} [الحديد:4]. وخوا‌ی گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت:

{وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ}

{وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ} واته: {سویند به‌ خوا بیگومان دروستمان کردوو ئاسمانه‌ کان وزه‌وی و هه‌ر چی له‌ نیوانیاندایه‌، له‌ شه‌ش رۆژدا و هه‌یچ ماندوو بوونی‌کمان تووش نه‌بوو} [ق:38].

8- وخودا -سبحانه وتعالى- هیچ شهریک وهاوبه شیکی نییه نه له مولکیدا، نه له خولقاندندا، ونه له بهر یوه بردندا، و نه له پهرستندا.

وخودا -سبحانه وتعالى- هیچ شهریک وهاوبه شیکی نییه نه
له مولکیدا، نه له خولقاندندا، و نه له بهر یوه بردندا، و نه له
پهرستندا، خوای گه وره دهفه رمویت:

{قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ
الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ ۚ ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِّن قَبْلِ
هَذَا أَوْ أَثَارَةٍ مِّنْ عِلْمٍ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ }

{قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ
الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِّن قَبْلِ هَذَا
أَوْ أَثَارَةٍ مِّنْ عِلْمٍ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ} واته: { بلی: پیم بلین نه و
شتانه ی ئیوه دهیان په رستن جگه له خودا پیشانم بدهن له
زهویدا چیان دروست کردووه یان له (دروست کردنی)
ئاسمانه کاندایان کردووه، دهی په راویکم بو بهین له
پیش نه م (قورئانه هاتبیت) یان زانیاریه که له پیشووان
به جی مابیت نه گهر ئیوه راستگون } [الأحقاف:4]. شیخ
سه عدی -په حمه تی خوای لیبت- ده لیت: {قُلْ} واته: بلی به
نه وانیه وهاوبه شیان بو خوا داناوه به په رستن بته کان له
کاتیکدا نه سوودیان ههیه و نه زیان و نه مردن و نه ژیان، و

نه زیندووکردنه وه، پښان بلّی - پروونی بکه ره وه بویان دهسته و سانی په رستراوه کانیاں که بیگومان نه وانه شایسته ی هیچ جوړیک له به ندایه تیکردن نین: {أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ} واته: {پیم نیشان بدن له زه ویدا چیان دروستکردووه یان له دروستکردنی ئاسمانه کاند ا به شداریان کردووه}، ئایا هیچ شتیکیان له ناو ئاسمانه کان و زه ویدا دروستکردووه؟ ئایا کیوه کانیاں دروستکردووه؟ ئایا ده ریایان به ریخستووه؟ ئایا ئازه له کانیاں بلاوه پیکردووه؟ ئایا دارودره خته کانیاں سهوز کردووه؟ ئایا یارمه تی ده ریکیان هه یه له دروستکردن شتی له وانه؟ نه خیر هیچ شتیکی له وانه نییه، به وهی که خو یان دانی پیداده نیی، نه مه بیجگه له باسکردنی دانپیدانانی نه وانی تر، و نه مه به لگه یه کی نه قلی یه کلاکه ره وه یه له سهر نه وهی بیگومان به ندایه تی کردن بو جگه له خودا شتیکی پووجه.

پاشان باسی نه بوونی به لگه ی دهقی - نه قلی - کردووه وفه رموویه تی: {اَتْتُونِي بِكِتَابٍ مِّنْ قَبْلِ هٰذَا} واته: {دهی په راوئیکم بو بهینن له پیش نه قورئانه هاتبیت}، کتیبیک بانگه شه بکات بو هاو به شدانان، {أَوْ أَنَاذَةٌ مِّنْ عِلْمٍ} واته: {یان زانیاریه ک به جیمابیت له پیغه مبه رانه وه فه رمان به وه بکات}. بیگومان نه وهی زانراوه نه وان دهسته و سانی که له یه کتیک له پیغه مبه رانه وه به لگه یه ک بهین له سهر

هاوبه شدانانان، به لکو دلدنایین هه موو پیغه مبه ران بانگه شه یان کردووو بۆ لای یه ک خوا په رستی په روه ردگاریان و ریگریان کردووو له هاوبه شدانان، ئه مه ش مه زترین میراته له وانه وه به جیمابیت له زانست وزانیاری. [تفسیر ابن سعدي: 779].

و (الله) -سبحانه وتعالی- مولکی هه موو شتیکی ته نها بۆ ئه و زاته یه -مالك الملك-ه وهیچ هاوبه ش وشه ریکیکی نییه له مولک وخواه نداریتیدا، خوای گه وره ده فهرمویت:

{ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ ۚ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۚ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ }

{ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ ۚ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۚ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ } واته: { بلی ئه ی خودای خاوه ن ده سه لات؛ ده سه لات ده ده یت به هه رکه سیکی که بته ویت وده سه لات ده سینیته وه له هه رکه سیکی که بته ویت وبه ریژی ده که یت ئه وه ی بته ویت وپیریژی ده که یت ئه و که سه ی بته ویت ته نها به ده ستی تویه هه موو چاکه یه ک به راستی تو به سه ره موو شتیکیدا به توانایت } [آل عمران: 26]. وخوا ی گه وره ئه وه روونده کاته وه که هه موو مولک وده سه لاتیک

تهنها بۆ ئەو زاتە مەزنەیه له رۆژی قیامەتدا، هەر وه کو -
سبحانه وتعالی - دهفه رمویت:

{ يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ ۖ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۚ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ }

{ يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ ۖ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۚ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ } واته: {رۆژێک که هه موو (له گۆره کانیان دینه ده ره وه) ئاشکرا ده بن هیچ شتیکیان له خودا په نهان نابیت (خوا ده فه رموویت) ئە مرۆ پادشایه تی و ده سه لات بۆ کێیه (وه لام نادریتته وه)، (خۆی وه لام ده داته وه و ده فه رموویت): هه ر بۆ خۆی تا ک و ته نه هایه که به سه ر هه موو شتی کدا زاله } [غافر: 16].

وخودا - سبحانه وتعالی - هیچ شه ریک و هاو به شیکی نییه نه له مو لکی دا، نه له خو لقا ندندا، ونه له به رپوه بر دندا، ونه له په رستندا، خۆی گه وه ره ده فه رمویت:

{ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلَّةِ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا }

{ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلَّةِ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا } واته: {و بلی هه موو سو پاس و ستایش هه ر بۆ خۆایه زاتی ک که هیچ منالێکی بۆ خۆی بریار نه داوه و هیچ هاو به شیکی نه بووه له مو لک و پادشایه تیدا هیچ دۆست و یار مه تیده ریکی نه بووه

له‌بەر بێ دەسه‌لاتی (که‌واته‌) خوا زۆر به‌ گه‌وره‌ دابئی {
[الإسراء: 111]}. وخوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموئیت:

{ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ
لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا }

{ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ
لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا } واته‌: {ئهو
زاته‌ی که‌ ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر ئاسمانه‌کان وزه‌ویدا هه‌یه‌
وهه‌موو مولکی ئه‌ون وهیچ مندالی بۆ خۆی بریار نه‌داوه‌
وکه‌س شه‌ریک وهاوبه‌شی نییه‌ له‌ فه‌رمانه‌وایی وحوکم
ومولکدا وهه‌موو شتیکی دروستکردوو وه‌نده‌زی بۆ دیاری
کردوو (به‌ چاکی له‌ هه‌موو ڕوویه‌که‌وه‌)} [الفرقان: 2].

خوای گه‌وره‌ پادشا (المالك) ه‌ وهه‌موو شتیکی مولکی ئه‌وه‌ -
سبحانه‌ وتعالی- وئهو خولقینه‌ره‌ (الخالق) ه‌، وهه‌موو شتیکی
جگه‌ له‌ زاتی مه‌زنی خۆی بوونه‌وه‌ره‌ وخولقینه‌راوه‌، وهه‌ر
خۆی کاروباری بوونه‌وه‌ره‌کان به‌ڕیوه‌ ده‌بات وبۆیه‌ ئه‌و زاته‌ی
که‌ ئه‌م وه‌سف ومولک وده‌سه‌لاته‌ی بی‌ت ته‌نها ئه‌و شایه‌نی
په‌رسته‌ن، وپه‌رسته‌نی شتیکی یان یه‌کیکی تر له‌ گه‌ل ئه‌و زاته‌
یان په‌رسته‌نی شتیکی یان یه‌کیکی تر جگه‌ له‌ ئه‌و زاته‌؛
نیشانه‌ی لاوازی ئه‌قله‌ وهه‌روه‌ها شیرک وهاوبه‌شدانه‌ بۆ
خودا که‌ ئه‌میش هوکاری خراپبوونی ده‌ره‌نجامی بوونه‌وه‌ره‌ له‌
دونیا وئاخیره‌تدا، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموئیت:

{ وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا ۖ قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ }

{ وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا ۖ قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ } واته: {(جووله که و گاوپه کان) به (موسلمانه کان) ووتیان: بین به جووله که یان به گاوپر بو ئه وهی بینه سه ریگی راست بلی: به لکو پهیره وپی ئاینی پاکی ئیبراهیم ده که ین که له هاوبه ش بریارده ران (موشریکان) نه بووه} [البقرة: 135]. وخوای گه وره دهفه رمویت:

{ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا }

{ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا } واته: {ئایا کی ئاینی چاکتر و جوانتره (وکی دیندارتره) له که سیکی که پرووی خوی یه کلا کرد بیته وه بو خوا له هه مان کاتدا ئه و که سه چاکه کار بیت و شوینی ئاینی ئیبراهیم که وتبیت به راستی و پاکی (که به ویستی خوی له به تالی وگومرایی لای داوه بو لای راستی) و خوا ئیبراهیمی هه لێژارد به دوست و خوشه ویستی خوی} [النساء: 125]. وخوای گه وره -سبحانه وتعالی- ئه وهی پروونکردوو ته وه که هه رکه سیکی شوینی ئاینیک بکه ویت جگه له ئاینی ئیبراهیمی خه لیل -علیه السلام-؛ ئه و ئه و که سه خوی گیل ونه فامکردوو و دوپراوه،

خوای گه وره دهفه رموئیت: {وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِّلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا
 مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ
 الصَّالِحِينَ} واته: {کئ روو وهرده گیزیت له ئایینی ئیبراهیم -
 علیه السلام-؟ مه گهر که سیک که خوئی گیل ونه فام
 کرد بیت؟ سوئند بیت بیگومان ئیبراهیممان هه لئبژارد له
 دونیادا و بیگومان ئه و له روژی دواییدا له چاکه کارانه {
 [البقرة: 130].

**9- و (الله) -سبحانه وتعالی- کهسی لی نه بووه وله
 کهس نه بووه، به لکو له سه ره تاوه ههر بوونی
 هه بووه، و هیچ شتی که هاوشیوهی ئه و زاته مه زنه
 نییه.**

و (الله) -سبحانه وتعالی- کهسی لی نه بووه وله کهس نه بووه،
 به لکو له سه ره تاوه ههر بوونی هه بووه، و هیچ شتی که
 هاوشیوهی ئه و زاته مه زنه نییه، خوای گه وره دهفه رموئیت:

{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) اللَّهُ الصَّمَدُ (2) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3)
 وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)}

{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) بلی: ههر ئه و (الله) یه -خودایه- تاکه
 و بی هاوتایه (1)

الله الصَّمَدُ (2) ئه و خودایه ی بی نیاز وجیی نیاز و ئومیدی -
 باوهردارانه (2)

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3) كهسى لى نه بووه وله كهس نه بووه (3)
 وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4) وهه رگيز هيچ كهس هاوشيوه
 وهاو تاي نهو نيه (4) { [الإخلاص: 1-4] . وخواى گه وره
 ده فهرمويت:

{ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ
 لِعِبَادَتِهِ ۖ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا }

{ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۖ
 هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا } واته: { په روه ردگارى ناسمانه كان وزه وى
 وهه رچى له نيوانياندايه كه واته بيه پرسته وزور خوگر به له
 په رستنيدا ثايا گومان ت هه يه له وهى كه سيك هاوتا
 وهاونوى نهو بيت! } [مريم: 65] . وخواى گه وره - سبجانه
 وتعالى - ده فهرمويت:

{ فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
 وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا ۖ يَذُرُّكُمْ فِيهِ ۖ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ
 وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ }

{ فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
 وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا ۖ يَذُرُّكُمْ فِيهِ ۖ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ
 السَّمِيعُ الْبَصِيرُ } واته: { (خودا) به ديهينه رى ناسمانه كان و
 زه ويه، بوى به ديهيتان هاوسه ران له خودى خوتان
 هه روه ها له نازده ليشدا جووتى (دروستكردووه) له جووت

بووندا ژماره‌تان زور ده‌کات هیچ شتیک وه‌کو خودا نییه (نه له زات ونه له سیفات ونه له کرداریدا) وئو زاته بیسه‌ر وینایه {الشوری:11}.

10- خوای گه‌وره تیکه‌لی هیچ شتیک نابیت

وبه‌رجه‌سته نابیت له هیچ یه‌کیک له

بوونه‌وه‌ره‌کانیدا، به‌لکو زاتیکی مه‌زن و پیرۆزه له سه‌ره‌وه‌ی بوونه‌وه‌ره‌کانه له سه‌ره‌وه‌ی عه‌رشی مه‌زن.

خوای گه‌وره تیکه‌لی هیچ شتیک نابیت و به‌رجه‌سته نابیت له هیچ یه‌کیک له بوونه‌وه‌ره‌کانیدا، به‌لکو زاتیکی مه‌زن و پیرۆزه له سه‌ره‌وه‌ی بوونه‌وه‌ره‌کانه له سه‌ره‌وه‌ی عه‌رشی مه‌زن، چونکه ئه‌و خودایه‌ وجگه له ئه‌و هه‌مووی دروستکراون، وجگه له ئه‌و زاته هه‌موو شتیک ئه‌گه‌ری له ناوچوون ونه‌مانی هه‌یه، وه‌هه‌موو شتیک مو‌لکی خودایه‌ بویه تیکه‌ل و به‌رجه‌سته نابیت له هیچ یه‌کیک له بوونه‌وه‌ره‌کان و دروستکراوه‌کانیدا، وه‌هه‌روه‌ها هیچ یه‌کیک له بوونه‌وه‌ره‌کان و دروستکراوه‌کان به‌رجه‌سته و تیکه‌لی زاتی مه‌زنی ئه‌و نابن، و خودا -سبحانه و تعالی- له هه‌موو شتیک و که‌سیک گه‌وره‌تر و مه‌زن‌تره، خوای گه‌وره ئینکاری کردووه له سه‌ر ئه‌وانه‌ی که بانگه‌شه‌ی ئه‌وه ده‌که‌ن که خودا تیکه‌ل

وبه رجهسته بووه له لاشه‌ی مه‌سیح (عیسا) - علیه السلام-،
که ده‌فه‌رموئیت:

{لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۚ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ
وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۚ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ }

{لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۚ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ
وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۚ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا
بَيْنَهُمَا ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ } واته:
{سوئند بێت بېباوه‌ر بوون (کافر بوون) نه‌وانه‌ی که ووتیان
بېگومان خودا مه‌سیحی کوری مه‌ریه‌مه له کاتی‌کدا مه‌سیح
(کاتیک ره‌وانه کرا) ووتی نه‌ی نه‌وه‌کانی ئیسرائیل ته‌نها خودا
بپه‌رستن که په‌روه‌ردگاری من وئیه‌یه‌شه به‌راستی
هه‌رکه‌سیک هاوبه‌ش بو خودا دابنیت نه‌وا بېگومان خودا
به‌هه‌شتی لی حه‌رام کردوه‌ه، وجیگا وشوینی ئاگری دۆزه‌خ
ده‌بیت و بو نه‌و سته‌مکارانه هیه‌چ یارمه‌تیده‌ریک نییه‌ه
[المائدة:17]. وخوای گه‌وره ده‌فه‌رموئیت:

{وَاللَّهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ۚ إِنَّ
اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (115) وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۚ سُبْحَانَهُ ۚ
بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ كُلُّ لَّهُ قَانِتُونَ (116)}

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ
كُنْ فَيَكُونُ (117) {

{وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ (115) رۆژه‌لآت و رۆژئاوا هه‌ر بۆ خوایه که‌واته
پووکه‌نه هه‌ر لایه‌ک (له نوێژ کردندا به‌ فه‌رمانی خودا) ئه‌وه
پووکه‌یه و پووتان له خودا کردووه بێگومان خوا (به‌زه‌یی و
میه‌ره‌بانی) فراوانه و زانایه (115)

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۚ سُبْحَانَهُ ۚ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ ۚ كُلُّ لَّهُ قَانِتُونَ (116) (گاو‌ر و جووله‌که و بت
په‌رسته‌کان) وتیان: خوا منداڵی بۆ خۆی داناوه ئه‌و (خوا)
پاک و به‌دوو‌ره له‌وه؛ به‌لکو هه‌ر چی هه‌یه له ئاسمانه‌کان و
زه‌ویدا موڵکی ئه‌وه هه‌موو فه‌رمانبه‌ردار و ملکه‌چی ئه‌ون
(116)

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ
فَيَكُونُ (117) (خوا) به‌دهیه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌ویه
و کاتیک که‌ ویستی شتی‌ک بکات هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ی پێ ده‌وێت
که‌ یێی ب‌لێت: به‌ه، ئیتر ده‌بێت (117) { [البقرة: 115-117].
وخوای گه‌وره ده‌فه‌رموێت:

{ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا (88) لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا (89)
تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ
هَذَا (90) أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا (91) وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ

أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا (92) إِنَّ كُلَّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا
آتَى الرَّحْمَنُ عَبْدًا (93) لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا (94)
وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا (95) {

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا (88) (گاور و جوله که کان)
ده یانوت خوا مندالی بو خوی داناوه (88)

لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا (89) سویند به خوا به راستی شتیکی زور
نابه جی و سهیر ده لین (89)

تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ
هَدًّا (90) نزیکه ئاسمانه کان لهت لهت و پاره پاره بین له بهر
ئهو (قسه یه) و (نزیکه) زه ویش شق به ریټ و بقلیشی
و (نزیکه) چیاکان به یه کجار بروخین (90)

أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا (91) له بهرئه وهی (بیباوه ران) مندال
ده دهنه پال خوی میهره بان (91)

وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا (92) بو خوی میهره بان
شیاو نییه که مندالی هه بیټ (92)

إِنَّ كُلَّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا (93)
هه موو ئه وانه ی له ئاسمانه کان و زه ویدان به به نده ی دینه
لای خوی میهره بان (هیچ که سیک له وانه نییه به نده ی
خوی میهره بان نه بیټ) (93)

لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا (94) سویند به خوا به پراستی
 هه موویانی سه رزمیری کردوو به ژماردن (94)

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا (95) هه ر هه موویان به تاک و
 ته نها دینه وه بو لای (خوا) له رۆژی قیامه تدا (95)
 [مریم: 88-95]. وه ره وه ها خوی گه وه ده فه رمویت:

{ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا
 فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ
 يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ
 إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ
 حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ }

{ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا
 فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ
 يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ
 إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ
 حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ } واته: {الله ئه وه خودایه وه که

هیچ په رستراویک هه ق وراست نییه که شایه نی په رستن بیت
 جگه له ئه وه، هه میسه زیندوو وه ته دبیرکار وراگری
 (بوونه وه ره کانه)، و وه نه وز نایگریت و ناخه ویت، هه رچی له
 ئاسمانه کان وزه ویدایه مولکی ئه وه، کچی هه یه له وه رۆژه دا
 بتوانیت تکا وشه فاعهت له لای ئه وه بکات مه گهر به
 ریگا پیدان وئیزی ئه وه زاته مه زنه نه بیت، ئاگاداره به ئه وه ی له

پیشەوہی (ئادەمی) یە و (ئەوہی لە دنیا لە بەردەستیاندا یە)
 و ئەوہی لە پاشەوہیەتی (لە رۆژی دوا یی بۆیان ئامادە کراوە)،
 و کەس ئاگای نییە لە هیچ شتێک لە زانیی و زانیاری ئەو
 (خودا) یە مەگەر بەوہی کە خۆی بێھوێت (بیبەخشیت
 پێیان)، کورسیە کە* خودا ھەموو ئاسمانەکان و زەوی
 گرتۆتەو، و پارێزگاری کردنی ئاسمانەکان و زەوی بۆ خودا
 ئاسانە و (گران نییە) و ھەر ئەو بڵندە پلەو پایە ی مەزن
 و گەورە یە. {*(کورسی: دروستکراویکی مەزنی خودایە
 و ەرش لە کورسی گەورە تر، و کورسی ئەو شوێنە یە خودا
 پێیەکانی - لەسەری یان لە نیوی دادەنێت-) } [البقرة: 255].
 ئەگەر ئەمە مەزنی و پلەو پایە ی خودا بێت و ئەو شتانە ی کە
 دروستی کردوون ھێندە مەزن بن، ئایا چۆن تێکەلی ھیچ
 یەکیک لە شتەکان یان بوونەو ەرەکان دەبێت؟ یان چۆن
 دەیانکات بە مندالی خۆی؟ یان چۆن کەسی تر لە گەل زاتی
 مەزنی خۆیدا دەکات بە خودا و پەرستراو؟

**11 - (الله) - سبحانہ و تعالی - بە رەئفەتە
 و میھرەبانە بەرامبەر بە بەندەکانی بۆیە**

پیغمبرانی ناردووه وکتیبه ئاسمانیه‌کانی دابه‌زاندووه.

(الله) -سبحانه و تعالی- به ره‌ئفه‌ته و میهره‌بانه به‌رام‌به‌ر به به‌نده‌کانی بۆیه پیغمبرانی ناردووه وکتیبه ئاسمانیه‌کانی دابه‌زاندووه؛ بۆ ئه‌وه‌ی له تاریکایی کوفر و شیرک و تاوانه‌وه ده‌ریان بکات به‌ره‌و نور و روشنایی و هیدایه‌ت و په‌رستی خودا به بی هیچ شهریک و هاوبه‌ش بریاردانیک، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ}

{هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ}

ئه‌و زاته‌یه ده‌ینی‌رت بۆ به‌نده‌ی خۆی (که موحه‌ممه‌ده - صلی الله علیه وسلم-) به‌لگه و ئایه‌تانیکی روون و ئاشکرا تا له‌تاریکستانی (گومرایی و بی‌باوه‌ری) ده‌رتان به‌یئیت بۆ ناو رووناکی (ئیمان و ئیسلام) و به‌راستی خوا به‌رام‌به‌ر ئیوه به‌سو‌ز و میهره‌بان {الحدید:9}.

و خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ }

{وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ} واته: {وتؤمن تهنها بؤ
 ئه وه ناردووه كه ره حمهت بيت بؤ جيهانيان} [الأنبياء:
 107]. وخودا فه رمان به پيغه مبه ره كه ي ده كات كه به
 بهنده كاني بليت: ئه و زاته ليخوشبووه - الغفور - ه وميهره بانه
 - الرحيم - ه، خوي گه و ره ده فه رمويت:

{نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ}
 {نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ} واته: {هه وال بده به
 بهنده كانم كه به راستي هه ر من لي بورد ه وميهره بانم}
 [الحجر: 49]. وله ره ئفه ت وميهره باني خودا به رامبه ر به
 بهنده كاني ئه وه يه كه ناخوشي وزيانيان له سه ر لاده بات وخير
 وباران داده به زينيت بؤ سه ر بهنده كاني، خوي گه و ره
 ده فه رمويت:

{وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ ۖ وَإِنْ يُرِدْكَ
 بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ ۚ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَهُوَ
 الْغَفُورُ الرَّحِيمُ}

{وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ
 فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ ۚ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَهُوَ الْغَفُورُ
 الرَّحِيمُ} واته: {وئه گه ر خوا به تۆ بگه يه نيت زيانيك هيچ
 لاده ريک نيه بؤ ئه و (زيانه) بيچگه له خوا و ئه گه ر خير و
 خوشيه كي بويت بؤت ئه و ا هيچ ريگريکه ريک نيه بؤ چا که ي

خوا بههرمه‌ندی ده‌کات ئەو که‌سه‌ی خۆی بیه‌وێت له
به‌نده‌کانی و هەر ئەو لی‌بورده و به به‌زه‌ییە { [یونس:107].

12- خودا (الله) په‌روه‌ردگاریکی میهره‌بانه
(الرحیم)ه، وته‌ن‌ها زاتی مه‌زنی خۆی لی‌پرسینه‌وه
له به‌نده‌کان ده‌کات له رۆژی قیامه‌تدا کاتیکی
زیندوو‌یان ده‌کاته‌وه له گۆره‌کانیان، بۆیه هەر
که‌سیک پاداشت ده‌دریته‌وه به پیتی کرده‌وه‌که‌ی خیر
یان شه‌ر بی‌ت، ئەوه‌ی ئیماندار بی‌ت و کرده‌وه‌ی چاک
ئه‌نجام‌دات ئەوا نیعمه‌ت و ئاسووده‌یی به‌رده‌وامی
بۆ هه‌یه، و ئەوه‌ی کافر و بی‌باوه‌ر بی‌ت و کرده‌وه‌ی
خراب ئه‌نجام‌دات ئەوا سزایه‌کی مه‌زنی بۆ هه‌یه له
قیامه‌تدا.

خودا (الله) په‌روه‌ردگاریکی میهره‌بانه (الرحیم)ه، وته‌ن‌ها زاتی
مه‌زنی خۆی لی‌پرسینه‌وه له به‌نده‌کان ده‌کات له رۆژی
قیامه‌تدا کاتیکی زیندوو‌یان ده‌کاته‌وه له گۆره‌کانیان، بۆیه هەر
که‌سیک پاداشت ده‌دریته‌وه به پیتی کرده‌وه‌که‌ی خیر یان
شه‌ر بی‌ت، ئەوه‌ی ئیماندار بی‌ت و کرده‌وه‌ی چاک
ئه‌نجام‌دات ئەوا نیعمه‌ت و ئاسووده‌یی به‌رده‌وامی بۆ هه‌یه،
و ئەوه‌ی کافر و بی‌باوه‌ر بی‌ت و کرده‌وه‌ی خراب ئه‌نجام‌دات
ئەوا سزایه‌کی مه‌زنی بۆ هه‌یه له قیامه‌تدا، ئەوه‌ی

دادپه‌روه‌ری و دانایی و په‌حمه‌تی خوایی ته‌واو ده‌سه‌لم‌ینیت
 بو‌بوونه‌وه‌ره‌کان ته‌وه‌یه ته‌م ژیا‌نه‌ی دروست‌کردووه بو‌ئه‌وه‌ی
 شو‌ین‌ی کرده‌وه کردن بیت و شو‌ین‌یک‌ی تریش بو‌پاداشتی چاکه
 و لپ‌رسینه‌وه و سزا دانا‌وه؛ بو‌ئه‌وه‌ی چاکه‌کار پاداشتی
 چاکه‌ی وه‌ربگریته‌وه، وستهم‌کار و ده‌ستدریژ‌کار سزای سته‌م
 و ده‌ستدریژی‌یه‌که‌ی وه‌ربگریته‌؛ چونکه ره‌نگه هه‌ندیک
 که‌س زیندوو‌بوونه‌وه به‌ دوور بزانه، بو‌یه خوی گه‌وره
 به‌لگه‌ی زوری با‌س‌کردووه سه‌بارته به‌وه‌ی زیندوو‌بوونه‌وه
 له‌پاش مردن راستی وه‌ه‌قیقه‌ته وه‌چی گومان‌یک‌ی تیدا نییه،
 خوی گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
 اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ ۚ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُخْيِي الْمَوْتِ ۚ إِنَّهُ عَلَى
 كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ }

{ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
 اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ ۚ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُخْيِي الْمَوْتِ ۚ إِنَّهُ عَلَى
 كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ } واته: {له‌نیشانه‌کانی (ده‌سه‌لای) خوی‌یه که‌زه‌وی
 ده‌بینیت وشک و ماته‌که‌چی کاتیک بارانمان باراند به‌سه‌ریدا
 (به‌رواندنی رووه‌ک) ده‌که‌و‌یت‌ه جو‌له و ده‌بو‌وژیت‌ه‌وه (به‌رز
 ده‌بیته‌وه) بی‌گومان ته‌وه‌ی (زه‌وی وشک) ده‌بو‌وژینیت‌ه‌وه
 زیندوو‌که‌روه‌ی مردوو‌ه‌کانیشه به‌راستی ته‌و (خوا) به‌سه‌ر

هه موو شتی کدا به توانایه { فصلت: 39 }. وخوای گه وره دهفه رمویت:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۚ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ۚ وَمِنْكُمْ مَّن يُّتَوَفَّىٰ وَمِنْكُمْ مَّن يُّرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمَرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ وَتَرَىٰ الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ }

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۚ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ۚ وَمِنْكُمْ مَّن يُّتَوَفَّىٰ وَمِنْكُمْ مَّن يُّرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمَرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ وَتَرَىٰ الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ } واته: { نهی خه لکینه نه گهر ئیوه له گوماندان ده ربارهی زیندوو بوونه وه نه وسا (بزانن) به راستی ئیمه ئیوه مان دروستکردوو له خاک (خوّل) پاشان (نه وه کان) له دلّوپه ئاوئیک -نوتفه یه ک- (دروست ده بن) دواتر (ده بیته) پارچه خوئینیکی مه یو دواى نه وه (ده بیته) پارچه گوشتیک شکل و شیوه کیشراو و شکل و شیوه نه کیشراو بو نه وهی

ٲوونی بکهینهوه ٲو ئیوه وه له منالډاندا دهیهیلینهوه
 (ٲایدهگرین) ئهو (کۆٲهلهیهی) بمانهویٲ (لهبارنهچیت) تا
 کاتیکی دیاریکراو ٲاشان (لهسکی دایکتان) دهرتان دههینین به
 ساوایی ٲاشان گهوره دهبن ههتا دهگه نه تهواوی هیژ و
 تواناتان وه (لهم تههه نه دا) ههندیکتان دهمریٲیت وه
 ههندیکتان دهگهیه نرینه ئهو ٲهٲی ٲیری، ٲی سوودتریی
 تههه ن ٲو ئهوهی نه زانیٲ و لهبیری نه مینٲ ههٲی که
 دهیزانی وه زهوی دهبینی (له زستاندا) خامۆشه ووشک و ٲی
 گیایه جا کاتیک بارانمان به سه ردا باراند زهوی (ٲووه کی لی
 دهٲویٲ و) دهجولٲیت زهوی هه ل ده دات (به رز ده بیٲ) و
 (زهوی) دهٲوینی له هه موو جوړه (گیا و گوٲیکی) جوان
 [الحج:5]. خوای گه وره له م ئایه ته دا سی به لگهی ئه قلی
 باسکردووه که به لگهن له سه ر دووباره زیندوو بوونه وهی
 بوونه وه ره کان له ٲوژی قیامه تدا، ئه وانیش بریتین له:

1- خوای گه وره مروفی له خو ل و خاک دروستکردووه،
 وکاتیک مروف دهمریٲ وده بیٲ به خو ل ئهو خودایه ی که
 سه ره تا له خو ل دروستی کرد؛ خودا توانا داره له و خو له ی که
 تییدا لاشه ی مروف ٲزیووه ونه ماوه دووباره دروست
 وزیندووی بکاته وه.

2- ئەو زاتەى كە مەروفي لە دلوپە ئاويكەوہ (مەنيەكەوہ) دروستكردووہ؛ توانادارە سەبارەت بەوہى كە مەروفي دروست وزيندوو بكاتەوہ لە پاش مردنى.

3- ئەو زاتەى كە زەوى زيندوو دەكاتەوہ لە پاش باران، توانادارە لەسەر ئەوہى كە بوونەوہرەكان زيندوو بكاتەوہ لە پاش مردنيان، ولەم ئايەتەدا بەلگەيەكى مەزن ھەيە لەسەر ئيعجاز ومەزنى قورئانى پيرۆز ئەم ئايەتە - كە زۆريش دريژ نيە- سى بەلگەى ئەقلى سەرنجراكيشيان تيداىە سەبارەت بە مەسەلەيەكى زۆر مەزن.

وخواى گەورە دەفەر مويت:

{ يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السَّجْلِ لِلْكِتَابِ ۖ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ ۖ وََعَدًا عَلَيْنَا ۖ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ }

{ يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السَّجْلِ لِلْكِتَابِ ۖ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ ۖ وََعَدًا عَلَيْنَا ۖ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ } واتە: { (بەيھينەوہ بيريان) ئەو رۆژەى كە ئاسمانەكان دەپيچينەوہ وەك پيچانەوہ (لولكردنى) توامارى كتيب وپەرتوكيەك وەك يەكەمجار چۆن دروستمان كرد (بە رووت وقووتى)، پاش مردنیش ئەو (دروستكردنە) دووبارە دەكەينەوہ ئەوہ بەلئينيكە (جيبەجى كردنى) لەسەر ئيمەيە بيگومان ئيمە (ئەو بەلئينە) بەديدەھينين } [الأنبياء: 104]. وخواى گەورە دەفەر مويت:

{ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۖ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ (78) قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ }

{ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۖ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ (78) وه نموونه مان بو دینیتته وه و به دیهینانی خوی له بیر چووه ته وه (ئهو بیباوهره) ده لیت کی ئیسکه کان زیندوو ده کاته وه له کاتیکدا که رزیون (78)

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ (79) بلی ئهو زاته زیندوویان ده کاته وه که له یه که مجاره وه به دیهیناون وئهو به هه موو دروستکراویک زانا و ئاگاداره (79) { [یس: 78-79]. وخوای گه وره ده فهرمویت:

{ أَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ ۚ بَنَاهَا (27) رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّاهَا (28) وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا (29) وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا (30) أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا (31) وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا (32) }

{ أَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ ۚ بَنَاهَا (27) ئایا دروستکردنی ئیوه گرانتره یان ئاسمان ؟ ودروستیشی کرد (27)

رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّاهَا (28) وئاسمانی له بان سه رتان وه کو بینایه ک بهرز کردوو و ریک خستوو (28)

وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا (29) وشه‌وه‌که‌ی تاریک کرد
(به تاریکی دایپووشی) و رۆژه‌که‌ی رووناک کرده‌وه (29)

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا (30) له پاشان زه‌وی راخت
(30)

أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا (31) ئاو وله‌وه‌رگای لی دهره‌ینا
(30)

وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا (32) و شاخه‌کانی پته‌وه دامه‌زراند (32) {
[النازعات: 27-32]}. خ‌وای گه‌وره روونی کردووه‌ته‌وه که
دروستکردنی مروّقه‌کان گرانتر نییه له دروستکردنی
ئاسمانه‌کان وزه‌وی وئه‌وه‌ی تییاندایه، ئه‌و زاته‌ی که
ئاسمانه‌کان وزه‌وی دروستکردووه به د‌ل‌نیاییه‌وه توانا
وده‌سه‌لاتی هه‌یه له‌وه‌ی که مروّف جاریکی تر دروست
بکاته‌وه.

13- خودا (الله) - سب‌حانه و تعالی - ناده‌می

دروستکردن له خ‌وَل (ق‌و‌ر: گ‌ل) ونه‌وه‌کانی له پاش
خ‌و‌ی ز‌و‌ر ده‌بن، ب‌و‌یه هه‌موو خه‌ل‌کی بن‌چینه‌یان
وه‌کو یه‌که، وه‌یچ ره‌گه‌زیک فه‌زلی به سه‌ر
ره‌گه‌زیک‌ی تره‌وه نییه وه‌یچ گه‌ل‌یک فه‌زلی به سه‌ر

گه‌لیکی تره‌وه نییه؛ مه‌گهر به پیی پله‌ی ئیمان وته‌قواداری وله خودا ترسی نه‌بیّت.

خودا (الله) -سبحانه و تعالی- ئاده‌می دروستکردن له خۆل (قور: گۆل) ونه‌وه‌کانی له پاش خۆی زۆر ده‌بن، بۆیه هه‌موو خه‌لکی بنچینه‌یان وه‌کو یه‌که، وهیچ ره‌گه‌زێک فه‌زلی به سهر ره‌گه‌زێکی تره‌وه نییه وهیچ گه‌لیک فه‌زلی به سهر گه‌لیکی تره‌وه نییه؛ مه‌گهر به پیی پله‌ی ئیمان وته‌قواداری وله خودا ترسی نه‌بیّت، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ}

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ} واته: {ئهی خه‌لکینه بی‌گومان ئیمه دروستمان کردوون له نیر و مییه‌ک و کردومان به چه‌ند گهل وهۆزیکه‌وه تا یه‌کتری بناسن، به‌راستی به‌پزیریتان لای خودا ئه‌و که‌سه‌یه که زیاتر له خودا ده‌ترسیت، بی‌گومان خودا زانا وئا‌گا‌داره} [الحجرات: 13]. و خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ ثَرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَرْوَاجًا ۚ وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ

وَلَا يُنْقِصُ مِنْ عُمْرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ ۚ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ
 {

{وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَرْوَاجًا وَمَا
 تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُّعَمَّرٍ وَلَا
 يُنْقِصُ مِنْ عُمْرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ ۚ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ} واته:
 {خوا (باوکی) ئیوهی له خاک دروستکردوو له پاشان
 (نهوه کانی دروستکرد) له دلۆپه ئاوێک (نوتفه یه ک) ئینجا
 (خوا) کردوونی به چهند جووت (نیر و می) وهیچ مینه یه ک
 (ئافره تیك) دوو گیان نابیت وسکه که ی دانانیت (منالی
 نابیت) مه گهر به ئاگاداری خوا نه بیت وهیچ ته مه ن درێژ
 کراوێک ته مه ن درێژ ناکریت وله ته مه ن که م ناکریت مه گهر
 له کتیبیکدا (له لوح المحفوظ) دا نوسراوه به راستی ئه م کاره
 بو خوا ئاسانه} [فاطر: 11]. وخوا ی گه وه ده فره مویت:

{هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ
 يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا ۚ وَمِنْكُمْ
 مَّن يُّتَوَفَّىٰ مِنْ قَبْلُ ۚ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ} {
 {هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ
 يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا ۚ وَمِنْكُمْ
 مَّن يُّتَوَفَّىٰ مِنْ قَبْلُ ۚ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ}
 واته: {ئهو خوايه که ئیوهی له خاک دروستکردوو له پاشان
 له دلۆپه ئاو پاشان له پارچه خوینیک له پاشان به مندالی

(ساواپی) ده تانه ینیتته دهر (له سکی دایک) له پاشان تا ده گه نه
 تینی هیژ ولایتان له پاشان تا پیر ده بن وهه ندیکتان پیش
 پیربوون دهر یندرین هه تا ده گه نه ئه و کاته ی که بو تان
 دیاریکراوه و بو ئه وه ی بیر بکه نه وه { غافر: 67 }. وخوا ی گه و ره
 ئه وه روونده کاته وه که مه سیحی (عیسای) - علیه السلام - به
 فه رمانیکی گه ردوونی دروست وخه لق کرد هه روه کو چو ن
 ئاده می له خو ل دروست کرد به فه رمانیکی گه ردوونی، خوا ی
 گه و ره ده فه رمو یت:

{ إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ ۖ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ
 لَهُ كُنْ فَيَكُونُ }

{ إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ ۖ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ
 لَهُ كُنْ فَيَكُونُ } واته: { به راستی وینه ی (دروست بوونی) عیسا
 لای خوا وه ک وینه ی ئاده م وایه که دروستی کرد له گل له
 پاشان پی ووت ببه، ئه ویش بوو (به مرو ف) } [آل عمران :
 59]. وپیشتر له برگه ی ژماره (2) باسکرا که پیغه مبه ر - صلی
 الله علیه وسلم - روونی کرده وه که خه لکی وه کویه کن وهیچ
 که سیک فه زلی به سه ر که سیکی تره وه نییه مه گه ر به پی
 پله ی ته قواداری وئیمان وله خودا ترسانه وه نه بی ت.

14- هه موو مندالیک له سه ر فیتره ت* له دایک
ده بی ت. * (فیتره ت: نه و سروشته یه که خوا ی گه و ره
مرو فی له سه ر دروست کرد وه، بریتیه له شته

قبولکراوهکان وپاکهکان لای مروّف لهو کاتهوهی له
 دایک دهبیّت، له گرنګترینیان: باوهربوون بهوهی
 که یهک پهروهردگار که (الله) یه -سبحانه وتعالی- و
 تهنهها نهو شایهنی په رسته

هه موو مندالیک له سهر فیتره ت له دایک دهبیّت، خوی
 گه وره دهفه رمویّت:

{ فَأَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۖ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ
 عَلَيْهَا ۚ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ۚ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
 النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ }

{ فَأَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۖ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ
 عَلَيْهَا ۚ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ۚ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
 النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ } واته: { که واته رووی خوت رېک بکه ره ئاینی
 ئیسلام وپاک و راست بو خوا (شوین ئاینی) یه کخواپه رستی
 بکه وه، نهو ئاینه ی که خوی گه وره (له سه ره تاوه) فیتره تی
 پاکي مروفي له سهر دروستکردووه ئاین و دروستکراوه کانی خوا
 به هیچ جوړیک گورانی بو نییه نهو (ئاینه ی باسکرا) هه ر نه وه
 ئاینی رېک وراسته به لام زوربه ی ئاده می نازانن { [الروم: 30].
 وحه نیفیه ت* ئاینی ئیبراهیمی خه لیل بووه -علیه السلام-،
 *(حه نیفیه ت: واتا په رستی خودا (الله) به تهنه ها به
 دلسوژییه وه به بی بریاردانی هیچ شه ریک وهاوبه شیک، وخو

دوورکردنه وه و به ریئبوون و بیباوهر بوون: به په رستی بته کان
 و به په رستی په رستراوه ناهه قه کانی تر له گه ل خواى
 گه وره دا)، خواى گه وره دهفه رمویت:

{ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ
 الْمُشْرِكِينَ }

{ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ
 الْمُشْرِكِينَ } واته: {پاشان نیگمان بو کردیت (وه حیمان بو
 ناردیت) که په پره وی ئاینی ئیبراهیم بکه چونکه پاک وراست
 بوو به هیچ جوړیک له هاو به شدانه ران (موشریکان) نه بوو {
 [النحل: 123]. وپیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم-
 دهفه رمویت:

«مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ
 أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بِبَهِيمَةٍ جَمْعَاءَ هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا مِنْ
 جَذَعَاءَ»

«مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ
 أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بِبَهِيمَةٍ جَمْعَاءَ هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا
 مِنْ جَذَعَاءَ» واته: «هه موومندالیک له سه ر فیرهت له دایک
 ده بیت، باوک و دایکی ده یکه نه به جوله که یان نه سرانی یان
 مه جوسی، هه روه کو چو ن ناژه لیک بیچوویه کی ده بیت که
 سه لامه ته ئایا هیچ که موکورتیه کی هه یه، پاشان تووشی
 که موکورتی ده بیت وه کو گوچ بوون». * (فیرهت: نه و

سروشته‌یه که خوی گه‌وره مروّقی له‌سهر دروستکردوو، بریتیه له شته قبولکراوه‌کان وپاکه‌کان لای مروّقی لهو کاته‌وه‌ی له دایک ده‌بیت، له گرنگترینیان: باوه‌پوون به یه‌ک په‌روه‌ردگار که (الله) یه -سبحانه و تعالی- وته‌نھا ئه‌و شایه‌نی په‌رستنه) پاشان ئه‌بو هوره‌یره -په‌زای خوی لی‌بیت- ده‌لّیت: ئه‌م ئایه بخویننه‌وه ئه‌گه‌ر ویستتان:

{فَطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ}

{فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ} ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ} واته: {که‌واته‌ رووی خوٚت ړنک بکه‌ره ئاینی ئیسلام وپاک و راست بو خوا (شوین ئاینی) یه‌کخواپه‌رستی بکه‌وه، ئه‌و ئاینه‌ی که خوی گه‌وره (له سه‌ره‌تاوه) فیتره‌تی پاکي مروّقی له‌سهر دروستکردوو، ئاین ودروستکراوه‌کانی خوا به‌هیچ جوړیک گوړانی بو‌نییه‌ ئه‌و (ئاینه‌ی باسکرا) هه‌ر ئه‌وه ئاینی ړنک وراسته به‌لام زوږبه‌ی ئاده‌می نازانن} [الروم: 30] [صحيح البخاري: 4775]، وپیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت:

«أَلَا إِنَّ رَبِّي أَمَرَنِي أَنْ أُعَلِّمَكُمْ مَا جَهِلْتُمْ مِمَّا عَلَّمَنِي يَوْمِي هَذَا كُلُّ مَالٍ نَحَلْتُهُ عَبْدًا حَلَالٌ وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلَّهُمْ وَإِنَّهُمْ أَتَتْهُمْ الشَّيَاطِينُ فَأَجْبَأَلَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ وَحَرَمَتْ عَلَيْهِمْ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَهُمْ وَأَمَرَتْهُمْ أَنْ يُشْرِكُوا بِي مَا لَمْ أَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا»

«أَلَا إِنَّ رَبِّي أَمَرَنِي أَنْ أَعْلَمَكُم مَّا جَهِلْتُمْ مِمَّا عَلَّمَنِي يَوْمِي هَذَا كُلُّ مَالٍ نَحَلْتُهُ عَبْدًا حَلَالٌ وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلَّهُمْ وَإِنَّهُمْ أَتَتْهُمْ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ وَحَرَمْتُ عَلَيْهِمْ مَا أَحَلَلْتُ لَهُمْ وَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُشْرِكُوا بِي مَا لَمْ أَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا»
 واته: «پهروه ردگارم فهرمانی پیکرم ئه وه تان فیر بکه م که نایزان، ولهو شتانه ی که له ئه مړو فیری کردم: ههر سامانی که به بهنده که مم به خشیووه بو ی حه لاله، من بهنده کانم له سهر فیرهت دروستکردووه (له سهر ته نها یه ک خوا په رستن دروستکردووه)، وشه یتانه کان بو یان هاتن له ثاینه که یان دووریان خستنه وه، وئهو شتانه ی له سهر یان حه رامکرد که من بو یانم حه لال کردبوو، وفهرمانی پیا یان کرد که هاوبه ش وشه ریک بو من بریار بدهن له کاتی که دا من هیچ به لکه یه کم سه باره تی دانه به زاندووه (سه باره ت به م هاوبه ش بریار دانه دانه به زاندووه)» [رواه مسلم: 2865].

15- هیچ مروفیک به گونا هباری وتاوانباری له دایک نابیت ونابیته میراتگری تاوان وگونا هی هیچ مروفیکی تر ناکه ویته ئه ستوی ئهو (ئه گهر خوی هوکار نه بوو بیت بو ئه وه ی ئهو که سه ئهو تاوانه ئه نجامبات):

هیچ مروفیک به گونا هباری وتاوانباری له دایک نابیت ونابیته میراتگری تاوان وگونا هی هیچ مروفیکی تر ناکه ویته ئه ستوی ئهو (ئه گهر خوی هوکار نه بوو بیت بو ئه وه ی ئهو

کهسه ئەو تاوانه ئەنجامبدات)، وخوای گەوره باسی ئەوه دەکات بۆ ئێمه کاتیک ئادەم -علیه السلام- وهاوسەرەکهی له داره کهیان خوارد و سەرپیچی فەرمانی خودایان کرد؛ له پاشاندا تهوبهیان کرد و داوای لیخۆشبوونیان له خوای گەوره کرد، بۆیه خوای گەوره ئیلهامی وتی هەندیک وشە ی جوانی پێی بەخشین، بۆیه ووتیان وخوای گەوره تهوبه کهی لییان قبولکرد، خوای گەوره دهفه رمویت:

{ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ (35) فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ ۖ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ (36) فَتَلَقَىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ (37) قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبَعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (38) }

{ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ (35) وه ووتمان: ئەو ئادەم خۆت و هاوسەرە کهت نیشته جی بن لهه بهه شته دا وه له هه موو خوارد هه مه نهی کی تیر بخۆن له هه ر شوینیک که هه ز ده کهن وه نزیکێ ئەم دره خته مه که ون تا له سته مکاران نه ژمێردرین -تا نه بنه سته مکار- (35)

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ ۖ وَقُلْنَا اهْبِطُوا
بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِيهَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى
الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجَّسَانِهِ كَمَا تُنتِجُ
الْبَهِيمَةُ بِهِيمَةً جَمْعَاءَ هَلْ تُحِشُونَ فِيهَا مِنْ جِ الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ
وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ (36) ئەمجا شەیتان ھەلیخە لە تاندن لە
بە ھەشتدا و لەو خۆشگوزەرانییە کە تییدا بوون
دەریپە پاندن و ووتمان: (بە ئادەم و ھەوا و شەیتان) بچنە
خوار ھو (بۆ سەر زەوی) ھەندیکتان دەبن بە دوژمنی
ھەندیکی تەرتان و بوۆتان ھە یە جیگیرین لە سەر زەوی و چیژ لە
ئارەزو ھە کانی (دو نیا) وەر بگرن ھە تا ماو ھە ک (36)

فَتَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ
(37) ئەمجا ئادەم چەند ووتە یە ک (پاراپار ھە ی) لە
پەر وەرد گاری ھە وەر گرت (ئەویش) لێ گرا کرد بە پاستی ھەر
ئەو تەو بە گیرا کاری می ھەر بەنە (37)

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبَعَ
هَذَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (38) ووتمان:
ھە موو بچنە خوار ھو لە بە ھەشت ئەمجا ئە گەر لە من ھو
رێنمو نیە کتان بۆ ھات ئەو کە سە ی دوا ی رێنمو و نی من
بکە ویت نە ترسیان لە سەر و نە خەم دە خوۆ (38)
[البقرة: 35-38]. و کاتیک ئادەم -علیه السلام- تەو بە ی کرد
ئەوا چیتر گونا ھە کە لە سەر نازمێدریت، و لە پاشاندا

نه وه کانی ئادهم نابن به میراتگری ئه وه گوناوه له کاتیکیدا ئه وه گوناوه به هوی ته وه وه خودا لی خوش بوو، وبنچینه ئه وه یه که مروف تاوانی که سیکی تر له ئه ستو ناگریت (ئه گهر ئه وه هۆکار نه بوو بیت بو ئه وه ی که سیکی تر تاوانیکی دیاریکراو ئه نجامبدات)، خوای گه وه ده فه رمویت:

{وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا ۖ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ}

{وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا ۖ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ} واته: {وهه ره که سیکی هه ر تاوانه و خراپه و گوناهیکی بکات ته نها له سه ر خویه تی وهیچ که سیکی گوناهاکار گوناهی که سیکی تر هه ئناگریت پاشان گه رانه وه تان هه ر بو لای پهروه ردگار تانه ئه مجا هه والتان پیده دا به وه ی که ئیوه تیدا جیاواز بوون} [الأنعام: 164].

وخوای گه وه ده فه رمویت:

{مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۚ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۖ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا}

{مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّٰ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا} واته: {ههركهس رینمونی و هیدایه تی وه رگرتبت ئهوا بیگومان رینمونی و هیدایه ته که ی (سوود و قازانجه که ی) هه ر بۆ خۆی ده بێت و هه رکه سیش گومرا بوو بێت ئهوا بیگومان (زیان و سزا که ی) هه ر بۆ خۆی ده بێت وهیچ که سیکی گونا هکار گونا هی هیچ که سیکی تر هه ئنا گرت ئیمه هه رگیز سزای (بهنده کان) ناده ین هه تا پیغه مبه ر نه نیرین (بۆیان) { [الإسراء: 15]. وخوا ی گه وه ده فه رمو یت:

{وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۖ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۖ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ۖ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۖ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ }

{وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۖ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۖ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ۖ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۖ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ } واته: {هیچ گونا هبارێك گونا هی که سیکی تر هه ئنا گرت و ته گه ر بارگرانی (گونا هبارێك) بانگی که سیکی تر بکات بۆ هه لگرتی (باره گونا هه که ی) هیچ له و (باره گونا هه) هه ئنا گرت هه رچهنده (داوا لیکراوه که) خز میشی بیت به راستی تو ته نها ئه وانه بیدار ده که یته وه که به په نهانی

له په روه ردگاريان د ترسڼ ونوږه کانيان به رڼکي جيبه جئ ده کهڼ و هه رکه سيک خوږ پاک رابکریت (له تاوان) نه و به راستي (سوودی) خو پاک راگرته کهي هه ر بو خوږه تي وگه رانه و هه ش ته نها بو لای خودايه { فاطر: 18 }.

16- ومه به ست وئامانچ له دروستکردني خه لکي:
بو په رستني خودايه به ته نها به بي بريارداني هيچ شهريک و هاو به شيک له په رستني دا:

ومه به ست وئامانچ له دروستکردني بوونه و هه رکه کان بريته له: په رستني خدا - الله - به ته نها و به بي بريارداني هيچ شهريک و هاو به شيک له په رستني دا، خواي گه و ره ده فه رموي:

{ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ }
{ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ } واته: {ومن جنوکه وئاده ميزادم ته نها بو نه وه دروست کردو وه که به نديا ه تي من بکهڼ - من بپه رستن-} [الذاريات: 56].

17- نايڼي نيسلام ريږي له مروف گرتو وه (به پياوان و نافر ه تانه وه)، و هه موو مافيکي به مروف دا وه و کردو و يه تي به بهر پرسيار له سهر بژارده کاني و کرده وه کاني و هه لسو که و ته کاني وليپر سينه وه و بهر پرسيار يه تي خستو وه ته نه ستو سهار ه ت به

هه رکرده وهیهک که زیان له خوی یان به خه لکی بگهیه نیت.

ئاینی ئیسلام ریزی له مرووف گرتوو - پیاو یان ئافرهت بیت -،
خوای گه وره مرووفی دروست وخه لق کردوو به ئه وهی ببیت
به جینشین له سهر زه ویدا، خوای گه وره دهفه رمویت:

{ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً }
{ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً } واته:
{ (بیریان بینهره وه) کاتیک که په روه ردگاری تو به فریشته کانی
ووت: به راستی من جینشینیک دروست ده کهم له سهر زه وی
{ [البقرة: 30].

ئهم ریزلینانه هه موو نه وهی ئاده میک - هه موو مرووفیک -
ده گرتیه وه، خوای گه وره دهفه رمویت:

{ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ
مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا }
{ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ
الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا } واته:
{ سویند به خوا بیگومان ریزمان له نه وهی ئاده م گرت وله
ووشکانی وله ده ریادا هه ئمان گرتن (به سواری وبو سهفه ر
کردن) و رۆزی پاک وخاوینمان پیداون وفه زئمان داون

به سهر زوریک له وانه ی که دروستان کردوون به فه زلکی
 گه وره {الإسراء: 70}. وخوا ی گه وره ده فه رمویت:

{لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ}

{لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ} واته: {سویند به خودا
 به راستی مروفمان له جوانترین شیوه دا دروستکرد}
 [التین: 4].

وخوا ی گه وره نه هی له مروف کردوو به خوی بکات به
 شوینکه وتوو به کی زه لیل و سه رشور بو په رستراویک یان
 به کی که خه لکی شوینی بکه ویت یان به کی که گوپرایه لی
 بکریت جگه له خوا ی گه وره، خوا ی گه وره ده فه رمویت:

{وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ
 وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ ۚ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرُونَ
 الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ. إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ
 اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ
 الْأَسْبَابُ}

{وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ
 اللَّهِ ۖ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ ۚ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرُونَ
 الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ. إِذْ تَبَرَّأَ
 الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ
 الْأَسْبَابُ} واته: {وکه سانی وا هه به له خه لکی که هاو به شی

زۆر بۆ خودا پەيدا دەكەن خۆشيان دەوین وەك
 خۆشەویستی ئیمانداران بۆ خودا، بەلام ئەوانەى برۆایان
 هیناوه زۆر زیاتر خۆیان خۆش دەویت ئەگەر بیین ئەوانەى
 ستهمیان کردوه (بە هاوبەش پەيدا کردن بۆ خودا) کاتیک که
 چاویان دەکهویت بە سزای خودا دەزانن که هەرچی
 دەسلەت هەیه هەمووی بۆ خودایە و بیگومان سزای خودا
 زۆر سەختە {البقرة: 165 166}. وخواى گەوره حالى
 شوینکەوتوووان وئەوانەى خەلکى شوینیان دەکەن (که
 لەسەر شتى پوچ و بەتال) بە بەتال و پوچەل و دۆراو
 باسەدەکات لە رۆژى قیامەتدا، و دەفەرمویت:

{ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ
 الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ ۖ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ (32) وَقَالَ الَّذِينَ
 اسْتَضَعُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا
 أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا ۖ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا
 الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا ۖ هَلْ
 يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (33) }

{ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ
 الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ ۖ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ (32)
 خۆبەگەورەزانەکان دەلێن بە ئەوانەى ژێردەستە و لاواز
 کرابوون ئایا ئێمە رینگریمان کردن لە رینمونی دواى ئەوەى
 بۆتان هات (نەخیر وانییه) بەلکو خۆتان تاوانبار بوون (32)

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
 إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا ۖ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا
 رَأَوْا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا ۖ هَلْ
 يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (33) ژیر دهسته و چه وساوہ کان
 ده لئین به وانه ی خو به گه وره زان بوون (نه خیر وا نییه) به لکو
 پیلانی (ئیوه) به شه و به رۆژ (چه واشه ی کردین) کاتیک
 فه رمانتان پێ ده کردین بو ئه وه ی بێ باوه ر بین به خودا
 وه او به ش وشه ریکی بو دابنننن هه موویان په شیمانی
 ده شارنه وه کاتیک که سزای دۆزه خ ده بینن وزنجر وته وقمان
 کرده گه ردنی بیباوه ران ئایا تۆله یان لی ده سیندریت جگه له
 سزای ئه وه ی ده یانکرد (33) {سبأ: 32 - 33}.

وله نیشانه کانی دادپه روه ری خودا -سبحانه وتعالی- ئه وه یه
 که بانگخواز وپیشه واه گومرا که ره کان تاوانی خو یان هه لده گرن
 وتاوانی ئه وانه ش هه لده گرن که گومرایان کردوون به
 نه زانینه وه له رۆژی قیامه تدا، خوای گه وره ده فه رمویت:

{لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۖ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ
 يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ}

{لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۖ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ
 يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ} واته: {بو ئه وه ی باری
 گوناھی خو یان به ته واه ی هه لبگرن له رۆژی دوایدا له گه ل
 هه ندیک له باری گوناھی ئه وانه ی که ئه مان گومرایان

ده کردن بهی زانیاری بیدارین زور به ده ئه وهی که
هه ئیده گرن (وله ئه ستوی ده گرن) [النحل: 25].

وئاینی ئیسلام هه موو مافیکی به خشیوو به مروقه کان
وبویانی زامن کردوو له دنیا و قیامه تدا، وله مه زترین
مافه کان که ئاینی ئیسلام به خشیوو به تی وزامنی کردوو
بریتیه له: مافی خودا له سه ر به نده کان، و مافی به نده کان
له سه ر خودا

فَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَنَا رَدِيفُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ ثُمَّ قَالَ مِثْلَهُ ثَلَاثًا:
«هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ» قُلْتُ: لَا قَالَ: «حَقُّ اللَّهِ عَلَى
الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا» ثُمَّ سَارَ سَاعَةً فَقَالَ: «يَا
مُعَاذُ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ قَالَ: "هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى
اللَّهِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ: أَنْ لَا يُعَذِّبَهُمْ»

فَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَنَا رَدِيفُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ ثُمَّ قَالَ مِثْلَهُ
ثَلَاثًا: «هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ» قُلْتُ: لَا قَالَ: «حَقُّ
اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا» ثُمَّ سَارَ سَاعَةً
فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ قَالَ: "هَلْ تَدْرِي مَا
حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ: أَنْ لَا يُعَذِّبَهُمْ» «واته: «له
موعازه وه -رهزای خوای لیبیت- ده لیت: له پشتی
پیغه مبه ره وه بووم -صلی الله علیه وسلم- له سه ر پشتی
نازه لیک بوون، پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- فه رمووی:

«ئەى موعاز»، ئەوئش ووتى: «من لىرهم له خزمه تتدام ئەى پىغهمبەرى خودا»، سىچار هەردوو لا ئەم قسانەيان دووبارە كردهوه وپاشان پىغهمبەر-صلى الله عليه وسلم- فەرمووى: «ئايا دەزانى مافى خودا لەسەر بەندەكان چىيە؟»، ئەوئش (موعاز) ووتى: «نەخىر»، -صلى الله عليه وسلم- فەرمووى: «مافى خودا لەسەر بەندەكان ئەوهىە كه بىپەرستن وهىچ هاوئل وشەرىكىكى بۆ بپار نەدەن له پەرستنىدا»، پاش ماوهىەك فەرمووى: «ئەى موعاز»، ووتم: «من لىرهم له خزمه تتدام ئەى پىغهمبەرى خودا»، فەرمووى: «ئايا دەزانى مافى بەندەكان لەسەر خودا ئەوهىە ئەگەر ئەوهيان ئەنجامدا (ئەگەر خودا بپەرستن بە بپاردانى هىچ شەرىك وهاوبەشىك): سزايان نەدات». [صحيح البخاري: 6840]، وئايى ئىسلام پاراستنى ئايى هەق ونهوه وسامان ونهفس وناوبانگى (شەرهفى) مروؤفى زامن كردووہ -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموئىت:

«فَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا»

«فَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا» واتە: «خودا خوئىتان ومالتان (سامانتان) وناوبانگتانى (شەرهف ونامووستانى) لەسەر يەكتر حەرامكردووہ وهكو حەرامى ئەم رۆژە وئەم مانگە وئەم شارەتان». [صحيح البخاري: 6501]، وپىغهمبەر -صلى الله عليه وسلم- ئەم پەيمانە مەزنەى

ئاشکرا کرد له حەجی مائئاوايیدا که زیاتر له سەد هەزار له
 هاوێلان ئامادەیی بوون و ئەم واتایانەیی دووبارە کردووە
 و دووباتی لەسەر کردووە له رۆژی قوربانییدا له حەجی
 مائئاوایی.

و ئاینی ئیسلام مرووفی کردووە بە بەرپرسیار بەرامبەر هەموو
 هەلبژاردەکانی و کردووە کانی و هەلسوکهوتەکانی، خوای گەورە
 دەفەر مۆیت:

{ وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ ۖ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ۚ اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ
 حَسِيبًا }

{ وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ ۖ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ۚ اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا
 { واتە: { و هەموو مرووفیک (له رۆژی دوايیدا) کردووەی
 خۆیمان کردووەتە گەردنیهو (چاکە یان خراپە بێت) وله
 رۆژی دوايیدا بۆی دەردەهێنن نامەیهک که بە کراوێی
 (وهەموو کردووەکانی تێدا نووسراوە) و دەیبینی {
 [الإسراء: 13]. هەر کردووەیهک خێر یان شەر بێت خوای
 گەورە وایلێدەکات بە گەردنی خودی که سەکهوێت، بۆیه
 هیچ که سێک لێرسینهوێ لێناکرێت سەبارەت بە کردووەی
 یه کێکی تر، ویه کێکی تر لێرسینهوێ لێناکرێت سەبارەت بە
 کردووەی که سی یه کهم، خوای گەورە دەفەر مۆیت:

{يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ}

{يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ} واته:

{تهی ئینسان تو بیکومان تیکۆشه ریت به رهو پهروه ردگارت به تیکۆشان (به ئه نجامدانی چاکه و خراپه) ! ئه وسای پئی ده گه یت} [الانشقاق:6]. وههروه ها خوی گه وره ده فهرمویت:

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ}

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ} واته: {هه رکه سیکی کاری چاکه بکات (قازانجه که ی) بو خویه تی هه رکه سیش خراپه بکات (زیانه که ی) بو خویه تی و پهروه ردگارت سته م له بهنده کانی ناکات} [فصلت:46]

وئاینی ئیسلام بهرپر سیاریه تی ده خاته ئه ستوی مروف ئه گهر هه رکرده وهیه ک ئه نجامبدات که بیته هوی زیانگه یاندن به نه فسی خوی یان زیانگه یاندن به خه لکانی تر، خوی گه وره ده فهرمویت:

{وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَىٰ نَفْسِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا}

{وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَىٰ نَفْسِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا} واته: {وهه رکه سیکی گوناھییکی (گه وره) بکات

بیگومان (زیانی) نهو گوناوه هه ر بو خویتی و خودا هه میسه
 زانای کاردروسته { النساء: 111}. وخوای گه وره
 دهفه رمویت:

{ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ
 نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ
 أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا }

{ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ
 نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا
 فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا } واته: { هه ره له بهر نه وهی (که لهو
 داستانه دا باسکرا) پیویستمان کرد له سهر نه وهی ئیسرائیل
 که بیگومان بریار نه مهیه نه وهی ته نها که سیکی بکوژیت (به
 مه رجیک له تولهی که سیکی کوژراودا نه بیت یان تولهی
 خراپه کاری وئاژاوه نانه وه نه بیت له سهر زه ویدا) نه وه وهک
 نه وه وایه هه موو خه لکی کوشتبیت { [المائدة: 32].

ویپه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت:

«لَا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا
 لِأَنَّهُ كَانَ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ»

«لَا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا
 لِأَنَّهُ كَانَ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ» واته: «هه ره نه فسیک به
 سته ملیکراوی کوژرا بیت؛ نه وا به شیکی له خوینه که ی له
 سهر یه کیکی له کوره کانی ئاده مه، چونکه نه و یه که م که س

بوو که تاوانی کوشتنی هینایه ئاراهه». [صحیح مسلم:
5150]

**18- وله ئاینی ئیسلامدا ئافرهت و پیاو یه کسانن له
روانگهی کردهوه ئه نجامدان و بهرپرسیاریهتی
و پاداشت و سزادان.**

وله ئاینی ئیسلامدا ئافرهت و پیاو یه کسانن له روانگهی
کردهوه ئه نجامدان و بهرپرسیاریهتی و پاداشت و سزادان،
خوای گه وره دهفه رمویتی:

{وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا}

{وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا} واته: {که سیکیش
کردهوه چاکه کان جیبه جی ده کات له نێریان له می له هه مان
کاتدا ئه و که سه بر وادار بیت ئه وه ئه وانه ده چنه به هه شته وه
و بچوو کترین سته میان لێنا کریت (ئه گهر هینده ی تو یکلێ
ناوکه خورمایه کیش بیت)} [النساء: 124]. و خوای گه وره
دهفه رمویتی:

{ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ
حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ }

{ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ } واته: {هه ركه سيك له نير يان له مئ كرده وهى چاكى كرد بيت وييكات وبرواداريش بوو بيت ته وه سويند به خودا به ژيانىكى خوشيان پيډه به خشين و سويند بيت پاداشتيان بدهينه وه به چاكتر له وهى كه ته وان ته نجاميانده دا} [النحل: 97]. وخواى گه وره دهفه رمويت:

{ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا ۖ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ }

{ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا ۖ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ } واته: {هه ركه سيك كارى خراپه ي كرد بيت هه ر به نه نذازه ي خراپه كه ي سزا ده دريت هه ر كه سيش چاكه ي كرد بيت ئافرهت بيت يان پياو (به و مه رجه ي) باوه ردار بيت ئا ته وانه ده چنه به هه شته وه له ويدا به بي ژماره وحيساب رزق و رۇزيان پي ده دريت} [غافر: 40]. وخواى گه وره دهفه رمويت:

{ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ

وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ
وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا
عَظِيمًا {

{إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا} واته: {به راستی پیاوه موسلمانانه کان وئافرهته موسلمانانه کان وپیاوه باوه پداره کان وئافرهته باوه پداره کان وپیاوانی هه میشه گوئیاریه ل وئافرهتانی هه میشه گوئیاریه ل وپیاوه راستگوکان وئافرهته راستگوکان و پیاوان وئافرهتانی خوگر و به ئارام وپیاوانی له خودا ترس وژنانی له خودا ترس و پیاوان وئافرهتانی به خشنده و پیاوان وئافرهتانی پوژووگر، پیاوان وئافرهتانی داوین پاک، وپیاوانیک که زور یادی خوا ده کهن وئافرهتانی که زور یادی خوا ده کهن خودا ئاماده ی کردوه بو هه موویان لیخو شبوون وپاداشتی گه وره {[الأحزاب: 35].

19- ئاينى ئىسلام رىزى لى ئافرىتى گىرتىو

وئافره تانی به هاوتای پیاوان داناوه (مه گهر له هه ندیک حوکمی شه ریعت وئهو شتانه نه بییت که

په یوه ندى به سروشتى پياو وئافره ته وه ههیه؛
 واجبى كردو وه له سهر پياو كه خهرجى بكات نه گهر
 له توانیدا هه بوو، بویه باوك واجبه خهرجى بكات
 له سهر كچه كانى، وكوره كان له سهر دايك
 وخوشكيان نه گهر بالغ بوون وتوانايان هه بوو،
 وئافره له سهر ميره ده كه ی.

وئايى ئيسلام ئافره تانى به هاوتای پياوان داناوه (مه گهر له
 هه نديك حوكمى شهريعت وئو شتانه نه بيت كه
 په یوه ندى به سروشتى پياو وئافره ته وه ههیه) پيغه مبهري -
 صلى الله عليه وسلم- ده فهرمويت:

«إن النساء شقائق الرجال»

«إن النساء شقائق الرجال» واته: «ئافره تان هاوتای پياوانن
 (مه گهر له هه نديك حوكمى شهريعت وئو شتانه نه بيت
 كه په یوه ندى به سروشتى پياو وئافره ته وه ههیه)». [رواه
 الترمذي: 113].

وله ريزلینانی ئايى ئيسلام بو ئافره ت نه وهیه كه واجبه له سهر
 كور كه پيداويستیه كانی دايك دابين بكات وبوی جيبه جی
 بكات نه گهر له توانیدا هه بوو. پيغه مبهري -صلى الله عليه
 وسلم- ده فهرمويت:

«يَدُ الْمُعْطِي الْعُلْيَا أُمُّكَ وَأَبَاكَ وَأُخْتُكَ وَأَخَاكَ ثُمَّ أَدْنَاكَ أَدْنَاكَ»

«يَدُ الْمُعْطَى الْعُلْيَا - وابدأ بمن تعول: - أُمِّكَ وَأَبَاكَ وَأُخْتَكَ
وَأَخَاكَ ثُمَّ أَذْنَاكَ أَذْنَاكَ» واته: «ئهو دهستهی دهبه خشیت
به زرتره - سهره تا ببه خشه به ئهوانه ی که خهرجیان له سهرت
واجبه - دایکت و باوکت و خوشکت و برات و پاشان که سه کانی
ترت به یی نزیکیان» [رواه: أحمد و النسائي]. باسی
پله و پایه ی دایک و باوک ده کریت به ئیزنی خودا له برگی
ژماره (29).

وله ریزلینانی ئاینی ئیسلام بو ئافرهت ئه وهیه که واجبه له سهر
میژده که ی پیداو یستیه کانی بو جیبه جی بکات و خهرجی
له سهر بکات ئه گهر له توانایدا هه بوو، خوی گه و ره
ده فهرمویت:

{ لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ ۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ
مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ ۚ لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا ۚ سَيَجْعَلُ اللَّهُ
بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا }

{ لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ ۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا
آتَاهُ اللَّهُ ۚ لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا ۚ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ
عُسْرٍ يُسْرًا } واته: {با دهوله مه ند به یی دهوله مه ند ی خهرجی
بکات و ههر که سیک که مه دهست و هه ژار بوو با به یی ئه وهی
که خوا یی به خشیووو خهرجی بکات، خوا داوا له که س
ناکات مه گهر به یی ئه وه نه بیت که یی به خشیووو (له توانا)
بیگومان خوا دوی ته نگانه ئاسانی ده هیئیت} [الطلاق: 7].

وَسَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ: مَا حَقُّ الْمَرْأَةِ عَلَى الزَّوْجِ؟ قَالَ: «تُطْعِمُهَا إِذَا طَعِمْتَ وَتَكْسُوهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ وَلَا تُضْرِبَ الْوَجْهَ وَلَا تُقَبِّحَ»

پیاویک پرسپاری له پیغهمبر -صلی الله علیه وسلم- کرد: ثایا مافی خیزانی یه کیک له سهر میړده که ی چیه؟ نه ویش -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «تُطْعِمُهَا إِذَا طَعِمْتَ وَتَكْسُوهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ وَلَا تُضْرِبَ الْوَجْهَ وَلَا تُقَبِّحَ» واته: «خوراکي پیببه خشیت نه گهر خوت خوراکت خوارد، و جلی پیببه خشیت نه گهر خوت جلت له بهرکرد، وبه لیدان له ده موچاوی نه دهیت، وجوینی پینه دهیت». [رواه أحمد]. وپیغهمبر -صلی الله علیه وسلم- هه ندیک له مافه کانی ئافره تانی له سهر میړده کانیان روونکرده وه:

«وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ»

«وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ» واته: «ئه رکی ئه وان له سهر ئیوه ئه وهیه که رزق (خوراک) و جلیان پیببه خشن به پیی پئویست و دادپه روهری». [صحیح مسلم]. و -صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت:

«كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوتُ»

«كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوتُ» واته: «ئه وهنده تاوانبار بیت به سه بو که سیک که خو ی بگریته وه له خه رجکردن وبه خشین به ئه وانیه که واجبه له سهری خوراک و پیداو یستیان بو دابین بکات». [رواه: أحمد و النسائي]. و خه تابي -ره حمه تی خوا ی لیبت- ده لیت: (کاتیک

دهفه رموئیت: -من یقوت: واته: ئهوانه‌ی واجبه له‌سه‌ری خۆراک و پێداویستیان بۆ دابین بکات-، و به شیوه‌یه‌کی تر مانای ئه‌وه‌یه که به‌و که‌سه‌ی خێر ده‌کات ده‌فه‌رموئیت: خێرێک مه‌که که هیچ فه‌زڵ و پا‌داشته‌ییکی تیدا نه‌بێت چونکه نابه‌خشیت به‌ خێزانه‌که‌ت؛ له‌وه‌یه به‌م خێرکردنه‌ گونا‌ه‌بار ببیت، چونکه تۆ هیچ شتێک نابه‌خشیت به‌ خێزانه‌که‌ت به‌لام خێر ده‌که‌یت!

وله رێزلێنانی ئاینی ئیسلام بۆ ئافه‌رت ئه‌وه‌یه که خه‌رجی و دابینکردنی پێداویستیه‌کان ئافه‌رت له‌سه‌ر باوکیه‌تی (پیش ئه‌وه‌ی هاوسه‌رگیری بکات)، و اتا ئه‌گه‌ر ئافه‌رته‌که سه‌ره‌رشته‌یاری (وه‌لی ئه‌مری) هه‌بێت واجبه له‌سه‌ر پێداویستی و خه‌رجیه‌کانی ئه‌و ئافه‌رته‌ دابین بکات جا چ برای یان باوکی یان می‌ردی بیت، واجب نییه له‌سه‌ر ئافه‌رته‌که که خۆی هه‌وڵدات بۆ دابینکردنی بژووی و پێداویستیه‌کانی ژیا‌نی که ئه‌میش زۆر سوودی تری هه‌یه بۆ کۆمه‌لگا، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموئیت:

{وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ ۖ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ ۖ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ}

{وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ ۖ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ ۖ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ} واته: {دایکان شیر بده‌ن به‌ مندا‌له‌کانیان دوو سا‌لی ته‌واو

(ئەمە) بۆكەسپكە كە بىھوئىت شىرى تەواو بدات لەسەر باوكەكەيە بە باشى رۆزى وكالا وپىداويستى دايكەكان دابىن بكات} [البقرة:233]. خواى گەورە ئەوھى روونكر دووھە تەوھە كە لەسەر باوك واجب وئەركە كاتىك مندالى دەبىت پىويستە خوراك وچلى بۆ دابىن بكات بە پىي پىويست و دادپەرورەرى، خواى گەورە دەفەر موئىت:

{ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ }

{ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ } واتە: {ئەگەر ئەو ژنە تەلاقداراوانە شىریان بە مندالەكانتان داوگۆشيانكردن، ئەوا ھەق و ماف و كرپى خويانىيان پىبدەن، واتە: ئەگەر ژنە تەلاق دراوھە كە داواى كرپى كرد، دەبىت پىاوھە كە كرپى شىرپىدانەكەى پىبدات} [الطلاق:6]. بۆيە خواى گەورە واجبى كردووە كە باوك كرپى شىرپىدانى مندال بدات، وئەمىش بەلگەيە لەسەر ئەوھى كە خەرجى وپىداويستىەكانى مندال لەسەر دايك و باوك واجبە، وئەم فەرموودەيە بەلگەيە لەسەر ئەوھى كە خەرجى و دابىنكردى پىداويستىەكانى دايك و مندالەكانيان واجبە لەسەر باوك: لە عائىشەوھە -رەزاي خواى لىبىت- دەلىت: ھند بە پىغەمبەرى ووت -صلى الله عليه وسلم-: ئەبو سوفيان پىاوئىكى رەزىلە پىويستەمە لە پارە و سامانەكەى دەرېكەم، پىغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- پىي فەرموو:

«خُذِي مَا يَكْفِيكَ وَوَلَدِكَ بِالْمَعْرُوفِ»

«خُذِي مَا يَكْفِيكَ وَوَلَدِكَ بِالْمَعْرُوفِ» واته: «ئهوهنده
دهر بهینه که خوت و منداله کهت پیویستتانه به
دادپهروه رییه وه». [رواه البخاری]. و پیغه مبه ر -صلی الله
علیه وسلم- فهزل و پاداشتی خه رچی و دابین کردنی
پی داویستیه کانی کچ و خوشک و خیزانی پروونکردووته وه، که
ده فهرمویت:

«مَنْ عَالَ ابْنَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَ بَنَاتٍ أَوْ أُخْتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَ أَخَوَاتٍ حَتَّى
يَبْنَ أَوْ يَمُوتَ عَنْهُنَّ كُنْتُ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ. وَأَشَارَ بِأَصْبُعَيْهِ
السَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى»

«مَنْ عَالَ ابْنَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَ بَنَاتٍ أَوْ أُخْتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَ أَخَوَاتٍ حَتَّى
يَبْنَ أَوْ يَمُوتَ عَنْهُنَّ كُنْتُ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ. وَأَشَارَ بِأَصْبُعَيْهِ
السَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى» واته: «هه رکه سیک (دوو کچ یان سیان،
دوو خوشک یان سیان) به خپو بکات (پهروه ده یان بکات
و پی داویسته کانیان دابین بکات)؛ هه تائه وان لی جیا ده بنه وه
(به هاوسه رگیری کردنیان یان مردنیان) یان خو ی بمریت؛
ئه واه من وئه وکه سه (به خپوکاره) وه کوئه م دووانه ده بین (له
به هه شتدا). وئاماره ی بو په نجه ی شایه تمان و په نجه ی
ناوه راست کرد». [السلسلة الصحيحة: 296].

20- مردن نه مان و تیاچوون نییه بو هه تاهه تایه،

**به لکو دهرچوونه له شوینی کرده وه نه جامدان بو
شوینی پاداشت وهرگرتن به چاکه و خراپه، و مردن**

لاشه وړوځ دهگرېتهوه، ومردنی رڼوځ نهو کاتهيه
 که له لاشه جيا دهبيتهوه وپاشان بوی دهگرېتهوه
 له پاش زیندووبوونهوه له رڼوځی قیامهتدا، وله
 پاش مردن رڼوځ ناچیت بوی نیو لاشهيهکی تر
 ودووباره ژيانی نوی ناژیت له نیو لاشهيه مړوځيکی
 ترډا.

مردن نه مان وتياچوون نيه بوی هه تاهه تايه، خوی گه وره
 دهفه رمویت:

{قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ
 تُرْجَعُونَ}

{قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ
 تُرْجَعُونَ} واته: {بلی فریشته ی گیان کیشان که گیان کیشانی
 ئیوه ی پیسپرډراوه ده تان مړینیت له پاشان بوی لای
 په روه ردگار تان ده گه پیندرینه وه} [السجدة: 11]. مردن؛ لاشه
 وړوځ دهگرېتهوه، ولاشه ده مړیت کاتیک رڼوځ لی جيا
 دهبيتهوه، وپاشان بوی ناو لاشه که ده گه پږته وه کاتیک خوی
 گه وره مردووه کان زیندو ده کاته وه له رڼوځی قیامهتدا،
 هه روه کو خوی گه وره دهفه رمویت:

{ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ }

{ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ } واته: {خودا گيانه کان ده کيشيت له کاتي مردنياندا وئوهی نه مردبیت له کاتي خه وتنيډا، ئه مجا ئه و (گيانانه) راده گريټ برياري مردني داوه وئوهانی تر راناگريټ (چونکه دهې زیندوو بن) تا ماوهيه کی دياریکراو، به راستی له مه دا چهند به لگه هه يه بؤ ئه و که سانه ی بيرده که نه وه} [الزمر: 42]. وپیغه مبهري خودا -صلى الله عليه وسلم- ده فهرمويټ:

«إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ»

«إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ» واته: «رُوح کاتیک ده کيشريت (له لاشه درده چيت)، چاو سه يری ده کات (کاتیک به ره و ناسمان ده چيت)» [رواه مسلم: 920]. وپاش مردن مروف له ژيانی کرده وه کردن به ره و ژيانی پاداشتدانه وه (به چاکه و خراپه) ده چيت، هه روه کو خوی گه و ره ده فهرمويټ:

{ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا ۖ وَعَذَ اللَّهِ حَقًّا ۚ إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ ۚ }

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ {

{ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ }
وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ { واته: { گه‌رانه‌وه‌ی هه‌مووتان هه‌ر بۆ لای ئه‌وه به‌لێنی خوا هه‌ق وراسته‌ بی‌گومان خوا له‌سه‌ره‌تاوه‌ دروست‌کراوان دووباره‌ دروست ده‌کاته‌وه‌ دوای (مردنیان) بۆ ئه‌وه‌ی پاداشتی ئه‌وانه‌ بداته‌وه‌ که‌ بر‌وایان هه‌یناوه‌ و‌کرده‌وه‌ی چاکیان کردووه‌ به‌ داد‌گه‌رانه‌ و‌ئه‌وانه‌ی باوه‌ریان نه‌هه‌یناوه‌ بۆیان هه‌یه‌ خواردنه‌وه‌ی کولا و‌کوئی زۆر گه‌رم و‌سزای سه‌ختی ئازاردەر له‌به‌ره‌ئه‌وه‌ی له‌ دونیادا کافر و‌بی‌باوه‌ر بوون {
[یونس:4].

و‌رۆح له‌ پاش مردن نا‌چیت بۆ نێو لاشه‌یه‌کی تر، و‌بانگه‌ی لاشه‌‌گۆرکیی رۆحه‌کان (استنساخ الأرواح) هه‌یچ به‌‌لگه‌یه‌کی له‌سه‌ر نه‌هاتوو له‌ لایه‌ن پێغه‌مبه‌رانه‌وه‌ -عليهم السلام- و‌هه‌روه‌ها هه‌یچ به‌‌لگه‌یه‌کی ئه‌قلی و‌هه‌ستپێکراو ئاماژه‌ بۆ ئه‌م بیروباوه‌ره‌ پوچه‌له‌ ناکات.

21- ئایینی ئیسلام بانگه‌شه‌ ده‌کات بۆ باوه‌ر هه‌ینان

به‌ بنچینه‌ مه‌زنه‌کانی ئیمان که‌ بریتیه‌ له‌:

باوه‌ر هه‌ینان به‌ خودا و‌فریشه‌کان و‌کتیبه‌

ئاسمانییه‌کان و ده‌کو ته‌ورات و ئینجیل وزه‌بوور -
 پێش ده‌ستکاری کردنیان و گۆڕینیان - و به‌قورئان،
 و باوه‌ره‌ینان به‌هموو پێغه‌مبه‌ران و باوه‌ره‌ینان بۆ
 کۆتا پێغه‌مبه‌ر که‌ موحه‌مه‌ده -صلی الله علیه وسلم-
 ، و باوه‌ره‌ینان رۆژی دوا‌یی -قیامه‌ت-، و ده‌بی‌ت
 بزانی‌ن که‌ نه‌گه‌ر ژیا‌نی دونا کۆتایی بو‌وا‌یه
 و ب‌برایه‌ته‌وه‌ و ژیا‌نیکی تر نه‌بو‌وا‌یه‌ نه‌وا بو‌ونمان
 ته‌نها بۆ گالته‌ و گه‌پ و بی‌ هو‌ بو‌و، و باوه‌ره‌ینان به‌
 قه‌زا و قه‌ده‌ر.

ئایینی ئیسلام بانگه‌شه‌ ده‌کات به‌ ئیمان و باوه‌ره‌ینان به‌
 بنجینه‌ مه‌زنه‌کانی ئیمان؛ نه‌وانه‌ی که‌ هموو پێغه‌مبه‌ران
 بانگه‌شه‌یان بۆ کردوون -علیهم السلام-، ئه‌م بنجینه‌نه‌ش
 بریتین له‌:

یه‌که‌م: باوه‌ره‌ینان به‌وه‌ی که‌ خودا ته‌نها خودا په‌روه‌ردگاره‌
 و خولقی‌نه‌ره‌ و رۆزیدره‌ و نه‌و گه‌ردوونه‌ ئه‌م به‌رپوه‌ی ده‌بات
 و ته‌نها نه‌و شایه‌نی په‌رسته‌، و په‌رسته‌ی جگه‌ له‌ (الله) پوچه‌ڵ
 و به‌تاله‌؛ بۆیه‌ ته‌نها نه‌و زاته‌ مه‌زنه‌ شایه‌نی په‌رسته‌ به‌ بی‌
 بریاردا‌نی هیچ شه‌ریک و ها‌وبه‌شیک له‌ په‌رستیدا، په‌رستن
 دروست نییه‌ به‌ دوو مه‌رج نه‌بی‌ت: ده‌بی‌ت به‌ د‌نسۆزیه‌وه‌
 ته‌نها بۆ نه‌و زاته‌ مه‌زنه‌ نه‌جام‌بدری‌ت و به‌ گو‌یره‌ی سونه‌تی

پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- بیت، وپیشتر به لگه کانی
 ئه م بابه ته پروونکراوه ته وه له برگه ی ژماره (8) دا.

وخوای گه وره -سبحانه وتعالی- ئه م بنچینه مه زنا نه ی له زۆر
 ئایه تی قورئانی پیرۆزدا باسکردوو، له وانه که ده فه رمویت:

{ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ آمَنَ
 بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ
 وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانُكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ }

{ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ آمَنَ بِاللّٰهِ
 وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ وَقَالُوا
 سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانُكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ } واته: {
 (پیغمبر -صلی الله علیه وسلم-) بروای هینا به و په یامه ی
 که بۆی نێردراوه له پهروهردگاریه وه له گه ل برواداران هه موو
 بروایان هیناوه به خودا وبه فریشته کانی وبه په یامه کانی وبه
 پیغمبرانی جیاوازی ناکه ین له نیوان هیچ یه کێک له
 په یامه بران (برواداران) ووتیان: (پیغمبر ئایینی خودای پێ
 گه یان دین) ئیمه ش بیستمان فه رمان به درایمان کرد داوای
 لیخۆش بوونت لێده که ین ئه ی پهروهردگاران وهه ر بۆ لای
 تۆیه گه رانه وه مان { [البقرة: 285]. } وخوای گه وره
 ده فه رمویت:

{ لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ
 الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ }

وَأَتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ
السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ
وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا ۖ وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ
وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْمُتَّقُونَ {

{لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ
الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ
وَأَتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ
السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ
وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ
وَحِينَ الْبَأْسِ ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ {
واته: {چاکه نه وه نییه که پروو بکه نه به رهو پروژهلآت و
پروژئاوا به لکو چاکه نه وهیه که مروف پروای به خوا و به
پروژی دواپی و به فريشته کان و به کتیبه کان و به پیغه مبه ران
ببیت وسامانی خوئی ببه خشیت له گهل نه وهی که -
سامانه کهیشی- خوش دهویت به خرمان و به هه تیوان و به
بینه وایان (هه ژاران) و به ریوارانی کهم دهست و به
سوالکه ران و له ری ئازاد کردنی کوپله کاند و نوژی به چاکی
نه نجامدابیت و زه کاتی دابیت و له په یمان به جی گه یه نه ران
بیت کاتیک که په یمانیان دابیت و خوراگران له کاتی
ته نگدهستی و نه خوشی و له کاتی جه نگدا ئا نه واننه که

راستیان کرد و هه‌رئه‌وانه‌ن پارێزکاران (ته‌قواداران) {البقرة: 177}. وخوا‌ی گه‌وره بانگه‌وازی ده‌کات بو باوه‌ره‌ه‌تیا‌ن به‌ ئه‌م بنچینانه وئه‌وه‌ی کوفر و بیباوه‌ر بیت پییان ئه‌وا گوم‌را بووه‌ گوم‌رابوونیکی دوور و بیسنوور، خوا‌ی گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}

واته‌: {ئه‌ی که‌سانیک که‌ باوه‌رتان ه‌تیا‌وه به‌رده‌وام بن له‌سه‌ر باوه‌ر به‌خوا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و به‌و قورئانه‌ی ناردوو‌یه‌تیه خواره‌وه بو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و به‌و کتیبانه‌ش که‌ پ‌یشتر ناردوو‌یه‌تیه خواره‌وه، و هه‌ر که‌سیک بی باوه‌ر بیت به‌خوا و به‌ فریشه‌کانی و به‌ کتیه‌کانی و به‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانی و به‌ ر‌و‌ژی دوا‌ی ئه‌وا به‌راستی گوم‌را بووه به‌ گوم‌راییه‌کی دوور و بیسنوور} [النساء: 136]. وله‌ فه‌رمووده‌یه‌ک که‌ عومه‌ری کوری خه‌تاب -ره‌زای خوا‌ی لی‌بیت- ده‌یگ‌ر‌یت‌ه‌وه، ده‌ل‌یت:

{بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ

أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا» قَالَ: صَدَقْتَ قَالَ: فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ» قَالَ: صَدَقْتَ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

«بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا» قَالَ: صَدَقْتَ قَالَ: فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ» قَالَ: صَدَقْتَ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ». وَاَتَه:

«کاتیک دانیشتبووین لای پیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- پیاویک ده رکهوت وهاته لاما، جله کهی زۆر سپی وقری زۆر رهش بوو وبهوه ناکات که سیکی موسافیر بیت وکه سیش له ئیمه نایناسیت هات دانیشت له بهرامبهر پیغه مبهر -صلی الله علیه وسلم- ودهسته کانی له سهر قاچه کانی خوی دانا، و ووتی: ئه ی موحه مه د ئیسلام چییه؟ پیغه مبهر -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: ئه وهیه که شاهیدی بدهیت به (لا إله إلا الله ومحمداً رسول الله)، ونوێژ ئه نجام بدهیت وزه کات بدهیت ورۆژووی ره مه زان بگریته وحه ج بکهیت بو مالی خودا ئه گهر توانیت، ووتی: راست ده کهیت، پێشهوا عومه ر ده لیت: (سهیر بوو به لامانه وه، پرساری لیده کرد ودهیووت راست ده کهیت). پاشان پیاوه که ووتی: هه وائلم پێده سه بارهت به ئیمان؟ -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: ئیمان ئه وهیه باوه ر بهینیت به خودا وفریشته کانی وکتیبه کانی وپیغه مبه رانی ورۆژی دواپی، وباوه رت هه بیت به قه ده ر به خیر وشه ری، ووتی: راست ده کهیت، هه وائلم پێده سه بارهت به ئیحسان (پله ی چاکه کاری له په رستندا)؟ -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: خودا به رستیت وه کو ئه وه بیت که ببینیت خو ئه گهر تو ئه وه نه بینیت ئه وا ئه و تو ده بینیت، ووتی: هه وائلم پێده سه بارهت به کاتی روودانی قیامهت (الساعة)؟ -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: ئه وه ی پرساری لیکراوه زانتر نیه له و که سه ی پرسار ده کات، ووتی: هه وائلم پێده سه بارهت

به نيشانه کانی (نیشانه کانی روودانی قیامهت)؟ -صلی الله علیه وسلم- فہرمووی: (أَنْ تِلْدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا) واتہ: مندالہ کان بن گہورہ وسہردار به سہر به خیوکارہ کانیانہ وہ -دایک وباوکیانہ وہ- (یان به واتای ئەوہ دیت کہ کہ نیزہ کہ کان ئەو مندالہی کہ دەیانبیت دەبن به پادشا)، وببینیت کہ کہسانی پێ پەتی ورووتی ھەزار کہ شوانییتی دەکەن بینای بەرز دروست بکەن، پاشان پیاوہ کہ چوو، وعومەر دەئیت: بۆ ماوہیہ ک ماینہ وہ پاشان پیغہمبەر -صلی الله علیه وسلم- فہرمووی: ئەہی عومەر دەزانیت ئەوہ کێ بوو پرسیری دەکرد؟ ووتم: خودا وپیغہمبەرہ کہی دەزانن، -صلی الله علیه وسلم- فہرمووی: ئەوہ جبریل بوو ھات بۆ ئەوہی ئاینہ کہ تان فیڕ بکات». [صحیح مسلم: 8]. لہم فہرموودەہیہ دا جبریل -علیہ السلام- ھات بۆ لای پیغہمبەر موحمەد -صلی الله علیه وسلم- وپرسیاری پلہ وپایہ کانی ئاینی لێیکرد وئەوانیش بریتین لہ: ئیسلام وئیمان وئیحسان، وپیغہمبەر -صلی الله علیه وسلم- وەلامی دایہ وہ وپاشان به ھاوہ لانی فہرموو ئەوہ جبریل بوو ھاتبوو بۆ ئەوہی ئاینہ کہ تان فیڕ بکات. ئەم ئیسلامہ پەيامی خودایہ کہ جبریل ھیناویہ تەتی وپیغہمبەر موحمەدیش -صلی الله علیه وسلم- به خەلکی راگەیاندووہ وھاوہ لانیش -رەزای خویان لیبیت- پاراستووینانہ وبہ خەلکیان گەیاندووہ.

دووہم: باوہ پھینان به فریشتەکان کہ ئەوان جیھانیکی نہ بینراون -غەیبین- وخوای گہورہ لەسەر شیوہیہ کی

دیاریکراو دروستیانی کردوو وئهرکی مه زنی پیسپاردوون وله مه زترین ئه و ئه رکانهش گه یاندنی په یامه کانی خودایه بو پیغه مبه ران -علیهم السلام- و بهر پترینی فریشته کان جبریله -علیه السلام-، و به لگه ی زور هه یه له سه ر دابه زینی جبریل -علیه السلام- بو هیانی وهی بو پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- له قورئان وسونه تدا، وله وانهش خوی گه وره دهفه رمویت:

{ يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ }

{ يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ } واته: {فریشته ده نیریته خواره وه به وهی به فه رمانی خوی بو هه ر که سیک له بهنده کانی که خوی به وهی به وهی که خه لکی بترسین که به راستی بیجگه له من هیچ په رستراوینکی هه قی تر نییه که واته هه ر له من بترسن} [النحل:2]. و خوی گه وره دهفه رمویت:

{ وَإِنَّهُ لَنَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (192) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (193) عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (194) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (195) وَإِنَّهُ لَفِي زُبْرِ الْأَوَّلِينَ (196) }

{وَإِنَّهُ لَنَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (192) و به راستی ئه م (قورئانه) دابه زینراوی په ووه ردگاری جیهانیانه (192)}

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (193) جوهره یلی ئەمین هینایه خواره وه
(193)

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ (194) بو سهر دلی تو بو
ئهو هی له ترسینه ران بیت (194)

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (195) به زمانیکی عهره بی روون و پارو
(195)

وَإِنَّهُ لَفِي زُبْرِ الْأَوَّلِينَ (196) و به راستی (باسی قورئان) له
کتیی پیغه مبه ره کانی پیشوودا هیه (196) { [الشعراء: 192-
196].

سییه م: باوه رهینان به کتیبانه ی که له لایه ن خوداوه
دابه زیووه وه کو تهورات وئینجیل وزه بور -پیش ئهو هی
دهستکاری بکرین و بگوڤدرین- وقورئان، خوی گه وه
دهفه رمویت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ
عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ
وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}
{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ
عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ
وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}
واته: {ئهی که سانیک که باوه پتان هیناوه بهرده وام بن له سهر

باوهر به خوا و پیغهمبه ره که ی و بهو قورئانه ی ناردوو یه تیه خواره وه بو پیغهمبه ره که ی و بهو کتیبانه ش که پیشتر ناردوو یه تیه خواره وه، و ههر که سیک بی باوهر بیت به خوا و به فریشته کانی و به کتیبه کانی و به پیغهمبه ره کانی و به پوژی دواپی ئهوا به راستی گومرا بووه به گومراییه کی زور دوور (له راستی) { [النساء: 136] . وخوا ی گه وره ده فهرمویت:

{ نَزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ (3) مِّن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۚ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ (4) }

{ نَزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ (3) ناردوو یه تیه خواره وه بو ت قورئان به راستی و دروستی به راست دانه ری هه موو ئه و (کتیبانه یه) له پیشیدا بوون و ته ورات و ئینجیلی نارده خواره وه (3)

مِّن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۚ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ (4) له پیش قورئاندا به رینمونی بو خه لکی ناردیه خواره وه و فورقانی دابه زاند (واته: جیا که ره وه ی راست و ناراست؛ مه به ست یی قورئانه) بیگومان ئه وانه ی که بیباوهر بوون به ئایهت و به لکه کانی خودا سزای سهختیان بو هه یه له قیامه تدا، و خودا

شکو‌داره وبه توانایه وخواه‌نی توّله وسزایه (4) { [آل عمران:3-4]. وخوا‌ی گه‌وره ده‌فهرمویّت:

{ ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ }

{ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ} واته: {پیغهمبر-صلی الله علیه وسلم- بروای هی‌نا به‌و په‌یامه‌ی که بوی نی‌ردراوه له په‌روه‌ردگاریه‌وه له‌گه‌ل برواداراندا هه‌موو بروایان هی‌ناوه به‌خوا وبه‌فریشته‌کانی وبه‌کتیبه‌کانی (په‌یامه‌کانی) وبه‌پیغهمبرانی جیاوازی‌ناکه‌ین له‌نیوان هی‌چ یه‌کیک له‌په‌یامبه‌ران (برواداران) ووتیان: (پیغهمبر‌ثانیی خوا‌ی پی‌گه‌یان‌دین ئیمه‌ش) بیستمان فه‌رمانبه‌رداریمان کرد داوا‌ی لی‌خو‌شبو‌ونت لی‌ده‌که‌ین ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان وه‌هر بۆ لای تو‌یه‌گه‌رانه‌وه‌مان} [البقرة:285]. وه‌ه‌روه‌ها خوا‌ی گه‌وره ده‌فهرمویّت:

{ قُلْ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرٰهٖمَ وَإِسْمٰعٖلَ وَإِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسٰی وَعِيسٰی وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ }

{قُلْ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ} واته: {بلى: ئيمه برومان هيٺاوه به خواى گه وره, وبه وهى نيردراوته خواره وه بو مان وبه وهى كه نيردراوته خواره وه بو ئيراهيم وئيسماعيل وئيسحاق يه عقوب وڪوراني يه عقوب وبه وهى كه دراوه به موسا وعيسا وه پيغه مبه ره كاني تر له په روه ردگاريانه وه جياوازي ناكه ين له نيوان هيچ كاميك له م پيغه مبه رانه وئيمه بو خواى گه وره ملكه چين (گه ردن كه چين - گوټرايه ئين ومسولمانين-) } [آل عمران: 84].

چواره م: ئيمان وباوه رهيټان به هه موو پيغه مبه راني خدا - عليهم الصلاة والسلام-، بويه واجبه ئيمان هيټان به هه موو پيغه مبه ران وده بيټ مسولمان باوه ري وابت كه هه موويان نيردراو وپه يامبه رن له لايه ن خوداوه كه په يام وټاين وشه ريعه تي خودا ده گه يه نن به ئومه ته كان، خواى گه وره ده فهرمويت:

{ قُولُوا آمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ }

{قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ
النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ
مُسْلِمُونَ} واته: {{(تهی موسلمانان) بلین: برومان هینا به خوا
و به تهو قورئانهی که بو خومان نیردراوه ته خواره وه، و به و
نامهیهی که نیردراوه بو ئیبراهیم وئیسماعیل وئیسحاق
ویهعقوب وکورهکانی یهعقوب و به وهی که دراوه به موسا
وعیسا و به وهی که دراوه به هه موو پیغه مبه ران له لایه ن
پهروه دگاریانه وه جیاوازی ناکهین له نیوان هیچ کامکیاندا
وئیمه فه رمان به ردار وگوئیرایه لی خوداین} [البقرة: 136].

وخوای گه وره ده فه رموئیت:

{آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ آمَنَ
بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ
وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ }

{ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ ۚ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ ءَامَنَ
بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ ۚ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ
وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ} واته:
{پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- بروای هینا به و په یامه ی
که بو ی نیردراوه له پهروه دگاریه وه له گه ل برواداراندا هه موو
بروایان هیناوه به خوا و به فریشتهکانی و به کتیبهکانی
(په یامهکانی) و به پیغه مبه رانی جیاوازی ناکهین له نیوان هیچ

یه کَیک له په یامبه ران (برواداران) ووتیان: (پښه مبه ر ټاینی
 خوی پښه یاندین ټیمه ش) بیستمان فه رمانبه رداریمان کرد
 داوی لیخو ش بوونت لیده که ین نه ی په زوره دگارمان وهه ر بو
 لای ټویه گه رانه وه مان { [البقرة: 285]. و خوی گه وره
 ده فه رمویت:

{ قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
 وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ
 وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ
 مُسْلِمُونَ }

{ قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
 وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ
 وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ
 مُسْلِمُونَ } واته: {بلې: ټیمه برومان هیناوه به خوی گه وره,
 وبه وهی نږدراو ته خواره وه بو مان وه به وهی که نږدراو ته
 خواره وه بو ئیبراهیم وئیسماعیل وئیسحاق یه عقوب وکوران
 یه عقوب وبه وهی که دراوه به موسا و عیسا وپښه مبه ره کانی
 تر له په زوره دگاریانه وه جیاوازی ناکه ین له نیوان هیچ کامیک
 له م پښه مبه رانه وټیمه بو خوی گه وره ملکه چین (گه ردن
 که چین وگوږایه ټین - مسو ټمانین -) { [آل عمران: 84].

وباوهری هه بیټ به کۆتا پیغه مبه‌ر که موحه مه‌ده -صلی الله علیه وسلم- ودوایین په یامبه‌ر ونێردراوی خودایه -علیهم الصلاة والسلام-، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{ إِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُم مِّنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ }

{ إِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُم مِّنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ } واته: { کاتیک که خودا په‌یمانی وهرگرت له پیغه مبه‌ران که هه‌رچیم پێدان له نامه و‌حیکمه‌ت و‌شه‌ریعه‌ت له پاشان پیغه مبه‌ر یکتان بۆ هات که ب‌رواهینه‌ره به‌و په‌یامه‌ی که له لاتانه ده‌بیټ ب‌روای پێ به‌ین و‌یارمه‌تی ب‌ده‌ن، خودا فه‌رمووی: ئایا دانتان نا به‌م په‌یمانه‌دا؟ و له‌سه‌ر ئه‌وه په‌یمانی منتان وهرگرت پیغه مبه‌ران ووتیان: به‌لێ دانمان پێدانا و په‌یمانمان به‌ست، خودا فه‌رمووی: که‌واته ئیوه به‌شاهید بن و‌منیش له‌گه‌ل ئیوه یه‌کیکم له‌شاهیدان } [آل عمران: 81]

ئاینی ئیسلام باوهره‌ینان به‌هه‌موو پیغه مبه‌ران واجب ده‌کات به‌شیوه‌یه‌کی گشتی، و‌هه‌روه‌ها باوهره‌ینان به‌کۆتا

پیغمبر که موحه مده -صلی الله علیه وسلم- واجب ده کات، خوی گه وره ده فهرموت:

{قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ }

{قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ } واته: {(ئهی موحه مده -صلی الله علیه وسلم-) بلی ئهی خاوهن کتیبه کان -مه به ست گاور وجووه کانه- ئیوه له سهر هیچ شتیک نین هه تا به ریک وراستی پهیره وی تهورات وئینجیل نه کهن ههروه ها ئه و قورئانه ی که هیئراوته خواره وه بوتان له لایهن پهروه ردگارتانه وه} [المائدة: 68]. وخوی گه وره ده فهرموت:

{ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ }

{ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ } واته: {پییان بلی: ئهی خاوهن په یامه کان وهرن بو لای وته یه کی راست و(یه کسان) له نیوان ئیمه وئیه دا که جگه له خوا هیچ نه په رستین وهیچ شتیک نه کهین به هاوبه شی (له په رستنیدا) وهه ندیکمان هه ندیکمان به پهروه دگار دانه نیین

ئەمجا ئەگەر پشتیان ھەلکرد ئۆش بۆلین: ئۆش شاھید بن
 كە ئۆمە فەرمانبەردار وگوێرایەل وملكەچی خوداین } [آل
 عمران:64].

وئەوھى كوفر وىيباوهر بۆت بە يەك پىغەمبەر وەكو ئەوھ
 وایە بىباوهر بووبۆت بە ھەموو پىغەمبەران -عليهم السلام-
 و بۆيە خواى گەورە سەبارەت بە ھىكمەت و دانايىيەكانى
 لەسەر قەومى نوح دەفەر مۆيت:

{ كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ }

{ كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ } واتە: { گەلى نوح پىغەمبەرانىيان
 بە درۆزن دانا (بروایان پىنەکردن) } [الشعراء:105].
 وئاشكرايە كە لە پيش نوح ھىچ پەيامبەرىك -نێردراویك:
 رسول- نەھاتووە و لەگەل ئەوھيشدا كاتىك كە قەومەكەى
 بە درۆيان خستەوھ ئەم بە درۆخستەوھىيە وەكو بەدرۆدانان
 وىيباوهر بوون بە ھەموو پىغەمبەران دادەنریت، چونكە
 بانگەواز و ئامانجى ھەموو پىغەمبەران ھەمان مەبەستە
 (يەك مەبەستە).

پىنچەم: باوهرپىنان بە رۆژى دواى و اتا قىامەت، ولە كۆتايى
 ئەم ژيانەدا خودا فەرمان دەكات بە فرىشتەيەك بەناوى
 ئىسرافىل -عليه السلام- بۆيە فوو دەكات بە ئۆكەرەنادا
 (صور) دا بۆيە ھەموو ئەوانەى لە ئاسمانەكان زەويدا دەمرن
 بە پىي وىستى خودا، خواى گەورە دەفەر مۆيت:

{ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ۖ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ }

{ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ۖ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ }
 واته: { کاتیک فووکر به کهرەنادا (به شه‌یپوردا) ده‌کریت
 یه‌کسه‌ر هه‌موو ئەوانه‌ی له ئاسمانه‌کان وزه‌ویدان ده‌مرن
 مه‌گه‌ر که‌سانیک خودا بیه‌وێت (نه‌مرن) پاشان جارێکی تر
 فوو ده‌کریت به‌ که‌رەنادا جا له‌ پر هه‌موو راست ده‌بنه‌وه
 چاوهروان ده‌که‌ن } [الزمر:68]. وکاتیک هه‌موو ئەوانه‌ی له
 ئاسمانه‌کان وزه‌ویدان تیا ده‌چن وده‌مرن جگه‌ له‌ ئەوانه‌ی که
 خودا بیه‌وێت (که‌ نه‌مرن)؛ ئەوا خوای گه‌وره‌ ئاسمانه‌کان
 وزه‌وی ده‌پێچیته‌وه، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت:

{يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجْلِ لِلْكِتَابِ ۖ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ ۖ وَعَدَّا عَلَيْنَا ۖ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ }

{ يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجْلِ لِلْكِتَابِ ۖ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ ۖ وَعَدَّا عَلَيْنَا ۖ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ } واته: {(بیهێنه‌وه‌ بیران)
 ئەو رۆژه‌ی که‌ ئاسمانه‌کان ده‌پێچینه‌وه‌ وه‌ک پێچانه‌وه‌
 (لولکردنی) تۆمارێ کتیب وپه‌رتوکیک وه‌ک یه‌ که‌مجار چۆن
 دروستمان کرد (به‌ رووت و قووتی)، پاش مردنیش ئەو
 (دروستکردنه‌) دووباره‌ ده‌که‌ینه‌وه‌ ئەوه‌ به‌ ئینیکه‌ (جیبه‌جی

کردنی) له سهر ئیمهیه بێگومان ئیمه (ئهو به ئینه) به دی ده هیئین} [الأنبياء: 104]. وخوای گهوره دهفه رموئیت:

{ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ }

{ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ } واته: {{(کافران) خویان نه ناسیوو (به گه وره یان نه زانی) بهو جوهری شیایه تی له روژی دواییدا هه موو زهوی له چنگی ئه ودایه (به ده ست خویه) وئاسمانه کانیش به دهستی راستی ئه و پێچراونه ته وه (له م ئایه ته دا جێگیرکردن سیفه تی دهستی راست بو خودا هاتوو ئیمه باوه پمان پێیه تی، به ئی هیچ لیچواندن ولیکدانه وه یه ک وشیه که ی نازانین، ته نها خودا دهیزانیئ) خودا پاک وبلندتره له و شه ریک وهاوبه شانیه که ئه وان بو خودا بریاری ده ده ن} [الزمر: 67]. وپێغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- دهفه رموئیت:

«يَطْوِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السَّمَاوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُهَا بِيَدِهِ الْيُمْنَى ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ. ثُمَّ يَطْوِي الْأَرْضِينَ بِشِمَالِهِ ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟»

«يَطْوِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السَّمَاوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُھَنْ بِيَدِهِ الْيُمْنَى ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟ ثُمَّ يَطْوِي الْأَرْضِينَ بِشِمَالِهِ ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟» واتہ: «خوای گہورہ لہ روژی قیامہ تدا ئاسمانہ کان بہ دەستی راستی دەپیچیتہ وە وەدەفہ رمویت: «من پادشام لہ کوین سەرکو تکہرہ کان - ستەمکەرہ کان-؟ لہ کوین خۆبە گەرەزانە کان؟ پاشان زەویہ کان بہ دەستی چەپی دەپیچیتہ وە وەدەفہ رمویت: من پادشام لہ کوین سەرکو تکہرہ کان؟ لہ کوین خۆبە گەرەزانە کان؟». [رواہ مسلم].

پاشان خوای گہورہ فەرماندە کات بە فریشتە کە بۆیە جاریکی تر فوو دەکات بە کەرەناکەدا وخەلکی ھەمووی زیندوو دەبنەوہ، خوای گہورہ دەفەر مویت:

{ثُمَّ نُفَخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ}

{ثُمَّ نُفَخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ} واتہ: {پاشان جاریکی تر فوو دەکریت بە کەرەنادا جا لہ پر ھەموو راست دەبنەوہ وچاوەر وان دەکەن} [الزمر: 68]. ئەگەر خوای گہورہ خەلکی زیندوو بکاتەوہ؛ کویان دەکاتەوہ (حەشریان دەکات) بەرەو لیپرسینەوہ، خوای گہورہ دەفەر مویت:

{يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ}

{يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ} واتہ: {رۆژێک دێت زەوی لہ ئاست ئەوانە ی (مردوون) قلیش

دهبات به په له (دینه دهره وه) نه و کړکړنه وه به لای نیمه وه
ناسانه { [ق: 44]. } خوی گه وره ده فره مویت:

{يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ ۖ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۚ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ }

{ يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ ۖ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۚ لِمَنِ الْمُلْكُ
الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ } واته: {ړوژنیک که هه موو (له
گوره کانیان دینه دهره وه) ناشکرا دهن هیچ شتیکیان له خودا
په نهان نابیت (خوا ده فره موویت) نه مړو پادشاهی تی
وده سه لات بو کییه (وه لام نادریتته وه)، (خوی وه لام
ده داته وه و ده فره موویت): هه ر بو خوی تاك و ته نه هایه که به
سه ر هه موو شتیکیا زاله { [غافر: 16]. } له م ړوژده خوی
گه وره لیپرسینه وه له هه موو خه لکی ده کات، و ماف بو
سته ملیکراوان ده گه ریندریتته وه له و که سه ی که سته می
لیکړدوون، وپاداشتی هه موو مروفتیک ده داته وه به نه دازه ی
کرده وه کانی، خوی گه وره ده فره مویت:

{ الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۖ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ ۚ إِنَّ اللَّهَ
سَرِيعُ الْحِسَابِ }

{ الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۖ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ ۚ إِنَّ اللَّهَ
سَرِيعُ الْحِسَابِ } واته: {نه مړو هه موو که س پاداشتیان سزا
ده دریتته وه به گویره ی نه وه ی نه نجامیداوه نه مړو سته م کردن

نییه له کهس، به راستی لیپرسینه وهی خودا به په له وخیرایه {
[غافر:17]}. وخوای گه وه دهفه رمویت:

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۖ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ
مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا}

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۖ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ
مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا} واته: {به راستی خودا به ئەندازهی
گهردیلهیه ک سته م ناکات وئه گهر چاکهیه ک هه بیت
(خودا) پاداشته کهی چه ندجاره ده کاته وه ودهیبه خشیت له
لایهن خویه وه پاداشتیکی گه وه} [النساء:40]. وخوای گه وه
دهفه رمویت: {فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7) ئەمجا
هه رکه سیک به ئەندازهی هه ره ووردیلهیه ک چاکه ی کردبیت
دهیبینیته وه (7)}

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8)}
وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8) و هه رکه سیک به ئەندازهی
هه ره ووردیلهیه ک خراپه ی کردبیت دهیبینیته وه (8)}
[الزلزلة:7-8]. وخوای گه وه دهفه رمویت:

{وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۖ
وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۖ وَكَفَى بِنَا
حَاسِبِينَ}

{ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۖ
وَأِنْ كَانَ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۖ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ }
واته: {وئیمه داده‌ننین تهرارزووه‌کانی دادپه‌روه‌ری (که
کرده‌وه‌ی پِی ده‌کیشریت) له رۆژی قیامه‌تدا ئەمجا هیچ
که‌س که‌مترین سته‌می لیناکریت با قورسی (کرده‌وه‌که‌ی)
هینده‌ی تۆوی خه‌رت‌له‌یه‌کی‌ش بیت ئیمه ده‌یه‌ننین و به‌سه
که ئیمه ژمیراری (کرده‌وه‌ی به‌نده‌کان) بین} [الانبیاء: 47].

وپاش زیندوو بوونه‌وه ولیپرسینه‌وه پاداشت هه‌یه بۆیه
ئه‌وه‌ی ئیمانی هینابیت و خیر و کرده‌وی چاکه‌ی ئەنجامدابیت
ئه‌وا نیعمه‌ت و خیری به‌رده‌وامی بۆ هه‌یه که هه‌رگیز لی
دانا بریت بۆ هه‌تاهه‌تایه له به‌هه‌شتدا، وئه‌وه‌ی کوفر
ویداوه‌ر بیت وشه‌ر و خراپه‌ی کردیبت ئەوا سزای هه‌تاهه‌تایی
بۆ هه‌یه له دۆزه‌خدا، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{ الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ۖ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ (56) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا قُلُوبُهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ (57) }

{ الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ۖ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ (56) ده‌سه‌لات و پاشایه‌تی له‌و
رۆژه‌دا ته‌نها بۆ خودایه له نیوانیاندا دادوه‌ری ده‌کات ئەمجا
ئه‌و که‌سانه‌ی باوه‌ریان هیناوه و کرده‌وه چاکه‌کانیان
ئه‌نجامداوه له به‌هه‌شتانی پر له ناز و نیعمه‌تدان (56)

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ (57)
 وئەو کەسانەى بىباوەڕ بوون و ئایەتەکانى ئیمەیان بە درۆ
 دەزانى بۆ ئەوانە سزای ریسواکەر و سەرشارکەر هەیه (57)
 [الحج: 56-57]. و دەبێت بزانی ئەگەر ئەم ژيانە کوتایى
 بووايه، ئەوا ئەم ژيان و بوونه تەنها بۆ گالته و گەپ و بێ ھۆ
 بوو، خواى گەورە دەفەر مۆیت:

{ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ }
 { أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ } واتە:
 { ئایا ئیوە گومانتان وا بوو کە بێگومان ئیوەمان بە بێ ھۆى
 (بۆ یاری و گالته و گەپ) دروستکردوو، و (وا گومانتان دەبرد)
 بێگومان ئیوە ناگەرێنەو بۆلای ئیمە؟ } [المؤمنون: 115].

شەش: باوەرھێنان بە قەزا و قەدەر کە ئەمیش ئەوھیه واجبە
 مەرووف باوەرى وابێت کە خودا ھەموو شتیک کە پرویداو
 و پروودەدات لە داھاتوودا لەم گەردوونەدا پێى دەزانیت
 وزانستی سەبارەتى ھەیه، و خواى گەورە ھەموو ئەم
 پرووداوانەى نووسیوو پێش دروستکردنى ئاسمانەکان
 وزەوى، خواى گەورە دەفەر مۆیت:

{ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ۖ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ
 وَالْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي
 ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ }

{ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتٍ
الْأَرْضِ وَلَا رَظْظٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ } واته: { وکلیلی
هه موو نهینیه کان هه ر لای خودایه که س نایانزانیٓت جگه له
(خودا) و (خودا) ده زانیٓت چی له وشکانی وده ریادا هه یه
وهه رگه لایه ک بکه ویتته خواره وه خودا یٓی ده زانیٓت
وهه ردانه ویلٓه یه ک له تاریکیه کانی زه ویدا بیت وهه رته ر و
وشکیک هه بیت هه ر هه موویان له کتییی ئاشکران له (لوح
المحفوظ) دان { [الأنعام: 59]. وزانستی خودا ده وری هه موو
شتیکی داوه وزانستی به هه موو شتیک هه یه، خوی گه وره
ده فهرمویت:

{ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ
الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ
أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا }

{ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ
الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ
أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا } واته: { خودا زاتیکه که هه وت ئاسمانی
دروستکردوو هه وینه ی ئه وان زه ویشی دروستکردوو هه،
فه رمانی خودا له نیوانیاندا داده به زیٓت تا چاک بزانی که خودا
به سه ر هه موو شتیکدا به ده سه لات وهه توانایه و بیگومان
خودا (به زانست وزانیاری) ده وری هه موو شتیکی داوه (واته:

ئاگادارى ھەموو بوونەو ھەرەكانە) { [الطلاق: 12]. ھەرشتيك
يان رووداويك رووبدات لەم گەردوونەدا؛ ئەوا لە پاش
ويست وتوانا و (ئيرادەت) و دەسەلاتى خودا بوو ھەروەھا
لە پاش دروستکردن و بەدیهينان و ئاسان کردنى ھۆکارەکان
بوو لە لایەن خوای گەورەو، خوای گەورە دەفەر مۆیت:

{الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ
لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا }

{الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ
لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا } واتە: { ئەو
زاتەى كە دەسەلاتى بەسەر ئاسمانەكان و زەویدا ھەيە
و ھەموو مولكى ئەون و ھیچ مندالى بۆ خۆى بریار نەداو ە
و كەس شەرىك و ھاوبەشى نییە لە فەرمانرەوایی و حوكم
و مولكدا و ھەموو شتیكى دروستكردووە و ئەندازەى بۆ دیاری
كردووە (بە چاكی لە ھەموو پروویەكەو) { [الفرقان: 2].
ولەو ەشدا ئەو پەرى حىكمەتى ئەو زاتە مەزنەى تێدايە كە
خەلكى ھەرگیز ناتوانن دركى پێبکەن و لێى تێبگەن، خوای
گەورە دەفەر مۆیت:

{حِكْمَةٌ بِالْعَمَّةِ ۖ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ }

{حِكْمَةٌ بِالْعَمَّةِ ۖ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ } واتە: { (قورئان) ھەمووی
حىكمەتیكى تەواو بەلام ترساندنێى ترسینەرەن (بۆ قەومێكى

بیباوهر) سوودی نییه} [القمر:5]. وخوای گهوره دهفه رمویت:

{وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}
{وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} واته: {ئهو (خودا) زاتیکه به دیهینانی دهسپیکردوو له پاشان (دوا مردنی) دووباره دروستی ده کاته وه ئه م (دروست کردنه وهی دووهم) له لای خودا ئاسانتره وه هر ته نها بۆ ئه وه (هه موو) سیفه تیکی بهرز و بلند له ئاسمانه کان وزه ویدا وه هر ئه و شکو دار ودانایه} [الروم:27]. وخوای گهوره خوی به دانا وبه حیکمه ت وه سفکردوو، وناوی (الحکیم) واتا -دانا- ی له خوی ناوه، خوای گهوره دهفه رمویت:

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}
{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} واته: {خودا شاهیدی ده دات (واته رایده گه یه نیت وبه به ئگه دهیچه سپینیت) که به راستی هیچ په رستراویکی به هه ق وراست نییه که شایه نی په رستن بیت جگه له ئه و زاته مه زنه نه بیت و فریشته کانیش شاهیدی ده دهن (واته: دانپیدا دهنین) وخواهن زانسته کان

(زانایان) یش شاهیدی ددهدن (واته: باوه‌ری چه‌سپاویان هه‌یه)، خودا هه‌میشه دادپه‌روه‌ری راگرتووه، هیچ په‌رستراوینکی هه‌ق وراست نییه که شایه‌نی په‌رستن بیت جگه له‌ئه‌و وخودا شکو‌دار ودانایه { [آل عمران: 18]}. خوای گه‌وره له‌قورئانی پیروژدا سه‌باره‌ت به‌گفتوگوی عیسا -علیه السلام- له‌گه‌ل خوای گه‌وره له‌روژی قیامه‌تدا ده‌فه‌رمویت: که عیسا -علیه السلام- ده‌فه‌رمویت:

{إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ ۖ وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

{إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ ۖ وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} واته: {ئه‌گه‌ر سزایان بده‌یت، ئه‌وه بیگومان به‌نده‌ی خۆتن وئه‌گه‌ر لیشیان خۆش بیت ئه‌وه بیگومان ته‌نها خۆت شکو‌دار ودانایت} [المائدة: 118]. کاتیکی موسا -علیه السلام- له‌شوینیکی ته‌نیشتی کیور (تور-الطور-) بوو؛ خوای گه‌وره -سبحانه و تعالی- بانگی کرد و فه‌رمووی:

{يَا مُوسَى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

{يَا مُوسَى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} واته: {ئه‌ی موسا به‌راستی ئه‌وه‌ی (بانگی کردی) منم خودای شکو‌دار ودانا [النمل: 9]}.

وخوای گه‌وره قورئانی پیروزی به‌حیکمه‌ت -دانایی- وه‌سفکردووه، هه‌روه‌کو -سبحانه و تعالی- ده‌فه‌رمویت:

{الرَّ َ كِتَابُ أَحْكَمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ {
 {الرَّ َ كِتَابُ أَحْكَمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ {
 واته: {به (ئه‌لیف، لام، را) ده‌خویندریته‌وه خودا زاناتره به
 ماناکه‌ی، ئه‌مه کتیبیکه پته‌و داریژراوه ئایه‌ته‌کانی پاشان
 روون کراونه‌ته‌وه له لایهن (خودای) دانا وزاناوه { [هود:1].
 وخوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{ ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ ۚ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ
 إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا {
 { ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ ۚ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ
 إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا { واته: {ئه‌وه‌ی (که
 باسکرا) هه‌ندیکه له‌و دانایی وحیکمه‌ته‌ی که په‌روه‌ردگارت
 نیگای کردووه بۆت وهیچ په‌رستراویکی تر له‌گه‌ل خوا‌دا
 مه‌په‌رسته ئه‌گینا فری ده‌دریته‌ نیو دۆزه‌خه‌وه به‌ لۆمه‌کراوی
 ودوو‌رخراوه‌ی له‌ به‌زه‌ی وره‌حه‌تی خودا { [الإسراء:39].

22- وپیغه‌مبه‌ران - علیهم السلام- پاریزراون
 (مه‌عسومن) له‌و په‌یامانه‌ی که ده‌یگه‌یه‌ن له
 لایهن خوداوه، وه‌روه‌ها پاریزراون له‌ توشبوون
 به‌ هه‌رشتیک که پیچه‌وانه‌ی ئه‌قلی ته‌ندروست
 وره‌وشتی جوان بی‌ت، وپیغه‌مبه‌ران گه‌یاندنی
 په‌یامه‌کانی خودایان پی‌سپێردراوه بۆ به‌نده‌کانی،

وپیغه مبه‌ران هیچ تایبه تمه‌ندییه‌کی په‌روه‌ردگار یتي
 یان خودایه‌تی (ئولو هیه‌ت: په‌رستن) یان نییه،
 به‌لکو نه‌وان مرؤقیکن وه‌کو هه‌موو مرؤقه‌کان
 به‌لام جیاوازییان له‌وه‌دایه‌که‌خودا وه‌حییان
 (سروشیان) بو ده‌نی‌ریت که‌په‌یامه‌کانی خودای
 تیدایه.

وپیغه مبه‌ران -علیهم السلام- پاریزراون (مه‌عسومن) له‌و
 په‌یامانه‌ی که‌ده‌یگه‌یه‌نن له‌لایه‌ن خوداوه، چونکه‌خوای
 گه‌وره‌باشترین وچاکترین بوونه‌وه‌ره‌کان هه‌لده‌بژێریت بو
 ئه‌وه‌ی په‌یامه‌کانی خودا بگه‌یه‌نن، خوای گه‌وره‌ده‌فه‌رمویت:
 {اللّٰهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ
 بَصِيرٌ}

{اللّٰهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ
 بَصِيرٌ} واته: {خودا له‌فریشته‌کاندا نێردراو هه‌لده‌بژێریت
 هه‌روه‌ها له‌خه‌لکیشدا به‌راستی خودا بیسه‌ر و بینایه‌
 [الحج: 75]. وه‌روه‌ها خوای گه‌وره‌ده‌فه‌رمویت:

{ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ
 عَلَى الْعَالَمِينَ }

{ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى
 الْعَالَمِينَ } واته: {بێگومان خودا هه‌لێژاردوو هه‌ئاده‌م و نوح

وخانه وادهی ئیبراهیم وخانه وادهی عیمران به سهر هه موو
جیهانیاندا { آل عمران: 33}. وههروهه خوی گه وره
دهفه رمویتی:

{ قَالَ يٰمُوسٰى اِنِّىْ اَصْطَفَيْتُكَ عَلَى الْنَّاسِ بِرِسٰلَتِيْ وَبِكَلِمٰى
فَخُذْ مَا ءَاتَيْنٰكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِيْنَ }

{ قَالَ يٰمُوسٰى اِنِّىْ اَصْطَفَيْتُكَ عَلَى الْنَّاسِ بِرِسٰلَتِيْ وَبِكَلِمٰى
فَخُذْ مَا ءَاتَيْنٰكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِيْنَ } واته: {(پهروهه ردار)
فهه رمووی: ئه ی موسا بیگومان من تو م هه لباردوه به سهر
هه موو خه لکیدا به په یامه کانم وقسه کردنم (له گه ئت
راسته وخو) که واته ئه وه ی پیم به خشیوویت توند دهستی
پیوه بگره وله سوپاسگوزاران به { [الأعراف: 144].
ویپه مبه ران -علیهم السلام- ده زانن که ئه وه ی بویان
داده به زیت وه حیه له لایه ن خوداوه، وئه و فریشتانه ده بینن
که وه حی ده هیئن، خوی گه وره دهفه رمویتی:

{ عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا (26) إِلَّا مَنِ
ارْتَضٰى مِنْ رَّسُوْلٍ فَاِنَّهٗ يَسْئَلُكَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهٖ رَصَدًا
(27) لِّيَعْلَمَ اَنْ قَدْ اُبْلَغُوْا رِسَالَاتِ رَبِّهٖمْ وَاَحَاطَ بِمَا لَدَيْهٖمْ
وَاَحْصٰى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا (28) }

{ عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا (26) هه ر خودا زانا
به نه یئیه کان وکه س ئاگادار ناکات به سهر نه یئنی خویدا (26)

إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا (27) مه گهر بو پیغه مبه ریک که خوی رازی بیت، جا بیگومان خودا له پیشه وه وپشتیه وه پاسه وان (له فریشته) ده نیریت (27)

لِّيَعْلَمَ أَنَّ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتٍ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا (28) تا بزانیٔ که په یامی خودای خوین گه یاندووه وخودا ئاگاداره به وهی که لایانه وه موو شتیکی (له سهریان) ژماردووه به هه ژماردن (28) [الجن: 26-28].
وخوای گه وره فه رمانی پیانکرد به وهی که په یامه کانی خودا بگه یه نن و بانگه وازی بو بکه ن، خوای گه وره ده فه رمویٔ:

{يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ}

{يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ} واته: {ئه ی (پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم-) رایبگه یه نه (به خه لک) ئه وهی هینراوته خواره وه بؤ له لایه ن په روه ردگارته وه، وئه گهر وانه که یت ئه وا په یامه که ی خودات رانه گه یاندووه وبه جیت نه هیناوه، وخودا تو ده پاریزیٔ له خه لکی (که بتکوژن) بیگومان خودا

يَنۡمُونِيۢ بِبَاوَهۡرَانَ نَاكَاتٍ (هیدایه تیان نادات) { [المائدة: 67].
وههروهها خوای گه وره ده فره رمویت:

{رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ
بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا}

{رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ
الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا} واته: {پیغه مبه رانمان ناردوو
بوئه وهی که موژده دهر وترسینه ر بن بوئه وهی بوئه خه لکی
نه بیت به لکه به سهر خوداوه بهین دواى (ناردنی)
پیغه مبه ران وخودا هه میشه شکو دارودانایه} [النساء: 165].

وپیغه مبه ران -عليهم الصلاة والسلام- ته قوادارترین وله
خودا ترستین مروف بوون بوئه هیچ شتیک بوئه سهر
په یامه که ی خودا له لایه ن خو یانه وه زیاد ناکه ن وهیچی شی
لی که م ناکه نه وه، خوای گه وره ده فره رمویت:

{ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ (44) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ
(45) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (46) فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ
حَاجِزِينَ (47) }

{ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ (44) ئه گهر (موحه ممهد -
صلی الله علیه وسلم-) به ناوی ئیمه وه هه نندیک (وته ی)
هه ئببه ستایه (44) }

لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (45) بَیْگومان ئیْمه به دهستی خۆمان
تۆله مان لیده سه ند (45)

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (46) له پاشان ره گی دلیمان ده بری
(46)

فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ (47) وهیچ که سیك له ئیوه
نهیده توانی به رگری لیبکات (47) {الحاقة: 44-47}. ئیین
کثیر - ره حمه تی خوای لیبت - ده ئیت: خوای گه وره
ده فهرمویت: {وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا} واته: {خو ئه گهر موحه مه د -
صلی الله علیه وسلم - هه ندیک قسه و گو فتاری به ناوی
ئیمه وه هه ئبه ستایه} واتا ئه گهر به و شیویه بووایه که
موشریک ویبیا و ره کان بانگه شه ده که ن به شیویه که
شتیکی زیاد بکردایه بو په یامه که ی خودا یان لی که م
بکردایه ته وه له لایه ن خودی خو یه وه و بانگه شه ی ئه وه ی
بکردایه که خودا ئه مه ی فهرمو وه - له کاتیکیشدا ئه وه راست
نه بیت - ئه وا به په له سزامان دهدا، بو یه خوای گه وره
فهرمووی: {لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ} واته: {ئه وا به دهستی راست
دهیبه ی نه وه (تۆله ی لیده سینین و سزای دده دین)}، ووتراوه:
مه به ست له باسکردنی دهستی راست ئه وه یه چونکه
به هیزتره له کاتی تۆله سه ند نه وهدا، ووتراوه: ئیْمه تۆله له ئه و
ده سینین سه ره تا به لای راستی (لا شه ی) ده ست پی ده که ی ن.
وهه روه ها خوای گه وره ده فهرمویت:

{وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يُعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي
وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ
مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمَ مَا فِي نَفْسِي
وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ . مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا
مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا
مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ}

{وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يُعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي
وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ
مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمَ مَا فِي نَفْسِي
وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ (116) مَا قُلْتُ
لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ
شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ
وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ (117)} واته: {خودا (له) رؤی
قیامه (تدا) دهفه رموویت: ئه ی عیسی کوری مه ریه م ئایا تو
ووتووته به خه لکی که من ودایکم به دوو په رستراو دابنن
(وبمانپه رستن) له جیاتی خودا؟ (عیسا) ووتی پاک و بیگه ردی
بو تو ئه ی خودایه نابیت و ناگونجیت بو من شتیک بلیم که
به هیچ شیوه یه ک مافی من نییه ئه گهر من ئه و قسه یه م
کرد بیت ئه وه به راستی تو ئاگات لیه چونکه تو ئه وه ی له
نه فسم دایه دهیزانی به لام من نازانم و بی ئاگام له وه ی که له

نه فسی تودایه به پراستی ته‌نھا تۆ زانای ته‌واوی به هه‌موو نه‌ینیه‌ک (116) هه‌چم پێ نه‌وتوون بێجگه له‌وه نه‌بێت که تۆ فه‌رمانت پێ‌کردووم که ته‌نھا خودا بپه‌رستن که په‌روه‌ردگاری من وئێه‌یشه‌ و من شایه‌ت وچاودێر بووم به‌ سه‌ریان‌ه‌وه‌ تا له‌ ناویاندا بووم ئه‌مجا کاتی‌ک تۆ منت برده‌وه‌ (و به‌رزت کردم‌ه‌وه‌ بۆ ئاسمان) هه‌ر خۆت چاودێر بووی به‌سه‌ریان‌ه‌وه‌، و خۆت ئاگادار وشاهیدی به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌که‌وه‌ (117) [المائدة: 116-117].

وله‌ فه‌زلی خودا به‌سه‌ر پێغه‌مبه‌ران‌ه‌وه‌ -عليهم الصلاة والسلام- ئه‌وه‌یه‌ که خوای گه‌وره‌ جێگیران ده‌کات له‌سه‌ر رێبازی وراست وگه‌یان‌دنی په‌یامی هه‌ق، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت:

{قَالَ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ وَ أَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ (54) مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونَ (55) إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَ رَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ}

{قَالَ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ وَ أَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ (54) (پێغه‌مبه‌ر هود -عليه السلام-) ووتی: به‌پراستی من خودا ده‌که‌م به‌ شاهید وئێه‌ش شاهید بن که به‌پراستی من به‌رێم و دوورم له‌وه‌ی که ئێه‌ ده‌یکه‌نه‌ هاوبه‌ش و شه‌ریک بۆ خودا (54) مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونَ (55) جگه‌ له‌

خودا جا هه مووتان پیلانم لیبگیرن له پاشان مؤله تیشم
مه دهن (ولیم مه وهستن) (55)

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ
بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (56) به راستی من
پشتم به خودا به ستووه که پهروه ردگاری من و پهروه ردگاری
ئیوهیشه گیانله به ریک نییه له ژیر رکیفی خوای گه وره دا
نه بیت (بگری پیشه سه ریه تی) به راستی پهروه ردگام له سه ر
ریگه یه کی راسته (56) {هود 54-56}. و خوای گه وره
ده فهرمویت:

{وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوْحِيَنا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا
غَيْرَهُ ۖ وَإِذَا لَا تَخْذُوكَ خَلِيلًا (73) وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ
كِدْتَ تَرْكُنْ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا (74) إِذَا لَا نَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ
وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا (75)}

{وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوْحِيَنا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا
غَيْرَهُ ۖ وَإِذَا لَا تَخْذُوكَ خَلِيلًا (73) و به راستی نزیك بوو ئه وانه
لاتدهن و وهرتگیرن له ئه وهی که نیگامان کرد بوئ بوئ وهی
جگه له قورئان شتیک به ناوی ئیمه وه هه لبه ستیت (ئه گهر
گوپرایه لیان بوویتایه) ئه وه له و کاته دا دهیان کردیت به
دوستان و خوشه ویستی خویان و (گومرایان ده کردیت) (73)

وَلَوْ لَا أَنْ تَبْتَئَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنْ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا (74) خو
 نه گهر ئیمه تو مان دامه زراو نه کردایه به راستی نزیك بوو
 له وهی كه میك به لایاندا بچیت (74)

إِذَا لَأَذُقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ
 عَلَيْنَا نَصِيرًا (75) جا بېگومان نه و کاته پیمان ده چه شتی دوو
 به رامبه ر (سزای) ژيان دوو به رامبه ر (سزای) مردن پاشان
 ده ست نه ده كه وت یارمه تیده ریك به رامبه ر به ئیمه (كه
 به رگری نه و سزایه ت لی بكات) (75) { [الإسراء: 73-75]. و نه م
 ئایه تانه و نه وانه ی پیشووتر به لگه وشاهی دن له سه ر نه وهی
 كه قورئان له لایه ن خوای گه و ره دابه زیووه؛ چونكه نه گهر
 له لایه ن پیغه مبه ر موحه مه د -صلی الله علیه وسلم- بووایه
 نه واهو شیوه ی نه م قسانه ی تیدا نه ده بوو كه ئاراسته ی نه و
 کراوه.

وخوای گه و ره -سبحانه وتعالی- پیغه مبه رانی ده پاریزی ت له
 خه لکی، خوای گه و ره ده فهرمویت:

{ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ
 فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا
 يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ }

{ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا
 بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
 الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ } واته: { نه ی (پیغه مبه ر -صلی الله علیه

وسلم-) رايبگه يه نه (به خه لک) ئه وه ی هينراو هته خواره وه
 بۆت له لايه ن پهروه ردگارته وه, وئه گهر وانه كه يت ئه وا
 په يامه كه ی خودات رانه گه ياندو وه وبه جيت نه هيناو ه,
 وخودا تو ده پاريزيت له خه لکی (كه بتكوژن) بيگومان خودا
 ريئيموني بيباوه ران ناکات (هيدا يه تيان نادات) {المائدة: 67}.
 وخوای گه و ره ده فره رمويت:

{وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ
 مَقَامِي وَتَذِكْرِي بآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ
 وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا
 تُنْظِرُونِ }

{وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ
 مَقَامِي وَتَذِكْرِي بآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ
 وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا
 تُنْظِرُونِ } واته: {دهنگوباس وهه والی نوح -عليه السلام- يان
 بو بخوينه ره وه کاتيک به گه له که ی ووت: ئه ی گه له که م
 ئه گهر به لاتانه وه قورس وگرانه مانه وه م له ناوتاندا
 وئاموژگاری کردنم بۆتان به ئايه ته کانی خودا ئه وا من پشتم
 به خودا به ستو وه ئيوهش کار وپياری خۆتان کو بکه نه وه
 له گه ل هاو به شه کانتاندا ئه مجا با کار وپياريه کانتان شاره وه
 نه بيت به لاتانه وه (به لکو با ئاشکرا بيت) پاشان په لامارم
 بدهن وماوهم مه ده ن} {يونس: 71}. خوای گه و ره سه باره ت

به وتهی موسا وهارون -عليهما السلام- له قورئانی پیرۆزدا دهفهرموئیت: که موسا وهارون -عليهما السلام- فهرموویانه، پاشان خودا وهلامیان ده داده وه: {قَالَ رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَنْ يَفْزُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى (45) قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى (46)} واته: {ههردووکیان ووتیان ئه ی پهروهردگارمان بهراستی ئیمه دهترسین دهستدریژی بکاته سهزمان پێش ئه وهی ئیمه هیچ بلێن یان زیاتریاخی وسه رکهش ببیت (45) (خودا) فهرمووی: مه ترسن بهراستی من له گه لتانم ده بیستم وده بینم (46)} [طه: 45-46]. خوای گه وره ئه وهی روونکردووه ته وه که پێغه مبه رانی ده پارێزیت -عليهم السلام- له دوژمنانیان بۆیه ناتوان زیانیان پێ بگه یه نن، و خوای گه وره باسی ئه وهی کردووه که کو تا وهی (قورئان وسونه ت) ده پارێزیت بۆیه که س ناتوانیت بۆیان زیاد بکات یان لێیان که م بکاته وه یان ده ستکاریان بکات و بیانگۆریت، خوای گه وره ده فه رموئیت:

{إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ}

{إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ} واته: {بێگومان هه ر ئیمه قورئانمان ناردو ته خواره وه و به راستی هه ر ئیمه ش ده پارێزین} [الحجر: 9].

و پێغه مبه ران -عليهم السلام- پارێزاون (مه عسومن) له توو شبوون به هه رشتیک که پێچه وانه ی ئه قلی ته ندروست

ورهوشتی جوان بیت؛ خوی گه‌وره وه‌سف وستایشی
پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌کات وده‌فه‌رمویت:

{وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ}

{وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ} واته: {وبه راستی تو له‌سه‌ر
ره‌وشت وئا‌کار وخوویه‌کی ئیجگار به‌رز وگه‌وره‌یت}
[القلم:4]. وه‌روه‌ها سه‌باره‌تی ده‌فه‌رمویت:

{وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ}

{وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ} واته: {وهاو‌ریکه‌تان (که
موحه‌ممه‌ده -صلی الله علیه وسلم-) شیت نییه (وه‌کو
ئه‌وه‌ی ئیوه‌ ده‌یلین)} [التکویر:22]؛ وئه‌میش بو ئه‌وه‌ی
به‌یامه‌که‌ی خودا به‌جوانترین شیوه‌ بگه‌یه‌ن وپیغه‌مبه‌ران -
علیهم السلام- سپێردراون به‌گه‌یاندنی فه‌رمانه‌کانی خودا بو
به‌نده‌کان وه‌یچ تایبه‌تمه‌ندیه‌کی په‌روه‌ردگاریتی یان
خودایه‌تیان نییه‌ به‌لکو ئه‌وان مرو‌فن وه‌کو هه‌موو مرو‌فه‌کانی
تر، وته‌نها جیاوازیان له‌وه‌دایه‌ که‌ خودا په‌یامیان بو ده‌نی‌ریت
له‌ ریگه‌ی وه‌حی، خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ
مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ
اللَّهِ ۖ وَ عَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ}

{ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ } واته: {پیغهمبره کانیان پییان ووتن ئیمه ههر مروشین وه کو ئیوه به لام خودا منهت ده نیت به سهر ههر که سیک له بهنده کانیدا که بیهویت (دهیکاته پیغهمبره) وئیمه ههرگیز ناتوانین موعجیزه وبه لگه یه کتان بو بهینین مه گهر پاش ئیزن ومو له تی خودا نه بییت وبا برواداران پشت ههر به خودا ببهستن} [إبراهیم:11]. وخوای گه وره فهرمانی کردووه به پیغهمبره که ی موحه مه د -صلی الله علیه وسلم- که به ئومه ته که ی بفهرموویت:

{قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ ۖ فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا }

{قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ ۖ فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا } واته: {بلی: من ته نها مروشینکم وه کو ئیوه به لام من وه حیم (سروشم) بو دیت سه بارهت به ئه وه ی به راستی پهروه ردگاری ئیوه پهروه ردگار یکی تاک وته نه هایه جا ههر که سیک به ته مایه بگه ریته وه بو لای پهروه ردگاری (له

قیامه‌تدا) ئەوا با کردەوێ چاک بکات وکەس نەکاتە
هاوبەش وشەریکی پەروەردگار لە پەرستنیدا} [الکەف:110].

23- وائینی ئیسلام بانگەوازی دەکات بۆ تەنها

پەرستنی خودا ئەویش بە بنچینهی پەرستنه

مەزنەکان کە بریتین لە؛ 1/ نوێژ کردن: کە

پێکەتوووە لە وهستان -قیام- و رکوع بردن و سوجدە

بردن و یادی خودا و ستایشکردنی و نزاکردن، کە

مسوڵمان لە رۆژیکدا دەبێت پێنج جار نوێژ بکات،

و هەموو جیاوازییەکان نامینیت لە نوێژدا کاتیکی

هەژار و دەوڵەمەند و سەرۆک و خەڵکی هەمووی

پێکەووە لە یەک ریزدا رادەوێستن بۆ ئەنجامدانی

نوێژ. 2/ وزەکاتدان: ئەمیش رێژەیەکی کەمە لە

سامان -بە پێی چەند مەرج و رێژەیەکی کەم خۆی

گەورە بیریاری لەسەر داوە- کە واجبە لە

ساماندارەکان دەر بهێندریت و بدریت بە هەژارەکان

و ئەو چینهانی کە دیاریکراوە لە شەریعەتدا لە

سالیکیدا یەک جار. 3/ رۆژووگرتن: بریتیه لە

خۆگرتنەووە لە ئەو شتانهی رۆژوو دەشکێنن بە

دریژایی رۆژەکانی مانگی رەمەزان، کە مەرفۆف

خۆی پەروەردە دەکات لەسەر ئیرادەت و توانا

وئارامگرتن. 4/حه ج کردن: ئەمیش بریتیه له
 مه بهستی سەردانیکردنی مالی خوای گه‌وره بۆ
 جێبه‌جێکردنی هەندیک دروشم و پەرستنی
 دیاریکراو له شاری مه‌که‌ه‌ی پیروژ له‌سەر ئەو
 که‌سانه‌ و اجبه‌ که‌ له‌ توانایاندا هه‌یه‌ (توانایی دارایی
 و جه‌سته‌یی)، یه‌کیک له‌ جوانییه‌کانی هه‌ج‌کردن
 ئەوه‌یه‌ که‌ هه‌مووی به‌ یه‌ک ئاراسته‌ داوا له‌ خودا
 ده‌که‌ن و هیج‌ جیاوازییه‌ک نامینیت له‌ نیوان
 مرو‌قه‌کاندا چونکه‌ هه‌موویان هه‌مان جلیان
 له‌بەر دایه‌ و به‌ یه‌ک شیوه‌ پەرسته‌کان
 ئەنجامده‌دن.

وئاینی ئیسلام بانگی مرو‌ف ده‌کات بۆ پەرستنی خودا به
 ئەنجامدانی پەرستنه‌ مه‌زنه‌کان و جگه‌ له‌م پەرستنه‌، و ئەم
 پەرستنه‌ مه‌زنانه‌ خوای گه‌وره‌ و اجبی کردبوو له‌سەر هه‌موو
 پیغه‌مبه‌ران -علیهم الصلاة والسلام- و ئومه‌ته‌کانیان،
 و مه‌زنترین پەرستنه‌کان بریتین له‌:

یه‌که‌م: نوێژکردن، خوای گه‌وره‌ له‌سەر مسو‌لمانان فه‌رزی
 کردووه‌ هه‌روه‌کو چۆن له‌سەر پیغه‌مبه‌ران -علیهم السلام-
 و ئومه‌ته‌کانی پیشوو فه‌رزی کرد، و فه‌رمانی به‌ پیغه‌مبه‌ر
 ئیبراهیمی خه‌لیل کرد -علیه السلام- که‌ ماله‌که‌ی (مسجد

الحرام) پاک بکاته وه بو ته و افکاران و نوښځوښان ته وانه ی له
ړکوع و سوجه ددان، خوی گه وره ده فهرمویت:

{وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ
إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ۖ وَعَهْدَنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهَّرَا
بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ}

{وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ
إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ۖ وَعَهْدَنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهَّرَا بَيْتِي
لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ} واته: {کاتیک که
که عبه مان گیرا به په ناگه ی خه لکی وجی ټارامی وټاسایش
(پیمان ووتن) شوینی ته و به رده ی ئیراهیم -علیه سلام- له
سه ری راده وه ستا -له کاتی دروست کردنی که عبه- بکه نه
جیگی نوښ و سپاردمان به ئیراهیم و ئیسماعیل که ماله که م
پاک بکه نه وه بو ته وانه ی که به ده وری که عبه دا
ده سوړینه وه، و بو ته وانه ی که ټیدا ده مینه وه، هه روه ها بو
ړکوع به ران و سوجه به ران} [البقرة: 125]. خوی گه وره
له سهر موسا -علیه السلام- واجبی کرد هه ر له و کاته ی
یه که مجار بانگی موسای کرد، خوی گه وره ده فهرمویت:

{إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاحْلَعْ نَعْلَيْكَ ۖ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى
(12) وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ (13) إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا
إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (14)}

{ إِيَّيَّيْنَا رَبُّكَ فَاحْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طَوَّى (12) به‌راستی من په‌روه‌ردگاری تۆم ده‌ی پیل‌اوه‌کانت دابکه‌نه (له‌به‌ر ریژی شوینه‌که) چونکه بیگومان تۆ له‌ شیوی پیروزی (تووا - طووا) دایت (12)

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى (13) من تۆم هه‌ل‌ب‌ژاردووه (بۆ پیغه‌مبه‌رایه‌تی) که‌واته‌ گوی بگره‌ بۆ ئه‌وه‌ی نیگا ده‌کریت (بۆت) (13)

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (14) به‌راستی هه‌ر من خوام هیچ په‌رستراویکی هه‌ق وراست نییه جگه‌ له‌ من که‌واته‌ من به‌رسته‌ به‌ چاکی نوێژ ئه‌نجامده‌ بۆ ئه‌وه‌ی یادی من بکه‌یته‌وه‌ (14) { [طه: 12-14]. خوی گه‌وره‌ سه‌باره‌ت به‌ وته‌کانی عیسا -علیه‌ السلام- سه‌باره‌ت به‌وه‌ی که‌ خودا فه‌رمانی پیکردووه‌ به‌ ئه‌نجامدانی نوێژ وزه‌کات له‌ قورئانی پیروژدا ده‌فه‌رمویت: که‌ عیسا -علیه‌ السلام- فه‌رموویه‌تی:

{ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا }

{ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا } واته‌: {وپیروژ وفه‌رداری کردووم له‌ هه‌رجیگایه‌ کدا بم وفه‌رمانی پیداویم به‌ نوێژکردن وبه‌ زه‌کاتدان هه‌تا له‌ ژياندام وزیندووم } [مریم: 31]. ونوێژکردن له‌ ئایینی ئیسلامدا بریتیه‌

له وهستان -قيام- وړكوع بردن وسوځده بردن ويادی خوای
 گه وړه وستايشكردنی ونزا وپارانه وه، مسولمان له رږڅيكد
 ده بېت پېنج جار نوڅر نه نجامبدات، خوای گه وړه
 ده فهرمويت:

{ حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ }

{حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ} واته: {ئاگاداری نوڅره کانتان بن وبيانپاريزن و(به تايبه تي) نوڅري ناوه راسـت (که نوڅري عه سره) وله نوڅر دا بوه ستن بو خودا به نه وپه رې ملکه چيه وه (به بي قسه کردن)} [البقرة: 238]. و خوای گه وړه ده فهرمويت: {أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا} واته: {نوڅر نه نجامبده له کاتي لادانی خور (له ناوه راستي ئاسمان) هه تا (هاتي) تاریکي شه و هه روه ها نوڅري به یانی (نه نجامبده) به راستي قورئان خویندنی نوڅري به یانی هه میشه ده بيزيت -ئاماده ی دهن وشاهیدی له سهر دهریت- (له لایهن فريشته کانی شه و و رږڅه وه)} [الإسراء: 78]. و -صلى الله عليه وسلم- ده فهرمويت:

{فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعِظْمُوهَا فِيهِ الرَّبُّ عِزٌّ وَجَلٌّ وَأَمَّا السُّجُودُ فَاِجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ فَقَدْ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ}

«فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظَّمُوا فِيهِ الرَّبَّ عَزَّ وَجَلَّ وَأَمَّا السُّجُودُ فَاَجْتَهَدُوا فِي الدُّعَاءِ فَقَمِنُ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ» واته: «له ركوع بردندا خودا به مهزن وشكودار دابنن*، وله سوجده بردندا** ههول وكوششی زور بدهن بو نزا كردن چونكه پیدهچیت زیاتر وهلامتان بدریتته وه»*(مه زندانان: (واتا بلین: زیکری به مه زندانانی خودا بخوینن: "سبحان ربي العظيم" وله گه ل ئەم زیکره ده کریت زیکری تریش بخویندریت به لام خویندنی ئەم زیکره واجبه)،** (سوجده بردندا: ده بیت له سوجده بردنیشدا زیکری به بلند ومه زندانان بخویندریت ئەویش ووتی: "سبحان ربي الأعلى" یه وله گه ل ئەم زیکره ده کریت زیکری تریش بخویندریت به لام خویندنی ئەم زیکره واجبه، وههروهها سونه تیشه نزای زور بکریت له سوجده بردندا) [صحیح مسلم].

دووهم: وزه کاتدان خودا فهرزی کردوو له سهه مسولمانان ههروه کو چۆن فهرزی کردوو له سهه پێغه مبه رانی پێشوو - علیهم السلام- وئومه ته کانیاں ئەمیش رێژه یه کی که مه له سامان -به پێی چهند مه رج ورێژه یه ک که خوای گه و ره بریاری له سهه داوه- که واجبه له سامانه کان ده ره ییندریت و بدریت به هه ژاره کان وئهو چینانه ی که دیاریکراوه له شه ریه ته دا له سالی کدا یه ک جار، خوای گه و ره ده فه رمویت:

{ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ ۖ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ }

{خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ} واته: {وهربگره له مال ودارایان (زهکات و خیرکردن -سهدهقه-) تا بههویهوه پاکیان بکهیتهوه (له گوناوه و تاوان) و(دلیان) پوخت و خاوین ده کهیت بهو مال بهخشینه ودوعا ونزای خیریان بو بکه بهراستی دوعای تونارامی ودلخوشیه بوئهوان وخودا بیسه ر وزانایه} [التوبة:103]. وکاتیک پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- موعازی بو یه مهن نارد -رهزای خوی لیبت- پی فهرموو:

«إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خُمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَبَابٌ»

«إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خُمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ

فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حِجَابٌ» واته: «تو دهچیت بو لای کهسانیک له ئههلی کتیب (جوله که ونهسرانیه کان) با یه کهم شت که بانگهوازی بو ده کهیت بریتی بیت له شاهیدی دان به (لا إله إلا الله)* وشاهیدی دان به وهی من پیغه مبهری خودام، ئه گهر له وهدا گوپرایه ل بوون پیان رابگه یه نه که خودا پینج فهرزی له سهریان داناوه له هه موو رۆژ وشه ویکدا، ئه گهر له وهدا گوپرایه ل بوون پیان رابگه یه نه که خوی گه وره خیرکردن (زه کات) ی له سهریان فهرز کردوو له دهوله مهنده کانیاں وهرده گیریت وده دریت به هه زاره کان، ئه گهر له وهدا گوپرایه ل بوون ئاگدار به له باشتین وچاکترین پاره وماله کانیاں نه بهیت، وئاگداری نرای سته ملیکراو به چونکه له نیوان ئهو وخوادا هیچ په رده یه ک نییه». * (اته: هیچ په رستراویک هه ق وراست نییه که شایه نی په رستن بیت جگه له الله) [رواه الترمذی: 625].

سییه م: خوی گه وره رۆژوو گرتنی فهرز کردوو له سه ر مسولمانان هه روه کو چۆن فهرزی کردبوو له سه ر پیغه مبه ران ونیردراونی پیشوو -عليهم الصلاة والسلام- وئومه ته کانیاں، خوی گه وره ده فهرمویت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ}

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ} واته: {ئهی ئه وانهی که برواتان

هیناوه رۆژووتان لهسەر نووسراوه وفهزکراوه ههروهکو
چۆن لهسەر ئومهتهکانی پێش ئیوه فهرز کرابوو؛ بۆ ئهوهی
خۆتان بپاریزن وله خودا بترسن} [البقرة: 183]. وپۆژووگرتن
بریتیه له: خوگرتنهوه لهو شتانهی که دهبنه هۆی رۆژوو
شکاندن له ماوهی رۆژهکانی مانگی رهمهزان، وپۆژووگرتن
نهفس ودهروونی مروف پهروهرده دهکات لهسەر توانا
وبههیزی وئارامگرتن. -صلی الله علیه وسلم- دهفهرمویت:

«يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الصَّوْمُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَأَكْلَهُ
وَشُرْبَهُ مِنْ أَجْلِي وَالصَّوْمُ جُنَّةٌ وَلِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ حِينَ
يُفْطِرُ وَفَرْحَةٌ حِينَ يَلْقَى رَبَّهُ»

«يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الصَّوْمُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ يَدْعُ شَهْوَتَهُ
وَأَكْلَهُ وَشُرْبَهُ مِنْ أَجْلِي وَالصَّوْمُ جُنَّةٌ وَلِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ
حِينَ يُفْطِرُ وَفَرْحَةٌ حِينَ يَلْقَى رَبَّهُ» واته: «خوای گهوره
دهفهرمویت: «رۆژووگرتن بهدلنیاپیهوه بۆ منه ومن پاداشتی
لهسەر دهدهمهوه؛ له بهر من واز له شههوهتهکهی
(ئارهزووهکهی) وخوردن وخوردنهوهکهی دههینیت،
وپۆژووگرتن قهلغانه (پاریزههه)، رۆژووگر دوو خوشی بۆهیه
که پێیان دلخۆش وئاسووده دهبیت: ئهگه رۆژوو بشکینیت
(ئهوا دلخۆش دهبیت به رۆژوو شکاندن)، وئهگه بگاته لای
پهروهردگاری (ئهوا دلخۆشه به پاداشتی رۆژووگرتن)»
[صحيح البخاري: 7492]،

چوارهم: حه ج کردن، خوای گه وره فهرزی کردوو له سهر مسولمانان ههروه کو فهرز کردنی له سهر پیغه مبه رانی پیشوو -علیهم السلام- وئومه ته کانیان، و خوای گه وره فه رمانی به پیغه مبه ر ئیبراهیمی خه لیل کردوو -علیه السلام- که خه لکی بانگ بکات بو ئه نجامدانی حه ج، خوای گه وره ده فه رمویت:

{وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ }

{وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ} واته: {و جار بده به ناو خه لکیدا بو حه ج کردن دین بو لات (بو حه ج) به پیاده وبه سواری هه موو و شتریکی لاواز (له بهر ئه وهی) که له هه موو ریگیه کی دووره وه دین} [الحج : 27]. و خوای گه وره فه رمانی به پیغه مبه ر ئیبراهیم کردوو -علیه السلام- که ماله پاریزراو وبه نرخه کهی (مسجد الحرام) پاک بکاته وه، خوای گه وره ده فه رمویت:

{وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ }

{وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ} واته: {(بیریان بخه ره وه) کاتیک دیاریمان کرد بو ئیبراهیم (علیه السلام) جیگی که عبه (پیمانوو) هیچ شتیک مه که ره هاو به شم، و ماله که م (مزگه وتی حه رام) پاک بکه ره وه بو ته و افکاران و بو

نوڙخوڻيان (به ڀڻوه) ورڪوعبه ران وسوجد به ران {
[الحج: 26].

و حه ج ڪردن برپتیه له: مه به ست له سهر داني ڪردنی مالی
خودا (مسجد الحرام) له شاری مه ڪکه ٻو ٿه نجامدانی
هه نديک ڪرده وه دروشم و په رستی دیاریکراو له و شاره
پیروزه دا یه کجار له ته مه ندا؛ ٿه میڻ له سهر که سیڪ فهرزه
که توانای دارایی وته ندروستی هه بیت، خوی گه و ره
ده فهرمویت:

{وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا ۚ وَمَنْ
كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِيْنَ}

{وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا وَمَنْ كَفَرَ
فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِيْنَ} واته: {خوی گه ورهش بریاریدا وه
له سهر خه لکی حه ج وسه ردانی (بیت الحرام) بکه ن ته نها
له سهر ٿه وانه فهرزه که توانای (دارایی وته ندروستیان) هه یه،
جا ٿه وهی که باوه ری نه هی ناوه، ٿه وه با بزانیٿ به راستی خودا
بی نیازه له هه موو خه لکی (ڀڻویستی به چاکه و په رستی که س
نییه)} [آل عمران: 97]. له حه جدا هه موو حاجیه
مسولمانه کان کو ده بنه وه له یه ک شویندا به دل سو زیه وه
په رستن ٻو په روه ردگار - سبجانه و تعالی - ٿه نجامده دن
وهه موو حاجیه کان دروشمه کانی حه ج جیبه جی ده که ن
به هه مان شیوه ویه ک چونیته تی ٻویه له م شوینه پیروزه دا

هیچ جیاوازییه کی ژینگه یی وره چه له کی ورۆشنیری وئاستی
بژئوی ژیان نامینیت.

24- مه زنترین تایبه تمه ندی په رسته کان له
ئیسلامدا نه وه یه که چۆنیه تی وکاتی نه نجامدان
ومه رجه کانیاں خوای گه وره له شه ریه تدا فه رمانی
پیکردوه وپیغه مبه ریش -صلی الله علیه وسلم-
گه یاندوویه تی، ومروڤ به هیچ شیوه یه ک
ده ستکاری وگورانکاری تیدا نه کردوه نه به زیاد
کردن ونه به که مکردن، وهاموو ئهم په رسته
مه زنا نه هاموو پیغه مبه ران -عليهم السلام-
بانگه وازیان بو کردوه.

مه زنترین تایبه تمه ندی په رسته کان له ئیسلامدا نه وه یه که
چۆنیه تی وکاتی نه نجامدان ومه رجه کانیاں خوای گه وره له
شه ریه تدا فه رمانی پیکردوه وپیغه مبه ریش -صلی الله علیه
وسلم- گه یاندوویه تی، ومروڤ به هیچ شیوه یه ک ده ستکاری
وگورانکاری تیدا نه کردوه نه به زیاد کردن ونه به که مکردن
هه تا وه کو ئه مروڤ، خوای گه وره ده فه رمویت:

{ الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاتَّمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ
لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا }

{الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ
الْإِسْلَامَ دِينًا} واته: {ئه مړو ئايينه كه تانم بو ته واو (كامل)
كردووه وچا كه ونيعمه تي خو م به ته واوې رشتووه به سه رتاند
وړا زې بووم كه ئيسلام ئاينتان بڼت} [المائدة:3]. وخواي
كه وړه دهفه رمويټ:

{فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ}
{فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ}
واته: {كه واته دهست بگره به و قورئانه وهى بوټ نږدراوه
به راستى تو له سهر رڼيازيكى راستيت} [الزخرف:43]. وخواي
كه وړه سه بارهت به نوږكردن دهفه رمويټ:

{فَإِذَا قُضِيَتْهُمُ الصَّلَاةُ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِكُمْ
فَإِذَا أَطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا}

{فَإِذَا قُضِيَتْهُمُ الصَّلَاةُ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى
جُنُوبِكُمْ ۚ فَإِذَا أَطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا} واته: {ئينجا كاتيک نوږه کانتان
ئه نجامدا يادى خوا بکهن به وهستانه وه و به دانېشتنه وه و
له سهر ته نېشتتان (به پالکه وتنه وه) جا هر کاتيک دل ټارام
بوون (و ترستان نه ما) ئه و کاته نوږه کانتان به رڼک و پڼکي
بکهن به راستى نوږه همېشه له سهر باوه ږداران فه رز کراوڼکي

کات بۆ دیاریکراوه { [النساء:103]. وسه بارهت به ئه
چینانهی که زه کاتیان پیده دریت، خوی گه وره دهفه رمویت:
{ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ
قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ }

{ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا
وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ
السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ } واته: { به راستی
زه کاتدان ته نها (بۆ ئه م کۆمه لانهیه که خوی گه وره باسی
کردوون) ئه وانیش بۆ بی نه وایان - ئه وانیه هیج شتیکیان
دهستناکه ویت- وبۆ هه ژاران - ئه وانیه هه یانه به لام به یی
پیویستی نییه- وبۆ کریکارانی که زه کات کۆ ده که نه وه و
ئه وانیه دلایان داده ییتریت (بۆ خوشویستی ئیسلام) و بۆ
ئازاد کردنی بهنده و کۆیله کان و بۆ قه رزاران و بۆ موجهیدان
وتیکۆشه ران له پیناوی خودا و بۆ رپیوارانی په ککه وته ئه مه
پیویست کراوه وفه رزکراوه له لایه ن خواوه، و خوا زانا و
کاردرسته { [التوبة:60]. و خوی گه وره سه بارهت به
پۆژووگرتن دهفه رمویت:

{ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ
مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ
مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ

وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ}

{ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ} واته: {مانگی رهمه زان مانگیکه قورئانی تیدا نیردراو ته خواره وه به رینما بوخه لکی وبه لکه گه لیک ریو شن بو رینموونی و جیا کردنه وهی (دروست ونادروست) ئینجا هه رکه سیک له ئیوه مانگی رهمه زانی بینی (بالغ بوو وته ندروستی باش بوو وموسافیر نه بوو) با به ریوژوو بیت و هه رکه سیک نه خووش بوو یان له سه فهدا بوو با به نه ندازه ی ئه و ریوژانه قه زای بکاته وه له چه ند ریوژیکی تردا خوا ئاسانی بو ئیوه دهویتی، و گرانی ناویتی بوتان (قه زای رهمه زانتان له سه ر دانرا) تا مانگه که (بگرن) به ته واوی و به گه وره ناوی خوا بهرن له سه ر ئه و رینمونی هی که کردوونی وتا سوپاسی (خوا) بکه ن} [البقرة: 185]. وخوا ی گه وره سه بارهت به چه ج ده فهرمویتی:

{ اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُومَةٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ اَلْحَجَّ فَلَا رَفْتٍ وَلَا فُسُوْقٍ وَلَا جِدَالَ فِيْ اَلْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللّٰهُ وَتَزَوَّدُوا فَاِنَّ خَيْرَ اَلْزَادِ النَّقْوَى وَانْفِقُوْا يٰۤاُولِيَ اَلْاَلْبَابِ }

{الْحَجُّ أَشْهَرُ مَعْلُومَتٍ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ} واته: {(کاتی) حەج لە چەند مانگیکی دیاری کراودایە ئەمجا هەرکەسێک لەم مانگانەدا حەجی لەسەر خۆی پێویست کرد با ئیتر نەچیتە لای خێزانی و بەدکاری نەکات و دەمه‌قالی نەکات لە حەجدا و هەرچی بکەن لە چاکە خوا پێی دەزانیت وتویشووی (پاریزکاری) وله خواترسان هەلبەگرن کە باشترین تویشوو لە خوا ترسانە وله من بترسن ئەو هۆشمەندان {البقرة:197}. وهه‌موو ئەم پەرستنه مه‌زنانه سه‌رحه‌م پێغه‌مبه‌ران بانگه‌شه‌یان بۆ ئەنجامدانیان کردوو -عليهم الصلاة والسلام-.

25- پێغه‌مبه‌ری ئیسلام ناوی موحه‌مه‌دی کو‌ری عبدالله‌یه له نه‌وه‌ی ئیسماعیل کو‌ری ئیبراهیمه - عليهم السلام- له شاری مه‌که‌که له ساڵی 571ز له دایکبووه، وله مه‌که‌که وه‌حی بۆ نێردرا و بوو به پێغه‌مبه‌ر، وله پاشان کو‌چی کرد بۆ مه‌دینه و به هیچ شێوه‌یه‌ک له شێوه‌کان به‌شداری قه‌ومه‌که‌ی نه‌بوو له بت په‌رستی و کاره‌کانی سه‌رده‌می جاهیلیه‌ت، ته‌نها له کرده‌وه باشه‌کان به‌شداریان بوو، وه‌ه‌ر

له سهر ره وشتی مه زن بوو پیش نه وهی بیټ به
 پیغمبر، وقه ومه که ی به (صادق الامین) واته
 (راستگوی دهسپاک) ناویان ده برد، و خوای گه وره
 له ته مهنی چل سالیډا وهی بو ی نارد و بوو به
 پیغمبر و پشتیوانی لیی کرد و یارمهی دا نه ویش
 به به خشینی چنده ها نایهت و نیشانه و مو عجیزه
 وله مه زنترینان قورنانی پیروزه که مه زنترین
 نایهت و مو عجیزه ی پیغمبرانه و مو عجیزه ی که که
 هه تا وه کو نه مرو ما وه ته وه، و کاتیک خوای گه وره
 ناینه که ی بو کامل کرد و پیغمبر - صلی الله علیه
 وسلم - ناینه که ی وه کو خوی به کاملی و جوانی
 گه یاند له ته مهنی شهست و سی سالیډا کوچی دوا یی
 کرد وله شاری مه دینه له گور دانرا، و پیغمبر
 موحه مه د - صلی الله علیه وسلم - کو تا پیغمبره که
 خوای گه وره ناردی به هیدایهت و روشنایی و نایی
 ههق بو نه وهی خه لکی ده ربه یتیت له تاریکایی
 کوفر و بت په رستی و نه زانین بو روشنایی و نوری
 ته وحید (یه کو خواه رستی) و نیمان، و خوای گه وره
 شاهیدی بو دا وه که نارد و ویه تی بو بانگه وازی

کردن بۆ لای خوای گهوره به نيزنى نهو زاته مهزنه.

پيغه مبهري ئيسلام ناوى موحه مهدي كورى عبدالله يه له نهوهى ئيسماعيل كورى ئيبراهيمه -عليهم السلام- له شارى مهككه له سالى 571ز له داىكبووه، وله مهككه وهى بۆ نيردرا وبوو به پيغه مبهري، وله پاشان كوچى كرد بۆ مهدينه وبه هيچ شيويه كه له شيويه كان به شدارى قهومه كهى نهبوو له بت په رستى و كاره كانى سه رده مى جاهيليه ت، ته نها له كرده وه باشه كان به شداريان بوو، وهه ر له سه ر په وشى مه زن بوو پيش نه وهى ببيت به پيغه مبهري، وخوای گهوره به خاوه ن په وشى مه زن وه سفى كردوو، خوای گهوره سه باره تى دهفه رموئیت:

{وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ }

{وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ } واته: {و به راستى تۆ له سه ر په وشى وخويه كى ئيجگار به رز وگه وره يت} [القلم:4]. وكاتيك گه يشت به ته مه نى چل سالى خوای گهوره پشتيوانى كرد وسه رى خست نه ميس به پي به خشي نى ثايه ت وبه لگه ونيشانه وموعجيزه مهزنه كان، ومهزنترين موعجيزه قورئانى پيروژه پيغه مبهري -صلى الله عليه وسلم- دهفه رموئیت:

«مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيٍّ إِلَّا أُعْطِيَ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيَتْ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللَّهُ إِلَيَّ فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

«مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيٍّ إِلَّا أُعْطِيَ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيَتْ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللَّهُ إِلَيَّ فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ» واته: «هه موو پیغه مبه ریک موعجیزه ی پی به خسراوه بو ئه وهی خه لکی باوه ری پی بهینیت، به لام ئه وهی به من به خسراوه* وه حیه له لایه ن خوداوه بو یه هیوام ئه وه یه که زورترین شوینکه وتووم هه بیت له روژی قیامه تدا»*(مه به ست قورئانی پیروزه که گه وره ترین موعجیزه یه) [صحیح البخاری]. وقورئانی پیروز بریتیه له وهی (سروش) خودا بو پیغه مبه ره که ی -صلی الله علیه وسلم-، خوی گه وره سه بارهت به قورئانی پیروز ده فهرمویت:

{ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ۚ فِيهِ ۚ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ }

{ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ۚ فِيهِ ۚ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ } واته: {ئهم قورئانه هیچ گومانیکی تیدا نییه (که له لایه ن خوی گه وره وه نیردراوه) رینیشاندهری پارێزکار و له خوا ترسانه (پارێزکاران وله خوا ترسان به زانست وزانیاری به سوود وکار وکرده وهی چاکه پیده کهن و سوودی لیوه رده گرن، چونکه ئه وانن له پهروه رداگریان ده ترسن وشوین فهرمان ورپنمایه کانی

ده که ون}} [البقرة:2]. وههروهه خوی گه وره سه بارهت به
قورئانی پیروز له ئایه تیکی ترده دهفه رمویت:

{أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا
فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا}

{أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ
اخْتِلَافًا كَثِيرًا} واته: ئه وه بو بیر ناکه نه وه له قورئان؟ خو
ئه گهر له لایهن که سیکی تره وه بووایه جگه له خوا بیگومان
ده یانبینی تیایدا جیاوازی زور} [النساء:82]. خوی گه وره
به رهنگاری مروف و جنوکه بووه وه به وهی که ئه گهر ده توانن
با کتیبیک وه کو قورئانی پیروز بهینن، خوی گه وره
دهفه رمویت:

{قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا
الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا}

{قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا
الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا} واته: {
بلی سویند به خوا ئه گهر ئاده می و جنوکه هه موو کو بیینه وه
بو ئه وهی وینه ی ئه م قورئانه بهینن ناتوانن وینه ی بهینن
هه رچه نده پشتیوانی یه کتریش بن} [الإسراء:88]. و خوی
گه وره به رهنگریان بووه به وهی که ئه گهر ده توانن با ده
سورته وه کو سورته کانی قورئانی پیروز بهینن، خوی گه وره
دهفه رمویت:

{ اَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۚ قُلْ فَاْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ
وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ }

{ اَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَاْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ وَادْعُوا
مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ } واته: { یان
ئهوانه دهلین پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ئهو
(قورئانه) ی هه ئبه ستوو ه بلی دهی ئیوه ش ده سور ه تی وه کو
ئهو (قورئانه) بهین هه ئبه ستر او بن وبانگ بکه ن (له
پشتیوانیتان) هه رکه س ده توانن بیجگه له خوا ئه گهر ئیوه
راست ده که ن } [هود: 13]. به لکو خوی گه و ره به ره نگاریان
بووه وه به وهی که ئه گهر ده توانن با ته نانه ت یه ک سور ه تیش
بیت وه کو سور ه ته کانی قورئانی پیرو ز بهین، خوی گه و ره
ده فه رمویت: {وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا
بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِيْنَ } واته: {وئه گهر ئیوه له گومان دان له م (قورئانه ی)
که نار دو مانه ته خواره وه بو بهنده ی خو مان (موحه ممه د)
دهی سور ه تیک بهین به وینه ی ئهو وبانگی هاوکاره کانتان
بکه ن (له رهوانیژان وشاعیران) بیجگه له خوا ئه گهر راست
ده که ن (وبه فه رمووده ی خوی نازانن) } [البقرة: 23].

وقورئانی پیرو ز تاکه ئایه ت ونیشانه وموعجیزه یه که ماوه ته وه
له موعجیزه وئایه ته کانی پیغه مبه ران هه تا وه کو ئه مپو،
وکاتی ک خوی گه و ره ئه م ئاینه ی کامل کرد بو پیغه مبه ر -

صلی اللہ علیہ وسلم- وبہ تہوپہری جوانی وکاملی ٹائینہ کہی گہ یاند؛ پیغہ مہر-صلی اللہ علیہ وسلم- لہ تہ مہنی شہست وسی سالیڈا کوچی دواپی کرد ولہ شاری مہ دینہ لہ گور دانرا. وپیغہ مہر موحمہد-صلی اللہ علیہ وسلم- کوٹا پیغہ مہر -نبی- وکوٹا نیردراوہ -رسول-ہ، خوای گہورہ دہ فہ رمویت:

{ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا }

{ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا } واتہ: { موحمہد -صلی اللہ علیہ وسلم- باوکی ہیچ یہ ک لہ پیاوانتان نییہ (نہ زہیدی کوری حاریتہ و نہ ہیچ کہ سیکی تر) بہ لکو تہو نیردراوی خوا و کوٹا ہہ مینی پیغہ مہر انہ و خوا بہ ہہ موو شتیک زانایہ { [الأحزاب:40]. لہ تہ بی ہورہ یرہوہ -رہزای خوای لیبت- کہ پیغہ مہری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دہ فہ رمویت:

«إِنَّ مَثَلِي وَمَثَلَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِي كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى بَيْتًا فَأَحْسَنَهُ وَأَجْمَلَهُ إِلَّا مَوْضِعَ لَبْنَةٍ مِنْ زَاوِيَةِ فَجَعَلَ النَّاسُ يَطُوفُونَ بِهِ وَيَعْجَبُونَ لَهُ وَيَقُولُونَ هَلَّا وُضِعَتْ هَذِهِ اللَّبْنَةُ؟ قَالَ: فَإِنَّا اللَّبْنَةُ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ»

«إِنَّ مَثَلِي وَمَثَلَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِي كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى بَيْتًا فَأَحْسَنَهُ وَأَجْمَلَهُ إِلَّا مَوْضِعَ لَبْنَةٍ مِنْ زَاوِيَةِ فَجَعَلَ النَّاسُ يَطُوفُونَ بِهِ وَيَعْجَبُونَ لَهُ وَيَقُولُونَ هَلَّا وُضِعَتْ هَذِهِ اللَّبْنَةُ؟ قَالَ: فَإِنَّا

اللَّبَنَةُ وَأَنَا حَاتِمُ النَّبِيِّينَ» واته: «نمونەى من وپیغەمبەرانى
 پيش من وه كو نمونەى پياويكه خانوويه كى به جوانى
 دروستكرديت تەنها شويني خشتيكي مابيت له گوشەيه كدا،
 وخەلكى به دەوروپشتى خانووه كەدا بسورپنەوه وبە لايانەوه
 جوان بيت وده لپن: خۆزگايە ئەو خشتە دا بریت؟ -صلی اللہ
 علیہ وسلم- فەرمووی: «من ئەو خشتەم ومن کۆتا
 پیغەمبەرم». [صحيح البخاري]. وله ئینجیلدا مەسیح
 (عیسا) -علیه السلام- مۆژدەى داوه به هاتنى پیغەمبەر
 موحەمەد -صلی اللہ علیہ وسلم-: (ئایا هەرگیز
 نەتانخویندوو تەوه له پەرە تۆمارکراوه کاندا -کتیبەکانى
 پیشوودا- : ئەو بەردەى که هەموو بنیاتکەرەکان رەتیان
 کردەوه؛ ئیستا بووه به بەردى سەرەى که له گوشە کەدا، ئەمە
 کردەوهى پەرورەدگارە وسەیرە له چاوى ئیمەوه -به لای
 ئیمەوه-). لەو تەوراتەى که له ئەمرۆدا هەیه وتەیه کى تیدایە
 که خودا به موسا -علیه السلام- دەفەرمویت: (پیغەمبەریک
 بەرز دەکەمەوه له نێو براکانیان، وه کو تۆیه و وتەى خۆم
 دەکەمە نێو دەمى، بۆیه هەموو شتیک دەگەیه نیت که من
 بۆى دەنیرم -به وه-).

وپیغەمبەر موحەمەد -صلی اللہ علیہ وسلم- خواى گەورە
 ناردى به هیدایەت وئاینى هەق وشاهییدی بۆى داوه که
 لەسەر هەقە وبە ئیزنى خودا وه کو پیغەمبەر وبانگخواز
 نێردراوه بۆ ئەوهى خەلكى بانگ بکات بۆ لای خواى گەورە،
 خواى گەورە دەفەرمویت:

{لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ ۖ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ ۖ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا}

{لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ ۖ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ ۖ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا} واته: {به لَام خوا شاهیدی ده دات له سهر ئه وهی ئه و قورئانهی ناردوویه تیه خواره وه بو ت به زانی نی خو ی ناردوویه تیه خواره وه و فریشته کانیش شاهیدی ده دهن خوا به سه که شاهید بیت} [النساء: 166].

وخوای گه وره ده فه رمو یت:

{هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا}

{هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا} واته: {خوا ئه و زاته یه که پیغه مبه ری خو ی ناردوو به ریتموونی و ئاینیکی راست و دروسته وه، هه تا به سهر هه موو ئاینیکدا سه ری بخت هه رچه نده هاوبه ش په یدا که رانی ش (موشریکانیش) پییان ناخو ش بیت} [الفتح: 28]. خوای گه وره به هیدایه ت ناردی بو ئه وهی خه لکی ده ری هینیت له تاریکای بت په رستی و کوفر ونه زانی ن وجه هاله ت و خورافیات بو نور ورؤشنا ی ته وحید و ئیمان (باوه ر)، خوای گه وره ده فه رمو یت:

{يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ}

{يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ} واته: {خوا رينموني كه سيكي بيدهكات شوين رهزامه ندى نهو بكهويت بو ريگه كانى نارامى و ناشتى و دهريان دههينيت لهتاريكه كانى (كوفر ويىباوه ريه وه) بو ناو رووناكى (ئيمان و ئيسلام) به فهرمانى خوى ورينمونيان دهكات بو ريگاي راست} [المائدة: 16]. وخواى گه وره دهفه رمويت:

{الرَّ َّ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ }

{الرَّ َّ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ } واته: {به (ئهليف لام را) دهخوينيته وه خوا زانتره به ماناكهى، ئه مه كتيبكه ناردومانته خواره وه بو تو بوئه وهى خه لكى رزگار بكهيت لهتاريكه كانه وه بو رووناكى (لهتاريكى بيىباوه ريه وه بو رووناكى باوه ر وئيمان) به ئيزنى پهروه دگاريان (رينمونيان بكهيت) بو ريگاي (خواى) به دهسه لات وشكو دار و سوپاس كراو} [ابراهيم: 1].

26- وشه ريعه تى ئيسلام كه موحه مه د - صلى الله عليه وسلم - پيى هاتوو ه كو تا په يام وشه ريعه تى خودايه، وشه ريعه تي كه له نهو په رى كامليدايه له

ههموو پروانگه‌یه‌که‌وه، وهۆکاری چاکبوونی
 دینداری ودونیای خه‌لکیه، وبه‌پله‌ی یه‌که‌م
 پاریزگاری ده‌کات له: ناینی خه‌لکی، وخوینیان
 (نه‌فسیان)، وسامانیان، وئه‌قلیان ونه‌وه‌کانیان،
 وئاین وشهریعه‌تی ئیسلام هه‌لوه‌شینهره‌وه‌ی
 ههموو ناین وشهریعه‌ته‌کانی پیشووه (واته: نابیت
 چیت‌ر شهریعت وئاینه‌کانی پیشووتر په‌یره‌و
 وکرده‌وه‌یان پیبکریت)؛ هه‌روه‌کو چۆن شهریعت
 وئاینه‌کانی پیشووتر یه‌کتریان هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ له
 روانگه‌ی په‌یره‌و کردن وکرده‌وه‌ پیکردن.

شهریعتی ئیسلام که پیغه‌مبه‌ر موحه‌مه‌د -صلی الله علیه
 وسلم- پئی هاتووه؛ دوا‌ین په‌یام وشهریعتی خودایه، وخوای
 گه‌وره به‌م په‌یامه‌ ئاینی کامل کرد ونیعمه‌تی خو‌ی پ‌ژاند
 به‌سه‌ر خه‌لکیدانه‌میش به‌ناردنی پیغه‌مبه‌ر موحه‌مه‌د -صلی
 الله علیه وسلم-، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ
 الْإِسْلَامَ دِينًا}

{الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ
 الْإِسْلَامَ دِينًا} واته: {ئه‌م‌رۆ ئاینه‌که‌تانم ته‌واو (کامل) کردووه

بوٽان و چاڪه وبههره ونيعمه تي خوٽم به تهواوي رشتووه بهسهرتاندو ورازي بووم كه ئيسلام ئاينتان بيت} [المائدة:3].
 وشهريعه تي ئيسلام له ئهوپهري كاملدياه وهوڪاري چاكبووني دينداری خهٽكي ودونيایانه، چونكه هه موو ئهو شتانهی تیدایه كه له شهريعه ته كانی پیشوودا هه بوو وتهواو وکاملی کردن، خوی گه وره دهفه رمویت:

{ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا }
 {إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا} واته: {بهراستی ئهه قورئانه رینمونی دهکات بو ریباز و بهرنامهیه ک که راسترینه و موژدهش ده دات بهو باوهردارانهی که کردهوه چاکه کان ده کهن که بهراستی پاداشتی گه وره یان بو ههیه} [الإسراء:9].
 وشهريعه تي ئيسلام هات به لابردن وهه لوه شاننده وهی ئهو قورسی ونارهحه تیانهی که له سهر ئومه تانی پیشوو هه بوو، خوی گه وره دهفه رمویت:

{الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ} فَالَّذِينَ

آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ
 ۞ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ}

{الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا
 عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ
 الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ
 عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ} فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ
 وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ
 الْمُفْلِحُونَ} واته: {(ثُمَّ رَهْمَهُ تَهَى پەروەردگار) بۆ ئەوانە
 کە شوێن (پێغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم-) دەکەون کە
 پێغه مبهیریکی نه خوینده واره و (له لایه ن پەروەردگارە وە
 هاتوو) ئەو کە سە (پێغه مبهیریکی ئەهلی کتیب سیفە تە کانی
 دەزان و دەهیناسن) چونکە بە نووسراوی لایانە لە تەورات و
 ئینجیلدا کە فەرمانیان پێ دەکات بە چاکە و ڕێگریان لێ
 دەکات لە خراپە و شتە پاکەکانیان بۆ حەلال دەکات و شتە
 پیسەکانیان لێ حەرام (قەدەغە) دەکات و بارە قورس
 و گرانەکان و ئەو کۆت و زنجیرانەش کە بە سەریانە وە بوون
 لە سەریان لای دەبات ئەمجا ئەو کە سەنە ی کە باوەریان بەو
 (پێغه مبهەر) هێنا بێت و ڕیزو قەدریان بۆ دانابێت یارمەتیان
 دا بێت و پشتیوانیان لێ کرد بێت و پەیره یی ئەو نوورەیان
 کرد بێت (کە قورئانە) کە لە گەلیدا نیۆردراوە تە خوارە و ئەوان
 هەموو (کە باسکران) لە ڕزگار بووانن} [الأعراف:157].

شهریعتی ئیسلام هه‌لوه‌شینه‌ره‌وه‌ی شهریه‌ته‌کانی
 پیشووی ئاینی پیغه‌مبه‌رانی پیشووه (واتا: نابیت چیتەر
 کرده‌وه‌یان پێبکریت)، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت:

{ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ
 وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ
 أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً
 وَمِنْهَا جَا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي
 مَا آتَاكُمْ ۚ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
 فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ }

{ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ
 وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ
 عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا ۚ وَلَوْ
 شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ۚ
 فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
 فِيهِ تَخْتَلِفُونَ } واته: {وئهم قورئانه‌مان ناردە خواری‌وه بو‌تۆ
 به‌هه‌ق وراستی وکتیبه‌کانی پیش‌خوی به‌راستی ده‌زانیت
 وپشتیوانیان لیده‌کات (پیش‌ده‌ست تی‌خستن وگۆرینیان
 له‌لایه‌ن جوله‌که‌ وگا‌وره‌کانه‌وه) وچا‌ودێریانه‌که‌واته‌حوکم
 وپێیار بده‌له‌ناو نامه‌داره‌کاندا به‌وه‌ی خودا ناردوویه‌تی
 خواری‌وه، وشوین هه‌وا وئاره‌زووی ئه‌وان مه‌که‌وه‌لانه‌ده‌یت
 له‌و‌حوکم وپێیاره‌هه‌ق وراسته‌ی که‌بو‌ت هاتووه‌دامان ناوه‌

بۆ ھەر ئوممەتیک له ئیوه شهریعت ورینگهیه کی پروون
 وئه گهر خودا بیویستایه ئیوهی ئه کرد بهیه ک ئوممەت
 وکۆمه ل به لام (نه یکردوون) بۆ ئه وهی تاقیتان بکاته وه له و
 شهریعت ویاسایانهی که پپی به خشیوون که واته پیشبرکی
 بکه ن بۆ ئه و شتانهی که چاکن گه رانه وه تان ھەر بۆ لای
 خودایه به گشتی ئه مجا هه والتان پیده دا سه بارهت به وهی
 که له ژیا نی دونیادا تیتیدا جیاواز وناکوک بوون} [المائدة: 48].
 قورئانی پیروژ که شهریعتیشی له خوگرتووه وه کو
 به راستدانانیک بۆ کتیبه کانی خودا هاتووه له پیشوودا،
 وفه رمانه وایه به سه ریانه وه، وه له وه شینه ره وه یانه وه (واته
 نابیت چیتر حوکم به و په یامانهی پیشوو بکریت وه کو:
 ته ورات وئینجیل وجگه له ئه مانه).

27- وخوای گه وره - سبحانه وتعالی - هیچ ناینیک
قبول ناکات له روژی قیامه تدا جگه له ناینی ئیسلام،
ئه و ئیسلامه ی که موحه مه د - صلی الله علیه وسلم -
پپی هاتووه، وه هر که سیکی شوینی ناین
وبه رنامه یه کی تر بکه ویت جگه له ئیسلام نه وایتی

قبول ناکریت وله دؤراوه کان ده بیت له رۆژی قیامه تدا.

خوای گه وره -سبحانه وتعالی- پاش ئه وهی موحه مه دی نارد
وه کو پیغه مبه ریک -صلی الله علیه وسلم-؛ هیچ ئاینیکی تر
قبول ناکات له رۆژی قیامه تدا جگه له ئاینی ئیسلام، ئه و
ئیسلامه ی که موحه مه د -صلی الله علیه وسلم- پێی هاتوه،
وهه رکه سیکی شوینی ئاین و به رنامه یه کی تر بکه ویت جگه له
ئیسلام ئه وای ئی قبول ناکریت وله دؤراوه کان ده بیت له رۆژی
قیامه تدا. خوای گه وره ده فهرمویت:

{وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ
مِنَ الْخَاسِرِينَ}

{وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ
الْخَاسِرِينَ} واته: {هه رکه سیکی جگه ئاینی پیروزی ئیسلام
هه ر ئاینیکی تر هه لێ بێژیت ئه وای خوای گه وره لێ وه رناگریت}
[آل عمران: 85]. و خوای گه وره ده فهرمویت:

{إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ۗ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوْتُوا الْكِتَابَ
إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ
فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ}

{إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ۗ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوْتُوا الْكِتَابَ
إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ

فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ { واته: } به راستی دینی په سه نندکړاو لای خوا (هه ر) ئیسلامه دوو به ره کی نه که وته نیوان نه وانه ی که په یامیان بو هاتبوو مه گهر دواى نه وه نه بیت که زانستی راست و ته و او یان بو هات (نهم لادانه شیان) له روانگه ی سته م و حه سوو د یه وه بوو له نیو خو یاندا جا هه ر که سیک بیباوهر بیت به ئایه ته کانی خوا (که قورئانه) نه واه به راستی خدا لیپرسینه وه وحسیی خیرایه { [آل عمران: 19]. و ئاینی ئیسلام ئاینی پیغه مبه ر ئیبراهیمی خه لیلی خدا بووه - علیه السلام-، خواى گه وره ده فهرمویت:

{وَمَنْ يَرْغَبْ عَنِ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ ۚ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا ۖ وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ {
 {وَمَنْ يَرْغَبْ عَنِ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ ۚ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ { واته: } کئ روو وهرده گيريت له ئایینی ئیبراهیم - علیه السلام-؟ مه گهر که سیک که خوی گیل ونه فام کرد بیت؟ سویتد بیت بیگومان ئیبراهیممان هه لېژارد له دونیادا و بیگومان نه و له روژى دواييدا له چاکه کارانه { [البقرة: 130]. وخواى گه وره ده فهرمویت:

{وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا {

{وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ
 مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا} واته: {ئایا کی
 ئایینی چاکتر و جوانتره (وکی دیندارتره) له که سیک که پرووی
 خوی یه کلا کردبیتته وه بۆ خوا له هه مان کاتدا ئه وه که سه
 چاکه کار بیت و شوینی ئایینی ئیبراهیم که وتبیت به راستی و
 پکی (که به ویستی خوی له به تالی وگومرایی لای داوه بۆ لای
 راستی) و خوا ئیبراهیمی هه ئبژارد به دوست و خوشه ویستی
 خوی} [النساء: 125]. وخوای گه وره فه رمانی کردووه به
 پیغه مبه ر موحه مه د -صلی الله علیه وسلم- که بفه رمویت:
 {قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا مِّلَّةَ
 إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ}

{قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيمَ
 حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ} واته: {(ئه ی موحه مه د -صلی
 الله علیه وسلم-) بلێ بیگومان من په روه ردگارم رینمونی
 کردووم بۆ پێگای راست ئاینیکی زۆر راست و پاک (که هیچ
 لاریه کی تیا نییه) ئایینی ئه و ئیبراهیمه یه که له هه موو ئایینه
 ناراسته کان لایداوه بۆ په رستنی خوا به ته نها وبه هیچ
 جوړیک له هاوبه ش په یدا که ران (موشریکان) نه بووه}
 [الأنعام: 161].

28- قورئانی پیروژ کتیبی خودایه که به وهی
 ناردی بۆ پیغه مبه ر موحه مه د -صلی الله علیه وسلم-

و وتهی خودای پهروه ردگاری هه موو
 بوونه و هره گانه، و خودا رکابه رایه تی مروّف
 و جنوکه کانی کرد که کتیبیک هاوشیوهی قورئان یان
 سوره تیک هاوشیوهی سوره ته کانی بهینن
 و رکابه رایه تیه که بهرده وامه هه تاوه کوئه مروّف،
 و قورئانی پیروژ وه لامی زور پر سیاری گرنه
 ده داته وه که جیگای سه رگه ردانی و سه رسورمانیه
 له لای ملیونه ها مروّف، و قورئانی پیروژ پاریزراوه
 هه تاوه کوئه مروّف بهو زمانه ی که پئی دابه زیووه
 نه ویش زمانی عه ره بیه و ته ناهت پیتی کیشی لی کهم
 نه بووه ته وه و چاپکراوه و بلاوکراوه ته وه، و کتیبیکی
 مه زنه و پره له مو عجیزه و ده بیت مروّف
 بیخوینیته وه یان و اتا و هرگیراوه کانی بخوینیته وه،
 و هه روه ها سونه تی پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم-
 و فهرمووده کانی و فیرکردنه کانی و سیره تی
 پاریزراوه و گیردراونه ته وه بو مان به پئی
 زنجیره یه که له گیره روه ی متمانه پیکراوه له
 چهنده ها کتیبدا چاپکراون به زمانی عه ره بی نه و
 زمانه ی که پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- قسه ی
 پئی کردووه و و هرگیردراون بو سه ر چهنده ها زمان

له جیهاندا، و قورئانی پیروژ و سونہتی پیغمبەر -
 صلی اللہ علیہ وسلم- تاکہ سەرچاوه‌ن بۆ ئەحکام
 ویاساکانی ناین و شەریعەتی ئیسلام، و نابیت
 کردەوێ ئەو تاکانەی کە خۆیان دەدەنە پال ئیسلام
 وەکو سەرچاوه‌ دابنرێن؛ بەلکو تاکە سەرچاوه‌ کە
 دەبێتە لێیەوێ فیری ئەحکامەکانی ئاینی ئیسلام بین
 بریتییە لە وەحی خودا: قورئانی پیروژ و سونہتی
 پیغمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم-.

قورئانی پیروژ ئەو کتیبەیە کە خودا بە وەحی (سروش) ناردی
 بۆ پیغمبەریک کە لە گەلی عەرەبە ئەویش موحەممەدە -
 صلی اللہ علیہ وسلم- و بە زمانی عەرەبی، و ئەم کتیبە و تەبی
 پەروەردگاری هەموو بوونەوەرەکانە -سبحانە و تعالی-، خۆی
 گەرە دەفەر مۆیت:

{ وَإِنَّهُ لَنَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (192) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ
 (193) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (194) بِلِسَانٍ
 عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (195) }

{ وَإِنَّهُ لَنَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (192) و بەراستی ئەم (قورئانە)
 دابەزینراوی پەروەردگاری جیهانیانە (192)

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (193) جوهری یەکەم هێنایە خوارەو
 (193)

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (194) بۆ سەر دلی تۆ بۆ
ئەوێ لە ترسینەرانی بیت (194)

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (195) بەزمانیکی عەرەبی پاراو و پروون
(195) { [الشعراء: 192-195]. } وخوای گەوره دەفەرمویت:

{ وَإِنَّكَ لَتُلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ }

{ وَإِنَّكَ لَتُلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ } واتە: {بەراستی
تۆ قورئانت پێدەدری (فێر دەکریت) لەلایەن خوا
کاردروست و زاناوە} [النمل: 6]. وئەم قورئانە لە لایەن
خوداوە نێردراوەتە خواڕووە و بەراستدانانی کتێبە
ئاسمانیەکانی پێشووە کە خودا ناردوویەتی، خوای گەوره
دەفەرمویت:

{وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ
الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ
الْعَالَمِينَ}

{وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ
الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ}
واتە: {پەوانیە و ناگونجیت کە ئەم قورئانە هەلبەسترا بیت
وقسە ی جگە لە خودا نییە (چونکە کەس ناتوانیت قسە ی
وا بکات جگە لە خودا) بەلکو بەراست دانەری ئەو
(کتێبانە ی) پێش خۆیە تی (پێش دەستکاری کردنیان) و
پروونکەرەوێ کتێبە ئاسمانیە کانه (ئەم قورئانە) هیچ گومانی

تیدا نییه له لایه‌ن په‌روه‌ردگاری جیهانیانه‌وه هاتووه {
 [یونس:37]. قورئانی پیروژ زۆریه‌ی ئه‌و مه‌سه‌لانه
 روونده‌کاته‌وه که جوله‌که وگاوه‌کان سه‌باره‌تی نا‌کو‌ک بوون
 له ئاینه‌که‌ی‌اندا، خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَفْصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَٰئِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ
 يَخْتَلِفُونَ }

{إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَفْصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَٰئِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ
 يَخْتَلِفُونَ } واته: {به‌راستی ئه‌م قورئانه ده‌ی‌گ‌یر‌یت‌ه‌وه بۆ نه‌وه‌ی
 ئی‌سرائیل زۆریه‌ی ئه‌و مه‌سه‌لانه‌ی که ئه‌وان تیدا جیا‌وا‌زن {
 [النمل:76]. وقورئانی پیروژ ئه‌وه‌نده به‌ل‌گه و‌نیشانه‌ی ئاش‌ک‌را
 و‌روونی تیدا‌یه که بب‌یت‌ه به‌ل‌گه به‌سه‌ر خه‌ل‌کیه‌وه بۆ ئه‌وه‌ی
 ئه‌و را‌ستی وهه‌قیقه‌تانه بناسن که په‌یوه‌سته به خ‌وای
 گه‌وره‌وه -س‌بحانه و‌تعالی- و‌ئاینه‌که‌ی و‌پادا‌شت و‌س‌زادانی،
 خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ
 يَتَذَكَّرُونَ }

{وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ
 يَتَذَكَّرُونَ } واته: {سو‌یند به خ‌ودا به‌راستی له‌م قورئانه‌دا
 هی‌نا‌وما‌نه‌ته‌وه بۆ خه‌ل‌کی هه‌موو جو‌ره نمو‌ونه‌یه‌ک تا په‌ند
 و‌ئا‌مو‌ژگاری لی‌وه‌رب‌گ‌رن } [الزمر:27]. وهه‌روه‌ها خ‌وای گه‌وره
 ده‌فه‌رمو‌یت:

{وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيِينًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ
لِّلْمُسْلِمِينَ}

{وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيِينًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ
لِّلْمُسْلِمِينَ} واته: ئیمه قورئانمان ناردوووته خوارهوه بوت
که پروونکه ره وهیه بو هه موو شتیک ورینمونی و میهره بانی و
موژدهیه بو موسلمانان} [النحل: 89].

وقورئانی پیروز وهلامی هه ندیک پرسیار ده داته وه که هوی
سه رگه ردان بوونی ملیونه ها مروفن، قورئانی پیروز پروونی
ده کاته وه که چون خوی گه وه ئاسمانه کان وزه وی
دروستکردوو، خوی گه وه ده فهرمویت:

{أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا
فَفَتَقْنَاهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ
}

{أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا
فَفَتَقْنَاهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ} واته:
ئایا نه یان بینی (نه یان زانیوو) ئه وانیه بیباوه رن که
ئاسمانه کان و زه وی هه ردووکیان پیکه وه لکابوون (ویه ک
پارچه بوون) ئه مجا له یه کترمان جیا کردنه وه و فه راهه ممان
هینا له ئاو و دروستمان کردوو هه موو شتیک زیندوو ده ی ئایا
ئه وانیه هه ر باوه ر ناهینن؟} [الأنبياء: 30]. وچون خوی
گه وه مروفی دروستکرد، خوی گه وه ده فهرمویت:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن
 تُرَابٍ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّن عِلْقَةٍ ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ
 مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۖ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ
 مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِنَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ۖ وَمِنْكُمْ مَّن
 يُتَوَفَّىٰ وَمِنْكُمْ مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ
 شَيْئًا ۚ وَتَرَىٰ الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ
 وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ }

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن
 تُرَابٍ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّن عِلْقَةٍ ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ
 مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۖ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ
 نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِنَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ۖ وَمِنْكُمْ مَّن يُتَوَفَّىٰ وَمِنْكُمْ مَّن
 يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ وَتَرَىٰ الْأَرْضَ
 هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ
 بَهِيجٍ } واته: { نهی خه لکینه نه گهر ئیوه له گوماندان
 دهر باره‌ی زیندوو بونوهه نه وسا (بزانن) به‌راستی ئیمه
 ئیوه‌مان دروستکردووه له خاک (خوّل) پاشان (نه‌وه‌کان) له
 دلّوپه ئاوێک -نوتفه‌یه‌ک- (دروست ده‌بن) دواتر (ده‌بیته)
 پارچه خوێنێکی مه‌یو دوا‌ی نه‌وه (ده‌بیته) پارچه گوشتیک
 شکل و شیوه کیشراو و شکل و شیوه نه‌کیشراو بو‌ نه‌وه‌ی
 روونی بکه‌ینه‌وه بو‌ ئیوه و له منال‌داندا ده‌یهێلینه‌وه
 (رایده‌گرین) نه‌و (بی‌چووه‌ی) بمانه‌وێت (له‌بار نه‌چیت) تا

کاتیکی دیاریکراو پاشان (لهسکی دایکتان) دهرتان دههینین به ساوایی پاشان گه وره دهبن ههتا دهگه نه تهواوی هیژ وتواناتان و (لهم ته مهنه دا) هه ندیکتان دهرتندریت و هه ندیکتان ده گه یه نرینه نه و په ری پیری، بی سوودترینی ته مهن بوئه وهی نه زانیت و له بیرى نه مینیت هه رچی که دهیزانی و زهوی ده بینى (له زستاندا) خاموشه و وشک و بی گیایه جا کاتیک بارانمان به سه ردا باراند زهوی (رووه کی لی ده رویت) و ده جولیت زهوی هه لده دات (به رز ده بیته وه) و (زهوی) ده رویتى له هه موو جوړه (گیا و گولیکى) جوان {الحج: 5}. و چاره نووسی به ره و کوئی به وپاداشتی چاکه کار و سزای خراپه کار چیه له پاش نه م ژبانه وله پیشتردا باسی به لگه کان کرا سه بارهت به م بابه ته له برگه ی ژماره (20) وئایا نه م بوونه به ریکه وته یان به دیهینراوه بو مه به سستیکی پیروژ؟ خوی گه وره دهفه رمویت:

{ أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ }

{ أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ } واته: {ئایا نه وانه ناروانن؟ لهو مولکه گه وره و فراوانه ی له ئاسمانه کان و زهویدا هه یه ولهو شتانه ی خوی گه وره دروستی کردوون وله وانه یه نزیک بوو بیته وه کوئیای

(ژيان) يان ئينجا به چى قسه يه ك له پاش قورئان بپروا ده هيئن { [الأعراف: 185]. وههروهه خواى گه وره دهفه رمويٲ:

{ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ }
 { أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ } واته:
 { ئايا ئيوه گومانتان وا بووه كه بيگومان ئيوه مان به بى هو (بو) يارى وگالته وگه پ) دروستكردووه، و (وا گومانتان ده برد) بيگومان ئيوه ناگه ريئه وه بولاي ئيمه ؟ } [المؤمنون: 115].

وقورئانى پيروز پاريزراوه هه تا ئه مړو به و زمانه ي كه دابه زيندراوه، خواى گه وره دهفه رمويٲ:

{ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ }
 ﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾ واته: ﴿ بيگومان هه ر ئيمه قورئانمان ناردوٲه خواره وه وبه راستى هه ر ئيمه ش ده يپاريزين ﴾ [الحجر : 9]. ته نانه ت يه ك پيتيشى لى كه م نه كراوه وبوى زياد نه كراوه، ومه حاله كه دژيه كى تيدا بيت يان شتيكى لى كه م بكرتته وه يان شتيكى بو زياد بكرت يان بگوردرت، خواى گه وره دهفه رمويٲ:

{ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا }

{أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ
اِخْتِلَافًا كَثِيرًا} واته: {ئهوه بو بیر ناکه نه وه له قورئان؟ خو
ئه گهر له لایهن که سیکی تره وه بووایه جگه له خوا بیگو مان
ده یانبینی تیایدا جیاوازی زور} [النساء: 82]. وقورئانی پیروژ
چاپکراوه و بلاوکراوه ته وه، وکتبیکی مه زنه و پره له موعجیزه
وده بیت مروف بیخوینیته وه و گوئی لیبگریت یان و اتا
وه رگیراوه کانی بخوینیته وه، وههروه ها سونه تی پیغه مبه ر -
صلی الله علیه وسلم- وفه رمووده کانی وفیرکردنه کانی وسیره تی
پاریزراوه و گپردراوه ته وه بو مان به پیی زنجیره ک له
گیهره وهی متمانه پیکرا و له چهنده ها کتیبدا چاپکرا و به
زمانی عهره بی ئه و زمانه ی که پیغه مبه ر -صلی الله علیه
وسلم- قسه ی پیی کردو وه و وه رگیردرا و بو سهر چهنده ها
زمان له جیهاندا، وقورئانی پیروژ و سونه تی پیغه مبه ر -صلی
الله علیه وسلم- تاکه سهرچاوه ن بو ئه حکام و یاسا کانی ئاین
و شه ریه تی ئیسلام، و نابیت کرده وهی ئه و تاکانه ی که خو یان
دهدنه پال ئیسلام وه کو سهرچاوه دابرنین؛ به لکو تاکه
سهرچاوه که ده بیته لییه وه فیری ئه حکامه کانی ئاینی ئیسلام
بین بریتیه له وهی خودا: قورئانی پیروژ و سونه تی پیغه مبه ر
-صلی الله علیه وسلم-، خوای گه وره سه باره ت به قورئانی
پیروژ ده فه رمویت:

{ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ - لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ }

{ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ (41) لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ (42) } واته: { به راستی نه وانهی که قورئانیان بؤ هات و باوهریان پیینه هیئا (سزایان دهدهین) که به راستی کتیبیکی زور بهرز وجیگهی ریزه (41) به تال و ناراستی رووی تیناکات نه له ئیستا ونه له داهاتوودا (گورانکاری به سه ریدا پرووندات: نه به لی که مکردن ونه به زیادکردن) چونکه نیردراووته خواره وه له لایهن (خودای) کاردروست و ستایشکراووه (42) } [فصلت: 41-42]. و سونه تی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - وه حیه (سروشه) له لایهن خوداوه، خوی گه وره سه بارهت به سونهت ده فهرمویت:

{ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ }

{ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ } واته: { وئوهی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - پیی دان (فه رمانی پیکردن) وه ریبگرن (جیبه جیی بکهن) وئوهی لیسانی قه دهغه کرد وازی لی بهینن (ئه نجامی مهدهن) وله خودا بترسن بیگومان خوی گه وره سزای سهخته } [الحشر: 7].

29- وئاینی ئیسلام فەرمان دەکات بە چاکه‌کار

بوون بهرامبەر دایک و باوک، نه‌گهرچیش
مسولمان نه‌بن، وئاموژگاری کردوو به‌په‌روه‌رده
کردن وئاموژگاریکردنی مندا لان.

ئاینی ئیسلام فەرمانده‌کات به‌چاکه‌کاری به‌رامبەر دایک
و باوک، خوای گه‌وره‌ده‌فهرمویت:

{وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا
تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا }

{وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِمَّا يَبُلُغَنَّ
عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا تَنْهَرُهُمَا
وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا} واته: {و په‌روه‌ردگارت بریاریداوه که
هیچ کهس وشتیک نه‌په‌رستن جگه له‌ئهو و له‌گه‌ل دایک و
باوکتان چاکه‌کار بکه‌ن نه‌گه‌ر یه‌کیکیان (باوک یان دایک)
یان هه‌ردووکیان لای تو پیربوون قسه‌ی ناخویشیان پی مه‌لین
ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر ئوفیش بیت و تییان مه‌خوره و پییاندا
هه‌لمه‌شاخی (به‌لکو) وته‌ی نه‌رم و شیرینیان (له‌گه‌لدا)
به‌کاریینه} [الإسراء: 23]. و خوای گه‌وره‌ده‌فهرمویت:

{وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ
وَفَصَّالَةٌ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ }

{وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدِكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ} واته: {وفهرمانمان داوه به ئادهمی (به چاکي هه‌ئسوکه‌وت کردن له‌گه‌ل) دایک و باوکیدا دایکی هه‌لی ده‌گری به‌دووگیانی (پیی لاواز ده‌بی) لاوازی له‌دوای لاوازی و برینه‌وه‌ی له‌شیر له‌(دوا ته‌مه‌نی) دوو سالیه‌وه (و فهرمانمان به‌ئاده‌می دا) که سوپاسگوزاری من (خوا) و باوک و دایکت به‌ته‌نها بو‌لای منه‌گه‌رانه‌وه‌تان} [لقمان:14]. وخوا‌ی گه‌وره‌ده‌فهرمویت:

{وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا ۖ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا ۖ وَحَمَلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۖ إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ}

{وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا ۖ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا ۖ وَحَمَلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۖ إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ} واته: {وئیمه‌ ئاموژگاری ئاده‌میمان کرد به‌چاکه‌کردن له‌گه‌ل دایک و باوکیدا، دایکی به‌ناره‌حه‌تی و ئازاره‌وه‌هه‌لی گرتوو و به‌ئازار و ناره‌حه‌تیش

بوویه تی، ماوهی دووگیان بوون (ی دایک) پدیه وه ههتا شیر
 برینه وهی سی مانگه تا ده گاته تافی لاوی (پینگه یشتوی لاشه یی
 و ژیری) و ده گاته چل سالی، ده لی ئه ی پهروه ردگار ئیلهامم
 پدیه خشه تا سوپاسگوزار وشوکرانه بژیری ئه و بههره
 ونیعمه تانه ت بکه م که پشتوته به سهر من و دایک و باوکمدا
 و (ئیلهمم پدیه خشه) بو ئه وهی کرده وهی چاکه ئه نجام
 بدهم که تو پی رازی بیت، نه وه کانیشم چاک و سالح بکه،
 بیکومان بولای تو گه راومه ته وه و به راستی من له موسولمانی
 گهردن که چم (ملکه چم) [الأحقاف: 15].

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ
 صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ
 مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أَبُوكَ»

(وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ
 بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ
 أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ
 أَبُوكَ») واته: (له ئه بی هورهیره وه - پهزای خوی لیبت-
 ده لی ت: پیاویک هات بو لای پیغه مبهری خودا - صلی الله
 علیه وسلم- و ووتی: ئه ی پیغه مبهری خودا، ئایا کی
 شایسته تره بو ئه وهی که هاوه لی چاک بم بهرامبهری؟
 فهرمووی: «دایکت»، ووتی پاش ئه وهی کی؟ فهرمووی:

«دایکت»، ووتی: پاش ئه وهی کێ؟ فهرمووی: «دایکت»، ووتی: پاش ئه وهی کێ؟ فهرمووی: «باوکت». [صحیح مسلم]. وئهم ئامۆزگار یکردنه به چاکه کاری بهرامبهر دایک و باوک ده بێت جێبه جێ بکریت ئه گهر مسوڵمان بن یان مسوڵمانیش نه بن

فَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ: (قَدِمْتُ أُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ فُرَيْشٍ وَمُدَّتِهِمْ إِذْ عَاهَدُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ ابْنِهَا فَاسْتَفْتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: إِنَّ أُمِّي قَدِمَتْ وَهِيَ رَاغِبَةٌ، أَفَأَصِلُهَا؟ قَالَ: «نَعَمْ صِلِي أُمَّكَ»

له ئه سمائی کچی ئه بوبه کره وه ده ئیت: «دایکم که موشریک بوو، له گهڵ کوره که ی هات بو ئه وهی سهردانیم بکات له ماوهی پهیمانی له نیوان قورهیش و پیغه مبهه- صلی الله علیه وسلم-، بویه پرسیارم له پیغه مبهه- صلی الله علیه وسلم- کرد و ووتم: دایکم به ویستی خۆی هاتووه، ئایا به چاکێ مامه له ی له گهڵدا بکه م؟ ئه ویش- صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «به ئی، به چاکێ مامه له ی له گهڵدا بکه». [صحیح البخاری]، به ئکو ئه گهر دایک و باوک هه و ئیاندا که مندا له که یان له پاش مسوڵمان بوون هه لگه رپته وه و کافر بێت؛ ئه وایره دا ئیسلام فهرمانی پیده کات که نابیت گوێرایه ئی دایک و باوکی بکات له مه دا و له ههر تاوانیکی تریشدا، به ئکو ده بێت له سه ر ئیمان و دینداریه که ی به رده و ام بێت؛ له گهڵ ئه مه شدا ده بێت بهرامبهر دایک و باوکی باش

بیت وبه چاکه مامه‌له‌یان له‌گه‌لدا بکات، خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{ وَإِنْ جُهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۚ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ }

{ وَإِنْ جُهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۚ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ } واته: { وئه‌گه‌ر (باوک و دایکت) ئه‌وپه‌ری هه‌ولیاندا له‌گه‌لت بو ئه‌وه‌ی شتیک بکه‌یت به‌هاوبه‌ش من که هیچ زانیاریه‌کت پی نییه ئه‌وا گوێرایه‌لیان مه‌که به‌لام له‌دونیا دا زور به‌چاکی هاورپیه‌تی وه‌له‌سوکه‌وتیان له‌گه‌لدا بکه‌ وشوین رپبازی که‌سیک بکه‌وه که به‌دلسۆزی گه‌راوه‌ته‌وه بو لای من (له‌ دوارپۆزدا) گه‌رانه‌وه‌تان ته‌نها بو لای منه ئینجا هه‌والتان پیده‌دهم سه‌باره‌ت به‌و کرده‌وانه‌ی که ده‌تانکرد } [لقمان:15].

وئاینی ئیسلام رپگری ناکات له‌چاکه‌کاری به‌رامبه‌ر که‌سی موشریک ئه‌گه‌ر خزم بیت یان خزم نه‌بیت؛ به‌لام به‌مه‌رجیک دژی مسولمانان وئاینه‌که‌یان نه‌بیته‌وه، خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{ لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ }

{ لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ } واته: {خودا نه هيتان ليناکات له گهل نه وانهی که جه نگیان له گهل نه کردوون له سهر نه م دینه ودهریان نه کردوون له جیگا وشوین و خاک و ولاتی خؤتان که چاکه یان له گهل بکهن و دادگهر بن له گهل یاندا به راستی خودا نه وانهی خوش دهویت که دادگهرن} [الممتحنة: 8].

و ثانی ئیسلام فه رمانده کات به ئاموژگاری کردن و فیرکردنی منداله کان، ومه زنترین ئاموژگاری که پیویسته دایک و باوک فیری منداله کانیان بکهن بریتیه فیرکردنیا سهارهت به مافه کانی پهروه ردگاریان له سه یان، ههروه کو پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- فیری کوری مامی کرد (عبدالله ی کوری عه باس)- په زای خویان لیبتیت- :

«يَا غُلَامُ أَوْ يَا غُلَيْمُ أَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهِنَّ؟ فَقُلْتُ: بَلَى. فَقَالَ: "احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ احْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ تَعْرِفْ إِلَيْهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفَكَ فِي الشَّدَّةِ وَإِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعْنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ»

«يَا غُلَامُ أَوْ يَا غُلَيْمٌ أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهِنَّ؟ فَقُلْتُ: بَلَى. فَقَالَ: "احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ احْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ تَعْرِفْ إِلَيْهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفَكَ فِي الشَّدَّةِ وَإِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ» واته: «ئهى كور (ئهى غولام)، ئايا هه نديك وشهت فير بكه م كه به هو يانه وه خودا سوودت پي بگه يه نيّت؟» و وتم: به ئى (فيرم بكه م)، فه رموى: «سنوره كانى شه ريعه تى خودا بپاريژه؛ ئه وا خودا ده تپاريژيت، سنوره كانى شه ريعه تى خودا بپاريژه؛ ئه وا ده بينيت خودا له پيشه وه له گه ل تودا ده بيت، خودا بناسه (له خودا بترسه) له كاتى خو شى وئاساييدا؛ له كاتى ناخو شى ته نگنه دا وه لامت ده داته وه، ئه گهر داوات كرد؛ ئه وا ته نها داوا له خودا بكه، وئه گهر داواى يارمه تى وپشتيوانيت كرد؛ ئه وا ته نها داواى يارمه تى وپشتيوانى له خودا بكه» [رواه أحمد 287/4].

وخواى گه و ره فه رمانى به داىك وباوك كردو وه كه منداله كانيان فير بكه ن سه باره ت به ئه و شتانه ي كه سووديان پي ده گه يه نيّت له ئاينه كه يان وله دونيان، خواى گه و ره ده فه رمويّت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ}

{يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُؤَا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ
وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ
وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ} واته: {ئهی ئهوانهی که باوهرتان هیناوه
خوتان وکه سوکارتان بپاریزن له ئاگری که سووته مهنیه که ی
ئاده می و بهرده، سه ره رشتی ئه و (ئاگری دوزه خه) چهند
فریشته یه کی زیر و توندوتیژی وان که نافه رمانی خودا ناکه ن
له وهی که فه رمانیان پیده دات وچ فه رمانیکیان پیدریت
ئه نجامی دهدهن} [سورة التحريم: 6] و سه بارهت بهم ئایه ته
که خوی گه وره ده فه رمویت:

{قُؤَا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا}

{قُؤَا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا} واته: {ئهی ئهوانهی که باوهرتان
هیناوه خوتان وکه سوکارتان بپاریزن له ئاگری دوزه خیک
عه لی - رهزای خوی لیبت - له ته فسیری ئه م ئایه ته پیروزه دا
ده لیت: (په روه رده یان بکه ن وفیریان بکه ن). و پیغه مبه ر -
صلی الله علیه وسلم - فه رمانیکردوه به باوکان که
رۆله کانیان فیژی نوێژکردن بکه ن بۆ ئه وهی له سه ر
ئه نجامدانی نوێژکردن په روه رده بین، پیغه مبه ر - صلی الله
علیه وسلم - ده فه رمویت:

(مُرُوا أَوْلَاكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ)

(مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ) واته: (فه رمانی نوښترکردن به مندالله کانتان بکهن؛ له تهمه نی چهوت سالیاندا) [رواه أبو داود]، و -صلی الله علیه وسلم- دهفه رموئیت:

«كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ»

«كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» واته: «هه مووتان شوانن، وهه ریه کیکتان بهرپرسیاره بهرامبه ر ژیردهسته که ی: دهسه لاتدار (ئه میر) شوانه وبهرپرسیاره بهرامبه ر ژیردهسته که ی، پیاو شوانه وبهرپرسیاره بهرامبه ر خیزانه که ی، وئافره ت شوانه وبهرپرسیاره بهرامبه ر مالی میړده که ی ومندالله کانی، خزمه تکار شوانه وبهرپرسیاره بهرامبه ر مال وسامانی گه وره که ی، وهه مووتان شوانن وبهرپرسیارن بهرامبه ر ژیردهسته کانتان». [صحیح بن حبان: 4490].

وئاینی ئیسلام فه رمانی به باوک کردووه به خه رچی کردن ودابینکردنی پیداویستی ه کانی دایک ومندالله کان وپیشت ر تهمه باسکراوه له برکه ی ژماره (18) وپیغه مبه ر -صلی الله علیه

وسلم- فه زلی خه رچی له سهر منداله کانی روونکردوو هه ته وه که ده فه رموئیت:

«أَفْضَلُ دِينَارٍ يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ: دِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى عِيَالِهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَى ذَاتِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ». قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: " وَبَدَأَ بِالْعِيَالِ ثُمَّ قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: وَآيُّ رَجُلٍ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ رَجُلٍ يُنْفِقُ عَلَى عِيَالٍ صِغَارٍ يُعْفُهُمْ أَوْ يَنْفَعُهُمُ اللَّهُ بِهِ وَيُغْنِيهِمْ "

«أَفْضَلُ دِينَارٍ يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ: دِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى عِيَالِهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَى ذَاتِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ». قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: « وَبَدَأَ بِالْعِيَالِ ثُمَّ قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: وَآيُّ رَجُلٍ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ رَجُلٍ يُنْفِقُ عَلَى عِيَالٍ صِغَارٍ يُعْفُهُمْ أَوْ يَنْفَعُهُمُ اللَّهُ بِهِ وَيُغْنِيهِمْ » واته: ««باشترین دینار (پاره) که که سیک خه رچی بکات پارهیه که که له سهر منداله کانی خه رچی بکات، وپارهیه که له سهر ئازده که که خه رچی بکات له پیناو خوای گه وره (له جیهاددا)، وپارهیه که خه رچی بکات له سهر هاوړیکانی له پیناو خوای گه وره» ئه بو قیلابه ده لئیت: «وسهرتا به منداله کان دهستی پیکرد، وکی لهو پیاوه گه وره تره که خه رچی ده کات له سهر منداله کانی بو ئه وهی بیانپاریزیت له هه ژاری وسوودیان پښگه یه نیت وده ووله مند بن » [صحیح مسلم: 994].

30. ناینی نیسلام فهرماندهکات به دادپهروهر بوون له وته وکرده وهدا تهنانهت نهگهر بهرامبهر دورمنانیش بیت.

خوای گه وره -سبحانه وتعالی- وهسف ده کریت به نه وپه ری
دادپهروهری له کرده وه کانی وبه ریوهردنی له نیوان بهنده کان
وئه و زاته پیروژه له سهر ریگی راسته له و شتانه ی فهرمانی
پیده کات ونه هی لیده کات وله دروستکردن (خولقاندن) وله
قه دهر وقه زا وبریاره کانیدا، خوای گه وره ده فهرمویت:

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا
بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ }

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا
بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ } واته: {خودا شاهیدی
دهدات (واته رایده گه یه نیت وبه به لگه دهیچه سپینیت) که
به راستی هیچ په رستراویکی به هه ق وراست نییه که شایه نی
په رستن بیت جگه له ته و زاته مه زنه نه بیت و فریشته کانیش
شاهیدی دهدن (واته: دانیپیدا ده نین) وخواهن زانسته کان
(زانایان) یش شاهیدی دهدن (واته: باوهری چه سپاویان
هه یه)، خودا هه میسه دادپهروهری راگرتوو؛ هیچ
په رستراویکی هه ق وراست نییه که شایه نی په رستن بیت جگه

له ئه و خودا شکۆدار ودانایه { [آل عمران:18]. و خودا
فه‌رمان به دادپه‌روه‌ری ده‌کات، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموئیت:

{قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ}

{قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ} واته: {بَلَىٰ په‌روه‌ردگارم فه‌رمانی به
دادپه‌روه‌ری داوه} [الأعراف:29]. وهه‌موو پی‌غه‌مبه‌رانی
خودا دادپه‌روه‌ریان هیناوه و به‌رپایان کردووه -عليهم الصلاة
والسلام-، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموئیت:

{لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ
لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ}

{لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ
لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ} واته: {سوئند به‌خوا به‌راستی ئیمه
پی‌غه‌مبه‌رانی خو‌مانمان ناردووه به به‌لگه و موعجیزه‌ی
پوونه‌وه و کتیی (ئاسمانی) و ته‌رازوی دادمان له‌گه‌لدا ناردن
بو ئه‌وه‌ی خه‌لکی به‌دادگه‌ری ره‌فتار بکه‌ن (له‌ناو خو‌یاندان)}
[الحديد:25]. و ته‌رازوو بریتیه له‌دادپه‌روه‌ری له‌وته‌کان
و کرده‌وه‌کاندا.

و ئاینی ئیسلام فه‌رمانده‌کات به‌دادپه‌روه‌ر بوون له‌قسه‌کان
و کرده‌وه‌کاندا ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر به‌رامبه‌ر دو‌ژمنانیش بی‌ت،
خوای گه‌وره ده‌فه‌رموئیت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا ۖ فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَن تَعْدِلُوا ۚ وَإِن تَلُونَا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا}

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا ۖ فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَن تَعْدِلُوا ۚ وَإِن تَلُونَا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا} واته: {ئهی که سانیک که باوہرتان هیناوہ بہردہوام زور دادگہر بن لہ بہر خوا شاہیدی بدن با شاہیدیہ کہ دژ بہ ئیوہش بیت یان دژی باوک ودایک و دژی خزمہ نزیکہ کانتان (بیت) ئہ گہر (شاہیدی لہ سہر دراوہ کہ) دہولہ مہند بیت یان ہہ ژار (شاہیدیہ کہ ہہر بدن) چونکہ خوا بہر ژہ و ہندی و سوودی ئہ وان باشتر دہ زانیت کہ واتہ شوین ئارہ زوو مہ کہ ون بو ئہ و ہی لہ ہہق لانہ دہن و ئہ گہر (شاہیدیہ کہ) پیچہ وانہ بدن یان نہ یدہن و گوپی پینہ دہن ئہ وا بہ راستی خوا ہہ میشہ بہ کارہ کانتان ناگادارہ} [النساء: 135]. وخوای گہورہ دہ فہر مویت:

{وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ أَن صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَن تَعْتَدُوا ۚ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ}

{وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا ۚ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ} واته: {باخه شم و قینتان له کوومه لئیک واتان لینه کات به هوئی نه وهی کاتی خوئی نه یان هیشت ته و اف به ده وری که عبه بکه ن؛ ده ست در یژی بکه ن و کوومه کی یه کتری بکه ن له سه ر چاکه و پار یز گاری و له خوا تر سان و کوومه کی یه کتر مه که ن له سه ر تاوان و ده ست در یژی و له خوا بتر سن بیگومان تو له و سزای خوا به تینه} [المائدة: 2]. و خوای گه و ره ده فه رمو یت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ۚ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا ۚ اْعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ}

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ۚ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا ۚ اْعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ} واته: {ئهی نه وانه ی با وه رتان هی نا وه زور به ری کو پی کی هه ستن به نه نجامدانی فه رمانه کانی خوا شاه یتیدر بن به داد و راستی با رق و کینه تان له ده سته و کوومه لئیک هانتان نه دات له سه ر نه وهی راست نه رۆن و داد گهر نه بن داد گهر بن نه وه نزیک تره له پار یز گاری (ته قواداری)} [المائدة: 8]. ئایا له یاسای گه له کان یان ئاینی خه لکی له نه مرودا شتی وه کو نه مه ده بینین که بریتیه له شاه یتدی دان به هه ق و ووتنی راستی

ههتا ته‌نانه‌ت ئه‌گهر له‌سه‌ر نه‌فسی خۆت ودایک وباوک
وکه‌سه‌ نزیکه‌ کانیش بی‌ت، وفه‌رمانکردن به‌ دادپه‌روه‌ر بوون
به‌رامبه‌ر دوزمن و دو‌وست.

وپی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- فه‌رمانی کردووه به
دادپه‌روه‌ر بوون له‌ نیوان مندا‌له‌کاندا

فَعَنْ عَامِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَهُوَ
عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: أَعْطَانِي أَبِي عَطِيَّةً فَقَالَتْ عَمْرَةُ بِنْتُ رَوَاحَةَ:
لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَى
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي أُعْطِيتُ ابْنِي مِنْ عَمْرَةَ
بِنْتُ رَوَاحَةَ عَطِيَّةً فَأَمَرْتَنِي أَنْ أَشْهَدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ:
«أُعْطِيتَ سَائِرَ وَلَدِكَ مِثْلَ هَذَا؟» قَالَ: لَا قَالَ: «فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ» قَالَ: فَرَجَعَ فَرَدَّ عَطِيَّتَهُ

عامر ده‌ئیت: گویم له‌ نوعمانی کوری به‌شیر بوو -په‌زای
خوای لی‌بی‌ت- که له‌سه‌ر مینه‌به‌ر ده‌یووت: (باوکم دیاریه‌کی
پیدا‌م)، به‌لام عه‌مه‌رتی کچی په‌واحه -دایکی نوعمان- ووتی:
(من رازی نیم له‌سه‌ر ئه‌م دیاری به‌خشینه هه‌تاوه‌کو
پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- شاهیدی له‌سه‌ر ده‌دات)،
باوکم -به‌شیر- چوو بو‌لای پی‌غه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه
وسلم- و ووتی: (من دیاریه‌کم به‌خشی به‌کوره‌که‌م -نوعمان-
که دایکی -عه‌مه‌رتی کچی په‌واحه- پیی به‌خشی، وداوای له‌ من
کرد که تو‌بکه‌م به‌ شاهید له‌سه‌ر ئه‌مه‌)، ئه‌ویش -صلی الله
علیه وسلم- فه‌رمووی: «ئایا هه‌مان شتت به‌خشی به‌

هه‌موو منداڵه‌كانت؟»، ئه‌ویش (به‌شیر) ووتی: نه‌خێر، پێغه‌مبهر-صلی الله علیه وسلم- فه‌رمووی: «ته‌قوای خوا بکه‌ن -له‌ خوا بترسن-، ودا‌دپه‌روه‌ر بن له‌ نیوان منداڵه‌كانتان»، گێره‌وه‌ی فه‌رمووده‌که‌ ده‌ئیت: وپاشان (به‌شیر) گه‌رایه‌وه‌ ودا‌ریه‌که‌ی وه‌رگرت‌ه‌وه‌. [صحیح البخاری: 2587].

دا‌دپه‌روه‌ری تاکه‌ هۆکاره‌ بۆ پاراستنی سه‌قامگیری خه‌لک و ولاتان. به‌پێ ئه‌وه‌ خه‌لک هه‌ست به‌ سه‌لامه‌تی ناکات له‌ سه‌ر دین و ژیان و منداڵ و شه‌ره‌ف و مال و ولاتیان. هه‌ر له‌به‌ر ئه‌م هۆیه‌ پێغه‌مبهر-صلی الله علیه وسلم- فه‌رمانی به‌ موسلمانان کرد که‌ کۆچ بکه‌ن بۆ حه‌به‌شه‌، پاش ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی کافره‌کانی مه‌که‌که‌ ده‌چه‌وسێندرا‌نه‌وه‌. هۆکاری هه‌لبژاردنی حه‌به‌شه‌ ئه‌وه‌ بوو که‌ پاشاکه‌ی دا‌دپه‌روه‌ر بوو و هیچ که‌س له‌ ژێر ده‌سه‌لاتی ئه‌ودا سته‌می لی نه‌کرا‌بوو.

31. ئایینی ئیسلام فه‌رمانده‌کات به‌ چاکه‌کار بوون

به‌رامبهر به‌ هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌کان، وبانگه‌شه‌ ده‌کات بۆ ره‌وشت وکرده‌وه‌ جوانه‌کان.

ئایینی ئیسلام فه‌رمانده‌کات به‌ چاکه‌کاری به‌رامبهر هه‌موو خه‌لکی، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت:

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ}

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ} واته: {به‌راستی خوا فهرمان دهدات به دادگه‌ری وبه چاکه وبه به‌خشین به خزم وکه‌سوکار} [النحل:90]. وخوای گه‌وره ده‌فهرمویت:

{الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ}

{الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ} واته: {ئه‌وانه‌ی مال ده‌به‌خشن (له پیناوی خوا‌دا) له کاتی خو‌شی (ده‌وله‌مه‌ندی) وناخو‌شیدا و‌رقی به‌تینی خو‌یان ده‌خونه‌وه و ده‌بوورن له خه‌لکی وخوداش چاکه‌کارانی خو‌شده‌ویت} [آل عمران: 134]. وپیغه‌مبه‌ر موحه‌مه‌د -صلی الله علیه وسلم- ده‌فهرمویت:

«إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلِیُجِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ، فَلْیُرِخْ ذَبِیْحَتَهُ»

«إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلِیُجِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ، فَلْیُرِخْ ذَبِیْحَتَهُ» واته: «خوای گه‌وره چاکه‌کاری له سه‌ر هه‌موو شتی‌ک نووسیوه، ئه‌گه‌ر کوشتاریه‌کتان کرد؛ ئه‌وا به‌ چاکی ئه‌نجامی بده‌ن، وئه‌گه‌ر سه‌ر‌پرینی‌کتان کرد؛ ئه‌وا به‌

چاکی ئه نجامی بدهن، و با یه کیک له ئیوه تیغه که ی تیز بکات
 بو ئه وهی نارچه تی له سه ر سه رپراوه که لابdat». [صحیح
 مسلم: 1955].

وئایی ئیسلام بانگه شه ده کات بو رهوشته جوانه کان
 وکرده وه چاکه کان، خوی گه وره سه بارت به سیفه تی
 پیغه مبه ر موحه مه د -صلی الله علیه وسلم- له کتیه کانی
 پیشووتردا ده فه رمویت:

{الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا
 عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ
 عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ
 وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ
 آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ
 ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ}

{الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا
 عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ
 الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ
 عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ
 وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ
 الْمُفْلِحُونَ} واته: {ئهم رهحه ته ی په روه ردگار} بو ئه وانه یه
 که شوین (پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم-) ده که ون که
 پیغه مبه ریکی نه خوینده واره و (له لایه ن په روه ردگار وه

هاتووہ) ئەو کەسە (پێغەمبەرێکە ئەهلی کتێب سیفەتەکانی دەزانن و دەیناسن) چونکە بە نووسراوی لایانە لە تەورات و ئینجیلدا کە فەرمانیان پێ دەکات بە چاکە و ڕێگریان لێ دەکات لە خراپە و شتە پاکەکانیان بۆ حەڵال دەکات و شتە پیسەکانیان لێ حەرام (قەدەغە) دەکات و بارە قورس و گرانەکان و ئەو کوۆت و زنجیرانەش کە بەسەریانەووە بوون لەسەریان لای دەبات ئەمجا ئەو کەسانە ی کە باوەریان بەو (پێغەمبەرە) هێنابێت و ڕیزو قەدریان بۆ دانابێت یارمەتییان دابێت و پشتیوانیان لێ کردبێت و پەڕەوی ئەو نوورەیان کردبێت (کە قورئانە) کە لەگەڵیدا نێردراوەتە خوارەووە ئەوان (کە باسکران) لە ڕزگار بووانن { [الأعراف: 157].

وپیغەمبەری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرمویت:

«يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ»

«يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ» واتە: «ئەو عائیشە، خودا میهرەبانە، و بە بەزەیی و نەرم و نیاں بوونی - میهرەبانی- خۆش دەوێت؛ و ئەوە ی لەسەر میهرەبانی و نەرم و نیاں بوون دەبەخشێت؛ ئەوێندە بەهۆی توند بوون و هەرشتیکی ترەوێ نەبخشێت» [صحیح مسلم: 2593].

وپیغەمبەری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرمویت:

«إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ: عُقُوقَ الْأُمّهَاتِ وَوَادَ الْبَنَاتِ وَمَنْعَ وَهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ»

«إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ: عُقُوقَ الْأُمّهَاتِ وَوَادَ الْبَنَاتِ وَمَنْعَ وَهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ»
واته: «خوای گه‌وره حه‌رامی کردوو له‌سه‌رتان: خراپه‌کاری به‌رامبه‌ر دایکان، وزینده به‌چال‌کردنی کچان، (وجیبه‌جی نه‌کردنی ئه‌رک و مافی‌ک له‌سه‌ری بیت و داوا‌کردنی مافی‌ک که هی خو‌ی نه‌بیت -یان ووتراره: [ومنع وهات] واتا/ نه‌به‌خشین وجیبه‌جی نه‌کردنی ئه‌و شتانه‌ی خودا فه‌زری کردوو به‌خسرت، داوا‌کردنی ئه‌و شتانه‌ی که خودا حه‌رامی کردوو-). و خودا حه‌ز ناکات له: قسه‌هینان و بردن -قسه‌زۆر کردن-، و زۆر پرسیار کردن، و به‌فیرو‌دانی سامان» [صحیح البخاری: 2408]. و پی‌غه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت:

«لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوْ لَا أَدْلُكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»
«لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوْ لَا أَدْلُكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»
واته: «سو‌یند به‌ئو‌زاته‌ی که نه‌فسی منی به‌ده‌سته، ناچنه به‌هه‌شته‌وه هه‌تا ئیمان نه‌هین، و ئیمان (باوهر) نا‌هین هه‌تا یه‌کترتان خو‌ش نه‌و‌یت، ئایا شتی‌کتان پ‌ی بل‌یم که به‌هو‌یه‌وه یه‌کتریان خو‌ش ده‌و‌یت؟ سه‌لام کردن بلا‌و بکه‌نه‌وه له‌نیوانتاندا». [صحیح مسلم: 54].

32- وئاینی ئیسلام فەرمان بە ڕه‌وشته جوانه‌کان ده‌کات وه‌کو راستگۆیی و پارسه‌ستی سپارده (ئه‌مانه‌ت) و داوین پاک‌ی و شه‌رم کردن و نازیه‌تی و به‌خشنده‌یی و به‌خشین و ڕیزلینان و یارمه‌تیدانی خاوه‌ن پێویسته‌یه‌کان و یارمه‌تیدانی که‌سانی لێقه‌وماو و تێرکردنی برسیه‌کان و چاکبوون به‌رامبه‌ر دراوسێ و گه‌یاندنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی و نه‌رم و نیانی به‌رامبه‌ر نازده‌له‌کان.

وئاینی ئیسلام فەرمان ده‌کات به‌ ڕه‌وشته جوان و چاکه‌کان، پێغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت:

(إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ)

(إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ) واته: (نێردراوم بۆ ئه‌وه‌ی ڕه‌وشته جوانه‌کان ته‌واو و کامل بکه‌م) [صحیح الأدب المفرد 207]، و پێغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت:

(رَّ مَنْ أَحْبَبَكُم إِلَيَّ ، وَأَقْرَبَكُم مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا ، وَإِنْ أَبْغَضَكُم إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُم مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرَثَارُونَ ، وَالْمُتَشَدِّقُونَ ، وَالْمُتَفِيهَقُونَ ، قَالُوا : قَدْ عَلِمْنَا الثَّرَثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ ، فَمَا الْمُتَفِيهَقُونَ ؟ قَالَ : الْمُتَكَبِّرُونَ)

(إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ ، وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلَسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا ، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي مَجْلَسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرَاوُونَ ، وَالْمُتَشَدِّقُونَ ، وَالْمُتَفِيهَقُونَ ، قالوا : قد عَلِمْنَا الثَّرَاوُونَ وَ الْمُتَشَدِّقُونَ ، فما المتفیهقون ؟ قال : الْمُتَكَبِّرُونَ) واته: (ئەو کەسەى لە لای من خۆشەوێستەرە و لە دانیشتنی من نزیکترە لە پوژی قیامەتدا ئەو کەسەتانە کە جوانترین رەوشتی هەیه، و ئەوێ زیاتر رقم لێهەتی و لە دانیشتنی من دوورتر دەبێت لە پوژی قیامەتدا -لە بەهەشتدا- (ئەم جوړه کەسانەن): [سەر سارەکان] ئەوانەى زۆر قسە دەکەن -بە بێ سوود-، و [موتەشەدیقەکان] ئەوانەى قسە فراوان و قوول دەکەن بە ناهەق (بۆ گالته کردن بە خەلکی)، و [موتەفەیقیهەکان] ووتیان: ئەى پیغەمبەرى خودا [سەر سارەکان] و [موتەشەدیقەکانمان] زانی، ئەى [موتەفەیقیهەکان] کین؟، -صلی اللہ علیہ وسلم- فەرمووی: «ئەوانەى خۆبەگەرەزانن».[السلسلة الصحيحة: 791].

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: " لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشًا وَلَا مُنْفَحِشًا " وَكَانَ يَقُولُ: (إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا)

لە عبداللەى كورى عەمرو -پەزای خویان لیبێت- دەلیت: پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- کەسیکی جویندەر و جوین فروش نەبوو، و دەیفەرموو: «إن من خیارکم أحسنکم أخلاقاً». واته: «باشترین و خیرترینان ئەوانەن کە جوانترین

ره‌وشتیان هه‌یه». [صحیح البخاری: 3559]، وئایهت
 وفه‌رمووده‌ی تریش زۆرن که به‌لگهن له‌سه‌رئه‌وه‌ی که ئاینی
 ئیسلام ئامۆزگاری ده‌کات به‌ ره‌وشته جوانه‌کان وکرده‌وه
 چاکه‌کان به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی.

وله‌و ئاکاره به‌رزانه‌ی که ئاینی ئیسلام فه‌رمانی پێده‌کات
 بریتیه له: راستگۆیی، پێغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه
 وسلم- ده‌فه‌رمووت:

عَلَيْكُمْ بِالصَّدَقِ فَإِنَّ الصَّدَقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى
 الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصَّدَقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ
 اللَّهِ صِدْقًا

عَلَيْكُمْ بِالصَّدَقِ فَإِنَّ الصَّدَقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي
 إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصَّدَقَ حَتَّى يُكْتَبَ
 عِنْدَ اللَّهِ صِدْقًا واته: (ده‌ستبگرن به‌ راستگۆیی‌یه‌وه، چونکه
 راستگۆیی رێنیشاندهره به‌ره‌و چاکه‌کاری، وچاکه‌کاری
 رێنیشاندهره به‌ره‌و به‌هه‌شت، وکه‌سیک راستگۆیه
 و به‌رده‌وام به‌ دوا‌ی راستگۆییدا ده‌گه‌ریت؛ هه‌تا لای خ‌وای
 گه‌وره به‌ راستگۆ له‌ فه‌له‌م ده‌دریت) [صحیح مسلم:
 2607].

له‌و ره‌وشته جوانانه‌ی که ئیسلام فه‌رمانی پێکردووه بریتیه له
 پاراستنی سپارده (ئه‌مانه‌ت)، خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رمووت:

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا}

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا} واته: {بهراستی خوا فرهمانتان پی ده کات بهدانهوهی گشت سپاردهکان بو خاوهنه کانیان} [النساء: 58].

له وره وشته جوانانهی که ئیسلام فرهمانی پیگردووهریتیه له داوین پاکي وپاکیزه یی وخو دوورگرتن له پیس وبوگه نی تاوانه کان، پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- ده فرهمویت: «ثلاثة حق على الله عونهم: وذكر منهم: والناكح الذي يريد العفاف»

«ثلاثة حق على الله عونهم: وذكر منهم: والناكح الذي يريد العفاف» واته: «سی کومه ل مافه له سه ر خوی گه وره که یارمه تیان بدات: ویه کیک له وانه ی که باسیکرد: ئه و که سه ی ده یه ویت هاوسه رگیری بکات بو ئه وه ی داوینی خوی پاک رابگریت» [سنن الترمذی: 1655]. وله نزاکانی پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- ئه وه بوو که ده یفه رموو: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَىٰ وَالتَّقَىٰ وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى»

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَىٰ وَالتَّقَىٰ وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى» واته: «خودایه، من داوای هیدایهت، وته قواداری، وداوین پاکي، وده وله مه ندیت لیده که م» [صحیح مسلم: 2721].

له وره وشته جوانانهی که ئیسلام فرهمانی پیگردووهریتیه له شهرم کردن (الحیاء)، پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- ده فرهمویت:

«الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ»

«الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ» واته: «شهرم کردن هیچ شتیک ناهینیت جگه له خیر» [صحیح البخاری: 6117]،
وپیغهمبری خودا- صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت:
«لِكُلِّ دِينٍ خُلُقٌ وَخُلُقُ الْإِسْلَامِ الْحَيَاءُ»

«لِكُلِّ دِينٍ خُلُقٌ وَخُلُقُ الْإِسْلَامِ الْحَيَاءُ» واته: «هه موو
ئه هلی - شوینکه وتووانی- ثاینیک رهوشتیکیان (رهوشتیکی
تایبه تیان) ههیه، ورهوشتی (تایبه تی) ئه هلی ئیسلام -
مسولمانان- بریتیه له شهرم کردن» [شعب الایمان/ البیهقی:
2619/6].

وله و ئاکاره جوانانهی ئاینی ئیسلام فهرمانی پیده کات؛ بریتیه
له ئازایه تی، له ئه نه سه وه -رهزای خوای لیبت- ده لیت:

«كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ وَأَشْجَعَ النَّاسِ
وَأَجْوَدَ النَّاسِ وَلَقَدْ فَرَعَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ سَبَقَهُمْ عَلَى فَرَسٍ»

«كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ وَأَشْجَعَ
النَّاسِ وَأَجْوَدَ النَّاسِ وَلَقَدْ فَرَعَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبَقَهُمْ عَلَى فَرَسٍ» واته: «پیغهمبر- صلی
الله علیه وسلم- باشتین وئازترین و به خشنده ترین مرووف
بوو له نیو خه لکید، و جاریکیان خه لکی مه دینه تووشی ترس
بوون به لام پیغهمبر- صلی الله علیه وسلم- پیشیان کهوت
به سواری ئه سپیکه وه (بو ئه وهی دلنیا یان بکاته وه

ونه ترسن)» [صحيح البخاري: 2820]. پیغه مبهري خودا -
 صلى الله عليه وسلم- په نای به خودا ده گرت له ترسنوکی،
 بویه ده یفه رموو:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ»

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ» واته: «خودايه، من په نات
 پیده گرم له ترسنوکی» [صحيح البخاري: 6374].

له وره وشته جوانانه ی که ئیسلام فه رمانی پیگردووه بریتیه له
 به خشین و سه خاوه ت وړیزلینان (خزمه تکردن)، خوی گه وره
 ده فه رمویت:

{مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ
 سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ ۗ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ
 يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ }

{مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ
 سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ ۗ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ ۗ
 وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ} واته: {وینه ی (خیری) نه وانه ی که مالی
 خوین ده به خشن له رپی خوادا وه ک دهنکه (توویک) وایه
 (روابیت) وحه وت گوئی گرتبیت له هه ر گولیکدا سه د دانه ی
 تیدا بیت وخوا له مه ش زیاتری ده کات بو هه رکه سیک که
 خوی بیه ویت وه خوا خاوه ن به هره ی فراوانی زانایه
 (ناگاداره)} [البقرة: 261]. و به خشنده یی ره وشتی پیغه مبه ر -

صلی الله علیه وسلم- بوو، له ټیښه باسه وه -رډزای خویان
لیبیت- ده لیت:

«كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ وَكَانَ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَلْقَاهُ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ حَتَّى يَنْسَلِخَ يَغْرُضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقُرْآنَ فَإِذَا لَقِيَهُ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ أَجْوَدَ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ»

«كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ وَكَانَ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَلْقَاهُ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ حَتَّى يَنْسَلِخَ يَغْرُضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقُرْآنَ فَإِذَا لَقِيَهُ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ أَجْوَدَ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ» واته: «پیغه مبهري خودا- صلی الله علیه وسلم- به خشنده ترین و سه خیرترین کهس بوو له نیو خه لکیدا، وله مانگی رهمه زانیشدا به خشنده تر بوو زیاتر له هه موو کاته کانی تر، کاتیکی جبریل- علیه السلام- ده هات بو لای، جبریل هه موو شه ویکی مانگی رهمه زان فیږی قورثانی پیروزی ده کرد و پیډاچوونه وهی بو ده کرد، بویه پیغه مبهري خودایش- صلی الله علیه وسلم- سه خیرتر بوو له خیرکردندا زیاتر له خیرایی شنه بای نیردراو» [صحیح البخاری: 1902].

له وکرده وه چاکنه ی که ټایني ئیسلام فه رمانی پیډه کات: یارمه تیدانی خاوه ن پیو یستی ه کان و یارمه تیدانی کهسانی

لیقه و ماو و تیرکردنی برسیه کان و چاکبوون به رامبه ر دراوسی
و گه یاندنی په یوهندی خزمایه تی ونه رم و نیانی به رامبه ر
ناژه له کان.

فَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: «تُطْعِمُ الطَّعَامَ
وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ»

له عبداللهی کوری عه مرو -رہزای خویان لیبت- ده لیت:
«پیاویک پرساری له پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- کرد:
چی کرده و هیه ک له ئیسلامدا باشتین و چاکترینه؟ -صلی الله
علیه وسلم- فهرمووی: «خواردن ببه خشیت و سه لام
بکه یت له ههرمسولمانیک بیناسیت یان نه یناسیت».
[صحیح البخاری: 12]. و پیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه
وسلم- ده فهرمویت:

«بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَوَجَدَ بِئْرًا فَنَزَلَ
فِيهَا فَشَرِبَ ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ
فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبُ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلُ الَّذِي كَانَ بَلَغَ
بِي فَنَزَلَ الْبِئْرَ فَمَلَأَ خُفَّهُ ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ فَسَقَى الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ
فَعَفَرَ لَهُ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنَّ لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْرًا؟ فَقَالَ:
«نَعَمْ فِي كُلِّ دَآبَّةٍ رَطْبَةٌ أَجْرٌ»

«بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَوَجَدَ بِئْرًا
فَنَزَلَ فِيهَا فَشَرِبَ ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ
الْعَطَشِ فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبُ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلُ

الَّذِي كَانَ بَلَغَ بِي فَتَزَلَ الْبُئْرَ فَمَلَأَ خُفَّهُ ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ فَسَقَى
 الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنَّ لَنَا فِي
 الْبَهَائِمِ أَجْرًا؟ فَقَالَ: «نَعَمْ فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ» واته:
 «پیاویک به ریځایه کدا دهرؤیشت وزور تینووی بوو، ویریکی
 دوزیه وه ودابه زی وئاوی لی خوارده وه وپاشان دهرچوو
 و(بینی) سه گیک زما نی دهرهیناوه له تینویتیډا له خوئی
 خاکه که دهخوات، پیاوه که ووتی: ئەم سه گه تینوویه تی وه کو
 چوون من تینووم بوو، بویه دابه زی بو نیو بیره که وخوفه که ی
 (پیلاره که ی) پر کرد (له ئاو) وبه ده می گرتی (هه تا هاته
 سه ره وه)، ودای به سه گه که، وبویه خوای گه وه سوپاسی
 پیاوه که ی کرد به هو ی ئەم کرده وه یه وله تاوانه کانی خو ش
 بوو»، ووتیان: ئە ی پیغه مبه ری خودا ئایان پاداشتمان بو
 دهنووسریت به هو ی چاکه کردن به رامبه ر ئاژه له کان؟ نه ویش
 -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «به ئی، (چاکه کردن)
 به رامبه ره هه موو بوونه وه ریک پاداشتی له سه ره» [صحیح بن
 حبان: 544]. وپیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم-
 ده فهرمویت:

«السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ
 الْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمَ النَّهَارَ»

«السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ
 الْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمَ النَّهَارَ» واته: «ئهو که سه ی
 پیداو یستی هه کانی بیوه ژن وهه ژار جیبه جیده کات وه کو که سی
 مواهید و تیکو شه ر وایه له پیناو خوای گه وه یان وه کو ئهو

کهسه وایه له شه ودا (بهردهوام) شه ونوێژ ده کات و له رۆژدا
 (بهردهوام) به رۆژوو ده بێت». [صحیح البخاری: 5353]،
 وئاینی ئیسلام پێداگیری ده کات له سهر مافی خزم و کهسه
 نزیکه کان و که یاندنی په یوهندی خزمایه تی واجبه، خوی
 گه وه ده فه رمویت:

{النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۖ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ ۖ
 وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ
 الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا ۚ
 كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا }

{النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۖ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ ۖ وَأُولُو
 الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
 وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي
 الْكِتَابِ مَسْطُورًا } واته: {پێغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- له
 خودی بپرواداران بۆ خویان له پێشتره خێزانه کانیشی دایکی
 باوه ردارانن و ئه وانه ی (به ره چه له ک - نه سه ب-) خزمی
 یه کترن (ئه گهر موسلمان بن) له قورئانی خوا بۆ یه کتری له
 پێشترن (میرات له یه کتر به رن) له ئیمانداران و کوچه ران (که
 خزم نین) مه گهر خوتان چاکه یه ک (به خشین یان وه سیئتیک)
 بۆ دۆست و خوشه ویستانتان بکه ن ئه و بپاریه له قورئان (یان
 له لوح المحفوظ دا) نووسراوه { [الأحزاب: 6]}. وه ره شه
 وئاگاداری داوه سه باره ت به پچراندنی په یوهندی خزمایه تی

وله گه‌ل خرابه‌کاری نانه‌وه له‌سه‌ر زه‌ویدا باسی کردووه،
خوای گه‌وره ده‌فه‌رموئیت:

{فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا
أَرْحَامَكُمْ} (22) أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى
أَبْصَارَهُمْ} (23)

{فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا
أَرْحَامَكُمْ} (22) جا ئایا ئیوه به‌ته‌مان (ئه‌ی ناپاکان) ئه‌گه‌ر
پشت هه‌لبکه‌ن (له‌ ئیسلام و جهاد) له‌ زه‌ویدا ئازاوه و خرابه
به‌ریابکه‌ن وه هه‌رچی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تیه بی‌چرئین (22)

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ} (23) ئا
ئه‌وانه ئه‌و که‌سانه‌ن که‌ خوا نه‌فره‌تی لی‌کردوون وه که‌ری
کردوون و چاویانی کو‌یر کردووه (23) { [محمد: 22-23].

وپی‌غه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت: «لَا
يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَحِمٍ» واته: «ئه‌و که‌سه‌ی په‌یوه‌ندی
خزمایه‌تی بی‌چرئینیت ناچیته به‌هه‌شته‌وه». [صحیح مسلم:
2556]. وئه‌و خزمانه‌ی که‌ واجبه په‌یوه‌ندی هه‌بیت
له‌گه‌لیان و سه‌ردانیان بکریت: دایک و باوک، برا، خوشک،
دایره، باپیره، مام، خال، پور (میمک).

وئاینی ئیسلام گرنگی ده‌دات به‌ مافی دراوسی ئه‌گه‌رچیش کافر
بی‌ت، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموئیت:

{وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَلًا فُخُورًا}

{وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَلًا فُخُورًا} واته: {بهس خوا بهرستن، و هیچ شتیک مه کهن به هاوبه شی ههروه ها له گه ل دایک و باوکتاندا چاک بن و له گه ل خزم و نزیکان و هه تیوان و هه ژاران و هاوسی خزم و هاوسی بیگانه یا دوور و هاوړی هه میشه یی یا هاوړی سه فهر و ریوار و ئه وانیه ی بوون به مولکتان (چاک بن له گه لیاندا) به راستی خوا خو شی ناویت ئه و که سه ی که خو به زلزان و شانازیکار بیت} [النساء: 36].

وپیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت:

{مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُّهُ}

{مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُّهُ} واته: (جبریل بهرده وام وهسیهت وئاموژگاری ده کردم سه بارهت دراوسی هه تا گومانم وابوو که ده بیته میراتگریش). [صحیح ابی داود: 5152].

33- وئاینی نیسلام شته پاکه‌کانی حه‌لال کردوو له خواردن و خواردنه‌وه‌کان و فهرمانی کردوو به پاکژکردنه‌وه‌ی دل و لاشه و مال، و هاوسه‌رگیری حه‌لال‌کردوو، و به‌هه‌مان شیوه فهرمانی به پیغه‌مبه‌ران کردوو -علیهم السلام-، بویه نه‌وان ته‌نها فهرمانی شتی پاک به خه‌لکی ده‌که‌ن.

وئاینی نیسلام خواردن و خواردنه‌وه پاکه‌کانی حه‌لال کردوو، پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا الطَّيِّبَ وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ قَالَ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ} وَقَالَ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ} الْآيَةَ قَالَ: ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَبِّ يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَغَدْيٌ بِالْحَرَامِ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟!»

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا الطَّيِّبَ وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ قَالَ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ} وَقَالَ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ} الْآيَةَ قَالَ: ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَبِّ يَا رَبِّ

وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَغُذْيَ بِالْحَرَامِ
فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟!» واته: «ئەى خەلكىنە، خەى گەورە
پاك و پېرۆز (دوورە لە كەموكورتى) و هەيچ شتىك قبول ناكات
مەگەر پاك نەبێت، و فەرمانى كردووە بە ئىمانداران هەرە كە
چۆن فەرمانى كردووە بە پىغەمبەرانىش، بۆيە خەى گەورە
فەرموويەتى: {يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا،
إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ} [المؤمنون: 51]، ئەى نێردراوانى خەى
لە خۆراكى پاك و (خەلال) بخۆن و كردهوى چاك
بكەن، چونكە بەراستى من بەوى ئىو دەيكەن زانام
(ئاگادارم)، {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنَ طَيِّبَاتِ
مَا رَزَقْنَاكُمْ} [البقرة: 172]، واتە: {ئەى ئەو كەسانەى كە
بەرواتان هەتاو بەخۆن لەو خواردەمەنىە پاكەنى كردوو مانە بە
پۆزىتان و سوپاسى خەى بەكەن ئەگەر ئىو هەر ئەو
دەپەرستن، پاشان پىغەمبەر ﷺ باسى پىاوێكى كە قەزى
گە و تىكچوو بە سەرىە كە و جەلە كەى خۆ و تۆزاو،
ودەستى بەرز دەكاتەو بەرەو ئاسمان، (ودەلێت): ئەى
پەرەردگار (يارب)، ئەى پەرەردگار (يارب)، و خواردنە كەى
خەرامە، و خواردنەو كەى خەرامە، و جەلە كەى بە پارە خەرام
كەپويەتى و لە بەرىدايە، و خواردنى خەرامى پێدراو، چۆن
وەلامى ئەو جۆرە كە سە دەدرێتەو؟». [صحيح مسلم:
1015]. و خەى گەورە دەفەرمويت:

{قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ ۚ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ}

{قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ ۚ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ} واته: {بلىٰ كىٰ رازاندن وه وجوانى و (نازونيعمه ته) خواييه كانى حه رام كردووه كه خودا بو به نده كانى دروستى كردووه هه روه ها روى و خوراكه پاك وخوشه كان (كى حه رامى كردوون) پييان بلىٰ: ئه وانه بو بروادارانه له ژيانى دونيادا (بيباوه رانيش له په ناي ئه واندان به شدارى ده كه ن)، به لام له روى دواييدا تايبه ته به برواداران بهم شيويه ثايه ته كانمان باس ده كه ين وروونى ده كه ينه وه بو گهل وكومه نيك كه ده زانن وتيده گهن} [الأعراف:32].

ونائينى ئيسلام شته پاكه كانى حه لال كردووه له خواردن وخواردنه و كان وفه رمانى كردووه به پاكز كړنه وهى دل ولاشه ومال، وهاوسه رگيرى حه لال كردووه، و به هه مان شيوه فهرمانى به پيغه مبه ران كردووه -عليهم السلام-، بويه ئه وان ته نها فهرمانى شتى پاك به خه لكى ده كه ن، خواى گه وره ده فهرمويت:

{وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللّٰهِ هُمْ يَكْفُرُونَ}

{وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللّٰهِ هُمْ يَكْفُرُونَ} واته: {وخودا له ره گهزی خوتان هاوسه ری بو به دی هیئان وله ژن وهاوسه ره کانتان کوپ ونه وهی بو فه راهم هیئان و رزق و پروزی پاک وخوشی پیداون دهی ئایا ئه وان هه ر به ناهه ق و به تال باوه ر دینن وبه چاکه ونیعمه ته کانی خودایش بیباوه ر وسپله ن} [النحل: 72].
وخوای گه وره ده فه رموئیت:

{ وَثِيَابَكَ فَطَهَّرْ (4) وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ (5) }

{ وَثِيَابَكَ فَطَهَّرْ (4) وه پو شاکت به پاک رابگره (4) }

وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ (5) به رده وام به له وازهینان له بت په رستی و گونا هه کان (5) { [المدثر: 4-5]. وپیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده فه رموئیت:

{ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ. قَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنَةً قَالَ: إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكِبَرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ }

{ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ. قَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنَةً قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكَبِيرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَعَمَّطُ النَّاسِ) واته: («هه رکه سیک هینده ی کیشی گه ردیله ک خو به گه وره زانین له ناو دلیدا هه بیته ناچیتته به هه شته وه»، پیاویک ووتی: که سیک هه ز ده کات جله که ی ریکوپیک بیته، ونه عله که ی ریکوپیک بیته؟ -صلی الله علیه وسلم- فه رمووی: «خوای گه وره جوانه، وجوانیشی خوشده ویت، خو به گه وره زانین: بریتیه له ره تدانه وهی هه ق و به که مزانی نی خه لکی -به چاوی سووک سه یرکردنی خه لکی-» [صحیح مسلم: 91].

34- وئاینی ئیسلام نهو تاوانانه ی حهرا مکرد که به بنچینه ی حهرا مکر او ده کان داده نریت وه کو: شیرک وهاو به شدانان بو خودا وکوفر و بیباوهری، وبت په رستی، و قسه کردن به ناوی خودا وه به بی زانست، وکوشتنی منداله کان، وکوشتنی نهو نه فسانه ی که کوشتنیان حهرا مکر او وه، وخرایه کاری نانه وه له سه ر زه ویدا، وتاوان وخرایه ناشکرا ونهینیه کان وزینا کردن ونیربازی، ومامه لکردن به ریا (سوو)، وخواردنی گوشتی ناژه لای مرداره وه بوو (جگه له ناژه لانی نیو ده ریا وکوله)، وخواردنی گوشتی نهو ناژه لای بو -له بهر- بته کان وگوره کان سه ربر او وه، و خواردنی گوشتی به راز، وهه موو شته پیس

و بۆگنه‌كان، و خوار دنى مالى هه‌تيوه‌كان به‌نا هه‌ق،
 و فيل كردن له‌ ته‌رازوو و كيشان، و پچ‌راندنى
 په‌يوه‌ندى خزمه‌يه‌تى، و پيغه‌مبه‌ران - عليهم‌السلام -
 كۆك و يه‌ك ده‌نگن سه‌باره‌ت به‌ حه‌رام كردنى نه‌م
 تاوانانه‌.

و ئايى ئيسلام نه‌و تاوانانه‌ى حه‌رام كرد كه به‌ بنچينه‌ى
 حه‌رامكراوه‌كان داده‌نریت و هه‌كو: شيرك و هاوبه‌شدانان بۆ
 خودا و كوفر و ييباوه‌رى، و بت په‌رستى، و قسه‌كردن به‌ناوى
 خوداوه به‌ بى‌ زانست، و كوشتنى مندا له‌كان، خواى گه‌وره
 ده‌فه‌رمویت:

{ قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
 وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِمَّنْ إِمْلَقَ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ
 وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطُنٌ وَلَا تَقْتُلُوا
 النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكَمْ وَصَلَكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ
 وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ
 وَأَوْفُوا بِالْعَيْلِ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلِفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا
 قُلْتُمْ فَأَعْدِلُوا وَلَا كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكَمْ وَصَلَكُمْ
 بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ }

{ قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
 وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِمَّنْ إِمْلَقَ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ }

وَأَيَّاهُمْ وَلَا تَقْرُبُوا أَلْفَوْحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا
 أَنْفُسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصْنُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ
 تَعْقِلُونَ (151) بلی وهرن با بیخوینمه وه (بوتان) ئه وهی
 پهروه ردگارتان (حهرام) و یاساگی کردووه له سه رتان
 (فه رمانیداو ه که و) هیچ شتیک نه که ن به هاوبهش بوی و
 له گه ل باوک و دایکدا ئاکار چاک و رهفتار جوان بن و
 مناله کانتان مه کوژن له بهر هه ژاری و نه بوونی ئیمه رۆزی
 ئیوه و ئه وانیش ددهین ونزیکی گونا ه و کرده وه به ده کان
 مه که ونه وه ئه وهی به ئاشکرا ده کریت له و (خراپانه) و
 ئه وهش به په نهان وئو که سه مه کوژن که خوا کوشتنی
 حه رام کردووه مه گهر هه ق بیت (و بکوژریتته وه له تۆله دا)
 خوا ئه مانه ی به ئیوه پاسپاردووه بو ئه وهی تیبگن (و ژیری
 خوتان به کار بهینن) (151)

وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ
 وَأَوْفُوا بِالْكَيلِ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا
 قُلْتُمْ فَأَعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصْنُكُمْ
 بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (152) و نزیکی مالی هه تیوان مه که ونه وه
 مه گهر به و شیوهی که جوانتر و چاکتر بیت (بو ئه وان) تا بالغ
 ده بیت و ده گاته هیزی خوی و پیوانه و کیشانه بی زیاد و که م
 ئه نجام بدهن به دادگه ری داوای هیچ ئه رک و فه رمانیک
 له که س ناکهین مه گهر به ئه ندازه ی توانای خوی نه بیت

و کاتیک (بۆ شایه تیدان و شتی تر) قسه تان کرد دادوهر و راست بن با (له دژی) خزمی نزیکي خوشتان بیت و به لێن و پهیمانی خوا به چاکي ببه نه سهر خوا ئه و شتانه ی به ئیوه راسپاردوو به بۆ ئه وه ی بیر بکه نه وه (152) { [الأنعام: 151-152]}. و خوای گه وه ده فه رمویت:

{ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ }

{ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ } واته: {بلی بیگومان پهروه ردگارم ته نه ئه و کرده وانه ی حه رامکردوو به که زور به د و خراپن ئه وانه ی که ئاشکران و ئه وانه ش که نهین و گونا ه و ده ست درێژی به ناهه قی (حه رامکردوو)، و (حه رامی کردوو) شتی بکه نه ها و به ش بۆ خوا که به لگه ی بۆ نه هاتوو، و (حه رامی کردوو) که به ناوی خوا وه شتانی ک بلین که نایزانن} [الأعراف: 33].

و ئاینی ئیسلام کوشتنی ئه و که سانه ی حه رامکردوو به که کوشتنیان حه رام و نه ی کراوه له شه ریه تدا، خوای گه وه ده فه رمویت:

{ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيَّهِ سُلْطٰنًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا }

{ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيَّهِ سُلْطٰنًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا } واته: {وہ کہہ سیک کہ کوڑن کہ خوا کوشتنی حہرام کردوہ وہ گہر بہ (ہوہ کی) راست و رہوا نہ بیت (وہ کہ نہ گہر ہاتو کہ سیک کوشتبوو، یان لہ ٹاین پاشگہز ببوہ وہ، یان شووی کردبوو یان ژنی ہی نابوو وزینایان کرد) جا ہہر کہہ سیک بہ ناہق و ستہم لیکراوی کوڑا نہ وہ دہ سہ لاتمان داوہ بہ خاوہ نہ کہی (بہ سہر بکوڑہ کہدا) جا با خاوہ نہ کہی زیادہ پوپی نہ کات لہ تؤلہ سہ ندنہ وہدا (نہ گہر عہ فوو ی کرد پاش نہ وہ نہ چیت تؤلہ ی لی بسہ نیتہ وہ، وہ نہ گہر کوشتیہ وہ بہ جوانترین شیوہ بیکوڑیتہ وہ و رازی بیت بہ بریاری خوا ہہر چوٹیک بیت) چونکہ بہ راستی نہو (خاوہ نہ) یارمہ تیدراوہ { [الإسراء: 33]۔ } وخوا ی گہورہ دہ فہ رمویت:

{ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا }
{ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا }

واته: {وہ کہسانیکن کہ له گهل خوادا ناپه رستن هیچ په رستراوینکی ترو ناکوژن هیچ که سیک که خوا کوشتنی ئه وی یاساغ و (حه رام) کردووه مه گهر به هه ق و په وا نه بیت وه زینا وداوین پیسی ناکهن وه ههر که سیک ئه و تاوانانه بکات (که باسکران) سزاکهی وهرده گریت} [الفرقان:68].

وئاینی ئیسلام نانه وهی ئاژاوه وپشیوهی وخرابه کاری (فه سادی) له سهر زه ویدا هه رام کردووه، خوی گه وره ده فه رمویت:

{وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا}
 {وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا} واته: {خرابه کاری مه کهن (مه نینه وه) له سهر زه ویدا پاش ئه وهی که خوا چاکی کردووه} [الأعراف:56].

وقال الله تعالى مخبراً عن النبي شعيب عليه السلام أن قال لقومه: {يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ ۖ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ}

خوی گه وره سه بارهت به گفتوگوی شوعه یب - علیه السلام- له گهل قه ومه کهی له قورئانی پیرۆزدا ده فه رمویت: که شوعه یب - علیه السلام- فه رموویه تی:

{ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۚ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۚ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخُسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ } واته: { نهی گه له کهم به ته نها خودا به رستن هیچ به رستراویکتان نییه بیجگه له نهو؛ بیگومان له لایه ن به روه ردگارتانه وه به لگه وموعجیزه یه کی پروون وئاشکراتان بو هاتوو که واته له پیوانه وکیشانه تان دا رپک وراست بن وله شتومه کی خه لکی کهم مه که نه وه (به دزی) وله زه ویدا خراپه کاری مه نینه وه (مه کهن) له پاش چاکردنی نه وه ی باسکرا چاکتره بوتان نه گهر ئیوه ئیماندارن } [الأعراف: 85].

وئاینی ئیسلام سحر کردنی به هه موو شیوه یه ک له شیوه کان هه رامکردوو، خوی گه وره ده فه رمویت:

{ وَالَّذِي مَا فِي يَمِينِكَ تَلَقَّفَ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سِحْرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى }

{ وَالَّذِي مَا فِي يَمِينِكَ تَلَقَّفَ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سِحْرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى } واته: { نه وه ی له ده ستی راستدایه (که گوچانه که ته) فرپی بده هه رچی (جادوو) نه وان کردوو یانه قوتی ده دات (هه لی ده لوشیت) بیگومان نه وه ی نه وانه کردوو یانه ته نها فروفیللی جادووگه ره جادووگه ریش سه رکه وتوو نابیت له هه ر کوئوه هاتبیت

(هه‌رچی بکات) [طه:69]. وپیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت:

«اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: الشِّرْكُ بِاللَّهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ»

«اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: الشِّرْكُ بِاللَّهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ» واته: «خوتان بپارێزن له چه‌وت تاوانه وێران‌که‌ر و له‌ناوبه‌ره‌که، ووتیا: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا، ئه‌وانه‌ چین؟ فه‌رمووی: شیرک وهاوبه‌شدانان بو‌ خوا‌ی گه‌وره، و‌سی‌حر‌کردن، و‌کوشتنی نه‌فسیک که خوا‌ی گه‌وره‌ه‌رامی کردووه‌ ب‌کوژریت مه‌گه‌ر به‌هه‌ق و‌ما‌فی‌خو‌ی نه‌بی‌ت، و‌خو‌اردنی‌ری‌با (سوو)، خو‌اردنی‌مالی‌یه‌تیم، و‌پاک‌کردن له‌پو‌ژی‌جیهاددا (پشت‌کردنه‌گو‌ره‌پانی‌جه‌نگ و‌پاک‌کردن)، و‌تو‌مه‌تی‌زینا‌هه‌لو‌اسین‌دژی‌ئافره‌ته‌ئیمانداره‌داوین‌پاکه‌بی‌ئا‌گا‌کان*». * (بی‌ئا‌گا‌کان: تاوانی‌بو‌ه‌تان‌کردن‌دژی‌پیاوه‌ئیمانداره‌داوین‌پاکه‌کانیش‌ده‌گریت‌ه‌وه، و‌له‌وه‌یه‌هو‌کاری‌ئه‌وه‌بی‌ت‌لی‌ره‌دا‌پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- با‌سی‌پیاوی‌نه‌کردووه‌چون‌که‌به‌زو‌ری‌بو‌ه‌تانی‌داوین‌پیی‌ده‌دریت‌ه‌پال‌ئافره‌تان) [صحیح البخاری: 6857]،

وئاینی ئیسلام تاوان و خراپه کارییه نهیئی و ئاشکراکانی
 حه رامکردوو هه کو زینا و نیژیازی و پیشووتر له سه ره تایی ته
 برگیه یه دا ئه و ئایه تانه باسکرا که به لگه ن له سه ر حه رامبوونی
 ته م کاره قیزه وه نانه، وه ره وه ها ئاینی ئیسلام ریبا ی (سووی)
 حه رامکردوو هه، خوای گه وه ده فه رمویتی:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ
 مُؤْمِنِينَ (278) فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
 ۖ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ
 }{(279)}

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ
 مُؤْمِنِينَ (278) ئە ه ی ئە وه که سانه ی برواتان هیناوه (به خودا)
 له خودا بترسن و واز بهینن له پاشماوه ی ریبا (سوو) ئە گه ر
 ئیوه بروادارن (278)}

فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ
 رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ (279) واته: ئە مجا
 ئە گه ر ده ستتان لییه نه گرت که واته بزانی و ئاگدار بن
 جهنگ له گه ل خودا و پیغه مبه ره که ی راده گه یه نن و ئە گه ر
 په شیمان بوونه وه ئە وا ته نها سه رمایه کانتان بو ئیوه یه نه
 سته م بکه ن (له خه لکی) ونه سته متان لیده کریت (279){
 [البقرة: 278-279]. خوای گه وه ره هه ره شه ی جهنگی
 نه کردوو هه به رامبه ر تاوانه کانی تر هینده ی هه ره شه کردن

بهرامبهر نهو کهسهی مامهله به رپیا (سوو) هوه دهکات؛ چونکه مامهله کردن به رپیا هوکاری تیاچوونی دینداری و ولاته کان وپاره وسامان ونه فسه کانه.

وئاینی ئیسلام خواردنهوهی گوشتی نازلهی مردارهوه بوو و خواردنهوهی خوین، و خواردنی گوشتی بهراز وئهو گوشتانهی حهرامکردووه که بو بته کان سهرپر دراو؛ له گهل هه ندیک گوشتی تر که له م ئایه ته پیروزه دا باسکراوه، خوی گه وره ده فره مویت:

{حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ۚ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ }

{حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ۚ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ } واته: {له سه رتان یاساغ کراوه -قه دهغه کراوه- (گوشتی) مردارهوه بوو و خوین و گوشتی بهراز و نهو نازلهی له کاتی سهر بریندا ناوی جگه له خوی له سه ر هینرا بیت و نازلهی خنکاو (و خنکینراو) و نهوهی که لی درابیت تا گیانی ده رچووبیت و نهوهی له بهرزی که وتبیتته خوارهوه و مرد بیت و قوچ لیدراو (که بهو قوچ لیدانه مردبیت) و نهوهی دپنده لی

خواردبیت بیجگه له ئه وهی (پیش مردن) سه رتان بری بیت
 ههروهه (ياساغ کراوه له سه رتان) ئه و ئاژه لهی له سه ر نیب*
 یان له و شوینانه دا سه بریابیت که هانا وهوار ده بن بو جگه
 له خودا* (نیب: چه ند به ردیک بوون له ده وری که عبه
 به پیرۆز سه یر ده کران و له لایاندا ئاژه لیان سه ر ده بری) و
 داواکردنی به ش به خت (و نیاز گرتنه وه) به تیروپشک (که
 هه موو جوړه یانیب و فریدانی زار و فالگرتنه وه و قاوه گرتنه وه
 و بورجه کان و هاوشیوهی ئه مانه ده گریتنه وه) (ئه نجامدانی)
 ئه مانه هه مووی له فه رمان ده رچوون و تاوانه { [المائدة:3].

وئاینی ئیسلام خواردنه وهی مه ی (سه رخۆشکه ره کان)
 وهه موو شته پیس و بوگه نه کانی چه رامکردووه، خوای گه وره
 ده فه رمویت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ
 وَالْأَزْلَامُ رَجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ
 (90) إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ
 فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ ۖ
 فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ (91)}

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ
 رَجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (90) ئه ی
 ئه وانه ی برواتان هیناوه بیگومان مه ی (سه رخۆشکه ره کان)
 و قوما و ئه و به ردانه ی که کراون به بت و ئه و پارچه دارانه ی

(که به کارده هیئرین بۆ دیاریکردنی بهش و چاره نووس) ئه وانه
پیسن و له کرده وهی شهیتانن که واته دوورکه ونه وه لی بۆ
ئه وهی رزگارتان بیت (90)

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقَعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ
وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ ۖ فَهَلْ أَنْتُمْ
مُنْتَهُونَ (91) بیگومان شهیتان هه ر ئه وهی دهویتی که
دوژمنایه تی و کینه و رق بخاته نیوانتانه وه به هو ی مه ی
(سه رخۆشکه ره کان) و قوماره وه وه ریگرتان بکات له یادی
خودا و له نوێژ کردن دهی ئایا ئیوه وازده هیئن (له و خراپانه)؟
(91) {المائدة: 90-91}. وپیشتر پروونکرایه وه له برگه ی
ژماره (31) که خوای گه وه باسی ئه وه ده کات له سیفاته کانی
پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- له ته وراتدا ئه وه یه که شته
پیسه کانیان له سه ر حه رام وقه ده غه ده کات، خوای گه وه
ده فه رمویتی:

{ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا
عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ
وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ }
{ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا
عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ

عَنْهُمْ إِصْرُهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ} واته: {(ثُمَّ رَحِمَهُ تَهَى پەروەردگار) بۆ ئەوانەیه که شوین (پێغه مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم-) ده‌که‌ون که پێغه مبه‌ریکی نه‌خوێنده‌واره و (له‌لایه‌ن پەروەردگار هه‌وه‌ هاتوه‌) ئەو که سه‌ (پێغه مبه‌ریکه‌ ئەه‌لی کتیب سیفه‌ ته‌ کانی ده‌زانن و ده‌یناسن) چونکه‌ به‌ نووسراوی لایانه‌ له‌ ته‌ورات و ئینجیلدا که‌ فه‌رمانیان پێ ده‌کات به‌ چاکه‌ و ڕیگریان لێ ده‌کات له‌ خراپه‌ و شته‌ پاکه‌کانیان بۆ هه‌ڵاڵ ده‌کات و شته‌ پیسه‌کانیان لێ هه‌رام (قه‌ده‌غه‌) ده‌کات و باره‌ قورس و گرانه‌کان و ئەو کو‌ت و زنجیرانه‌ش که‌ به‌ سه‌ریان هه‌وه‌ بوون له‌ سه‌ریان لای ده‌بات} [الأعراف:157].

وئاینی ئیسلام خواردنی مالی هه‌تیو (یه‌تیمی) هه‌رام کردوه‌ - به‌نا هه‌ق-، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت:

{وَأْتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ ۖ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا}

{وَأْتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ ۖ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا} واته: {بیده‌نه‌وه‌ به‌ هه‌تیوان (دوای با‌لغ بونیان) ما‌ل و سامانیان وه‌ پیس (له‌ مالی خو‌تان) مه‌ گو‌رنه‌وه‌ به‌ پاک (له‌ مالی ئەوان) وه‌ ما‌له‌کانیان مه‌ خو‌ن له‌ گه‌ل ما‌له‌کانی خو‌تان بی‌گومان ئەو

خواردنه گوناھیکي گه ورهيه { [النساء:2]. وخواي گه وره دهفه رمويت:

{إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا ۖ وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا}

{إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا} واته: {بهراستی نه و که سانهی که مالی هه تیوه کان ده خوڼ به سته م و نار ه و به راستی نه وانه به س له سکی خوڼان ناگر ده خوڼ. وه له مه وپاش ده چنه ناگریکی به تین وه له لکیر ساوه وه} [النساء:10].

وئاینی ئیسلام فی لکردنی له کیشان وته رازوودا حه رامکردووه، خواي گه وره دهفه رمويت:

{وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ (1) الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ (2) وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ (3) أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ (4)}

{وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ (1) هاوار وتیاچوون بو ته رازوو بازان (1) الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ (2) نه وانهی که کاتیک پیوانه بکهن (بو خوڼان) له سه ر (مالی) خه لکی به ته واوی وه ریده گرن (2)

وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ (3) به لام کاتیک بوڼان پیوانه یان کیشانه بکهن که میان پیده دهن (3)

أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ (4) ثَايَا ئهوانه نازانن كه بئگومان زیندوو ده کرینه وه؟! (4) { [المطففين: 1-4].

وئاینی ئیسلام پچراندنی په یوهندی خزمایه تی حه راکردوو و وپیشتر باسی ئه مه کرا له برگه ی ژماره (31) وئهو ئایه ت وفه رموودانه ش باسکرا له سهر ئه م بابه ته، وپیغه مبه ران - علیهم السلام- هه موویان کوکن له سهر حه راکردنی ئه م قه ده غه کراوانه.

35- ئاینی ئیسلام به شیوه یه کی گشتی نه هی له هه موو ره وشتیکی خراب وناشیرین ده کات وه کو درو و فیل وسته م وخیانه ت و(پیلانگیری شه ر و خراپه) ودزی وسته م وده ستریز ی وهه موو ره وشتیک چه وت وپیس وبوگهنی تر.

ئاینی ئیسلام به شیوه یه کی گشتی نه هی له ره وشته خراب وناشیرینه کان ده کات، خوی گه وره ده فه رموئیت:

{ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ }

{ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ } واته: {روو له خه لك وهرمه گیره وبه فیزه وه مه رو به سهر زه ویدا چونکه به راستی خوا هیچ

خۆبه زلزان وشانازیکه ریکی خوشناوێت [لقمان: 18].
 پیغه مبه‌ری - صلی الله علیه وسلم - ده‌فه‌رمویت:

« إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَاسِنُكُمْ
 أَخْلَاقًا وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 الثَّرَثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفِيهِقُونَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ عَلِمْنَا
 الثَّرَثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ فَمَا الْمُتَفِيهِقُونَ قَالَ الْمُتَكَبِّرُونَ »

« إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ ، وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا ، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ الثَّرَثَارُونَ ، وَالْمُتَشَدِّقُونَ ، وَالْمُتَفِيهِقُونَ ، قَالُوا : قَدْ
 عَلِمْنَا الثَّرَثَارُونَ وَ الْمُتَشَدِّقُونَ ، فَمَا الْمُتَفِيهِقُونَ ؟ قَالَ :
 الْمُتَكَبِّرُونَ » واته: «ئهو كه سه‌ی له لای من خۆشه‌ویستره
 وله دانیشتی من نزیكتره له رۆژی قیامه‌تدا - له به‌هه‌شتدا -؛
 ئهو كه سه‌تانه كه جوانترین ره‌وشتی هه‌یه، وئهو‌هی زیاتر رقم
 لیه‌تی وله دانیشتی من دوورتر ده‌بی‌ت له رۆژی قیامه‌تدا
 (ئهم جو‌ره كه سانه‌ن): [سه‌رساره‌كان] ئه‌وانه‌ی زۆر قسه
 ده‌كه‌ن - به‌ بی سوود-، و [موت‌ه‌شه‌دیقه‌كان] ئه‌وانه‌ی قسه
 فراوان و قوول ده‌كه‌ن به‌ ناهه‌ق (بو‌گالته‌ كردن به‌ خه‌لكی)،
 و [موت‌ه‌فه‌یقیه‌كان] ووتیان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا
 [سه‌رساره‌كان] و [موت‌ه‌شه‌دیقه‌كانمان] زانی، ئه‌ی
 [موت‌ه‌فه‌یقیه‌كان] كین؟ - صلی الله علیه وسلم - فه‌رمووی:
 «ئه‌وانه‌ی خۆبه‌گه‌وره‌زانن». [السلسلة الصحيحة: 791].

ئیسلام نه‌ی ده‌كات له‌ درۆكردن، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت:

{ إِنْ أَلَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ }

{ إِنْ أَلَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ } واته: { بیگومان خوا
رینمونی که سیک ناکات که زیدهرؤ و دروزن بیت }
[غافر: 28]. وپیغمبهری خودا - صلی الله علیه وسلم -
دهفه رمویت:

«وَأَيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ
يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى
يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا»

«وَأَيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ
يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى
يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا» واته: «وئاگاداری درؤ کردن بن،
چونکه درؤ کردن رینیشاندهره بهرهو خراپه کاری،
وخراپه کاری رینیشاندهره بهرهو دوزهخ، وکه سیک دروزنه
وبه ردهوام بهدوای درؤدا ده گهریت؛ ههتا لای خوای گهوره
به دروزن له قه لهم ده درپت». [صحیح مسلم: 2607].

وپیغمبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت:
«آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ
خَانَ»

«آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا
أُؤْتِمِنَ خَانَ» واته: «نیشانه کانی که سی مونافیق (دوو پرو)
سیانن: ئه گهر قسه بکات؛ درؤ دهکات، وئه گهر پهیمان
بدات؛ پهیمانه که ده شکینیت، وئه گهر سپاردهیه کی

(ئه‌مانه‌تییکی) پی بسپێردرێت؛ خیانه‌ت له پاراستنی سپارده‌که ده‌کات». [صحیح البخاری: 6095].

ئاینی ئیسلام نه‌هی له غه‌ش و فیلکردن ده‌کات

وجاء في الحديث أن رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى صُبْرَةٍ طَعَامٍ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهَا فَنَالَتْ أَصَابِعُهُ بَلَلًا فَقَالَ: «مَا هَذَا يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ؟» قَالَ أَصَابَتْهُ السَّمَاءُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: أَفَلَا جَعَلْتَهُ فَوْقَ الطَّعَامِ كَيْ يَرَاهُ النَّاسُ مَنْ عَشَّ فَلَيْسَ مِنِّي»

وله فهرمووده‌یه کدا هاتوو: «أن رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى صُبْرَةٍ طَعَامٍ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهَا فَنَالَتْ أَصَابِعُهُ بَلَلًا فَقَالَ: «مَا هَذَا يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ؟» قَالَ أَصَابَتْهُ السَّمَاءُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: أَفَلَا جَعَلْتَهُ فَوْقَ الطَّعَامِ كَيْ يَرَاهُ النَّاسُ مَنْ عَشَّ فَلَيْسَ مِنِّي» واته: «پێغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- به له لای هه‌ندی‌ک خۆراکی دانراودا تێپه‌ر بوو و ده‌ستی خسته‌ نیو خۆراکه‌که وه و ده‌ستی ته‌ری به‌رکه‌وت، و فهرمووی: «ئه‌مه‌ چیه‌ ئه‌ی خاوه‌نی خۆراکه‌ که -فرۆشیاری خۆراکه‌ که-؟» ووتی: ئه‌مه‌ باران لێی داوه‌ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا، فهرمووی: «ئه‌ی بۆچی نایکه‌یته‌ سه‌ره‌وه‌ی خۆراکه‌ که بۆ ئه‌وه‌ی خه‌لکی بیبینیت، ئه‌وه‌ی فیل -غه‌ش- بکات له من نییه‌» [صحیح مسلم: 102].

ئاینی ئیسلام نه‌هی له ناپاکی و خیانه‌تکاری و فیلکردن ده‌کات، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا
أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ }

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ } واته: {ئهی ئه و که سانه ی باوه رتآن هیئاوه
ناپاکی مه کهن له گه لّ خودا و پیغه مبهردا -صلی الله علیه
وسلم- و ناپاکی مه کهن له سپارده کانی ناو خوتان له کاتی کدا
که ئیوه دهزانن (ناپاکیه)} [الأنفال:27]. وههروه ها خوی
گه وره دهفه رموئیت:

{ الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ }
{ الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ } واته:
{ئه وانه ی که په یمانی خودا ده به نه سهر و به ئین ناشکینن
وهه لی ناوه شیئنه وه} [الرعد:20]. وئه گهر سوپاکان
ده ریچو و نایه بۆ جیهاد کردن؛ پیغه مبه ر -صلی الله علیه
وسلم- پییانی دهفه رموو:

«اغْرُوا وَلَا تَغْلُوا وَلَا تَغْدِرُوا وَلَا تَمْتَلُوا وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا»
«اغْرُوا وَلَا تَغْلُوا وَلَا تَغْدِرُوا وَلَا تَمْتَلُوا وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا» واته:
«غهزا (هه لمه تی رزگاری کردن) ئه نجامبدن، ودزی مه کهن
له دهسکه وه ته کانی جهنگ، وخیانته مه کهن، ولا شه ی
مردووه کان مه شیوینن، ومنداله کان مه کوژن» [صحیح
مسلم: 1731]. وپیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم-
دهفه رموئیت:

«أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا أُوتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ»

«أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا أُوتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ» واته: «ههركه سیك ئەم چوار سیفه تهی تیدا بیت ئەوا مونافیقیکی (دوو روویه کی) تهواوه، و ههركه سیك یه کیك لهم سیفه تانهی تیدا بیت ئەوا سیفاتیقی مونافیقیتی تیدا یه ههتاوه کو وازی لیده هیئیت -واز لهم سیفه ته ناشیرینه ده هیئیت-: (سیفه ته کان): ئە گهر سپاردهی (ئەمانه تی) پێ بسپێردریت خیانه تی لیده کات، و ئە گهر قسه بکات درۆ ده کات، و ئە گهر په یمان بدات ده شکینیت و خیانه ت ده کات، و ئە گهر تووشی گفتوگو و ناکۆکی ببیت ئەوا له راستی لاده دات -سته م له بهرام بهر ده کات-» [صحیح البخاری: 34]،

ثانی ئیسلام نه هی ده کات له هه سوودی (ئیره یی)، خوی گه وه ده فره مویت:

{أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۖ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا} {أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۖ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا} واته: {يَانِ

ئېرەي (حەسوودی) دەبەن بە خەلکی؟ لەسەر ئەوەی خوا
پێی بەخشیوون (کە پیڤەمبەرئێتیە) لە فەزڵ و بەهرەى خوێ
ئەو بەیگومان داومانە بە ئەوەی ئیبراھیم کتیب و
پیڤەمبەرئێتی هەرەها پیمان بەخشین دەسەلاتیکى گەورە
[النساء: 54]. وخواى گەورە دەفەرمویت:

{وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَّارًا
حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ۖ فَاعْفُوا
وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ}

{وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَّارًا
حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ۖ فَاعْفُوا
وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ}
واتە: {زۆر لە خاوەن کتیبەکان (گاوڕ و جوله که کان) ئاواتە
خوازان که ئێوہ بیباوەڕ بن، دواى باوەڕ هینانتان لەبەر
حەسوودیەک کە لە دەرونیانەوہیە (ئەمەش) دواى ئەوەی
کە راستیەکیان بۆ ڕوون بووئەوہ بەلام ئێوہ لیان خوش
بن و چاو پۆشیان لی بکەن تا خوا فەرمانی خوێ دەنیریت
بیگومان خوا بە دەسەلاتە بەسەر هەموو شتیکدا
[البقرة: 109]. وپیڤەمبەری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم-
دەفەرمویت:

«دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ: الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِقَةُ لَا أَقُولُ تَخْلُقُ الشَّعَرَ وَلَكِنْ تَخْلُقُ الدِّينَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أُنبِئُكُمْ بِمَا يُنْبِئُ ذَلِكَ لَكُمْ؟ أَفْسُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»

«دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ: الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِقَةُ لَا أَقُولُ تَخْلُقُ الشَّعَرَ وَلَكِنْ تَخْلُقُ الدِّينَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أُنبِئُكُمْ بِمَا يُنْبِئُ ذَلِكَ لَكُمْ؟ أَفْسُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ» واته: «دهرد ونه خوښی نومته کانی پیښووتر بهر بهر خوی ده خشینیت بهر و لاتان: حه سوودی ورق لیبون - کینه یی- ثمه تاشینه ره نالیم موو ده تاشیت به لکو دینداری ده تاشیت - نایه یلایت-، سویند به نه و زاته ی نه فسی من به دهسته ناچنه به هه شته وه هه تاوه کو ئیمان (باوهر) نه هیمن و ئیمان ناهین هه تاوه کو یه کترتان خوش نهویت، ئایا شتیکتان پی بلیم که ثمه ده هیئیته دی وجیگری ده کات؟ سه لامکردن له نیوانتاندا بلاو بکه نه وه» [سنن الترمذی: 2510].

ثانی ئیسلام نه ی ده کات له پیلانی شهر و خراب، خوی گه وره ده فهرمویت:

{وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا ۖ وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ}

{وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا ۖ وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ} واته: {بهو شیوهیه له

هه موو شارئکدا گه وره ترینی تاوانباریمان کرد (به دهسه لاتدار) بوئه وهی پیلان و فیل بکهن لهو شارانه دا وه فیل و پیلان ناکه ن (له کهس) بیجگه له خوین به لام ئه وان ههستی پی ناکه ن} [الأنعام: 123]. وخوای گه وره باسی ئه وه ده کات که جوله که کان هه وئیندا بوئه وهی مه سیح (عیسا) - علیه السلام- بکوژن و پیلانیان بوئی گیرا؛ به لام خوای گه وره پیلانی بوئه وان دانا، خوای گه وره روونی کرده وه که پیلانی شهر و خراپه ته نها بو پیلاندا ریژه ره که ده گه ریته وه، خوای گه وره ده فه رموئیت:

{ فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ ۚ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ (52) رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ (53) وَمَكْرُوهًا وَمَكْرَ اللَّهُ ۚ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ (54) إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنِي مَتَوْفِيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ (55) }

{ فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ ۚ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ (52) ئه مجا کاتیک که عیسا ههستی کرد به بیباوه ری گه له که ی ووتی: کئ له گه ل مندا دینی خوا سه رده خات

هاوه لانی (حه واریه کانی) ووتیان ئیمه سه رخه ری ئایی
خوداین بر ومان به خوا هیناوه و تو ئه ی عیسا شاهید به که
ئیمه گوپرایه ل و ملکه چی ئه وین (52)

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أُنزِلَتْ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ
(53) ئه ی پهروه ردگارمان ئیمه باوه رمان هینا به وه ی که
ناردووته ته خواره وه, وه شوینکه وته ی پیغه مبه ری توین؛
خوایه ناومان بنووسه (بمانزمیره) له گه ل بر وادارانی (یه ک
خوا په رست) دا (53)

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ (54) (جوله که کان)
پیلانیان گیرا (بو کوشتنی عیسا) خوداش له به رانبه ردا پیلانی
لی گیران وه خواش چاکترین پیلان گیره (له به رانبه ر پیلان
گیراندا بو پووچه لکردنه وه ی فرو فیله کانیان) (54)

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ارْقُطْ فَمَا أَتَى فِي الْغَيْبَةِ لَمَّا كَانَتْ فِي الْأَنفُسِ
الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ
الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ
(55) (بهینه ره وه یادت) کاتی که خوا فه رمووی ئه ی عیسا من
تو دهبه مه وه و به رزت ده که مه وه بو لای خوُم وه پاک
که ره وه ی توُم له (هاوده می) ئه وانیه که بیباوه ر بوون وه
په پره وانی (راسته قینه ی) تو به رز ده که مه وه به سه ر
بیروایاندا هه تا رۆژی دواپی پاشان گه رانه وه تان بو لای منه
ئه مجا بریار ده ده م له نیوانتاندا له و شتانه ی که تیایاندا

جیاواز وناکوکن (55) { [آل عمران: 52-55]. وخوای گه‌وره
 باسی ئه‌وه ده‌کات که قه‌ومی پی‌غه‌مبه‌ر س‌ال‌ح -علیه السلام-
 پیلانیان بوی دانا و ویستیان بیکوژن به‌لام خوای گه‌وره
 پیلانی بۆ ئه‌وان دانا و له‌ناویانی برد وه‌ه‌موو قه‌ومه‌که
 تیا‌چوون، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللّٰهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا
 مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ (49) وَمَكْرُؤًا مَّكْرًا وَمَكْرًا
 مَّكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (50) فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ
 إِنَّا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ (51) }

{قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللّٰهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا
 مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ (49) ووتیان (به یه‌کتری) سو‌یند
 بخو‌ن به‌خوا‌که به‌شه‌ودا هی‌رش ده‌که‌ینه سه‌ر مال و خیزانی
 (س‌ال‌ح و هه‌موویان له‌ناو ده‌به‌ین) له‌پاشان ده‌لی‌ین به‌
 که‌سو‌کاری (س‌ال‌ح) ئی‌مه‌ئا‌گامان له‌کوشتن و تیا‌چوونی
 خیزانی ئه‌و نی‌یه و بی‌گومان راستیش ده‌که‌ین (49)

وَمَكْرُؤًا مَّكْرًا وَمَكْرًا مَّكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (50) ئه‌وان پیلانی
 نه‌خشه‌یان دارشت به‌پیلاندانیکی خراپ (بۆ کوشتنی س‌ال‌ح)
 ئی‌مه‌ش (له‌به‌رامبه‌ر پیلانی ئه‌واندا) پیلانمان گیرا (بۆ له‌ناو
 بردنیان) به‌پیلانگیرانیکی به‌هیز له‌کاتی‌کدا ئه‌وان هه‌ستیان
 نه‌ده‌کرد (50)

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مُكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ
(51) ئەمجا سەرئىج بده سەرەنجامى پىلانى ئەوان چى لىهات
چۆن ئىيمە ئەوان وقەومە كەيانمان هەموو پىكەوہ لەناو برد
(51) {النمل: 49-51}.

ئايى ئىسلام نەھى دەكات لە دزى كردن، پىغەمبەرى خودا
-صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرموئە:

«لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يُسْرِقُ حِينَ يُسْرِقُ
وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرِبُ حِينَ يَشْرِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَالتَّوْبَةُ
مَعْرُوضَةٌ بَعْدُ»

«لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يُسْرِقُ حِينَ يُسْرِقُ
وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرِبُ حِينَ يَشْرِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَالتَّوْبَةُ
مَعْرُوضَةٌ بَعْدُ»واتە: «زىناكەر كاتىك زىنا دەكات ئىماندار
نىيە، و دز كاتىك دزى دەكات ئىماندار نىيە، ومەى خۆر -
ئارەق خۆر- ئىماندار نىيە لە كاتى مەى -سەرخۆشكەر-
خواردنەوہ، بەلام لە پاشاندا -لە پاش ئەم تاوانانە- دەرفەت
هەيە بۆ تەوبە كردن» [صحيح البخاري: 6810].

ئايى ئىسلام نەھى دەكات لە سەتمەكردن، خواى گەورە
دەفەرموئە:

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ
عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ }

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُم لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ}-واته:
 {به‌راستی خوا فەرمان ده‌دات به دادگه‌ری و به چاکه و به
 به‌خشین به خزم و خویش وه (خوا) ریگری ده‌کات له داوین
 پیسی و خراپه و ده‌ستدریژی ئاموژگاریتان ده‌کات بو ئه‌وه‌ی
 په‌ند وه‌رگرن و بیربکه‌نه‌وه‌} [النحل:90]. وپیغه‌مبه‌ری خودا
 -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت:

«إِنَّ اللَّهَ أَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ وَلَا
 يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ»

«إِنَّ اللَّهَ أَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ وَلَا
 يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ» واته: «خوای گه‌وره وه‌ی بو ناردووم
 به‌وه‌ی که ساده بن (-متواضع- بن) بو ئه‌وه‌ی هیچ که‌سیک
 سته‌م له که‌سیکی تر نه‌کات وه‌یچ که‌سیک شانازی به‌سه‌ر
 که‌سیکی تره‌وه نه‌کات». [صحیح ابی داود: 4895].
 ئاینی ئیسلام نه‌هی ده‌کات له سته‌مکردن، خوای گه‌وره
 ده‌فه‌رموئیت:

{وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ}

{وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ} واته: {بێگومان خوا سته‌مکارانی
 خوش ناوئیت} [آل عمران:57]. وه‌ه‌روه‌ها خوای گه‌وره
 ده‌فه‌رموئیت:

{إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ}

{إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ} واته: {به‌راستی سته‌مکاران پرزگاریان نابیت} {الأنعام: 21}. وهه‌روه‌ها خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا}

{وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا} واته: {وه‌ ئاماده‌ی کردووه‌ بو‌ سته‌مکاران سزای سه‌خت} {الإنسان: 31}. وپیغه‌مبه‌ری

خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت:

«ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَالصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ تُحْمَلُ عَلَى الْغَمَامِ وَتُفْتَحُ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاوَاتِ وَيَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: وَعِزَّتِي لِأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ»

«ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَالصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ تُحْمَلُ عَلَى الْغَمَامِ وَتُفْتَحُ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاوَاتِ وَيَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: وَعِزَّتِي لِأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ» واته: «سی چین نزاکنیاں ر‌ه‌ت نا‌کریته‌وه‌: پيشه‌وايه‌ کی (ده‌سه‌لات‌داري‌کی) دادپه‌وه‌ر، وک‌ه‌سی ر‌وژوو‌گر ه‌ه‌تاوه‌کو ر‌وژوو‌ه‌ک‌ه‌ی ده‌شکينيت، ونزای سته‌ملیک‌راو که نزاک‌ه‌ی له‌سه‌ر ه‌ه‌وره‌کان ه‌ه‌نده‌گيريت وده‌رگا‌کی ئاسما‌نی بو‌ ده‌کريته‌وه‌ وپه‌روه‌ردگاری به‌رز وشکو‌دار ده‌فه‌رمویت: سویند به‌ عيزه‌ت وشکو‌داريم سه‌رت ده‌خ‌ه‌م نه‌گ‌ه‌ر پاش ماوه‌يه‌کيش بیت». [أخرجه مسلم: (2749)، والترمذی: (2526)، وأحمد: (8043)]. وکاتیک پیغه‌مبه‌ر -صلی الله

عليه وسلم- مو‌عازی نارد بو‌يه‌مه‌ن، پي‌ی فه‌رمو:

«وَأَتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ»

«وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمُظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ»
 واته: « وئاگاداری نزاى ستهملیکراو به چونکه له نیوان ئه و
 وخوادا هیچ په ردهیه ک نییه». [صحیح البخاری: 1496]،
 وپیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت:
 «أَلَا مَنْ ظَلَمَ مُعَاهِدًا أَوْ انْتَقَصَهُ أَوْ كَلَّفَهُ فَوْقَ طَاقَتِهِ أَوْ أَخَذَ مِنْهُ
 شَيْئًا بِغَيْرِ طِيبِ نَفْسٍ فَأَنَا حَجِيجُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

«أَلَا مَنْ ظَلَمَ مُعَاهِدًا أَوْ انْتَقَصَهُ أَوْ كَلَّفَهُ فَوْقَ طَاقَتِهِ أَوْ أَخَذَ
 مِنْهُ شَيْئًا بِغَيْرِ طِيبِ نَفْسٍ فَأَنَا حَجِيجُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» واته:
 «هه رکه سیک ستهم له په یمانیدراویک -موعا هیدیک-
 بکات یان مافی بخوات یان ئه رکیک بخاته سه ری که له
 توانایدا نه بیت یان شتیکی لی ببات به بی ئه وهی خو ی رازی
 بیت؛ ئه واه من رووبه پرووی ئه و که سه ده وه سته مه وه له روژی
 قیامه تدا» [سنن أبی داود: 3052]. ئاینی ئیسلام نه هی
 ده کات له هه موو ره و شتیکی ناشیرین و پیس و خراب
 وه ره وه ها نه هی ده کات له هه موو مامه له یه کی سته مکارانه.

36- ئاینی ئیسلام نه هی ده کات له و مامه له

داراییانه ی که ریا (سو)، یان غه ره ره -مه ترسیه
 یان قومار او ییه، یان نه زانیی سهره نجامه یان پاره
 یان کاته-، یان سته م، یان فیلیان تیدایه، یان هوکاره

بۆ تووشبوون به زیان وکاره ساتی گشتی بۆ سه‌ر کۆمه‌لگا وگهل و تاکه‌کان.

ئاینی ئیسلام نه‌هی ده‌کات له‌و مامه‌له‌ داراییانه‌ی که رپیا (سوو) یان زیان یان سته‌م یان فیل یان هۆکاره بۆ تووشبوون به زیان وکاره ساتی گشتی بۆ سه‌ر کۆمه‌لگا وگهل و تاکه‌کان. وپیشتر ئه‌و ئایه‌ت و فهرموودانه باسکرا که رپیا و سته‌م و فیلکردن - غه‌ش - و خراپه‌کانی نانه‌وه له‌سه‌ر زه‌ویدا حه‌رام ده‌که‌ن، خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا}

{وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا} واته: {وکه‌سانیک که ئازاری پیاوان و ئافره‌تانی ئیماندار ده‌ده‌ن به بی ئه‌وه‌ی هیچ تاوانیکیان کردبیت ئه‌وه به‌پراستی ئه‌وانه بوه‌تان و تاوانیکی ئاشکریان گرتۆته ئه‌ستۆ} [الأحزاب: 58]. و خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۚ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ}

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۚ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ} واته: {هه‌رکه‌ستیک کاری چاکه بکات (قازانجه‌که‌ی)

بۆ خۆیەتی ھەر کەس شیش خراپە بکات (زیانە کەى) بۆ خۆیەتی
وپەر وەر دگارت ستەم لە بەندەکانى ناکات} [فصلت: 46]

وجاء في السنة: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى أَنْ
لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ»

وله سونه تدا هاتووہ: «پێغەمبەرى خودا - صلى الله عليه وسلم - بپيار وحوكمى داوه له سەر ئەوہى: « لَا ضَرَرَ وَلَا
ضِرَارَ » واتە: «زیان بە خۆتان و بە یە کتر مەگە یەنن، جا بە
ئەنقەست یان بە بێ ئەنقەست بێت». [سنن أبي داود]،
وپێغەمبەرى خودا - صلى الله عليه وسلم - دەفەر مویت:

« مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا، أَوْ لِيَسْكُتْ. وفي رواية: فَلْيُحْسِنْ إِلَى
جَارِهِ. »

(مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَسْكُتْ. وفي رواية: فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ)
واتە: (ئەوہى باوہرى بە خودا ورۆژى دواى ھەيە؛ ئەوا بارێز
لە دراوسێکەى بگرت، ئەوہى باوہرى بە خودا ورۆژى دواى
ھەيە؛ ئەوا بارێز لە میوانەکەى بگرت، ئەوہى باوہرى بە
خودا ورۆژى دواى ھەيە؛ ئەوا باقسەى خیر بکات یان
بێدەنگ بێت، ولە گێرانەوہیە کدا: -ئەوہى باوہرى بە خودا
ورۆژى دواى ھەيە-؛ ئەوا با چاکە کار بێت بەرامبەر

دراوسیکه‌ی). [صحیح مسلم: 47]. وپیغهمبه‌ری خودا -
صلی الله علیه وسلم- ده‌فهرمویت:

«عُذِّبَتْ امْرَأَةٌ فِي هِرَّةٍ سَجَنَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ فَدَخَلَتْ فِيهَا النَّارُ لَا
هِيَ أَطْعَمَتْهَا وَسَقَتْهَا إِذْ هِيَ حَبَسَتْهَا وَلَا هِيَ تَرَكَتْهَا تَأْكُلُ مِنْ
خَشَاشِ الْأَرْضِ»

«عُذِّبَتْ امْرَأَةٌ فِي هِرَّةٍ سَجَنَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ فَدَخَلَتْ فِيهَا النَّارُ
لَا هِيَ أَطْعَمَتْهَا وَسَقَتْهَا إِذْ هِيَ حَبَسَتْهَا وَلَا هِيَ تَرَكَتْهَا تَأْكُلُ مِنْ
خَشَاشِ الْأَرْضِ» واته: «ئافره‌تیک سزا درا وچووه دۆزه‌خه‌وه
به‌هوی پشیل‌یه‌که‌وه چونکه به‌ندی ده‌کرد هه‌تاوه‌کو
پشیل‌یه‌که‌مرد، نه‌خواردن و‌خواردنه‌وه‌ی پیدا ونه‌هیشتی بو
خوی له‌شتی سهر زه‌وی بخوات». [صحیح البخاری:
3482]، ئەمه‌ سزای که‌سیکه‌ که‌ ئازاری پشیل‌یه‌ک بدات؛
ئهی چی سه‌باره‌ت به‌ که‌سیک که‌ ببیته‌هوی ئازاردنی خه‌لکی
بی تاوان، ئیین عومه‌ر -ره‌زای خویان لیبت- ده‌لیت:
پیغهمبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- چووه سهر مینه‌ر وبه
ده‌نگیکی به‌رز قسه‌ی کرد، وفهرمووی:

(يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يُفِضْ الْإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ لَا تَوَدُّوا
الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُعَيِّرُوهُمْ وَلَا تُتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَوْرَةَ
أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ وَلَوْ
فِي جَوْفِ رَحْلِهِ قَالَ: وَنَظَرَ ابْنُ عُمَرَ يَوْمًا إِلَى الْبَيْتِ أَوْ إِلَى
الْكَعْبَةِ فَقَالَ: مَا أَعْظَمَكَ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكَ وَالْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةً
عِنْدَ اللَّهِ مِنْكَ)

«يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يُفِضِ الْإِيمَانَ إِلَى قَلْبِهِ لَا تُوْذُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُعَيِّرُوهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِي جَوْفِ رَحْلِهِ قَالَ: وَنَظَرَ ابْنُ عُمَرَ يَوْمًا إِلَى الْبَيْتِ أَوْ إِلَى الْكَعْبَةِ فَقَالَ: مَا أَعْظَمَكَ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكَ وَالْمُؤْمِنُ أَعْظَمَ حُرْمَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْكَ» واته: «ئهی ئهوانهی که به زمان مسولمان بوون وئیمان نهچوونه نیو دلتان؛ ئازاری مسولمانان مهدهن وجنیویان پیمهدهن وشوینی کهموکورتی وعهیبهکانیان مهکهون چونکه ئهوهی شوینهی عهیبه وکهموکورتی برای مسولمانی ئهوا خودا شوینی عهیبهی ئهو دهکهویت وئهوهیشی خودا شوینی عهیبهی بکهویت ئهوا ئابرووی دهبات ئهگهر له نیو مالهکهی خویشیدا بیت»، گپهرهوهی فهرموودهکه دهلّیت: رۆژیکیان ئیبن عومه ر سهیری کهعهی کرد و ووتی: «چهندیک مهزنی وچهندیک ورپزلیگیراویت بهلام ئیماندار ریژی له توگهورهتره له لای خودا» [أخرجه الترمذي: (2032)، وابن حبان: (5763)]. وپیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- دهفهرمویت:

(مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ)

(مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ

الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ) واته: (ئهوهی باوه‌ری به خودا وپوژی دواپی هه‌یه؛ ئه‌وا با ئازاری دراوسێکه‌ی نه‌دات، ئه‌وه‌ی باوه‌ری به خودا وپوژی دواپی هه‌یه؛ ئه‌وا با ریز له میوانه‌که‌ی بگریت، ئه‌وه‌ی باوه‌ری به خودا وپوژی دواپی هه‌یه؛ ئه‌وا با قسه‌ی خیر بکات یان بیده‌نگ بیت). [صحیح البخاری: 6018]

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: " هَلْ تَذُرُونَ مِنَ الْمُفْلِسِ؟ " قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ. قَالَ: " إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصِيَامٍ وَصَلَاةٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ عِرْضَ هَذَا وَقَدَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا فَيُقْعَدُ فَيُقْصَصُ هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يَقْضِيَ مَا عَلَيْهِ مِنَ الْخَطَايَا أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ)

«وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: " هَلْ تَذُرُونَ مِنَ الْمُفْلِسِ؟ " قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ. قَالَ: " إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصِيَامٍ وَصَلَاةٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ عِرْضَ هَذَا وَقَدَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا فَيُقْعَدُ فَيُقْصَصُ هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يَقْضِيَ مَا عَلَيْهِ مِنَ الْخَطَايَا أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ » واته: «له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خ‌وای لیبیت- که پی‌غه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «ئایا ده‌زانن که‌سی مایه‌پو‌وچ (موفلیس) کییه؟»، ووتیان: که‌سی

مايه پوچ له نيوانماندا ئه وهيه كه هيچ پاره ومولكېكي نيه. -
 صلى الله عليه وسلم- فهرمووى: «كه سى مايه پوچ
 (موفليس) ئه و كه س هيه له نيو ئومه ته كه م كه رۆزى قيامت
 ديت ونويز وپوژوو وزه كاتى ئه نجامداوه، به لام به ناههق:
 جوښى داوه، وتومه تى هه لواسيوه، وپارهى خه لكى خواردوو،
 وخوښى خه لكى پشتوو، وله خه لكى داوه، ئه وان هى سته مى
 لپيان كرده وه له چاكه كانى ده دريت پپيان. كاتيك چاكه
 نامينيت پيش ئه وهى داده پهره رى به ته واوى
 جيبه جيبكريت خراپه كانى ئه و سته مليكراوانه فرى ده دريته
 سه رى، پاشان فرى ده دريته نيو دوزه خ». [أخرجه مسلم:
 (2581)، والترمذى: (2418)، وأحمد: (8029)].

پيغه مبه رى خودا - صلى الله عليه وسلم- ده فهرمويت:

(كَانَ عَلَى الطَّرِيقِ عُصْنُ شَجَرَةٍ يُؤْذِي النَّاسَ فَأَمَاطَهَا رَجُلٌ
 فَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ)

(كَانَ عَلَى الطَّرِيقِ عُصْنُ شَجَرَةٍ يُؤْذِي النَّاسَ فَأَمَاطَهَا رَجُلٌ
 فَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ) واته: (له سه ر پيگاوبانيك لقه داريك هه بوو
 ئازارى خه لكى ده دات، پياويك ئه م لقه داره لابردي؛ به هووى
 ئه م كرده وهيه وه چوو نيو به هه شته وه)، لابردي لقه داريك
 هووكارى چوونه به هه شته؛ ئه ي چى سه بارت به و ئه و
 كه سه ي هووكارى هيدايه تدانى خه لكيه وناخوش
 وئازاره كانيان له سه ر لاده بات. وبه پيچه وان هه شه وه دانانى
 لقه داريك بو ئازاردانى خه لكى له وهيه هووكارى چوونه دوزه خ
 بيت؛ چ جاى ئه و كه سه ي خه ريكي بلاو كرده وهى كوفر

وتوانه بۆ ئەوەی خەڵکی بەرەو دۆزەخ ببات. [أخرجه البخاري: (652)، ومسلم: (1914)، وابن ماجه: (3682)، وأحمد: (10432)]

37- يەكێك لە ئامانجەكانی شەریعەتی ئیسلام
بریتێهە لە پاراستنی ئەقل و حەرامکردن
وقەدەغەکردنی ھەرشێك بێتە ھۆی تێكچوون
ونەمانی ئەقل و ھۆش و ھەموو مەھەلە خواردنەو
(خواردنەو ھەم ھەرخۆشکەرەکان)، ئیسلام ناینی
و ھەموو ڕۆشنکەرەو ھەم ڕێبازی ئەقل ناساندووە؛ بۆ
ئەو ھەم ھەم ڕۆف خۆدا بپەرستیت بە چاوپۆشی
وزانستەو، و شەریعەتی ئیسلام باسی ئەقل
و ھۆشی بە مەزن داناو و ھەبوونی ئەقل و ھۆشی
بە مەرج داناو بۆ واجب بوونی ئەرکە
شەریعیەکان (تەکلیفە شەریعیەکان)، و ئەقلی ئازاد
کرد لە کۆت و زنجیری خورافیات و بت پەرستی، لە
ناینی ئیسلامدا ھێچ نەینێ و ھۆکمی نەینێ
تایبەت بێت بە چینیکی دیاریکراو جیا لە چینیەکانی
تر، و ھەموو ھۆکمی و شەریعەت و یاساکانی ناینی
ئەقلی سەلامەت و تەندروست قبوڵی دەکات

ودانی پيدا دهنیټ، چونکه نه م حوكمانه نه وپه ړی دادپه روه ړی وحیكه مه تی تیدا په.

ثانی نیسلام هاتووه بو پاراستی نه قل وپرسی نه قل
ویرکړنه وه وتیگه یشتی بهرز وبلند کړده وه، خوی گه وه
ده فهرمویت:

{إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا }
{إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا }
واته: {به راستی گوی وچاو ودل هه موو نه وانه
(خاوه نه کانیان) بهرپرسیارن لیان} [الإسراء: 36]. بویه واجبه
له سهر مروف كه نه قلی بیاریزیت بویه ثانی نیسلام
سه رخوشکه ره کانی حه رامکردوه كه (مه ی وماده
هو شبهره کان وهه رشتیک ده گریته وه كه بیته هو ی
له ده ستدانی بیر وهوش)، وحه رامکردنی سه رخوشکه ره کان له
برگه ی ژماره (34) دا باسکرا وزور له ثایه ته کانی قورثانی پیروز
به م رستانه کوتای هاتووه:

{لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ}

{لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ} واته: {به لکو ژیریتان بخه نه کار
ویربکه نه وه} [البقرة: 242]. وخوی گه وه ده فهرمویت:

{وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُوَ ۖ وَلِلْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ
يَتَّقُونَ ۖ أَفَلَا تَعْقِلُونَ }

{ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ } واته: { وه ژيانى دونيا هيچ نبيه بيجگه گالته و سه رقالي نه بيت وه بيگومان مالى دوا روژ چاکتره بو نه وانهى خويان ده پاريزن و له خوا ده ترسن دهى ثايا بو ژير نابن } [الأنعام: 32]. وخواى گه وره ده فه رمويّت:

{ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ }

{ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ } واته: { به راستى ئيمه ناردومانه ته خواره وه قورئانيک به -زمانى- عه ره بى بو نه وهى ژير بن وليّ تيبگه ن } [يوسف: 2]. وخواى گه وره روونى کردووه ته وه که هيدايت وحيکهت ته نها نه وانهى ئاقل وژيرن سوودى ليده بين و ته نها نه وانه ن زيره ک وه وشمه نده کان، خواى گه وره ده فه رمويّت:

{ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۚ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ }

{ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۚ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ } واته: { ده يبه خشيت ژيرى وداناي به هه رکه سيک که بيه ويّت و هه رکه سيک ژيرى وداناي پيدير ايّت نه وا به راستى خير وچاکه يه کى زورى پي دراوه، زورينه په ند وه رناگرن ته نها خاوه ن ژيرى وه وشمه نده کان نه بيت } [البقرة: 269].

بوئیە ئاینی ئیسلام بوونی ئەقلی بە مەرج داناووە بۆ واجب
 بوونی ئەركە شەرعییەكان -تەكلیفە شەرعییەكان-،
 پێغەمبەری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرمویت:

«رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى
 يَحْتَلِمَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ»

«رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الصَّبِيِّ
 حَتَّى يَحْتَلِمَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ» واتە: «پێنوو سی
 تاوان نوسین لە سەر سی کۆمەڵ هەلگیراوە: کەسی خەوتوو
 هەتا بە خەبەر دەبیتهو، و مندال هەتا بالغ دەبێت، و کەسی
 شیت هەتا چاک دەبیتهو (ناقل دەبیتهو)». [أُخْرِجَهُ
 البخاري: (5269)، وأبو داود: (4402)، والترمذي: (1423)،
 والنسائي في السنن الكبرى: (7346)، وأحمد: (956)، وابن
 ماجه: (2042)]. و ئازادی کرد لە کۆت و زنجیری خورافیات
 و بت پەرستی، و سەبارەت بە حالی ئومەتانی پێشوو کە
 دەستیانگرت بە خورافیات و ڕەتدانەوێ ئەو هەقە لایەن
 خوداوە هاتبوو، خوای گەورە دەفەرمویت:

{وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ
 مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ}
 {وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا
 إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ} واتە:
 {هەروەها پێش تۆ هیچ پێغەمبەرێکمان نەناردوو لە هیچ
 شارێکدا مەگەر خوشگوزەرانیەکان (دەوڵەمەندەکان) ی

ووتویانه به‌راستی ئیمه باوو باپیرانی خو‌مان له‌سه‌ر ئاینێک
 بینوووه وه به‌راستی ئیمه له‌سه‌ر ئاینی ئه‌وان ده‌ڕۆین {
 [الزخرف:23]. خ‌وای گه‌وره سه‌باره‌ت به‌ گ‌فتوگ‌وی ئیبراهیم
 -علیه السلام- له‌گه‌ڵ قه‌ومه‌که‌ی له‌ قورئانی پ‌یرۆزدا
 ده‌فه‌رمو‌یت: که ئیبراهیم -علیه السلام- فه‌رموو‌یه‌تی:

{ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ (52) قَالُوا وَجَدْنَا
 آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ (53) }

{ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ (52) ئا ئه‌م په‌یکه‌ر
 و بتانه چ‌ین؟ که ئیوه ده‌یان په‌رستن (به لایانه‌وه
 ماونه‌ته‌وه)؟ (52)

قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ (53) -قه‌ومه‌که‌ی- ووتیان:
 باو‌باپ‌یرانمان بینوووه ئه‌مانه‌یان په‌رستوووه (53) {
 [الأنبياء:52-53]. وئاینی ئیسلام هات و فه‌رمانی به‌ خه‌ڵکی
 کرد که واز به‌ بت په‌رستی به‌ینن و ده‌ست هه‌ڵب‌گ‌رن له‌ و شته
 خ‌ورافیاتانه‌ی که له‌ باو‌باپ‌یرانه‌وه ماوه‌ته‌وه، و فه‌رمانی به‌وه
 کرد که ده‌ب‌یت م‌رو‌ف شو‌ینی ر‌ی‌بازی پ‌یغه‌مبه‌ران بکه‌و‌یت -
 علیهم الصلاة والسلام-.

وله ئاینی ئیسلامدا ه‌یچ نه‌ی‌نی وحوکم‌یک نییه که تاییه‌ت
 ب‌یت به‌ چ‌ین‌یک له‌ خه‌ڵکی جیا له‌ چ‌ینه‌کانی تر

سئل علي بن أبي طالب رضي الله عنه وهو ابن عم رسول الله
 صلى الله عليه وسلم وزوج ابنته: أَخَصَّكُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ؟ فَقَالَ: «مَا خَصَّنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ لَمْ يَعُمَّ بِهِ النَّاسَ كَافَّةً إِلَّا مَا كَانَ فِي قَرَابِ سَيْفِي هَذَا قَالَ: فَأَخْرَجَ صَحِيفَةً مَكْتُوبٌ فِيهَا: لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَرَقَ مَنَارَ الْأَرْضِ وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ لَعَنَ وَالِدَهُ وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ آوَى مُحْدِثًا»

عهلی کوری ئه‌بی تالیب - په‌زای خوای لیبیت - که کوری مامی پیغه‌مبه‌ره - صلی الله علیه وسلم - ومیردی فاتیمه‌ی کچی‌تی پرسیری لیکرا: ئایا پیغه‌مبه‌ره - صلی الله علیه وسلم - شتیکی تایبه‌تی به ئیوه وتوو (پیشانداده) که به خه‌لکی نه‌وتبیت (پیشان نه‌دابیت)؟ ئه‌ویش (عه‌لی) ووتی: «هیچ شتیکی به تایبه‌ت بو ئیمه نه‌وتوو (پیشان نه‌داوه) که به خه‌لکی تری نه‌وتبیت مه‌گهر ئه‌وه نه‌بیت که له کیلانی شمشیره‌که‌مدایه»، گیره‌ره‌وه‌که ده‌لئیت: «په‌ره‌یه‌کی ده‌ره‌ینا که تئیدا نووسرابوو: «نه‌فره‌تی خودا له‌و که‌سه‌ی ئاژهل سه‌رده‌بریت (قوربانی ده‌کات) له‌ پیناو که‌س وشتیکی جگه‌ له‌ خودا، ونه‌فره‌تی خودا له‌و که‌سه‌ی نیشانه‌کانی زه‌وی ده‌گوړیت (بو ئه‌وه‌ی خاکی که‌سیکی تر بو خوی ببات)، ونه‌فره‌تی خودا له‌و که‌سه‌ی نه‌فره‌ت له‌ دایک و‌باوکی ده‌کات، ونه‌فره‌تی خودا له‌و که‌سه‌ی که‌ پشتیوانی بیده‌چییه‌ک -یان تاوان‌باریک- ده‌دات» [صحیح مسلم: 1978]. وهه‌موو حوکم ویاسا وشه‌ریعه‌ته‌کانی ئاینی ئیسلام ئه‌قلی دروست وسه‌لامه‌ت پی‌ رازیه‌ وبه‌ لایه‌وه‌ په‌سه‌نده، وئهم حوکمانه‌ له‌ ئه‌وپه‌ری دانایی وحیکمه‌ت وداده‌په‌روه‌ریدان.

38- ئەگەر شوپىنكە وتووانى ئاينە پوچەلەكان درك
 نەكەن بەو دژيەكى وشتانەى كە لە ئاينە
 پوچەلەكەدا ھەيە كە ئەقلى سەلامەت رەتى
 دەكەتەو ە ئەوا پياوانى ئاينەكە شوپىنكە وتووان بەو ە
 ھەلدەخەلەتین كە ئاين لە سەرەو ەى ئەقلە و ئەقل
 بۆى نىيە لە ئاين تىبگات و دركى پىبكات، بەلام
 ئىسلام ئاينى وەكو رىگايەكى رۆشنا بۆ ئەقل داناو ە
 كە بەھۆيەو ە ئەقل رىگا و مەبەستى خۆى دەزانىت
 لەم ژيانەدا، و ئاينە پوچەلەكان دەيانەو یت مروف
 واز لە ئەقل بەھيىت و شوپىيان بکەو یت، و ئاينى
 ئىسلام دەيەو یت مروف ھۆشى بىتەو ە و ئەقلى
 بەكار بەھيىت بۆ ئەو ەى ھەقىقەت و راستىەكانى بۆ
 دەر بکەو یت بەو شىو ەيەى كە ھەيە.

ئەگەر شوپىنكە وتووانى ئاينە پوچەلەكان درك نەكەن بەو
 دژيەكى وشتانەى كە لە ئاينە پوچەلەكەدا ھەيە كە ئەقلى
 سەلامەت رەتى دەكەتەو ە ئەوا پياوانى ئاينەكە شوپىنكە وتووان
 بەو ە ھەلدەخەلەتین كە ئاين لە سەرەو ەى ئەقلە و ئەقل
 بۆى نىيە لە ئاين تىبگات و دركى پىبكات، بەلام ئىسلام ئاينى
 وەكو رىگايەكى رۆشنا بۆ ئەقل داناو ە كە بەھۆيەو ە ئەقل رىگا
 و مەبەستى خۆى دەزانىت لەم ژيانەدا، و ئاينە پوچەلەكان

ده یانه ویت مروّف واز له ئەقل بهینیت وشوینیان بکه ویت،
وئاینی ئیسلام دهیه ویت مروّف هوّشی بیته وه وئه قلی
به کار بهینیت بوّ ئه وهی هه قیقهت وراستیه کانی بوّ
ده ربکه ویت بهو شیوهیهی که ههیه، خوی گه وه
دهفه رمویت:

{ وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا ۚ مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا
الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ
عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ }

{ وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا ۚ مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا
الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ
عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ } واته: {هه ره بهو
شیوهیهی که ووتمان قورئانمان بوّ تو نارد به فه رمانی خو مان
که تو نه تده زانی کتیب وئیمان چیه به لام ئیمه ئه وه مان
کرده رووناکیه ک رینمونی هه ره که سیکی پی ده کهین که
بمانه ویت له بهنده کانمان وه به راستی تو (خه لک) رینمونی
ده کهیت بو رینگای راست} [الشوری: 52]. وه حی خودا به لگه
ونیشانیهی زوری تیدایه که رینمویی ئه قله سه لامه ته کان
ده کات بو هه ندیک هه قیقهت وراستی که ئەقل حه ز ده کات
بیزانیت و باوه ری پی بهینیت، خوی گه وه دهفه رمویت:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا
مُّبِينًا }

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا} واته: {ئەى خەلكىنە بەرەستى بۆتان ھات بەلگەى ئاشكرا لەپەرەردگار تانەو، و ناردمانە خوارەو بۆتان نور و پرووناكىە كى ئاشكرا (كە قورئانە)} [النساء: 174]. خواى گەرە -سبحانە و تعالى- دەيەوئىت مەووف لە نور و پەروەشپاى ھىدايەت و زانست و ھەقىقەتدا بژئىت، بەلام شەيتانەكان و تاغوتەكان دەيانەوئىت مەووف لە تاريكايى كوفر و نەفامى و گومرايى بژئىت، خواى گەرە دەفەرمەوئىت:

{اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ}

{اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ} واته: {خوا دۆست و پەشتیوانى ئەوانەى كە برەوادرە دەريان دەھيئەت لە تاريكستانى بىباوەرى و كوفرەو بەرەو باوەر (ئيمان) و پەينەمۆنى و ئەوانەى كە بىباوەرن (كافرن) شەيتان دۆستيانە دەريان دەھيئەت لە پرووناكى بىروباوەر (ئيمان) بەرەو تاريكستانى كوفر و گومرايى} [البقرة: 257].

39- نايى ئىسلام زانستى راست و دروست بە مەزن دادەنئىت و ھانى گەراى زانستى دەدات كە دوور بئىت لە ھەوا و ئارەزوو، و بانگەشە دەكات بۆ

تیروانین و بیرکردنه وه له دهروون و لاشه‌ی مرۆف
 و گه‌ردوون و بوونه‌وه ره‌كان و نه‌و شتانه‌ی له
 ده‌رو و پشتمان، و ده‌ره‌نجامه‌ راست و دروسته‌كانی
 زانست تووشی هیچ پێكدادانیك نابن له‌گه‌ڵ ئاینی
 ئیسلامدا.

ئاینی ئیسلام زانست و عیلمی راست و دروست به مه‌زن
 داده‌نیت، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۚ
 وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ }

{يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۚ وَاللَّهُ
 بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ} واته: {خودا پله و پابه‌ی ته‌و كه‌سانه به‌رز
 ده‌كاتوه له ئیوه كه‌ بر‌وایان هه‌ناوه وه ته‌وانه‌ی كه‌ زانستیان
 پێ به‌خسراوه به‌ چهند پله‌یه‌ك (پله‌یان به‌رز ده‌كاتوه) وه
 خوا شاره‌زایه به‌وه‌ی ده‌یه‌كه‌ن} [المجادلة:11]. و خوای
 گه‌وره شاهیدی دانی زانایانی له‌گه‌ڵ شاهیدی دانی خۆی
 و فریشته‌كان باس‌کردوه سه‌باره‌ت به‌ شاهیدی دان له‌سه‌ر
 مه‌زن‌ترین باب‌ه‌ت، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا
 بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ }

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ} لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ { واته: {خودا شاهیدی دهدات (واته رایده گه یه نیت وبه به لگه دهیچه سپینیت) که به راستی هیچ په رستراویکی به هق وراست نییه که شایه نی په رستن بیت جگه له ئه و زاته مه زنه نه بیت و فریشته کانیش شاهیدی ددهن (واته: دانیپیدا دهنن) و خاوهن زانسته کان (زانایان) یش شاهیدی ددهن (واته: باوهری چه سپاویان هه یه)، خودا هه میسه دادپه روه ری راگرتووه؛ هیچ په رستراویکی هق وراست نییه که شایه نی په رستن بیت جگه له ئه و خودا شکو دار ودانایه { [آل عمران: 18]. وئه میس پیگه ی زانایان پرونده کاته وه له ئاینی ئیسلامدا و خودا فه رمانی به پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- که داوای زیادکردنی زانستی بکات له خوای گه وره، خوای گه وره دهفه رمویت:

{وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا}

{وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا} واته: {وه بلی ئه ی په روه ردگارم زانست و زانیاریم زیاد بکه} [طه: 114]. وپیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت:

«مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أجنحتها رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَإِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ حَتَّى الْحَيَاتَانِ فِي الْمَاءِ وَإِنَّ

فَضَلَ الْعَالِمَ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ إِنَّ
الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا إِنَّمَا
وَرَثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِطِّ وَافِرٍ»

«مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى
الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَإِنَّ
طَالِبَ الْعِلْمِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ حَتَّى الْحَيَّاتَيْنِ
فِي الْمَاءِ وَإِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ
الْكَوَاكِبِ إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا
وَلَا دِرْهَمًا إِنَّمَا وَرَثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِطِّ وَافِرٍ» واته:

«ههركه سیك ریگایه ک بگریته بهر بو فیربوون وگه ران به
دوای زانستی شهرعیدا نهوا خوای گه وره ریگای چوونه
به ههشتی بو ئاسان دهکات، و فریشته کان بالیان راده خه ن بو
فیرخوازی زانستی شهرعی، و فیرخوازی زانستی شهرعی
هه موو نه وانه ی له ئاسمانه کان وزه ویدا داوای لیخو شبوونی
بو ده که ن ته نانه ت ماسیه کانی نیو ده ریاش، و فه زلی زانا
به سه ر نه و که سه ی زور په رستن نه نجامده دات (به باشی
شاره زای زانستی شهرعی نییه : عابیده) وه کو فه زلی مانگه
به سه ر هه موو نه سته رنه کانه وه، وزانایان میراتگری
پیغه مبه رانن، و پیغه مبه ران دینار و درهه میان له دوای خو یان
به جینه هیشتووه به لکو زانستیان به جیهیشتووه، بو یه
هه رکه سیک هه ولی به ده ستهینانی بدات نهوا به شیکی باشی
به ده ستهیناوه (بو له بهر کردن و کرده وه پیکردن و فیکردن)»

[أُخْرِجَهُ أَبُو دَاوُدَ: (3641)، وَالتِّرْمِذِيُّ: (2682)، وَابْنُ مَاجَهَ: (223) وَاللَّفْظُ لَهُ، وَاحْمَدُ: (21715)].

وئاینی ئیسلام هانی گه رانی زانستی دهدات که دور بیت له ههوا وئاره زوو، وبانگه شه دهکات بو تپروانین ویرکردنه وه له دهروون و لاشه ی مروؤف و گهر دوون و بوونه وهره کان وئهو شتانه ی له ده وروپشتمان، خوای گه وره ده فهرمویت:

{سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۖ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ}

{سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۖ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ} واته: له مه وودوا به لگه کانی خو منیان نیشان دده دین له ئاسوی دونیا (له بوونه وهردا) وله خودی خویندا هه تا بویان پروون بیت هه و بیگومان ئهم (قورئانه) راسته ئایا پهروه ردگارت بهس نییه که به راستی ئاگاداره به سهر هه موو شتیکدا [فصلت: 53]. و خوای گه وره ده فهرمویت:

{أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ}

{أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ} واته: {ئایا ئه وانه ناروانن؟ له و مولکه گه وره

وفراوانه‌ی له ئاسمانه‌کان وزه‌ویدا هه‌یه وله‌و شتانه‌ی خوای
گه‌وره دروستی کردوون وله‌وانه‌یه نزیک بوو بێته‌وه کۆتایی
(ژیان) یان ئینجا به‌چی قسه‌یه‌ک له پاش قورئان برۆا
ده‌هێنن {الأعراف:185}. وخوا‌ی گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ ۖ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَنَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا
أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ ۖ فَمَا كَانَ اللَّهُ
لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ}

{أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ ۖ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ} واته:{نايا ئهوان به سهر زهويدا نه گه راون بو ئه وهى ببين سهره نجامى ئه و (گه لانهى بيباوه ر بوون) له پيش ئه مان چۆن بووه كه زۆر به هيژتر بوون له ئه مان (له خه لى مه ككه) و زهويان كيلا (بو كشتوكال) و ئاوه دانيان كرده وه زياتر له مان ويڤه مبه رانيان بو هات به موعجيزه روونه كانه وه بويه خوا سته مى لى نه كرده وون (كه له ناوى برده وون) به لام خويان سته ميان له خويان كرد}

[الروم:9].

وئەنجامە زانستىيە راستە كان تووشى پېكدادان نابىت لە گەل
ئايىنى ئىسلامدا ولىزەدا باسى يەك نمونه دەكەين كە لە

قورئانی پیروژدا ورده کاریه بچو و که کانیشی باسکراوه پیش زیاتر له هه زار و چوار سه د سال که چی زانست له م سه دانه ی دواییدا درکی پیکردوو و زانیوویه تی و ورده کارییه کانی ئەم بابەتە ی دۆزیه وه؛ بۆیه ئە نجامه کانی زانست وه کو ئە وه یه که له قورئانی پیروژدا باسکراوه و ئەم بابەتەش بریتیه له چۆنیه تی دروستبوونی کۆریه له له سکی دایکیدا، خوای گه وره ده فەرمویت:

{ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ (12) ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ (13) ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (14) }

{ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ (12) سویند به خوا به راستی مروڤمان دروستکرد له خولاسه و پالڤته یه له قور (12)

ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ (13) له پاشان ئە ومان کرد به نوتڤه یه ک - دلۆپه مه نیه ک- له ئارامگایه کی پته و (مندالدانی دایک) دا (13)

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (14) دواتر نوتڤه که مان - دلۆپه مه نیه کانمان- کرد به خوینی مه یو ئەمجا خوینیه

مه‌یوه‌که‌شمان کرد به پارچه گوشتیک و ئه‌مجا پارچه
 گوشته‌که‌مان کرد به ئیسقان ئه‌مجا به گوشت (په‌یکه‌ره)
 ئیسکه‌که‌مان داپۆشی پاشان ئه‌ومان کرد به دروستکراویکی
 تر جا‌گه‌وره وپه‌روژه ئه‌و خوایه‌ی که چاکترینی به‌دییه‌نه‌رانه
 (14){ [المؤمنون:12-14].

40- وخوا‌ی‌گه‌وره‌ته‌نها‌کرده‌وه‌کان

(په‌رسته‌نه‌کان) له‌ئهو‌که‌سانه‌قبول‌ده‌کات‌که
 باوه‌ریان به‌خودا‌هیناوه‌وملکه‌چی‌فه‌رمانه‌کانی
 بوون و باوه‌ریان به‌په‌غه‌مبه‌ران‌هیناوه‌-‌عليهم
 السلام- وخوا‌ی‌گه‌وره‌ته‌نها‌ئهو‌کرده‌وانه
 (په‌رستنه‌) قبول‌ده‌کات‌که‌له‌شه‌ریعه‌تدا‌فه‌رمانی
 له‌سه‌ر داوه‌، بۆیه‌چۆن‌مرو‌ف‌کوفر و بیباوه‌ر
 ده‌بی‌ت به‌خوا‌ی‌گه‌وره‌وه‌یوا‌ی‌ئهو‌یه‌که‌پادا‌شتی
 بداته‌وه‌؟ وخوا‌ی‌گه‌وره‌ئیمان و باوه‌ری هیچ
 که‌سی‌ک قبول‌ناکات‌ئه‌گه‌ر باوه‌ری به‌هه‌موو
 په‌غه‌مبه‌ران‌نه‌بی‌ت -‌عليهم السلام- وده‌بی‌ت باوه‌ری
 به‌کو‌تا‌په‌غه‌مبه‌ریش بی‌ت که‌موحه‌مه‌ده‌-‌صلی‌الله
 علیه‌وسلم-.

وخوا‌ی‌گه‌وره‌ته‌نها‌کرده‌وه‌کان (په‌رسته‌نه‌کان) له‌ئهو‌که‌سانه
 قبول‌ده‌کات‌که‌باوه‌ریان به‌خودا‌هیناوه‌وملکه‌چی

فهرمانه کانی بوون و باوه‌ریان به پیغهمبه‌ران هیناوه -علیهم السلام-، خوی گه‌وره ده‌فهرمویت:

{مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَّدْحُورًا (18) وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا (19) }

{مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَّدْحُورًا (18) هه‌رکه‌سیک ته‌ن‌ها ژیا‌نی دونیا‌ی بویت (له‌م دونیا‌یه‌دا) زوو یی ده‌ده‌ین ئه‌وه‌ی بمانه‌ویت بو هه‌رکه‌سیک له‌ پاشان دوزه‌خمان بو سازداوه ده‌چیتته ناوی به‌ لومه‌کراوی و ده‌رکراوی له‌ میهره‌بانی خودا (18)}

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا (19) هه‌رکه‌سیکی‌ش مه‌به‌ستی روژی دوا‌یی بو‌بویت وه‌ هه‌ولی بو بدات به‌و جو‌ره‌ی شایسته‌یه و باوه‌رداریش بیت ئا ئه‌وانه‌ کرده‌وه و تیک‌وشانه‌که‌یان وه‌رگیراوه (لای په‌روه‌ردگاریان) (19) { [الإسراء: 18-19] . و‌خوی گه‌وره ده‌فهرمویت:

{ فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ }

{فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ} واته: {ئینجا هر که س (هه رچه ند) له کرده وه چاکه کان بکات (به و مه رچه ی) باوه پرداریش بیت ئه و (پاداشتی) کوششه که ی وون نابیت و به فیرۆ ناروات به راستی ئیمه بۆ (کرده وه کانی) ئه و نووسه رین} [الأنبياء: 94]. و خودا ته نها ئه و په رستنانه قبول ده کات که له شه ریه ته که یدا بریاری له سهر داوه، خوی گه و ره ده فه رمویت:

{فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا}

{فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا} واته: {ئینجا هه رکه سی که به ته مایه بگه ریته وه بۆ لای په روه ردگاری (له قیامه تدا) ئه و با کرده وه ی چاک بکات و که س نه کاته هاو به ش و شه ریکی په روه ردگار له په رستنیدا} [الكهف: 110]. خوی گه و ره روونی کردو وه ته وه که کرده وه به چاک دانانریت ئه گه ر له و کرده وانه نه بیت که به ئیمان و باوه ر به خودا و به دلسۆزی بۆ خودا ئه نجام دراوه وله شه ریه ته ی خودا بریاری له سهر دراوه و که سه که باوه ری به هه موو پیغه مبه ران هه بووه؛ به لام ئه گه ر کرده وه که یه کتیک له م مه رجانیه ی تیدا نه بیت ئه وا رته ده کریته وه و قبول ناکریت، خوی گه و ره ده فه رمویت:

{ وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا }
 { وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا } واته:
 { هاتین هه ر کرده وهیه کیان کرد بوو هه موویمان وه کو تۆزی
 پرش و بلاو لیکرد } [الفرقان: 23]. و خوای گه وره ده فهرمویت:
 { وَجُوهٌ يُّومِنُ خَاشِعَةً (2) عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ (3) تَصَلَّىٰ نَارًا
 حَامِيَةً (4) }

{ وَجُوهٌ يُّومِنُ خَاشِعَةً (2) زۆر ده موچاو - پروو - لهو رپۆژدها
 ترسناک و ریسوا وشه رمه زارن (2)

عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ (3) هه وڵده رپکی ره نجه رپۆن (3)
 تَصَلَّىٰ نَارًا حَامِيَةً (4) ده چنه نیو ئاگرپکی زۆر گهرمه وه (3)
 [الغاشية: 2-4]. ئەم پرووانه لهو رپۆژدها خه جالته
 وشه رمه زارن و ماندوون به هۆی زۆر کرده وه کردنه وه به لām
 کرده وه کانیا به پپی په یامی خودا نه بووه؛ بۆیه سه ره نجام
 ده چنه دۆزه خه وه، چونکه کرده وه کانیا به پپی ئەو
 شه ریه ته نه بوو که خودا دایه زاند، به لکو خودایان په رست
 به هه ندیک کرده وه ی هه له وشوینکه وتووی سه رانی گومرایی
 بوون ئەوانه ی که ئاینی پوچه لیا بۆیان داده نا، ئەو کرده وه
 چاکه ی که له لای خوای گه وره قبول ده کریت ئەوه یه که
 ده بیت به دلسۆزی بۆ خودا بیت و به گویره ی سونه تی
 پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - بیت، ئیتر چۆن مرووف کافر

ویدیباوهر دهبیت به خودا وهیوای ئه وهیه که خودا پاداشتی بداته وه؟؟

وخوای گه وره ئیمان وباوهرهینانی هیچ که سیک قبول ناکات مه گهر پاش ئه وه نه بیت که باوهر دهبینیت به هه موو پیغه مبه ران -علیهم الصلاة والسلام- وئیمان دهبینیت به په یامی موحه مه د -صلی الله علیه وسلم-، وپیشترباسی هه ندیک به لگه مان کرد سه بارهت به ئه م بابه ته له برگی ژماره (20)، خوای گه وره ده فهرمویت:

{آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلُّ آمَنَ
بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ
وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانُكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ}

{آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلُّ آمَنَ بِاللَّهِ
وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ وَقَالُوا
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانُكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ} واته: {پیغه مبه ر
-صلی الله علیه وسلم- بروای هینا به و په یامه ی که بوی
نیردراوه له په روه ردگاریه وه له گه ل برواداراندا هه موو بروایان
هیناوه به خوا وبه فریشته کانی وبه کتیبه کانی (په یامه کانی)
وبه پیغه مبه رانی جیاوازی ناکهین له نیوان هیچ یه کییک له
په یامبه ران (برواداران) ووتیان: (پیغه مبه ر ئاینی خوای
پیگه یانندین ئیمه ش) بیستمان فه رمانبه رداریمان کرد داوای
لیخو شبوونت لیده کهین ئه ی په روه ردگارمان وه هر بو لای

تو به گه رانه وه مان} [البقرة: 285]. وخواي گه وره دهفه رمويت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}

واته: ئه ي كه سانيك كه باوهرتان هيناوه بهردهوام بن له سهر باوهر به خوا و پيغه مبه ره كه ي و به و قورئانه ي ناردوويه تيه خواره وه بو پيغه مبه ره كه ي و به و كتيبانه ش كه پيشتر ناردوويه تيه خواره وه, و ههر كه سيك بي باوهر بيت به خوا و به فريشته كاني و به كتيب به كاني و به پيغه مبه ره كاني و به پوري دواي ئه وا به راستي گومرا بووه به گومرايه كي زور دور (له راستي)} [النساء: 136]. وخواي گه وره دهفه رمويت:

{وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ ۚ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي ۚ قَالُوا أَقْرَرْنَا ۚ قَالَ فَاشْهَدُوا ۚ وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ}

{وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ ۚ قَالَ

أَفَرَزْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي ۖ قَالُوا أَفَرَزْنَا ۚ قَالَ فَاشْهَدُوا
وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ۝ واته: {(بیهیښه وه یادیان) کاتیک که
خوا په یمانی وه رگرت له پیڅه مبه ران که هه رچیم پیدان له
په یام و حکمهت و (شهریعت) له پاشان پیڅه مبه ریکتان بو
هات به بروا هیڼه ر بهو په یامه ی که له لاتانه ده بیت بروای
پې بهینن وه یارمه تی بدهن، خوا فهرمووی: ثایا دانتان نا بهم
په یمانده دا؟ وه له سهر ئه وه په یمانی منتان وه رگرت
پیڅه مبه ران ووتیان: به ئی دانمان پیدانا و په یمانمان به ست
خوا فهرمووی: که واته ئیوه به شاهد بن وه منیش له گه ل
ئیوه یه کیکم له شاهدان} [آل عمران : 81].

41- نامانجی هه موو په یامه کانی خودا بریتیه
له وه ی: که ناینی هه قی خودا مروځ به رز وبلند
وبالا بکات که مروځ ته نها بنده یه کی دلسوزی
په روه ر دگاری هه موو بوونه وه ره کان بیت ونهم
ناینه مروځ رزگار ده کات له کو یلایه تی و به ندایه تی
کردن بو مروځه کان وبو ماده وبو خور افهت، ناینی
نیسلام - هه روه کو ده ییینین - بانگه شه ی ئه وه ناکات:
مروځه کان بیگه ردن، ودوورن له که موکورتی، وله
ئوپه ری کاملیدان، و مروځه کان به رز ناکاته وه بو

سەرھەوی پلەھوپایەى خۆیان کە بیانکات بە پەرستراو و پەرورەردگار و خودا.

ئامانجى ھەموو پەيامەکانى خودا بریتىيە لەوھى: کە ئاینى
ھەقى خودا مەرۆف بەرز و بلند و بالا بکات کە مەرۆف تەنھا
بەندەھىە کى دلسۆزى پەرورەردگارى ھەموو بوونەوەرەکان بىت
وئەم ئاینە مەرۆف رزگار دەکات لە کۆیلايەتى و بەندایەتى کردن
بۆ مەرۆفەکان و بۆ ماددە و بۆ خورافەت، پىغەمبەرى خودا -
صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەر مۆیت:

«تَعَسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالذَّرْهَمِ وَالْقَطِيفَةِ وَالْخَمِصَةِ إِنْ أُعْطِيَ
رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ»

«تَعَسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالذَّرْهَمِ وَالْقَطِيفَةِ وَالْخَمِصَةِ إِنْ أُعْطِيَ
رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ» واتە: «سەرشۆر بىت بەندەى
دینار، سەرشۆر بىت بەندەى درھەم، سەرشۆر بىت بەندەى
جلوبەرگ، ئەگەر پىی ببەخشرىت رازى دەبىت؛ ئەگەر پىی
نەبەخشرىت تورە دەبىت». [صحیح البخاری: 6435].
مرۆفى ژیر تەنھا ملکەچى فەرمانەکانى خودا دەبىت، بۆیە
سامان و مال و پلەھوپایە و عەشیرەت نایکەنە کۆیلە وئەوھى
لەم باسەدا ھاتووە بۆ خوینەر روونى دەکاتەوہ کە حالى
خەلکى چۆن بوو پيش ھاتنى پەيام ئىسلام ولە پاش ھاتنى
ئەم پەيامە پىروژە چۆن حالىان گۆرا؟؟؟

کاتیک هه ندىک له مسوڵمانان کوچيان کرد به رهو حه به شه
وپادشای حه به شه له و کاته دا - نه جاشی - پرسىارى لىکردن،
وپیانی ووت: ئەم ئاینه چیه که به هۆیه ناکۆکیتان
دروستکرد به رامبه ر قه ومه که تان، ونه هاتنه نیو ئاینه که ی
من ونه هاتنه نیو ئاینی هیچ یه کیک له ئومه ته کان؟
جه عفه ری کوری ئەبی تالب - رهزای خوای لیڤیت - پى ووت:
ئە ی پادشا، ئیمه قه ومیک بووین له جاهیلیه تدا - له پیش
ئیسلامدا - بتمان ده په رست وگۆشتی مردوو مان ده خوارد
وتاوانی قیزه وه نمان ده کرد و په یوه ندی خزمایه تیمان ده پچراند
وخرا په کار بووین به رامبه ر دراوسى و که سی به هیز زال بوو
به سه ر که سی لاوازا دا، به و شیوه یه بووین هه تا وه کو خوای
گه وه پیغه مبه ریکى له خو مان بو ناردین که زانیاریمان هه یه
سه باره ت به ره چه له ک وراستگۆی وئه مانه ت وداوین پاکى،
وبانگى کردین بو ته نها به تاکدانانى (ته وحیدى) خودا و
په رستنى، و بو وازه ینان له په رستنى ئەو شتانه ی که خو مان
و باوباپیرانمان ده مان په رست له به رد و بته کان، و فه رمانى
پىکردین به راستگۆی وپاراستنى ئەمانه ت وگه یاندنى
په یوه ندی خزمایه تی وچاکبوون به رامبه ر دراوسى، وئه نجام
نه دانى حه رامکرا وه کان، وئه نجام نه دان و دوور که و تنه وه له م
تاوانانه ش: کوشتن و خوین رشتن (به نا هه ق)، و شاهیدی
دانى درو، و خواردنى مالى هه تیو - به نا هه ق -، و بو هتان

هه‌ئاسین بۆ ئیماندارى داوین پاک، وفهرمانى پیکردین به
 تهنه‌ها په‌رستنى خودا به بۆ ئه‌وه‌ى هه‌یچ هاوبه‌ش وشه‌ریکێكى
 بۆ بریار بده‌ین له‌ په‌رستنیدا، وفهرمانى پیکردین به
 ئه‌نجامدانى نوێژ وزه‌کاتدان وپۆژووگرتن، وده‌لیت: زۆر شتى
 تری ئیسلامى باسکرد، بۆیه ئیمه به‌راستمان دانا وباوه‌رمان
 پێی هه‌ینا وشوینی كه‌وتین به‌و شتیه‌یه‌ى ئه‌و په‌يامه‌كه‌ى
 هه‌یناوه بۆیه ئیمه تهنه‌ها خودا ده‌په‌رستین وهه‌یچ هاوبه‌شێكى
 بۆ بریار ناده‌ین، وهه‌موو ئه‌وانه‌ى حه‌رامكرا له‌سه‌رمان ئیمه
 به‌ حه‌راممان دانا (ئه‌نجامى ناده‌ین)، وهه‌موو ئه‌وانه‌ى
 حه‌لالكرا بۆمان ئیمه‌ش به‌ حه‌لالمان دانا (دروسته ئه‌نجامى
 بده‌ین)... [رواه أحمد: 1740، ورواه أبو نعیم فی حلیة
 الأولیاء: 115/1]. ئاینى ئیسلام مروّفه‌كان به‌رز ناکاته‌وه بۆ
 سه‌ره‌وه‌ى په‌لوه‌پایه‌ى خۆیان و به‌رزىان ناکاته‌وه بۆ په‌لوى
 په‌روه‌ردگاریتی و خودایه‌تى. خواى گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا
 نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا
 مِّنْ دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ}

{قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ
 إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ
 اللَّهِ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ} واته: {بێیان بلى:
 ئه‌ى خاوه‌ن په‌يامه‌كان وه‌رن بۆ لای وتیه‌كه‌ى راست

و(یه کسان) له نیوان ئیمه وئیوه‌دا که جگه له خوا هیچ نه‌په‌رستین وهیچ شتیک نه‌که‌ین به هاوبه‌شی (له په‌رستنیدا) وهه‌ندیکمان هه‌ندیکمان به په‌روه‌دگار دانه‌نین ئه‌مجا ئه‌گه‌ر پشتیان هه‌لکرد ئیوه‌ش بلین: ئیوه‌شاهید بن که ئیمه فه‌رمانبه‌ردار وگوێرایه‌ل ومله‌که‌چی خوداین} [آل عمران:64]. وخوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ۖ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ}

{وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ۖ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ} واته: {وخودا فه‌رمانتان پینادات که فریشته‌کان وپیغه‌مبه‌ران بکه‌ن به په‌رستراوی خوتان چون (خودا) فه‌رمانتان پیده‌دات بی‌باوه‌ر بن (کافر بن) دواي ئه‌وه‌ی که ئیوه بر‌وادار بوون؟!} [آل عمران:80]. وپیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت:

«لَا تُظْرُونِي كَمَا أَطَرْتُ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ»

«لَا تُظْرُونِي كَمَا أَطَرْتُ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ» واته: «زیاده‌ره‌وی مه‌که‌ن له وه‌سفکردنی من هه‌روه‌کو چون نه‌سرانیه‌کان زیاده‌ره‌وییان کرد له وه‌سفکردنی کوری مه‌ریه‌م (عیسا)، من ته‌نها به‌نده‌م،

بۆیە بلّین: بهندهی خودا (عبد الله) وییغه مبه‌ری خودا»
[صحیح البخاری: 3445].

42- خوای گه‌وره له شه‌ریعه‌ته‌که‌یدا ری‌گه‌ی داوه
به ته‌وبه‌ کردن: که نه‌میش بریتیه له گه‌رانه‌وه‌ی
مروّف بو لای په‌روه‌ردگار و وازه‌ینان له تاوان
و گونا‌هه‌کان، و مسوّلان بوون و په‌یره‌و کردنی
نایینی ئیسلام هوکاره بو لیخو‌شبوون له هه‌موو
تاوان و گونا‌هه‌کانی پیشوو، و هه‌روه‌ها ته‌وبه‌ کردن
هوکاره بو لیخو‌شبوون له هه‌موو تاوان
و گونا‌هه‌کانی پیشوو، بۆیه پیویست ناکات تاوان
و گونا‌هه‌کانی لای هیچ یه‌کێک له مروّفه‌کان باس
بکات و دانی پێدا بنیت له لای نه‌وان.

و خوای گه‌وره ته‌وبه‌ کردنی له ئایینی ئیسلامدا داناوه و ری‌گه‌ی
پێداوه، و ته‌وبه‌ کردن بریتیه له: گه‌رانه‌وه‌ی مروّف بو لای
په‌روه‌ردگاری نه‌میش به ته‌وبه‌ کردن و وازه‌ینان له تاوان
و گونا‌هه‌کان، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ}
{وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ} واته:
{هه‌مووتان ته‌وبه‌ بکه‌ن و بگه‌رینه‌وه بو لای خوا ئه‌ی

نیمانداره‌کان تا رزگار و سه‌رکه‌وتوو بن} [النور:31]. وخوای
گه‌وره ده‌فهرمویت:

{أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ
وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ}

{أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ
الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ} واته: {نایا نه‌یان زانیوه
که بنگومان ههر خوا ته‌وبه و په‌شیمانی له به‌نده‌کانی
وه‌رده‌گریت و ههر ئه‌و خیر و به‌خشینه‌کان وه‌رده‌گریت و
به‌راستی ههر خوایه وه‌رگری ته‌وبه‌یه و میهره‌بانه (له‌گه‌ل
به‌نده‌کانیدا)} [التوبة:104]. وخوای گه‌وره ده‌فهرمویت:

{وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ
مَا تَفْعَلُونَ}

{وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ
مَا تَفْعَلُونَ} واته: {وئه‌و خودایه زاتیکه ته‌وبه له به‌نده‌کانی
وه‌رده‌گریت وله کرده‌وه خراپه‌کان خوش ده‌بیت
وهه‌ر کرده‌ومه‌ک که ئیوه ئه‌نجامی ده‌دهن پیی ده‌زانیت}
[الشوری:25] وپیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم-
ده‌فهرمویت:

«لِلَّهِ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مِنْ رَجُلٍ فِي أَرْضٍ دَوِّيَّةٍ
مَهْلِكَةٍ مَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَنَامَ فَاسْتَيْقَظَ وَقَدْ ذَهَبَتْ
فَطَلَبَهَا حَتَّى أَدْرَكَهُ الْعَطَشُ ثُمَّ قَالَ: أَرْجِعْ إِلَى مَكَانِي الَّذِي كُنْتُ

فِيهِ فَأَنَامُ حَتَّى أَمُوتَ فَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى سَاعِدِهِ لِيَمُوتَ فَاسْتَيْقَظَ
وَعِنْدَهُ رَاحِلَتُهُ وَعَلَيْهَا زَادُهُ وَطَعَامُهُ وَشَرَابُهُ قَالَ اللَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا
بِتَوْبَةِ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ مِنْ هَذَا بِرَاحِلَتِهِ وَزَادِهِ»

«اللَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مِنْ رَجُلٍ فِي أَرْضٍ دَوِّيَّةٍ
مَهْلِكَةٍ مَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَنَامَ فَاسْتَيْقَظَ وَقَدْ
ذَهَبَتْ فَطَلَبَهَا حَتَّى أَذْرَكَهُ الْعَطَشُ ثُمَّ قَالَ: أَرْجِعْ إِلَى مَكَانِي
الَّذِي كُنْتُ فِيهِ فَأَنَامُ حَتَّى أَمُوتَ فَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى سَاعِدِهِ
لِيَمُوتَ فَاسْتَيْقَظَ وَعِنْدَهُ رَاحِلَتُهُ وَعَلَيْهَا زَادُهُ وَطَعَامُهُ وَشَرَابُهُ
قَالَ اللَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ مِنْ هَذَا بِرَاحِلَتِهِ وَزَادِهِ»
واته: «خوای گه‌وره ئاسووده‌تره به ته‌وبه‌ی به‌نده‌یه‌کی
ئیماندار زیاتر له پیاویک که ئازه‌له‌که‌ی وخواردن
وخواردنه‌وه‌ی سه‌رپشتی (ئازه‌له‌که‌ی) له‌گه‌لدایه له بیابانیکی
چۆلدا، پیاوه‌که‌ خه‌وت وکاتیک هه‌ستا ئازه‌له‌که‌ی رویشت
(دیار نه‌ما) بۆیه به‌ دوایدا گه‌را هه‌تاوه‌کو تووشی تینویتی بوو،
وپاشان ووتی: بۆ شوینه‌که‌ی خۆم ده‌گه‌ریمه‌وه وده‌خه‌وم
هه‌تاوه‌کو ده‌مرم، وکاتیک سه‌ری له‌سه‌ر باسکی ده‌ستی دانا
بۆ ئه‌وه‌ی بمړیت، وخه‌به‌ری بوویه‌وه وبینی ئازه‌له‌که‌ی
وخواردن وخواردنه‌وه‌کانی سه‌رپشتی له‌لای وه‌ستاوه، خوای
گه‌وره ئاسووده‌تره به‌ ته‌وبه‌ی به‌نده‌ی ئیماندار زیاتر له
ئاسووده‌ی ئه‌م پیاوه به‌ ئازه‌له‌که‌ی وپروژه‌یه‌کانی سه‌رپشتی»
[صحیح مسلم: 2744].

ومسولمان بوون وپه‌یره‌و کردنی ئایینی ئیسلام هوکاره بۆ
لیخۆشبوون له‌ هه‌موو تاوان وگوناهاه‌کانی پێشوو، وه‌ه‌روه‌ها

تهوبه کردن هوکاره بۆ لیخوئشبوون له ههموو تاوان وگوناهاهه کانی پیشوو، خوای گهوره دهفهرموئیت:

{ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ }

{ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ } واته: {پێیان بلی: به ئەوانه‌ی که بیابوه‌ر بوون ئە‌گەر کوئای بهین (به بیابوه‌ر بوونیان - به کافر بوونیان-) به‌راستی خودا له ههموو گوناهاهه کانیان خوش ده‌بێت له ههموو ئە‌و تاوانانه‌ی له پیشووتردا کردوویانه به‌لام ئە‌گەر بگه‌ڕینه‌وه (سه‌ر کرده‌وه‌ی پیشوویان) ئە‌وه به‌راستی باو ویاسا بۆ پیشینه خراپه‌کان چی بوو (بۆ ئە‌مانیش دووباره ده‌بێته‌وه)} [الأنفال:38]. خوای گه‌وره بانگی گاوپه‌کان (نه‌سپانیه‌کان) ده‌کات بۆ تهوبه‌کردن، هه‌روه‌کو - سبحانه و‌تعالی - ده‌فه‌رموئیت:

{ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ ۖ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ }
{ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ ۖ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ } واته:
{ده‌ی ئایا بۆ تۆبه‌ناکه‌ن و ناگه‌ڕینه‌وه بۆ لای خوا؟ و‌داوای لی‌بوردنی لی‌ ناکه‌ن؟ له‌کاتی‌کدا خوا لی‌بورد‌ه‌ی می‌هه‌بانه‌}
[المائدة:74]. خوای گه‌وره بانگه‌یشتی ههموو گوناهاه‌کار و‌تاوان‌کاره‌کان ده‌کات بۆ تهوبه‌کردن، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموئیت:

{ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ }

{ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ }

واته: {پیدان بلی: ئه‌ی به‌نده‌کانم ئه‌ی ئه‌وانه‌ی که خۆتان زۆر گونا‌ه‌بار کردوو‌ه نائوم‌ئید مه‌بن له‌ می‌ه‌ره‌بانی و به‌زه‌ی خوا چون‌که بی‌گومان خوا له‌ هه‌موو گونا‌هه‌کان خۆشه‌ب‌ئیت به‌راستی هه‌ر ئه‌وه‌ لی‌بورده‌ی می‌ه‌ره‌بانه‌} [الزمر:53]. کاتیک عه‌مروی کوری عاص -ره‌زای خ‌وای لی‌ب‌ئیت- سوور و‌پیدا‌گیر بوو له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که مس‌و‌لمان ب‌ئیت؛ له‌وه‌ ترسا که خ‌ودا له‌و تاوانانه‌ی خ‌وش نه‌ب‌ئیت که له‌ پ‌یش مس‌و‌لمان بوون کردوو‌یه‌تی، عه‌مرو ئه‌م باسه‌ ده‌گیر‌ئیه‌وه‌ و‌ده‌ل‌ئیت:

(لَمَّا أَلْقَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي قَلْبِي الْإِسْلَامَ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُبَايِعَنِي فَبَسَطَ يَدُهُ إِلَيَّ فَقُلْتُ: لَا أَبَايِعُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَتَّى تَغْفِرَ لِي مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِي قَالَ: فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَمْرُو أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْهَجْرَةَ تَجِبُ مَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ يَا عَمْرُو أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلَامَ يَجِبُ مَا كَانَ قَبْلَهُ مِنَ الذُّنُوبِ)

«لَمَّا أَلْقَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي قَلْبِي الْإِسْلَامَ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُبَايِعَنِي فَبَسَطَ يَدُهُ إِلَيَّ فَقُلْتُ: لَا أَبَايِعُكَ يَا

رَسُولُ اللَّهِ حَتَّى تَغْفِرَ لِي مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِي قَالَ: فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَمْرُو أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْهَجْرَةَ تَجِبُ مَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ يَا عَمْرُو أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلَامَ يَجِبُ مَا كَانَ قَبْلَهُ مِنَ الذُّنُوبِ» واته: «كاتیک خوی گه وره ئیسلامی خسته دلمه وه، (عه مرو) ده لیت: هاتم بو لای پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم بو ئه وهی به یعتی پیده م بویه دهستی درێژ کرد، منیش ووتم: به یعتت پیناده م هه تا وه کو (خوی گه وره) له هه موو گونا هه کانی پیشووم خوش بیت، ئه ویش -صلی الله علیه وسلم- فه رمووی: «ئهی عه مرو، ئایا نازانی کوچک کردن -هیج رته- هه رچی له پیش خویدا هه بووه (له گونا هه کان) هه لیده وه شینیتته وه وئیسلام هه رچی له پیش خویدا هه بووه (له گونا هه کان) هه لیده وه شینیتته وه -واتا: هیج رته و مسو لمان بوون هوکارن بو لیخو شبوون له گونا هه کان-» [رواه مسلم: 121، رواه أحمد: 17827].

43- له ئاینی ئیسلامدا په یوه ندی نیوان مروف
وخودا په یوه ندیه کی راسته وخویه، بویه مروف
پیویستی به هیچ ناوه ندیک -واسته یه ک- نییه بو
پارانه وه وداواکردن وپه رستنی خودا، ئاینی ئیسلام
قه ده غه ی ده کات که مروف بکریته خودا یان

هاوبه‌ش وشهریکی خودا له په‌روه‌ردگار یتى وپه‌رستیدا (ئولو‌هیه‌تدا : خودایه‌تیدا).

له ئاینی ئیسلامدا هیچ پیویست ناکات تاوانه‌کان له پیش خه‌لکیدا باس بکه‌یت ودانی پێدا بنیت، چونکه له ئیسلامدا په‌یوه‌ندی نیوان مروّف و خودا په‌یوه‌ندییه‌کی راسته‌وخویه وپویستی به ناوه‌ندی (واسته‌ی) هیچ بوونه‌وه‌ریک نییه، هه‌روه‌کو له برگه‌ی (36) دا باسکرا که خودا بانگی هه‌موو خه‌لکی کردووه بۆ ته‌وبه‌کردن وگه‌رانه‌وه بۆ لای ئه‌و زاته مه‌زنه وه‌ه‌روه‌ها خودا نه‌هی کردووه له خه‌لکی که پیغه‌مبه‌ران و فریشته‌کان بکه‌ن به نیوه‌ند (واسته) له نیوان خوێان و خودا بۆ ئه‌وه‌ی به‌هۆیانه‌وه له خودا بپارێنه‌وه و بپه‌رستن، به‌لکو ده‌بی‌ت مروّف راسته‌وخۆ داوا له خودا بکات ولی بپارێته‌وه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت:

{ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ۖ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ }

{ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ۖ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ } واته: { و خودا فه‌رمانتان پێنادات که فریشته‌کان و پیغه‌مبه‌ران بکه‌ن به په‌رستراوی خوێتان چۆن (خودا) فه‌رمانتان پێده‌دات بباه‌وهر بن (کافر بن) دواى ئه‌وه‌ی که ئیوه به‌روادار بوون؟! } [آل عمران:80]. ئاینی

ئىسلام ھەروەھە دەپىنن قەدەغەى دەكات كە مەوۇف
بەكرىتە خودا يان ھاوبەش وشەرىكى خودا لە پەروەردگارنى
و پەرسەننىدا (ئولۇھىيەتدا : خودايەتيدا)، خەوای گەورە
سەبارەت بە نەسەرانىە كان - گەورەكان - دەفەرمەوئەت:

{ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ
مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا ۖ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ
سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ }

{ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ
مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا ۖ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا
يُشْرِكُونَ } واتە: { زانا و راھىبەكانيان (دیندارەكانيان) كەردووە
بە پەروەردگار لە جىياتى خوا ھەروەھا مەسىحى كۆرى
مەريەمىش (يان كەردووە بە خوا) لە كاتىكدا فەرمانيان پى
نەدراوە بىجگە لەوھى كە يەك خوا پەرسەن كە ھىچ
پەرسەراوىك راست نىە بىجگە لە ئەو زاتە، پاك و بىگەردى
بۆ ئەو (خودا) يەى لەوھى دەيكەنە ھاوبەشى } [التوبة: 31].

وخەوای گەورە ئىنكار ونەھى كەرد لەسەر كافەرەكان ئەویش
بەھۆى ئەوھى لە نىوان خۆيان وخودا ناوەندىكيان -
واستەيەكيان - دادەنا بۆ پارانەوھە، خەوای گەورە دەفەرمەوئەت:

{ إِلَّا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا
نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا
هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ }

{أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ} واته: {بیداربه ئاینی (گەردنکهچی) پاك و خاوێن هەر بۆ خوایه وه کهسانیک جگه له (خوا) چه‌ند په‌رستراویکیان بۆ خۆیان داناوه (ده‌لێن) تهنه‌ها له‌به‌ر ئه‌وه ده‌یان په‌رستین نزیکمان بکه‌نه‌وه له خوا بئێگومان خوا بریار ده‌دات له نیوانیاندا له‌و شتانه‌دا که ئه‌وان تیایدا جیاواز بوون به‌راستی خوا رێنموونی که‌سیک ناکات که درۆزنی زۆر بێباوه‌یه} [الزمر:3]. خوای گه‌وره روونی ده‌کاته‌وه که بت په‌رسته‌کان -ئه‌هلی جاهیلیه‌ت- له نیوان خۆیان و خودا ناوه‌ندیکیان -واسته‌که‌یان- داده‌نا و ده‌یانووت: ئه‌مانه له خودا نزیکمان ده‌که‌نه‌وه.

وئه‌گه‌ر خوای گه‌وره نه‌هی ک‌ردبێت له خه‌ڵکی به‌وه‌ی که پێغه‌مبه‌ران و فریشته‌کان بکه‌ن به‌ نیوه‌ند له نیوان خودا و به‌نده‌کاندا؛ ئه‌وا جگه له ئه‌وان نه‌هی لێک‌ردنه‌ زیاتر ده‌یانگرێته‌وه، و پێغه‌مبه‌ران -عليهم السلام- به‌په‌له‌ بوون له ئه‌نجامدانی ک‌رده‌وه چاکه‌کان و نزیکبوونه‌وه له خودا، خوای گه‌وره سه‌باره‌ت به‌ حاڵی پێغه‌مبه‌ران -عليهم السلام- ده‌فه‌رمو‌یت:

{إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ }

{إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ } واته: {ئهوانه ی (باسکران له پیغه مبهران) پیشبرکتیان ده کرد له ئه نجامدانی هه موو خیر وچاکه یه کدا وهواریان له ئیمه ده کرد به ئومیدی (به ههشت) وله ترسی (دوزهخ) وئهوان بو ئیمه ملکه چ بوون (وده ترسن لیمان) [الانبیاء: 90]. وخوا ی گه وره ده فهرمویت:

{أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا }

{أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا } واته: {ئهوانه ی که ئه و (نه فامانه) هاواریان لی ده که ن ئهوانه به دوا ی هوکارێکدا ده گهرین که نزیکیان بکاته وه له پهروه دگاریان کامیان نزیکتره (له خواوه و پله و پایه ی بهرتره) وه به هیوا و ئومید و رهحمی ئهون و له سزایشی ده ترسن به راستی سزای پهروه دگارت هه میشه مه ترسی لیکراوه و خو لی پاریزراوه [الإسراء: 57]. واته ئهوانه ی که داویان لی ده که ن ولیمان ده پارینه وه جگه له خوا ی گه وره -له پیاوچاکان و پیغه مبهران- ئهوان هیوا و ره جایان ئه وه یه که خودا

رەحميان پېښكات وله سزای خودا دەرترس؛ ئېتر چۆن داوا له
ئەوان دەرکەن ولېيان دەرپارېتهوه !! بەلکو پېویسته مروق
تهنە داوا له خودا بکات وتەنەها له ئەوازە مەزنە بپارېتهوه.

44- له کۆتایی ئەم پەيامەدا ئەوه بە بیرى خەلکی
دەهینینهوه که خەلکی سەرەرەى جیاوازی سەرردەم
وگەل وشوینی نیشتەجیبوونیان بەلکو هەموو
کۆمەلگەى مروقایەتى جیاوازه له بۆچوون
ومەبەستەکانى وجیاوازه له ژینگە وکردهوهکانى
بۆیه پېویسته که هیدایەتیک هەبیت ئاراستەى
بکات وپیکخستەیهک هەبیت کۆیان بکاتهوه
ودەسەلاتداریک هەبیت بیانپارێزیت، بۆیه
پېغەمبەرەن -عليهم الصلاة والسلام- ئەمەیان
جیبەجی دەکرد بە وهى خودا -سبحانه وتعالى-
وخەلکیان هیدایەت دەدات بۆ رێگای خێر
ورێنموینی وخەلکیان کۆ دەکردهوه لەسەر
جیبەجیکردنى شەریعەتى خودا وله نیوانیاندا بە
هەق حوکم وفەرمانەرەوايیان دەکرد ئەمەش
هۆکارى ئەوه بوو حال وگوزەرانیان باش بیت بە
پێى وهلامدانەوهیان بۆ بانگەوازی پېغەمبەرەن
ونزیکیان له سەرردەمى ناردنى پەيامەکانى خودا،

وخواي گهوره په يامه کاني کوټايي پيښنا به کوټا
 په يامي پيښمبه ر موحه مه د -صلى الله عليه وسلم-
 ومانه وهى بو نووسى وکرديه به هوکاري
 هيدايه تدان وړه حمهت ونور وړو شنايي وړيښمويڼي
 کردن بو سهر نهو ريبازه ي که مروځ نزيک
 ده کاته وه له خودا.

له کوټايي هم په يامه دا نه وه به يري خه لکي ده ښينه وه که
 خه لکي سهره راي جياوازي سهرده م وگهل وشويڼي
 نيسته جي بوونيان به لکو هه موو کو مه لگه ي مروځايه تي
 جياوازه له بوچوون ومه به سته کاني وجياوازه له ژينگه
 وکرده وه کاني بويه پيوسته که هيدايه تيك هه بيت ئاراسته ي
 بکات وړيکخسته يه ک هه بيت کويان بکاته وه
 وده سه لاتداريک هه بيت بيانپاريزيت، بويه پيښمبه ران -
 عليهم الصلاة والسلام- نه مه يان جي به جى ده کرد به وهى
 خودا -سبحانه وتعالى- وخه لکيان هيدايه ت ددهات بوړيڼگي
 خير وړيښمويڼي وخه لکيان کو ده کرده وه له سهر
 جي به جيکردني شهريعه تي خودا وله نيوانياندا به هه ق حوکم
 وفهرمان په وايان ده کرد نه مه ش هوکاري نه وه بوو حال
 وگوزهرانيان باش بيت به پي وه لامدانه وه يان بو بانگه وازي
 پيښمبه ران ونزيکيان له سهرده مي ناردني په يامه کاني خودا،

وکاتیک گومرپی زۆر بوو ونه زانين -جه هالهت- بـلاو بووه وه
 وبته کان په رستران؛ خـواى گهـوره پـيغه مـبهـر مـوحـه مـهـدى نـارد
 -صلى الله عليه وسلم- به هيدايت وئايى ههق وراستى بـۆ
 ئه وهى خه لکى ده ربکات له تاريکاي کوفر ونه زانين -
 جاهيليهت- وبت په رستى بۆ نور ورؤشناي ئيمان
 وهيدايت.

45- بۆيه ئهـى مـرؤف بـانگـت دهـکهـم بۆ ئهـوهـى
خوى يهـکلایى بـکهـيـتهـوه له پـيـناو خـواى گهـوره به
راستگۆييهـوه و خۆت به دوور بـگـريت له لاسايى
کردنهـوه و خوو ونهريت، و بزانيت له پاش مردنت بۆ
لاى پهـروهـردگارت دهـگهـر يـيـتهـوه، و سهـيرى نهـفس
ولاشهـى خۆت بـکهـيت و سهـيرى گهـردوون بـکهـيت،
ئهـگهـر مـسوـلـمان بـيـت ژيانـت خۆش دهـبـيـت پـيش
خۆشى نهـپـراوهـى رۆژى دوايى، وئهـگهـر ويستت
بـيـت به مـسوـلـمان ئهـوا تهـنها له دلهـوه و به زمانيش
ئهـم شاهيـديهـى بـدهـيت: (أشـهـد أن لا إله إلا الله وأشـهـد
أن محمداً رسول الله) واته: (شاهيـدى دهـدم
ودانيـپـيدا دهـنـيم كه هـيـچ پهـرستـراوـيـك هـهـق وراست
نـيـه كه شايهـنى پهـرستـن بـيـت جگه له الله،
وشاهيـدى دهـدم ودانيـپـيدا دهـنـيم كه مـوحـه مـهـد

نیردراو وپیغهمبهری خودایه)، ودهبیت بیباوهر بیت
 به پهرستنی ههرشتیک یان کهسیک جگه له خوای
 گهوره، وباوهرت بهوه ههبت که خوای گهوره له
 پاش مردنمان ههمووی زیندوو دهکاتهوه له نیو
 گۆرهکانهوه ولیپرسینهوه وپاداشت و سزا ههق
 وراستیه، نهگهر ئهم شاهیدییه بدهیت نهوا تو
 مسوئمانیت، وله پاش ئهمه دهبیت خودا پهرستیت
 بهو شیویهیهی له شهریهتی نیسلامدا هاتوو له
 گرنگترین پهرستنهکانیش که پایهی نیسلامن: نوێژ
 کردن، رۆژوو گرتن، زهکاتدان، وحهجکردن بو
 مالی خودا نهگهر له تواناتدا ههبوو.

بۆیه ئهی مروف بانگ دهکهه بو ئهوهی ههستیت به
 راستگوویه وخۆت به دوور بگریه له لاسایی کردنهوه وخوو
 ونههیتی ههله، ههروهکو خوای گهوره دهفهرمویت:

{قُلْ إِنَّمَا أَعْظُمُ بِوَاحِدَةٍ ۖ أَن تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَىٰ خِزْفٍ ثُمَّ
 تَتَفَكَّرُوا ۚ مَا بِصَاحِبِكُمْ مِّنْ جِنَّةٍ ۖ إِن هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ
 يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ}

{قُلْ إِنَّمَا أَعْظُمُ بِوَاحِدَةٍ ۖ أَن تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَىٰ خِزْفٍ ثُمَّ
 تَتَفَكَّرُوا ۚ مَا بِصَاحِبِكُمْ مِّنْ جِنَّةٍ ۖ إِن هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ
 عَذَابٍ شَدِيدٍ} واته: {بلی من تهنها به یه کشت ئامۆزگاریتان

ده کهم که دوو دوو، يهك يهك، له بهر خوا ههستن
 (وگوپرایه لی فه‌رمانه‌کانی بن) پاشان بیر بکه‌نه‌وه هاورپکه‌تان
 (پێغه‌مبهر -صلی الله علیه وسلم-) شیت نییه ئه‌و (پێغه‌مبهر
 -صلی الله علیه وسلم-) ته‌نها ترسینه‌ره بو ئیوه له پێش هاتنی
 سزای سه‌ختی (قیامه‌ت) { [سبأ:46]. و بزانیته که له پاش
 مردنت ده‌گه‌رپێته‌وه بو لای په‌روه‌ردگارت، خوای گه‌وره
 ده‌فه‌رمویت:

{وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى (39) وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ
 يُرَى (40) ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوْفَى (41) وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ
 الْمُنْتَهَى (42) }

{وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى (39) وه بێگومان ئاده‌می جگه
 له کۆششی خۆی خاوه‌نی هه‌چی تر نییه -له دوا‌پۆژدا- (39)
 وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى (40) و بێگومان هه‌وڵ کۆششه‌که‌ی
 له داها‌توو (له قیامه‌ت) دا ده‌بیزێته‌وه (40)

ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوْفَى (41) پاشان پادا‌شت ده‌دریته‌وه به‌تێر
 وته‌واوی (41)

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَى (42) وه به‌پاستی هه‌موو کارێک
 سه‌ره‌نجامه‌که‌ی هه‌ر بو لای په‌روه‌ردگارت ده‌گه‌رپێته‌وه
 (42) { [النجم:39-42]. و سه‌یری لاشه‌ی خۆت و سه‌یری
 گه‌ردوون و ئاسمان بکه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

{ أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ }

{ أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ } واته: { ثایا ئهوانه ناروانن؟ لهو مولکه گه وره وفروانه ی له ئاسمانه کان وزه ویدا هه یه ولهو شتانه ی خوای گه وره دروستی کردوون ولهوانه یه نزیک بوو بیته وه کو تایی (ژیان) یان ئینجا به چی قسه یه ک له پاش قورئان برپا ده هیئن } [الأعراف: 185].

ببه به مسوئمان بو ئه وه ی له دنیا ودواروژت ئاسووده و دلخووش بیت، وئه گهر ده ته ویت ببیته مسوئمان و په یره وی ئاینی ئیسلام بکه یت؛ ئه واه ته نها پپو یسته که شاهیدی بده یت به (لا إله إلا الله و محمد رسول الله) واته: (هیچ په ستر او ئیک هه ق وراست نییه جگه له الله، و موحه مه د - صلی الله علیه وسلم - پیغه مبه ر و نیرد راوی خودایه) و کاتیک پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - مو عازی نارد بو یه مه ن بو ئه وه ی بانگه وازی بکات بو ئاینی ئیسلام پیی فه رموو:

«إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ

فَاعْلَمُوهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَنُزِدُ فِي
فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَيَّاكُمْ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ»

«إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَاعْلَمُوهُمْ أَنَّ اللَّهَ
عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خُمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ
أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَاعْلَمُوهُمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً
فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ
أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَيَّاكُمْ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ
فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حِجَابٌ» واته: «تو
دهچیت بو لای کهسانیک له ئههلی کتیب (جوله که
ونهسرانیه کان) با یه کهم شت که بانگه وازی بو ده کهیت
بریتی بیت له شاهیدی دان به (لا إله إلا الله)* و شاهیدی
دان به وهی من پیغمبهری خودام، ئه گهر له وهدا گوپرایه ل
بوون پینان رابگه یه نه که خودا پینج نوژی له سهریان
فه رزکردوو له هه موو روژ وشه ویکدا، ئه گهر له وهدا
گوپرایه ل بوون پینان رابگه یه نه که خوی گه وره خیرکردن
(زه کات) ی له سهریان فه رزکردوو له دهوله مهنده کانیان
وهرده گیریت ودهدریت به هه ژاره کان، ئه گهر له وهدا گوپرایه ل
بوون ئاگدار به له باشتین وچاکترین پاره و ماله کانیان
نه بهیت، وئاگداری نزی سته ملیکراو به چونکه له نیوان ئه و
وخوادا هیچ په رده یه ک نییه». * (اته: هیچ په رستراویک
هه ق وراست نییه که شایه نی په رستن بیت جگه له الله)
[صحیح مسلم: 19]. و دوور بیت و بهرائه تی خوت

رابطگه یه نیت و بیباوهر بیت: به بت په رستن وبه په رستنې
 ته وانه ی له گه ل خودا ده په رسترین، وئهمیش حه نیفیه ته*
 که ئاینی ئیبراهیمه -علیه السلام-، (حه نیفیه ته: واتا
 په رستنې خودا (الله) به ته نها به دلسوزیه وه به بی بریاردانې
 هیچ شهریک وهاوبه شیک له په رستنیدا، وخو دوورکردنه وه
 وبه ریئبوون و بیباوهر بوون: به په رستنې بته کان وبه په رستنې
 په رستراوه ناهه قه کانی تر له گه ل خوی گه وره دا، خوی
 گه وره ده فهرمویت:

{ قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا
 لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ
 وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ
 وَحْدَهُ }

{ قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا
 لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ
 وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ
 وَحْدَهُ } واته: {به راستی بو ئیوه هه یه سه رمه شقیکی جوان
 وچاک له ئیبراهیم وئهمیش ته وانه ی له گه لیدا بوون که به گه له که ی
 خویانیان ووت به راستی ئیمه بیزار وبهرین له ئیوه و له و
 شتانه ش که ده یان په رستن له جیاتی خوا، ئیمه باوهرمان نییه
 به (ئاینی) ئیوه و په یدابوو له نیوان ئیمه وئیوه دا دورثمانیه تی
 وکینه بو هه میشه یی تا کاتیک که باوهر به خوی تاک وته نیا
 ده هیئن} [الممتحنة: 4]. و باوهر وئیمانته به وه هه بیته که

خودا هه موو ئه وانەى له نيو گۆره كاندان (مردوو هه كان) زیندوو ده کاته وه، خواى گه وره ده فه رمویت:

{ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَى وَأَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (6) وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ (7) }

{ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَى وَأَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (6) ئه وهى (باسکرا) له بهر ئه وهى ده دنيا بن که خوا هه ق و راسته وه به یگومان مردوو هه كان زیندوو ده کاته وه و بیگومان ئه و (خوايه) توانای به سه ره موو شتیکدا هه یه (6)

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ (7) وه به راستی قیامهت دیت (و بهر یا ده بیت) گومانى تیدا نییه و دنياش بن خوا زیندوو ده کاته وه هه موو ئه و که سانه ی له ناو گۆره كاندا -مردوو- (7) { [الحج: 6-7]. وليپر سینه وه و پاداشته دانه وه هه قه و پرووده دات، خواى گه وره ده فه رمویت:

{وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ }

{وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ } واته: {و خوا ئاسمانه كان وزه وى به هه ق و راستی دروست کردوو به ئه وهى هه موو که سیک

پاداشت بدریته‌وه به گوږه‌ی ئه‌و کار وکرده‌وانه‌ی که
 کردوویه‌تی وئه‌وان هیچ سته‌میان لیناکریت { [الجاثیه: 22].
 ئه‌گه‌ر ئه‌م شاهیدیه‌ت دا ئه‌وا تو مسوّلمانیت وله پاش ئه‌مه
 پیویسته خودا بپه‌رستیت به‌و شیویه‌ی له شه‌ریعه‌دا
 هاتوو له نوێژکردن ورۆژوو گرتن وزه‌کاتدان وحه‌جکردن
 ئه‌گه‌ر له توانا‌دا هه‌بوو، وجگه‌ له ئه‌م په‌رستانه‌.

میژووی چاپ: 19-11-1441

نوسینی: مامۆستا دکتۆر/ محمد عبدالله السحیم
 مامۆستای عه‌قیده (بیروباوه‌ر) له به‌شی خوێندنه‌وه
 ئیسلامیه‌کان (له پیشوودا)
 کۆلیژی په‌روه‌رده، زانکۆی (الملك سعود)
 ریا، شانشینی عه‌ره‌بستانی سعودیه

پیرست

- 2..... ئیسلام
- په یامیکی پوخت سه بارهت به ئاینی ئیسلام بهو شیوهیهی له قورئان
2..... وسونه تدا هاتوو
- ئیسلاام په یامی خودایه بۆ هه موو خه لکی، کو تا په یامی خودایه بۆ -1
2..... مرو فایه تی هه تا قیامهت به ریا ده بیت
- و ئیسلام ئاینیکی تایبهت نییه به ره گه زیک یان گه لیک به لکو ئاینی -2
4..... خودایه بۆ هه موو خه لکی
- ئیسلاام په یامی خودایه که ته واکاری په یامی پیغه مبه ران ونێردراوانی -3
7..... پێشوو -عليهم الصلاة والسلام- بۆ ئومه ته کانیان
- پیغه مبه ران -عليهم السلام- یه ک ئاینیان هه یه، وشه ریه ته کانیان -4
9..... جیاوازه
- ئاینی ئیسلام بانگه شه ده کات هه روه کو بانگه شه ی پیغه مبه رانی -5
پیشوو :نوح وئیراهیم وموسا وسوله یمان وداود وعیسا -عليهم
السلام- به ئیمان و باوه رهینان به وه ی که په روه ردگار (الله یه وئهو
زاته خو لقی نه ره -الخالق- ه و پۆزیده ره وه -الرزاق- ه و ژیان ده به خشی ت -
المحيي- ه وزیندوو ه کان ده مرینیت -الممیت- ه وهه موو شتیک مولکی
ئهو -مالك الملك- وهه موو کاروباری بوونه وه ره کان ئهو به رپوه ی
ده بات وئهو زاته مه زنه زۆر به سوژه -به ره ئفه ته :الرؤف- ه ومیهره بانه -
الرحیم- ه..... 11
- خودا -سبحانه وتعالی- خو لقی نه ره -الخالق- ه، وته نها ئهو زاته -6
مه زنه شایه نی په رسته نه به بی بریار دانی هیچ شه ریک وه او به شیک له
22..... په رستنی دا
- الله خو لقی نه ری هه موو شتیکه که له گه ردوون وئاسمانه کاند -7
هه یه لهو شتانه ی ده یان بینین ولهو شتانه ش که نایان بینین، هه موو

شتتیک جگه له)الله (دروستکراوه ومهخلوقه، وخوای گهوره
 ئاسمانهکان وزهوی له شهش رږژدا دروستکرد 35

وخودا -سبحانه وتعالی- هیچ شهریک وهاوبه شتیکی نییه نه له -8
 موټکیدا، نه له خوټقاندندا، ونه له بهرپوه بردندا، ونه له پرستندا 38

،و)الله (-سبحانه وتعالی- کهسی لی نه بووه وله کهس نه بووه -9
 به لکو له سهره تاوه ههر بوونی هه بووه، وهیچ شتتیک هاوشپوهی ئه و
 زاته مه زنه نییه 44

خوای گهوره تیکه لی هیچ شتتیک نابیت و بهرجهسته نابیت له -10
 هیچ یه کتیک له بوونه وهره کانیدا، به لکو زاتتیکي مه زن وپروژه له
 سهره وهی بوونه وهره کانه له سهره وهی عهرشی مه زن 46

)الله (-سبحانه وتعالی- به ره ئفه ته ومیهره بانه به رامبه ر به -11
 بهنده کانی بویه پیغه مبه رانی ناردوو وکتیبه ئاسمانیه کانی دابه زاندوو
 51

خودا)الله (پهروه درگارێکی میهره بانه)الرحیم(ه، وتهنها زاتی مه زنی -12
 خوی لیپرسینه وه له بهنده کان ده کات له رږژی قیامه تدا کاتیک
 زیندوو یان ده کاته وه له گوړه کانیان، بویه ههر که سیک پاداشت
 ده دریته وه به پتی کرده وه که ی خیر یان شه ر بیت، ئه وهی ئیماندار
 بیت وکرده وهی چاک ئه نجامبدات ئه وای نیعمه ت وئاسووده یی
 به رده وای بۆ هه یه، وئه وهی کافر و بیباوه ر بیت وکرده وهی خراب
 ئه نجامبدات ئه وای سزایه کی مه زنی بۆ هه یه له قیامه تدا 54

:خودا)الله (-سبحانه وتعالی- ئاده می دروستکردن له خوټ)قور- 13
 گل (ونه وه کانی له پاش خوی زور ده بن، بویه هه موو خه لکی بنچینه یان
 وه کو یه که، وهیچ ره گه زیک فه زلی به سهر ره گه زیک تره وه نییه وهیچ
 که لیک فه زلی به سهر گه لیک تره وه نییه؛ مه گه ر به پتی پله ی ئیمان
 وته قواداری وله خودا ترسی نه بیت 60

14- هه‌موو مندائیک له‌سه‌ر فیت‌رهت * له‌ دایک ده‌بیت) * . فیت‌رهت -
 ئه‌و س‌روشته‌یه که خ‌وای گه‌وره مرۆڤی له‌سه‌ر دروست‌کردووه، بریتیه
 له شته قب‌ول‌ک‌راوه‌کان وپاکه‌کان لای مرۆڤ له‌و کاته‌وه‌ی له‌ دایک
 ده‌بیت، له‌ گ‌رنگ‌ترینیان :باوه‌ری‌وون به‌وه‌ی که یه‌ک په‌روه‌ردگار که
 (الله) یه -س‌بحانه‌ و‌تعالی- و ته‌نها ئه‌و شایه‌نی په‌رسته‌ 63
 ه‌یچ مرۆڤیک به‌ گ‌ونا‌ه‌باری و‌تاوان‌باری له‌ دایک نابیت و‌نابیته -15
 میرانگری تاوان و‌گ‌ونا‌هی ه‌یچ مرۆڤیکی تر ناکه‌و‌یته ئه‌ست‌وی ئه‌و
 ئه‌گ‌ه‌ر خ‌وی ه‌ۆکار نه‌بوو بیت بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و که‌سه ئه‌و تاوانه
 (ئه‌نجام‌دات 67
 و‌مه‌به‌ست و‌ئامانج له‌ دروست‌کردنی خه‌لکی :بۆ په‌رستی خودایه -16
 :به‌ ته‌نها به‌ بی‌ بریارانی ه‌یچ شه‌ریک و‌هاوبه‌شیک له‌ په‌رست‌نیدا . 72
 ،ئاینی ئیسلام ریزی له‌ مرۆڤ گ‌رت‌ووه (به‌ پیاوان و‌ئاف‌ره‌تانه‌وه) -17
 و‌هه‌موو مافیکی به‌ مرۆڤ داوه و‌کرد‌ووه‌تی به‌ به‌رپ‌رس‌یار له‌سه‌ر
 ب‌زارده‌کانی و‌کرده‌وه‌کانی و‌هه‌ئ‌سوکه‌وته‌کانی و‌ل‌پ‌رس‌ینه‌وه‌ و‌به‌رپ‌رس‌یاریه‌تی
 خ‌ست‌ووه‌ته ئه‌ست‌و سه‌باره‌ت به‌ هه‌رکرده‌وه‌یه‌ک که زیان له‌ خ‌وی یان
 به‌ خه‌لکی بگه‌یه‌ن‌یت 72
 وله‌ ئاینی ئیسلامدا ئاف‌ره‌ت و‌پیاو یه‌کسان له‌ روانگه‌ی کرده‌وه -18
 .ئه‌نجام‌دان و‌به‌رپ‌رس‌یاریه‌تی و‌پاداشت و‌س‌زادان 82
 ئاینی ئیسلام ریزی له‌ ئاف‌ره‌ت گ‌رت‌ووه و‌ئاف‌ره‌تانی به‌ هاوتای پیاوان -19
 داناوه) مه‌گ‌ه‌ر له‌ هه‌ندیک حوکمی شه‌ریعت و‌ئو شتانه‌ نه‌بیت که
 په‌یوه‌ندی به‌ س‌روشتی پیاو و‌ئاف‌ره‌ته‌وه هه‌یه(؛ واجبی کرد‌ووه له‌سه‌ر
 پیاو که خه‌رجی بکات ئه‌گ‌ه‌ر له‌ توانایدا هه‌بوو، بۆیه باوک واجبه
 خه‌رجی بکات له‌سه‌ر کچه‌کانی، و‌کو‌ره‌کان له‌سه‌ر دایک و‌خ‌وشکیان
 .ئه‌گ‌ه‌ر با‌لغ بوون و‌توانایان هه‌بوو، و‌ئاف‌ره‌ت له‌سه‌ر م‌پ‌رده‌که‌ی ... 84
 مردن نه‌مان و‌تیا‌چ‌وون نییه بۆ هه‌تاهه‌تایه، به‌ل‌کو ده‌رچ‌وونه له‌ -20
 شو‌ن‌یی کرده‌وه ئه‌نجام‌دان بۆ شو‌ن‌یی پاداشت و‌ه‌رگ‌رتن به‌ چاکه
 و‌خ‌راپه، و‌مردن لاشه‌ و‌رۆح ده‌گر‌یت‌ه‌وه، و‌مردنی رۆح ئه‌و کاته‌یه که له

لاشه جيا ده بېته وه وپاشان بوی ده گه ږته وه له پاش زیندو و بوونه وه
 له رږزی قیامه تدا، وله پاش مردن رږح ناچیت بو نیو لاشه یه کی تر
 و دوو باره ژیا نی نوئ نارژیت له نیو لاشه ی مروځیکې تردا 90
 ټاینی ئیسلام بانگه شه ده کات بو باوه رهیټان به بنچینه مه زنه کانی -21
 ئیمان که بریتیه له :باوه رهیټان به خدا وفرشته کان وکتیبه
 ئاسمانییه کان وه کو ته ورات وئینجیل وزه بوور -پیش ده ستکاری
 کردنیان وگورینیان- وبه قورټان، وباوه رهیټان به هه موو پیغه مبه ران
 -وباوه رهیټان بو کڅتا پیغه مبه ر که موحه مه ده -صلی الله علیه وسلم
 وباوه رهیټان رږزی دواپی -قیامه ت-، وده بیت بزاین که نه گهر ژیا نی ،
 دونیا کڅتاپی بووايه ویرپایه ته وه وژیا نیکې تر نه بووايه نه وا بوونمان ته نها
 بو گالته وگه پ وې هو بوو، وباوه رهیټان به قه زا وقه دهر 93
 وپیغه مبه ران -علیهم السلام- پاریزراون (مه عسومن (له و -22
 په یامانه ی که ده یگه یه نن له لایه ن خداوه، وهه روه ها پاریزراون له
 توشبوون به هه رشتیک که پیچه وانیه ی نه قلې ته ندروست وړه وشي
 جوان بیت، وپیغه مبه ران گه یاندنی په یامه کانی خودایان پیسپیردراوه
 بو بنده کانی، وپیغه مبه ران هیچ تاییه تمه ندیه کی په روه ردگاریتی یان
 خودایه تی (ټولو هیه ت: په رستن (یان نییه، به ټکو نه وان مروځیکن وه کو
 هه موو مروځه کان به ټام جیاوازیان له وه دایه که خدا وه حیایان
 (.سروشیان (بو ده نیږت که په یامه کانی خودای تیدایه 122
 وټاینی ئیسلام بانگه وازی ده کات بو ته نها په رستنی خدا نه ویش -23
 به بنچینه ی په رستنه مه زنه کان که بریتین له؛ 1/نوږژ کردن :که
 پیکه اتوه له وه ستان -قیام- وړکوع بردن وسوجه بردن ویادی خودا
 وستایش کردنی و نزا کردن، که مسولمان له رږژیکدا ده بیت پینج جار
 نوږژ بکات، وهه موو جیاوازیه کان نامینیت له نوږژدا کاتیک هه ژار
 وده وله مند وسه روک وخه لکی هه مووی پیکه وه له یه ک ریزدا
 راده وه ستن بو نه نجامدانی نوږژ. 2/ وزه کاتدان :نه میش ریزه یه کی که مه
 له سامان -به پی چهند مه رج وریزه یه ک که خوی گه وړه بریاری

له سەر داوه- که واجبه له سامنداره کان دهره پندریت و بدریت به هه ژاره کان وئو چینهانی که دیاریکراوه له شهریه تدا له سالتیکدا یه ک جار 3/ رۆژووگرتن: بریتیه له خوگرتنه وه له ئه و شتانه ی رۆژوو دهشکینن به درێژای رۆژه کانی مانگی رهمه زان، که مروف خوی: پهروه ده ده کات له سهر ئیراده ت و توانا وئارامگرتن 4/حه ج کردن ئه میش بریتیه له مه بهستی سهر دانیکردنی مالی خوی گه و ره بۆ جیبه جیکردنی هه ندیک دروشم و په رستی دیاریکراو له شاری مه ککه ی پیرۆز له سهر ئه و که سانه واجبه که له توانایاندا هه یه (توانای دارایی وجهه سته ی)، یه کیک له جوانیه کانی حه جکردن ئه وه یه که هه مووی به یه ک ئاراسته داوا له خودا ده که ن وهیج جیاوازیه ک نامینیت له نیوان مروفه کاند چونکه هه موویان هه مان جلیان له به ردایه وبه یه ک شیوه په رسته کان ئه نجامده دهن 136

مه زنتین تایبه تمه ندی په رسته کان له ئیسلامدا ئه وه یه که -24 چۆنیه تی وکاتی ئه نجامدان ومه رجه کانیان خوی گه و ره له شهریه تدا فه رمانی پیکردوو و پیغه مبه ریش -صلی الله علیه وسلم گه یاندوو یه تی، ومروف به هیج شیوه یه ک ده ستکاری وگۆرانکاری تیدا نه کردوو نه به زیاد کردن ونه به که مکردن، وهه موو ئه م په رسته مه زنانه هه موو پیغه مبه ران -علیهم السلام- بانگه وازیان بۆ کردوو 147

پیغه مبه ری ئیسلام ناوی موحه مه دی کوری عبدالله یه له نه وه ی -25 ئیسماعیل کوری ئیبراهیمه -علیهم السلام- له شاری مه ککه له سالی ز له دایکبووه، وله مه ککه وهی بۆ نێردرا وبوو به پیغه مبه ر، وله 571 پاشان کۆچی کرد بۆ مه دینه وبه هیج شیوه یه ک له شیوه کان به شداری قه ومه که ی نه بوو له بت په رستی وکاره کانی سهرده می جاهیلیه ت، ته نها له کرده وه باشه کان به شداریان بوو، وهه ر له سهر ره وشتی مه زن بوو پیش ئه وه ی ببیت به پیغه مبه ر، وقه ومه که ی به (صادق الأمین (واته (پاستگۆی ده ستپاک (ناویان ده برد، وخوی

گه‌وره له ته‌مه‌نی چل سائیدا وه‌حی بۆی نارد و‌بوو به پی‌غه‌م‌به‌ر و‌پ‌شتیوانی لی‌ی کرد و‌یارمه‌تی دا ئه‌ویش به به‌خ‌شینی چه‌نده‌ها ئایه‌ت و‌نیشانه و‌موع‌جیزه وله مه‌زن‌ترینان قورئانی پیرۆزه که مه‌زن‌ترین ئایه‌ت و‌موع‌جیزه‌ی پی‌غه‌م‌به‌رانه و‌موع‌جیزه‌یه که که هه‌تاوه‌کو ئه‌م‌رۆ ماوه‌ته‌وه، و‌کاتیک خ‌وای گه‌وره ئاینه‌که‌ی بۆ کام‌ل کرد و‌پی‌غه‌م‌به‌ر - ص‌لی الله علیه و‌سلم- ئاینه‌که‌ی وه‌کو خ‌وی به کام‌لی و‌جوانی گه‌یاند له ته‌مه‌نی شه‌ست و‌سی سائیدا کۆچی د‌وایی کرد وله شاری مه‌دینه له گۆر دانرا، و‌پی‌غه‌م‌به‌ر مو‌حه‌مه‌د -ص‌لی الله علیه و‌سلم- کۆتا پی‌غه‌م‌به‌ره که خ‌وای گه‌وره ناردی به هیدایه‌ت و‌رۆشنایی و‌ئایینی هه‌ق بۆ ئه‌وه‌ی خه‌لکی ده‌ربه‌تینیت له تاریکایی کوفر و‌بت په‌رستی و‌نه‌زانین بۆ رۆشنایی و‌نوری ته‌وحید (یه‌ک‌خواه‌رستی (و‌ئیمان، و‌خ‌وای گه‌وره شاه‌یدی بۆ داوه که نارد‌وویه‌تی بۆ بانگه‌وازی کردن بۆ لای خ‌وای گه‌وره به ئیزی ئه‌و زاته مه‌زنه 151

و‌شه‌ریعه‌تی ئیسلام که مو‌حه‌مه‌د -ص‌لی الله علیه و‌سلم- پیتی 26- هات‌وه کۆتا په‌یام و‌شه‌ریعه‌تی خ‌ودایه، و‌شه‌ریعه‌تیکه له ئه‌وه‌په‌ری کام‌لیدایه له هه‌موو ر‌وانگه‌یه‌که‌وه، و‌هۆکاری چاک‌بوونی د‌ینداری، و‌د‌ونیای خه‌لکیه، و‌به‌پله‌ی یه‌که‌م پارێزگاری ده‌کات له: ئایینی خه‌لکی و‌خ‌وینیان (نه‌فسیان)، و‌سامانیان، و‌ئه‌قلیان و‌نه‌وه‌کانیان، و‌ئاین و‌شه‌ریعه‌تی ئیسلام هه‌ل‌وه‌شینه‌ره‌وه‌ی هه‌موو ئاین و‌شه‌ریعه‌ته‌کانی پ‌یش‌ووه (واته: ناب‌یت چ‌یت‌ر شه‌ریعه‌ت و‌ئاینه‌کانی پ‌یش‌ووتر په‌په‌رو و‌کرده‌وه‌یان پ‌یک‌ریت)؛ هه‌روه‌کو چ‌ۆن شه‌ریعه‌ت و‌ئاینه‌کانی پ‌یش‌ووتر یه‌ک‌تریان هه‌ل‌وه‌شانده‌وه له ر‌وانگه‌ی په‌په‌رو کردن و‌کرده‌وه پ‌یک‌ردن 160

و‌خ‌وای گه‌وره -س‌بحانه و‌تعالی-هیچ ئاینیک قب‌ول ناکات له ر‌ۆژی 27- قیامه‌تدا جگه له ئایینی ئیسلام، ئه‌و ئیسلامه‌ی که مو‌حه‌مه‌د -ص‌لی الله علیه و‌سلم- پیتی هات‌وه، و‌هه‌رکه‌س‌یک شو‌ئینی ئاین و‌به‌رنامه‌یه‌کی

تر بکهوئیت جگه له ئیسلام ئەوا لێ قبول ناکریت وله دۆراوه کان ده‌بیت له رۆژی قیامه‌تدا 165

قورئانی پیرۆز کتیی خودایه که به وه‌حی ناردی بۆ پێغه‌مبه‌ر -28- موحه‌مه‌د -صلی الله علیه وسلم- و وته‌ی خودای په‌روه‌ردگاری هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌کانه، و خودا رکا به‌رایه‌تی مرۆف و جنۆکه‌کانی کرد که کتیبیک هاوشیوه‌ی قورئان یان سوره‌تیک هاوشیوه‌ی سوره‌ته‌کانی به‌ئین و رکا به‌رایه‌تی هه‌که‌ به‌رده‌وامه هه‌تا وه‌کو ئەمرۆ، و قورئانی پیرۆز وه‌لامی زۆر پرسیری گرنگ ده‌داته‌وه که جیگای سه‌رگه‌ردانی و سه‌رسویمانیه له لای ملیۆنه‌ها مرۆف، و قورئانی پیرۆز پارێزراوه هه‌تا وه‌کو ئەمرۆ به‌و زمانه‌ی که پێی دابه‌زیوه ئەویش زمانی عه‌ره‌بیه، وته‌نانه‌ت پیتیکیشی لێ که‌م نه‌بووه‌ته‌وه و چاپکراوه و بلاوکراوه‌ته‌وه و کتیبیک مه‌زنه و په‌ر له موعجیزه و ده‌بیت مرۆف بیخوینێته‌وه یان واتا وه‌رگێراوه‌کانی بخوینێته‌وه، وه‌روه‌ها سونه‌تی پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- و فه‌رمووده‌کانی و فێرکردنه‌کانی و سیره‌تی پارێزراوه و گێردارونه‌ته‌وه بۆمان به‌ پێی زنجیره‌یه‌ک له گێره‌وه‌ی متمانه‌پێکراو وله چه‌نده‌ها کتیبدا چاپکراون به‌ زمانی عه‌ره‌بی ئەو زمانه‌ی که پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- قسه‌ی پێی کردووه و وه‌رگێرداون بۆ سه‌ر چه‌نده‌ها زمان له جیهاندا، و قورئانی پیرۆز و سونه‌تی پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- تاکه سه‌رچاوه‌ن بۆ ئەه‌حکام و یاسا‌کانی ئاین- و شه‌ریعه‌تی ئیسلام، و نابیت کرده‌وه‌ی ئەو تاکانه‌ی که خۆیان ده‌ده‌نه پال ئیسلام وه‌کو سه‌رچاوه‌ دابترین؛ به‌لکو تاکه سه‌رچاوه که ده‌بیته :لێیه‌وه فێری ئەه‌حکامه‌کانی ئاینی ئیسلام بین بریتیه له وه‌حی خودا -قورئانی پیرۆز و سونه‌تی پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم 168- و ئاینی ئیسلام فه‌رمان ده‌کات به‌ چاکه‌کار بوون به‌رامبه‌ر دایک -29- و باوک، ئەه‌گه‌ر چیش مسو‌لمان نه‌بن، و ئامۆژگاری کردووه به‌ په‌روه‌رده کردن و ئامۆژگاریکردنی مندا‌لان 179

- ثایینی ئیسلام فه‌رمانده‌کات به دادپه‌روه‌ر بوون له وته وکرده‌وه‌دا. 30.
ته‌نانه‌ت ته‌گه‌ر به‌رامبه‌ر دوژمنانی‌ش بی‌ت 189
- ثایینی ئیسلام فه‌رمانده‌کات به چاکه‌کار بوون به‌رامبه‌ر به‌هه‌موو. 31.
بوونه‌وه‌ره‌کان، وبانگه‌شه‌ده‌کات بو په‌وشت وکرده‌وه‌جوانه‌کان194.
- وئایینی ئیسلام فه‌رمان به په‌وشته‌جوانه‌کان ده‌کات وه‌کو- 32-
پاستگۆپی وپاراستنی سپارده (ئه‌مانه‌ت (وداوی‌ن پاکی وشه‌رم کردن
وئازایه‌تی و به‌خشنده‌یی و به‌خشین و پزلی‌نن و یارمه‌تیدانی خاوه‌ن
پتویسته‌یه‌کان و یارمه‌تیدانی که‌سانی لێقه‌وماو و تێرکردنی برسیه‌کان
و چاکبوون به‌رامبه‌ر دراوسی و گه‌یاندنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی ونه‌رم
ونیانی به‌رامبه‌ر ئاژه‌له‌کان 199
- وئایینی ئیسلام شته‌پاکه‌کانی هه‌لāl کردووه‌له‌خواردن- 33-
،وخواردنه‌وه‌کان وه‌فرمانی کردووه‌به‌پاک‌کردنه‌وه‌ی دڵ و لاشه‌وماڵ
وهاوسه‌رگیری هه‌لālکردووه‌، و به‌هه‌مان شیوه‌فرمانی به‌پیغه‌مبه‌ران
کردووه‌-علیهم السلام-، بۆیه‌ئه‌وان ته‌نها فه‌رمانی شتی پاک به‌خه‌لکی
ده‌که‌ن 211
- وئایینی ئیسلام ئه‌و تاوانانه‌ی هه‌رامکرد که‌به‌بنچینه‌ی- 34-
هه‌رامکراوه‌کان داده‌نریت وه‌کو: شیرک وهاوبه‌شدانان بو خودا
وکوفر و بیباوه‌ری، وبت په‌رستی، وقسه‌کردن به‌ناوی خوداوه‌به‌بی
زانست، وکوشتنی مندا له‌کان، وکوشتنی ئه‌و نه‌فسانه‌ی که‌کوشتنیان
هه‌رامکراوه‌، وخرابه‌کاری نانه‌وه‌له‌سه‌ر زه‌ویدا، وتاوان وخرابه‌ئاشکرا
،ونه‌پنیه‌کان وزینا کردن ونێریازی، ومامه‌لکردن به‌ریپا (سوو)
وخواردنی گوشتی ئاژه‌لی مرداره‌وه‌بوو (جگه‌له‌ئاژه‌لانی نیو ده‌ریا
وکوله‌)، وخواردنی گوشتی ئه‌و ئاژه‌له‌ی بو -له‌به‌ر- بته‌کان وگۆره‌کان
،سه‌ربراوه‌، خواردنی گوشتی به‌راز، وهه‌موو شته‌پیس وبوگه‌نه‌کان
،وخواردنی مالی هه‌تیوه‌کان به‌ناهه‌ق، وفیلکردن له‌ته‌رازوو وکیشان
وچێراندنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی، وپیغه‌مبه‌ران -علیهم السلام- کوک
ویه‌که‌ده‌نگن سه‌باره‌ت به‌هه‌رامکردنی ئه‌م تاوانانه 215

ئايى ئىسلام بە شىۋەيە كى گشتى نەھى لە ھەموو رەۋشنىكى -35
خراپ وناشېرىن دەكات ۋەكو درۆ وفىل ۋستەم ۋخىانەت
(ۋ)پىلانگېرى شەر ۋخراپە (ۋدزى ۋستەم ۋدەستدېرى ۋھەموو
رەۋشنىكى چەۋت ۋپىس ۋبۆگەنى تر..... 229

،ئايى ئىسلام نەھى دەكات لە ۋمامەلە دارايىانەھى كە رېيا (سوۋ) -36
يان غەرەرە -مەترسە يان قومارۋىيە، يان نەزانىنى سەرەنجامە يان
پارە يان كاتە-، يان ستەم، يان فىلئان تېدايە، يان ھۆكارە بۆ توۋشبوون
بە زيان ۋكارەساتى گشتى بۆ سەر كۆمەلگا ۋگەل ۋتاكەكان..... 243

يە كىك لە ئامانجەكانى شەرىعەتى ئىسلام بىرىتە لە پاراستى ئەقل -37
ۋحەرامكردن ۋقەدەغەكردنى ھەرشنىكى بېتە ھۆى تىكچوون ۋنەمانى
ئەقل ۋھۆش ۋەكو مەھى خواردنەۋە (خواردنەۋە
سەرخۆشكەرەكان)، ئىسلام ئايى ۋەكو رۆشكەرەۋە رېيازى ئەقل
ناساندوۋە؛ بۆ ئەۋەى مەۋف خودا بېرستىت بە چاۋرۆشنى
ۋزانستەۋە، ۋشەرىعەتى ئىسلام باسى ئەقل ۋھۆشى بە مەزن دانائە
ۋھەبوۋنى ئەقل ۋھۆشى بە مەرج دانائە بۆ ۋاجب بوۋنى ئەركە
شەرىعەيەكان (تەكلىفە شەرىعەيەكان)، ۋئەقلى ئازاد كرد لە كۆت
ۋزنجېرى خورافىيات ۋبت بېرستى، لە ئايى ئىسلامدا ھېچ نەھى
ۋحوكمىك نىيە كە تايبەت بېت بە چىننىكى ديارىكراۋ جيا لە چىنەكانى
تر، ۋھەموو حوكم ۋشەرىعەت ۋياساكانى ئايى ئىسلام ئەقلى
سەلامەت ۋتەندروسىت قېۋلى دەكات ۋدانى پېدا دەنبىت، چونكە ئەم
حوكمانە ئەۋەپەرى دادپەرۋەرى ۋحىكمەتى تېدايە..... 250

ئەگەر شوئىنكەۋتوۋانى ئايىنە پۈچەلەكان درك نەكەن بەۋ دژيە كى -38
ۋشتانەھى كە لە ئايىنە پۈچەلەكەدا ھەيە كە ئەقلى سەلامەت رەتى
دەكاتەۋە ئەۋا پياۋانى ئايىنە كە شوئىنكەۋتوۋان بەۋە ھەلدەخەلەتېن كە
ئايىن لە سەرەۋەى ئەقلە ۋئەقل بۆى نىيە لە ئايىن تېبگات ۋدركى
پېبگات، بەلام ئىسلام ئايى ۋەكو رېنگايەكى رۆشنا بۆ ئەقل دانائە كە
بەھۆيەۋە ئەقل رېگا ۋمەبەستى خۆى دەزانىت لەم ژيانەدا، ۋئايىنە

پوچه له کان دهیانه ویت مروّف واز له نه قّل بهینیت وشوینیان
بکه ویت، وئاینی ئیسلام دهیه ویت مروّف هوّشی بیته وه وئه قلی
به کار بهینیت بوّ نه وهی هه قیقه وراستیه کانی بوّ ده ربکه ویت به و
شیوهیهی که ههیه 256

ئاینی ئیسلام زانستی راست ودروست به مه زن داده نیت وهانی -39
گه رانی زانستی ده دات که دوور بیت له هه وا وئاره زوو، وبانگه شه
ده کات بوّ تیروانین ویرکړدنه وه له ده روون ولاشه ی مروّف وگه ردوون
وبوونه وه ره کان وئو شتانه ی له ده روپشتمان، وده رهنجامه راست
ودروسته کانی زانست توووشی هیچ پیکدا دانیک نابن له گه ل ئاینی
ئیسلامدا 258

وخوای گه وره ته نها کرده وه کان (په رسته نه کان) له ئو که سانه -40
قبول ده کات که باوهریان به خودا هیناوه وملکه چی فه رمانه کانی بوون
وباوهریان به پیغه مبه ران هیناوه -علیهم السلام- وخوای گه وره ته نها
ئو کرده وانه (په رسته نه) قبول ده کات که له شه ریعته دا فه رمانی
له سه ر داوه، بویه چوّن مروّف کوفر وینباوهر ده بیت به خوای گه وره
وهیوای نه وهیه که پاداشتی بداته وه؟ وخوای گه وره ئیمان وباوهری
هیچ که سیک قبول ناکات نه گه ر باوهری به هه موو پیغه مبه ران
نه بیت -علیهم السلام- وده بیت باوهری به کوّتا پیغه مبه ریش بیت که
-موحه مه ده -صلی الله علیه وسلم..... 265

ئامانجی هه موو په یامه کانی خودا بریتیه له وهی :که ئاینی هه قی -41
خودا مروّف به رز وبلند وبالا بکات که مروّف ته نها به ندهیه کی
دلسوژی په روه ردگاری هه موو بوونه وه ره کان بیت وئو ئاینه مروّف
رزگار ده کات له کوّیلایه تی وبه ندایه تی کردن بوّ مروّفه کان وبوّ ماده
وبوّ خورافه ت، ئاینی ئیسلام -هه روه کو ده یبنین- بانگه شه ی نه وه
ناکات :مروّفه کان بیگه ردن، و دوورن له که موکور تی، وله نه وه پهری
کاملیدان، ومروّفه کان به رز ناکاته وه بوّ سه ره وهی پله وپایه ی خوّیان
که بیانکات به په رستراو په روه ردگار وخودا 271

خوای گه و ره له شه ریعته ته که یدار یگه ی داوه به ته و به کردن : که -42
 ئەمیش بریتیه له گه پانه وهی مرۆف بۆ لای پهروه ردگار و وازه یان له
 تاوان و گونا هه کان، و مسولمان بوون و په یرو کردنی ئاینی ئیسلام
 ،هۆکاره بۆ لیخۆشبوون له هه موو تاوان و گونا هه کان پێشوو
 وههروه ها ته و به کردن هۆکاره بۆ لیخۆشبوون له هه موو تاوان
 و گونا هه کان پێشوو، بۆیه پێویست ناکات تاوان و گونا هه کان لای هه یج
 .یه کێک له مرۆفه کان باس بکات ودانی پێدا بنیّت له لای ئەوان 276
 له ئاینی ئیسلامدا په یوه ندی نیوان مرۆف و خودا په یوه ندیه کی -43
 -پراسته وخۆیه، بۆیه مرۆف پێویستی به هه یج ناوه ندیک -واسته یه ک
 نییه بۆ پاران هه و دواو کردن و په رستی خودا، ئاینی ئیسلام قه ده غه ی
 ده کات که مرۆف بکێته خودا یان هاو به ش و شه ریکی خودا له
 .پهروه ردگار پێی و په رستنیدا (ئولو هیه تدا :خودایه تیدا)..... 281
 له کۆتای ئه م په یامه دا ئه وه به بیر خه لکی ده هێننه وه که -44
 خه لکی سه ره رای جیاوازی سه رده م و گه ل و شوینی نیشته جیبوونیان
 به لکو هه موو کۆمه لگه ی مرۆفایه تی جیاوازه له بۆچوون
 و مه به سه ته کان و جیاوازه له ژینگه و کرده وه کان بۆیه پێویسته که
 هیدایه تیک هه بیّت ئاراسته ی بکات و ریکخسته یه ک هه بیّت کۆیان
 بکاته وه و ده سه لاتداریک هه بیّت بیانپارێزێت، بۆیه پێغه مبه ران -
 علیهم الصلاة والسلام- ئه مه یان جێبه جێ ده کرد به وه حی خودا -
 سبحانه وتعالی- و خه لکیان هیدایه ت ده دات بۆ رێگای خێر و رێنموونی
 و خه لکیان کۆ ده کرده وه له سه ر جێبه جێکردنی شه ریعته تی خودا وله
 نیوانیاندا به هه ق حوکم و فه رمان په وایان ده کرد ئه مه ش هۆکاری ئه وه
 بوو حال و گوزه رانیان باش بیّت به یی و له لاندانه و ه یان بۆ بانگه وازی
 پێغه مبه ران و نزیکیان له سه رده می ناردنی په یامه کان خودا، و خوای
 گه و ره په یامه کان کۆتای پێهێنا به کۆتا په یامی پێغه مبه ر موحه مده -
 صلی الله علیه وسلم- و مانه وه ی بۆ نووسی و کردیه به هۆکاری

هیدایه‌تدان وره‌حمه‌ت ونور ورۆشنایی ورینموینی کردن بۆ سه‌ر ئه‌و
 رپیازه‌ی که مروّف نزیك ده‌کاته‌وه له‌ خودا 286
 بۆیه‌ ئه‌ی مروّف بانگت ده‌که‌م بۆ ئه‌وه‌ی خۆی یه‌ کلایی بکه‌یه‌وه -45
 له‌ پیناو خوای گه‌وره‌ به‌ راستگۆیی‌ه‌وه‌ وخۆت به‌ دوور بگرت له‌
 لاسایی کردنه‌وه‌ وخوو و نه‌ریت، و بزانی‌ت له‌ پاش مردنت بۆ لای
 په‌روه‌ردگارت ده‌گه‌رینته‌وه‌، و سه‌یری نه‌فس و لاشه‌ی خۆت بکه‌یت
 و سه‌یری گه‌ردوون بکه‌یت، ئه‌گه‌ر مسوّلمان بیت ژیان‌ت خۆش
 ده‌بیت پێش خۆشی نه‌براه‌ی رۆژی دوا‌ی، و ئه‌گه‌ر و یستت ببیت به‌
 :مسوّلمان ئه‌وا ته‌نها له‌ دلّه‌وه‌ و به‌ زمانیش ئه‌م شاهیدی‌ه‌ بده‌یت
 (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله (واته) :شاهیدی
 ده‌ده‌م و دانپیدا ده‌نیم که هیچ په‌رستراویک هه‌ق و راست نییه‌ که
 شایه‌نی په‌رستن بێت جگه‌ له‌ الله ، و شاهیدی ده‌ده‌م و دانپیدا ده‌نیم
 که موحه‌مه‌د نێردراو و پێغه‌مبه‌ری خودایه‌)، و ده‌بیت بپاوه‌ر بیت به‌
 په‌رستنی هه‌رشتیک یان که‌سیک جگه‌ له‌ خوای گه‌وره‌، و باوه‌رت به‌وه‌
 هه‌بیت که خوای گه‌وره‌ له‌ پاش مردنمان هه‌مووی زیندوو ده‌کاته‌وه‌
 له‌ نێو گۆره‌کانه‌وه‌ و لێپرسینه‌وه‌ و پاداشت و سزا هه‌ق و راستیه‌، ئه‌گه‌ر
 ئه‌م شاهیدی‌ه‌ بده‌یت ئه‌وا تۆ مسوّلمانیت، و له‌ پاش ئه‌مه‌ ده‌بیت
 خودا بپه‌رستیت به‌و شیوه‌یه‌ی له‌ شه‌ریعه‌تی ئیسلامدا هاتوو له‌
 گرنگترین په‌رستنه‌کانیش که‌ پایه‌ی ئیسلامن :نوێژ کردن، رۆژوو
 .گرتن، زه‌کاتدان، وحه‌جکردن بۆ مالی خودا ئه‌گه‌ر له‌ توانا‌تدا هه‌بوو
 288